



МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН  
ДАРГА НЯМ-ОСОРЫН УЧРАЛ  
ТАНАА

**МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ГИШҮҮН  
Доржсүрэнгийн ҮҮРИЙНТУЯА**

14201 Улаанбаатар хот, Сүхбаатар дүүрэг,  
Жанжин Д.Сүхбаатарын талбай 1, Төрийн ордон  
Утас: 26-22-13, Факс: 32-70-16  
E-mail: uuriintuya@parliament.mn  
<http://www.parliament.mn>

2025.12.31 № УИХ-03/15060  
танай \_\_\_\_\_-ны № \_\_\_\_\_-т

Хуулийн төсөл өргөн мэдүүлэх  
тухай

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Хорин зургаадугаар зүйлийн 1 дэх хэсэг, Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.1.1 дэх заалт, Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.1 дэх хэсэгт заасан бүрэн эрхийнхээ хүрээнд Санхүүгийн хоршооны тухай хууль (шинэчилсэн найруулга)-ийн төслийг санаачлан боловсруулж, Монгол Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлж байна.

Хуулийн төслийг Монгол Улсын Их Хурлын Байнгын хорооны болон нэгдсэн чуулганы хуралдаанаар хэлэлцүүлж өгнө үү.

Хүндэтгэсэн,

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН  
ГИШҮҮН

Д.ҮҮРИЙНТУЯА

Б.ЗАЯАБАЛ

0001403



МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН  
ЕРӨНХИЙ НАРИЙН БИЧГИЙН  
ДАРГА Л.ӨЛЗИЙСАЙХАН ТАНАА

**МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ГИШҮҮН**  
**Доржсүрэнгийн ҮҮРИЙНТУЯА**

14201 Улаанбаатар хот, Сүхбаатар дүүрэг,  
Жанжин Д.Сүхбаатарын талбай 1, Төрийн ордон  
Утас: 26-22-13, Факс: 32-70-16  
E-mail: uuriintuya@parliament.mn  
<http://www.parliament.mn>

2025.12.25 № ЧУХ-03/14924  
танай \_\_\_\_\_-ны № \_\_\_\_\_-т

Хуулийн төсөл өргөн мэдүүлэх  
тов тогтоолгох тухай

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Хорин зургаадугаар зүйлийн 1 дэх хэсэг, Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.1.1 дэх заалт, Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.1 дэх хэсэгт заасан бүрэн эрхийнхээ хүрээнд Санхүүгийн хоршооны тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг санаачлан боловсрууллаа.

Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 40 дүгээр зүйлд заасны дагуу хянан үзэж, Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлэх тов тогтоож өгнө үү.

Хуулийн төсөл, үзэл баримтлал, товч болон дэлгэрэнгүй танилцуулга, холбогдох тайланг хавсаргав.

Хавсралт <sup>155</sup> хуудастай.

Хүндэтгэсэн,

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН  
ГИШҮҮН

Д.ҮҮРИЙНТУЯА

Б.ЗАЯАБАЛ

0001387



МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙ  
САЙД ГОМБОЖАВЫН  
ЗАНДАНШАТАР ТАНАА

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ГИШҮҮН  
Доржсүрэнгийн ҮҮРИЙНТУЯА

14201 Улаанбаатар хот, Сүхбаатар дүүрэг,  
Жанжин Д.Сүхбаатарын талбай 1, Төрийн ордон  
Утас: 28-22-13, Факс: 32-70-16  
E-mail: uuriintuya@parliament.mn  
<http://www.parliament.mn>

2025.10.20 № 411-03/11983  
танай \_\_\_\_\_-ны № \_\_\_\_\_-т

Хуулийн төсөлд санал авах тухай

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Хорин зургаадугаар зүйлийн 1 дэх хэсэг, Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.1.1 дэх заалт, Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.1 дэх хэсэгт заасан бүрэн эрхийнхээ хүрээнд Санхүүгийн хоршооны тухай хууль (шинэчилсэн найруулга)-ийн төслийг санаачлан боловсруулж, Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 21 дүгээр зүйлийн 21.1 дэх хэсэгт заасны дагуу Засгийн газрын санал, дүгнэлтийг авахаар хүргүүлж байна.

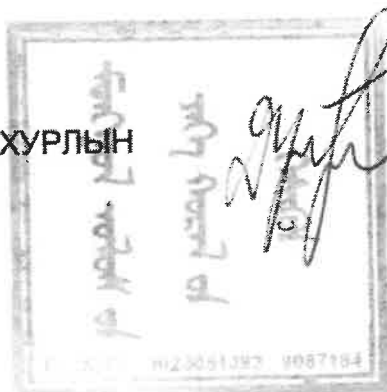
Санхүүгийн хоршооны тухай хууль (шинэчилсэн найруулга)-ийн төслийг Монгол Улсын Засгийн газрын хуралдаанаар хэлэлцүүлж, Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 21 дүгээр зүйлийн 21.11 дэх хэсэгт заасны дагуу саналаа ирүүлнэ үү.

Хуулийн төсөл, үзэл баримтлал, танилцуулга, холбогдох тайланг хавсаргав.

Хавсралт <sup>123</sup> хуудастай.

Хүндэтгэсэн,

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН  
ГИШҮҮН



Д.ҮҮРИЙНТУЯА

0001121



Огноо: 2025.06.20

## **ХАДГАЛАМЖ, ЗЭЭЛИЙН ХОРШООНЫ ТУХАЙ ХУУЛЬ /ШИНЭЧИЛСЭН НАЙРУУЛГА/-ИЙН ТӨСЛИЙН ҮЗЭЛ БАРИМТЛАЛ**

### **Нэг. Хуулийн төсөл боловсруулах болсон үндэслэл, шаардлага**

Хадгаламж, зээлийн хоршооны тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төслийг боловсруулах дараах хууль зүйн болон практик шаардлага байна. Үүнд:

#### **1.1. Хууль зүйн шаардлага**

Улсын Их Хурлын 2024 оны 21 дүгээр тогтоолоор баталсан “Монгол Улсын Засгийн газрын 2024-2028 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөр”-ийн 3.1.3.1-т “Санхүү, даатгал хөрөнгийн зах зээлийн хууль, эрх зүйн орчныг олон улсын жишигт нийцүүлэн шинэчилнэ.”, 3.1.3.2-т “Бичил, жижиг, дунд бизнес эрхлэгчдэд таатай нөхцөлөөр санал болгох санхүүгийн бүтээгдэхүүнийг дэмжинэ.” гэж тус тус заасан.

Улсын Их Хурлын 2020 оны 52 дугаар тогтоолын 1 дүгээр хавсралтаар баталсан ““Алсын хараа-2050” Монгол Улсын урт хугацааны бодлого”-ын 4 дүгээр бүлгийн 4.3 дахь зорилтод “Олон улсын санхүүгийн зах зээлтэй холбогдсон олон тулгуурт, хүртээмжтэй санхүүгийн системийг хөгжүүлнэ” гэж тусгасан бөгөөд I үе шат (2021-2030 он)-нд “Бичил санхүүгийн байгууллагуудыг чадавхжуулан эрсдэлийн удирдлагын тогтолцоог сайжруулж, үйл ажиллагааны хүрээг тэлсэн байна.”, II үе шат (2031-2040 он)-нд “Бичил санхүүгийн зах зээлийн үйл ажиллагааг олон улсын жишигт нийцүүлэн санхүүгийн салбарт эзлэх хэмжээг нэмэгдүүлсэн байна.”, III үе шат (2041-2050 он)-нд “Технологийн дэвшилд суурилсан бичил санхүүгийн зах зээлийг хөгжүүлнэ.” гэж тус тус тусгасан. Энэхүү тогтоолын 2 дугаар хавсралтаар баталсан 2021-2030 онд хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааны 4.3.29-д “Хоршоодын гишүүн төвтэй зохицуулалтын орчин бий болгох, бичил банкны эрх зүйн орчныг нэвтрүүлнэ.”, 4.3.39-д “Бичил санхүүгийн зах зээлд ашиглагдах технологийн шийдлүүдийг дэлхийн хөгжингүй орнуудтай ижил түвшинд хүргэнэ.” гэж тусгасан.

Монголбанкны ерөнхийлөгч, Санхүүгийн зохицуулах хорооны дарга, Сангийн сайд, Хадгаламжийн даатгалын корпорацийн гүйцэтгэх захирлын хамтарсан 2023 оны А-34/106/43/А/20 дугаар тушаалын хавсралтаар баталсан “Санхүүгийн салбарын бодлогын арга хэмжээний төлөвлөгөө /2023-2024/-ийн 5.2.2.1-д “Салбарын эрх зүйн орчныг олон улсын стандартад нийцүүлнэ.”, 5.2.3.1-д “Хадгаламж, зээлийн хоршоодын дэд бүтцийг олон улсын түвшинд нийцсэн байдлаар хөгжүүлнэ.” гэж тус тус заасан.

#### **1.2. Практик шаардлага**



2024 оны байдлаар Санхүүгийн зохицуулах хорооноос олгосон тусгай зөвшөөрлийн үндсэн дээр 178 ХЗХ үйл ажиллагаа явуулж, салбарын нийт хөрөнгө өмнөх оны мөн үеэс 16.4 хувиар өссөн үзүүлэлтэй байна. Салбарын нийт хөрөнгө дотоодын нийт бүтээгдэхүүний 0.5 хувь, гол үзүүлэлт болох хадгаламж болон зээлийн дүн банкны зах зээлийн мөн үзүүлэлтийн 0.7 орчим хувьтай тэнцэж байна. Нийт гишүүдийн тоо 2024 оны байдлаар 75,252 хүрсэн нь эдийн засгийн идэвхтэй хүн амын 5.2 хувийг бүрдүүлж, Ази тивийн дундаж (5.92%)-тай ойролцоо, дэлхийн хэмжээний дундаж үзүүлэлт (12.69)-ээс 6.8 пунктээр доогуур түвшинд байна. Монгол Улсын 18-64 насны 26 хүн тутмын нэг нь хадгаламж, зээлийн хоршоонд гишүүн, 70 хүн тутмын нэг нь зээл авсан, 44 хүн тутмын нэг нь хадгаламж төвлөрүүлсэн байна. Хэдийгээр санхүүгийн зах зээлд эзлэх хэмжээ харьцангуй бага ч тогтвортой, зохистой өсөлтийг үзүүлж буй зах зээл юм.

Улсын Их Хурлаас 2011 онд Хадгаламж, зээлийн хоршооны тухай хуулийг баталсан ба 2015 онд Зөрчлийн тухай хууль баталсантай холбоотой, 2022 онд Улсын бүртгэлийн ерөнхий хуульд оруулсан нэмэлт, өөрчлөлттэй холбоотой, 2023 онд Зөвшөөрлийн тухай хууль /шинэчилсэн найруулга/-тай холбоотой, 2024 онд төрийн үйлчилгээг цахим хэлбэрээр үзүүлэхтэй холбоотой хууль хоорондын давхардал, хийдэл, зөрчлийг арилгах зорилгоор 4 удаа нэмэлт, өөрчлөлт оруулснаас өөрөөр шинэчлэл хийгээгүй. Тасралтгүй хөгжиж байгаа зах зээлийн чиг хандлагад тохирсон зохицуулалтыг бий болгоход хууль эрх зүйн орчныг боловсронгуй болгох, гишүүдийн санхүүгийн хэрэгцээнээс гадна нийгэм, соёлын нийтлэг хэрэгцээг бүрэн хангаж чадахуйц хоршоодыг хөгжүүлж олон улсын чиг хандлагад нийцүүлэх дараах практик шаардлага тулгарч байна. Үүнд:

1. Хадгаламж, зээлийн хоршооны салбар дахь 1 шатлалт хамгаалалтын тогтолцоог өөрчилж, хамгаалалтын 3 давхарга бүхий тогтолцоонд шилжүүлж, нэгдсэн дэд бүтцийг бий болгох:

1.1. Зах зээлийн найдвартай байдал, хадгаламж эзэмшигчдийн хөрөнгийг хамгаалахын тулд дэлхийн улс орнууд хамгаалалтын 2-3 давхарга бүхий тогтолцоог бий болгон ирсэн. Үүнд, нэгдүгээрт, хоршоодын цэвэр орлогоос байгуулдаг нөөцийн сан, хоёрдугаарт, үйл ажиллагааны түр хугацааны хүндрэлд орсон, төлбөр түргэн гүйцэтгэх чадвар алдагдсан хоршоодод мэргэжил арга зүйн болон санхүүгийн туслалцаа үзүүлж, үйл ажиллагааг сэргээхэд чиглэдэг тогтворжуулалтын сан, гуравдугаарт, хадгаламжийн даатгал бөгөөд хоршоо дампуурсан тохиолдолд даатгагдсан хадгаламжийг хадгаламж эзэмшигчид нөхөн олгодог. Манай орны хувьд хадгаламж, зээлийн хоршоод хамгаалалтын нэгдүгээр давхаргын хүрээнд үйл ажиллагаа явуулж байгаа бөгөөд олон давхаргат хамгаалалтын тогтолцоог үе шаттайгаар нэвтрүүлснээр салбарын нэгдсэн бодлого, удирдлагын дор төрд үүсэх дарамтгүйгээр энэхүү салбарыг тогтвортой хөгжүүлж, хэрэглэгчдийн эрх ашгийг хамгаалах замаар зах зээлд итгэх итгэлийг нэмэгдүүлэх боломжтой юм.

1.2. Хадгаламж, зээлийн хоршооны тухай хуулийн 55 дугаар зүйлийн 55.1 дэх хэсэгт “Хадгаламж зээлийн хоршоодын гишүүдийн хадгаламж даатгалтай байна. Хадгаламж, зээлийн хоршооны тухай хуулийн хадгаламжийн даатгалтай холбогдсон харилцааг хадгаламжийн даатгалын хуулиар зохицуулна.” гэж заасан ч Монгол Улсын хадгаламжийн даатгалын систем нь зөвхөн банкин дахь хадгаламжид хамаарч, Банкн дахь мөнгөн хадгаламжийн даатгалын тухай хуульд хоршооны хадгаламж эзэмшигч гишүүдийн мөнгөн хадгаламжийг хамгаалах зохицуулалтгүйгээс тодорхойгүй байдал

үүссэн. Хадгаламжийн даатгалд хадгаламж татдаг бүхий л санхүүгийн байгууллагуудыг хамруулах олон улсын сүүлийн үеийн чиг хандлагад нийцүүлэн хоршооны гишүүдийн хадгаламжийг даатгалд хамруулах шаардлагатай байна.

1.3. Хадгаламжийн даатгалын сангийн хөрөнгийг хамгаалах ач холбогдлыг харгалзан салбарын хамгаалалтын хоёрдугаар давхарга болох тогтворжуулалтын сангийн тогтолцоог бүрдүүлэх шаардлагатай. Хадгаламж, зээлийн хоршооны тухай хуулийн 53 дугаар зүйлийн 53.1 дэх хэсэгт “Холбоо нь дүрэмд заасан зорилгоо хэрэгжүүлэхтэй холбоотойгоор гишүүн хадгаламж, зээлийн хоршоодын санхүүгийн тогтвортой байдлыг хангах зорилгоор тогтворжилтын үйлчилгээ үзүүлэх”-ийг зөвшөөрч, 54 дүгээр зүйлийн 54.1-д “Холбоо нь тогтворжилтын сан байгуулж, санхүүгийн тогтворжилтын үйлчилгээ үзүүлэхэд дараах чиг үүргийг гүйцэтгэнэ.” гэж заасан боловч Хадгаламж, зээлийн хоршоодын үндэсний холбоо нь төрийн бус байгууллага тул тогтворжуулалтын сангийн буюу санхүүгийн төвлөрсөн үйл ажиллагаа эрхлэх боломжгүйгээс хэрэгжээгүй. Иймд тогтворжуулалтын санг удирдах дундын санхүүгийн байгууллагыг байгуулж, энэхүү дундын санхүүгийн байгууллага нь тусгай зөвшөөрөл бүхий хоршоодын заавал гишүүнчлэлтэй байх бөгөөд тогтворжуулалтын санг удирдахаас гадна гишүүддээ санхүүгийн болон санхүүгийн бус үйлчилгээ, дэмжлэг үзүүлж ажиллана.

2. Монгол Улсад хадгаламж, зээлийн хоршоод 1996 оноос эхлэн байгуулагдаж, түүхийн тодорхой үе шатыг давж өнөөдрийг хүрсэн. Хадгаламж, зээлийн хоршооны 2005-2006 оны хямрал хяналт зохицуулалт хангалтгүй, иргэдийн хоршооны тухай мэдлэг муу байснаас зарим хоршоодын үйл ажиллагаа ашгийн төлөө бус байх, нийгмийн чиг баримжаатай байх сонгодог утгаас гажуудаж, жижиг банк, хөрөнгө оруулалтын сангийн шинжтэйгээр үйл ажиллагааг хэрэгжүүлж, анх үүсгэн байгуулсан бүлэг этгээдүүдэд хоршооны удирдлага төвлөрснөөс олон гишүүн, хадгаламж эзэмшигчдийн эрх ашиг хохирсон. Энэ үйл явдал дэлхийд хүлээн зөвшөөрөгдсөн хоршооллын хөдөлгөөний нэр хүндийг Монгол Улсад унагасан хор уршгийг авч ирсэн. Хоршооны хөгжлөөр тэргүүлж буй Канад улсын хоршооны гишүүдийн тоо эдийн засгийн идэвхтэй хүн амын тоотой харьцуулахад 49 хувь, АНУ-д 44 хувь, БНСУ-д 23 хувь байхад энэ үзүүлэлт Монголд 2 хувь байгаа нь дээрх үйл явдалтай холбоотой.

Үүссэн нөхцөл байдлыг засаж салбарыг хянах зохицуулах байгууллагатай болгож, УИХ-аас 2011 онд Хадгаламж, зээлийн хоршооны тухай хуулийг баталснаар салбар цэгцэрсэн боловч салбарын нэршлийг өөрчлөх (ребрендинг) маркетингийн алхам нь олон нийтийн дундах хоршооны талаарх төсөөллийг өөрчлөх, салбарын хөгжлийг эрчимжүүлэх боломжтой. Олон улсын туршлагаас үзэхэд хадгаламж, зээлийн хоршоодын нэгдсэн нэр байхгүй байна. Тухайлбал, зээлийн холбоо (credit union), ард түмний касс (caisses/cajas populares), хоршооллын банк (cooperatives bank), харилцан тусалцааны банк (mutual banks), хөршийн банк (neighbors bank), хадгаламж, зээлийн хоршоо (savings and credit cooperatives), SACCO зэрэг нэр томъёог улс орнууд ашиглаж ирсэн бөгөөд Дэлхийн банк эдгээр нэршлийг нэгтгэн санхүүгийн хоршоо (financial cooperatives) гэж томъёолсон байдаг.

Иргэний хуулийн 33 дугаар зүйлд зааснаар ашгийн төлөө бус хуулийн этгээдийг холбоо, сан, хоршооны хэлбэрээр байгуулах зохицуулалттай тул манай нөхцөлд хоршооны хэлбэрээ авч үлдэж, хадгаламж, зээл болон санхүүгийн бусад үйлчилгээг үзүүлэх боломжтой байдаг тул “санхүүгийн хоршоо” гэсэн өргөн хүрээний нэр томъёогоор

өөрчлөхөөр хуулийн төслийг боловсруулна. Хадгаламж, зээлийн хоршооны тухай хуулийн нэрийг Санхүүгийн хоршооны тухай хууль болгон өөрчилснөөр хадгаламж, зээлийн хоршооны талаарх иргэдийн дундах хоршооны талаарх муу төсөөлөл арилах, олон нийтийн итгэлийг төрүүлэх, гишүүдийн хэрэгцээнд нийцсэн санхүүгийн олон төрлийн үйлчилгээг үзүүлэх, түүнчлэн салбарын хэмжээнд олон улсад хүлээн зөвшөөрөгдөн хөгжиж, гадаадын хөнгөлөлттэй төсөл хөтөлбөр дамжуулан хэрэгжүүлэх, санхүүжилт авах боломжууд бүрдэнэ.

3. Дээр дурдсаны дагуу гишүүддээ үзүүлж болох үйл ажиллагааны чиглэлийг өргөжүүлнэ. Тухайлбал, санхүүгийн бусад ажил, үйлчилгээнд хамаарах даатгалын төлөөлөгчийн үйл ажиллагаа нь 1 даатгалын компанийн бүтээгдэхүүн, үйлчилгээнд хамаардаг тул холбогдох хуульд өөрчлөлт оруулах замаар даатгалын зуучлагчийн үйл ажиллагаа болгон өргөжүүлж, гишүүдэд сонголт хийх боломжийг олгоно. Төсөл хөтөлбөр дамжуулан хэрэгжүүлэх, санхүүгийн түрээс, факторинг зэрэг санхүүгийн үйлчилгээнүүд, шаардлагатай тохиолдолд Монголбанкнаас олгосон зөвшөөрлийн үндсэн дээр Үндэсний төлбөрийн системн тухай хуульд заасан үйл ажиллагааг эрхлэхийг зөвшөөрнө.

4. Хадгаламж, зээлийн хоршоо нь ашгийн төлөө бус хуулийн этгээд боловч үйл ажиллагааны үр дүнд бий болсон орлогод аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татвар ногдуулж байх тул аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татвараас чөлөөлөх замаар ашгийн төлөө бус хуулийн этгээдэд дэмжлэг үзүүлэх хэрэгцээтэй байна. Татвараас чөлөөлснөөр зээлийн хүү зэрэг гишүүдэд зориулсан үйл ажиллагааны өртөг буурахад дөхөм болно.

5. Хадгаламж, зээлийн хоршооны эрх барих дээд байгууллага болох бүх гишүүдийн хурлын зохион байгуулалтыг сайжруулах, цаг үеийн нөхцөлд нийцүүлэн үйл ажиллагаа, бүх гишүүдийн хурлыг цахим болон бусад хэлбэрээр явуулах боломжийг нээнэ.

6. Хадгаламж, зээлийн хоршооны санхүүгийн тайлагналыг сайжруулж, санхүүгийн тайланд аудит хийх байгууллагыг хяналтын зөвлөл сонгож байх, тухайн хоршоо төлбөрийн чадваргүй болсон, эсхүл аливаа үйл ажиллагаа нь хууль тогтоомж зөрчсөн байдал илэрвэл тайланг хянасан аудитын байгууллага энэ талаарх мэдээллийг төрийн зохицуулагч байгууллагад шуурхай ирүүлж байх, шинээр байгуулагдсан хоршоодын санхүүгийн тайланг хараат бус аудитын байгууллагаас бусад этгээд хянах боломжийг нээнэ.

7. Хадгаламж, зээлийн хоршооны гишүүнчлэлийн нөхцөлийг оновчтой болгож, гишүүнээр элсэх, гарах, идэвхгүй гишүүнд тооцох, хасах харилцааг нарийвчилж зохицуулна.

8. Хадгаламж, зээлийн хоршооны засаглалыг сайжруулах, сонгуульт гишүүдэд тавих шаардлагыг шинэчлэх, үйл ажиллагаа тасралтгүй явуулах боломжийг бүрдүүлэх, мэргэжлийн санхүүгийн байгууллагын түвшинд хүргэхэд шаардлагатай зохицуулалтуудыг тусгана.

9. Гишүүдийн эдийн засгийн хэрэгцээнээс гадна нийгэм, соёлын нийтлэг хэрэгцээг бүрэн хангаж чадахуйц, Монгол Улсын иргэдийн хэрэгцээ, онцлогт тохирсон бүтээгдэхүүн үйлчилгээтэй санхүүгийн хоршоог хөгжүүлэх боломжийг нээнэ.

10. Хадгаламж, зээлийн хоршоо нь гишүүн төвтэй, гишүүддээ санхүүгийн боловсрол олгодог байгууллага болохыг тодруулна. Төв газраас алслагдсан орон нутгийн иргэдэд санхүүгийн хүртээмжийг нэмэгдүүлж, сүүдрийн эдийн засгийг бууруулж, санхүүгийн зөв

дадал хэвшлийг гишүүддээ суулгаснаар хувийн болон өрхийн санхүүг зохистой удирдах, өрийн дарамтад орохоос сэргийлэх, хуримтлалтай, хариуцлагатай, өрхийн аж ахуйг дэмжсэн буюу орон нутагт бий болсон хөрөнгө тухайн орон нутагтаа үлдэх боломжийг бүрдүүлнэ.

### **Хоёр. Хуулийн төслийн зорилго, ерөнхий бүтэц, зохицуулах харилцаа, хамрах хүрээ**

Хуулийн төслийн зорилго нь хадгаламж, зээлийн хоршооны салбарын эрх зүйн орчныг хөгжлийн чиг хандлага болон олон улсын стандартад нийцүүлэх, түүнтэй холбоотой харилцааг зохицуулах эрх зүйн үндсийг тодорхойлоход оршино.

Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 25 дугаар зүйлийн 25.1.2, 25.1.4-д заасныг үндэслэн хуулийн нэр томъёог оновчтой болгох, зарим зүйл заалтыг найруулах, хүчингүй болгох, шинээр зүйл, заалт нэмэх зэргээр хуулийн нийт заалтын тавиас дээш хувьд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах шаардлагатай, мөн тухайн хуулиар зохицуулж байгаа нийгмийн харилцааны төлөв байдал, агуулгад ихээхэн өөрчлөлт гарч байх тул төслийг шинэчилсэн найруулгын хэлбэрээр боловсруулна. Хуулийн төсөл нь 13 бүлэгтэй байх бөгөөд уг хуулиар зохицуулах харилцаа, хамрах хүрээг дараах байдлаар тусгана. Үүнд:

Хуулийн төслийн Нэгдүгээр бүлэгт хуулийн зорилт, үйлчлэх хүрээ, зарчим, нэр томъёоны тайлбар, Хоёрдугаар бүлэгт санхүүгийн хоршооны эрхлэх үйл ажиллагаа, хориглох зүйл, Гуравдугаар бүлэгт санхүүгийн хоршооны үйл ажиллагааг зохицуулах байгууллагын талаар, Дөрөвдүгээр бүлэгт тусгай зөвшөөрөлтэй холбоотой зохицуулалт, Тавдугаар бүлэгт гишүүнтэй холбоотой зохицуулалт, гишүүний эрх, үүрэг, хариуцлага, Зургадугаар бүлэгт санхүүгийн хоршооны зохион байгуулалт, удирдлага, дотоод хяналт зэрэг зохицуулалт, Долдугаар бүлэгт санхүүгийн хоршооны гишүүний хувь хөрөнгө, санхүүгийн тайлагнал, аудит, татварын талаарх зохицуулалт, Наймдугаар бүлэгт санхүүгийн хоршоодын дундын санхүүгийн байгууллага болон тогтворжуулалтын сангийн зохицуулалт, Есдүгээр бүлэгт хадгаламж хамгааллын тогтолцоо, хадгаламжийн даатгалын зохицуулалт, Аравдугаар бүлэгт санхүүгийн хоршоог өөрчлөн байгуулах, татан буулгах тухай зохицуулалт, Арваннэгдүгээр бүлэгт, санхүүгийн хоршооны үйл ажиллагаанд хийх хяналт, шалгалт, тусгай зөвшөөрлийг түдгэлзүүлэх, хүчингүй болгох, Арванхоёрдугаар бүлэгт албадлагын арга хэмжээ, нөхцөлт удирдлага, бүрэн эрхт төлөөлөгч, өөрчлөн байгуулах, албадан татан буулгах, Арвангуравдугаар бүлэгт хууль зөрчигчид хүлээлгэх хариуцлага болон хууль хүчин төгөлдөр болох хугацааны талаарх бусад зохицуулалтыг тусгахаар хуулийн төслийг боловсруулна.

### **Гурав. Хуулийн төсөл батлагдсаны дараа үүсэж болох эдийн засаг, нийгэм, хууль зүйн үр дагавар, тэдгээрийг шийдвэрлэх талаар авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээний санал**

Хадгаламж, зээлийн хоршооны тухай хуулийг шинэчлэн найруулж Санхүүгийн хоршооны тухай хуулийн төслийг боловсруулж баталснаар дараах үр дүнд хүрнэ гэж тооцож байна. Үүнд:

1. Санхүүгийн хоршооны салбарын нэгдсэн дэд бүтэц буюу тогтворжуулалтын сан, хадгаламжийн даатгал зэрэг хамгаалалтын олон давхаргат тогтолцоог олон улсын түвшинд нийцсэн байдлаар үе шаттайгаар нэвтрүүлснээр салбарын нэгдсэн бодлого, удирдлагын дор төрд үүсэх дарамтгүйгээр санхүүгийн хоршооны салбарыг тогтвортой хөгжүүлнэ.

2. Санхүүгийн хоршооны засаглал, санхүүгийн тайлагнал, технологийн дэвшил, цахим шилжилттэй холбоотой өөрчлөлтүүдийг тусгаж, ашгийн төлөө бус хуулийн этгээд байх нарийвчилсан зохицуулалтууд хийгдсэнээр санхүүгийн хоршооны зах зээлийн тогтвортой байдлыг хангах, зах зээлийн цаашдын өсөлтийн нөхцөлийг бүрдүүлэх, гишүүн хэрэглэгчийн эрх ашгийг хамгаалах механизм боловсронгуй болохоос гадна зээлийн хүү буурах, бичил банкны эрх зүйн орчин бүрдүүлэх ач холбогдолтой.

3. Санхүүгийн хоршоогоор дамжуулан иргэдэд санхүүгийн боловсрол олгож, зөв дадал хэвшил суулгаснаар төв газраас алслагдсан орон нутгийн иргэдэд санхүүгийн хүртээмжийг нэмэгдүүлж, сүүдрийн эдийн засаг, “мөнгө хүүлэгчид”-тэй тэмцэхэд тусална.

4. Санхүүгийн хоршооноос үйлчилгээ авах шаардлагатай, боломжтой бүхий л хүнд хүрч үйлчлэхийг зорьдог гишүүддээ ойр байгууллага тул хоршооноос үүссэн “ашиг” тухайн орон нутагт, гишүүддээ үлдэж, орон нутгийг хөгжүүлнэ.

5. Санхүүгийн хоршоо нь гишүүдийн хэрэгцээг хангах зорилгоор бичил, жижиг, дунд үйлдвэрлэл, үйлчилгээ, орон нутгийн хөгжил, ногоон санхүүг дэмжихэд чиглэсэн төсөл, хөтөлбөрийг дамжуулан хэрэгжүүлснээр ажилгүйдэл, ядуурлыг бууруулж, байгаль орчныг хамгаалах үйлсэд хувь нэмрээ оруулна.

6. Хууль батлагдсанаар Хорооноос санхүүгийн хоршооны үйл ажиллагаанд тавьж буй хяналт шалгалтын үр нөлөө, эрсдэлийн удирдлагын тогтолцоог сайжруулж, зохицуулалтын эрх зүйн орчин олон улсын жишигт нийцэж, санхүүгийн салбарт бий болж болзошгүй эрсдэлийг урьдчилан тооцоолж, түүнээс сэргийлэх, ингэснээр санхүүгийн тогтвортой байдлыг хангаж, салбарын хөгжлийг дэмжих таатай орчин бий болно. Мөн санхүүгийн хоршооны үйл ажиллагааны цар хүрээ өргөжих, санхүүгийн шинэ үйлчилгээ бий болох, санхүүгийн үйлчилгээний хүртээмж нэмэгдэх, гишүүн төвтэй зохицуулалтын орчин бүрдэнэ. Санхүүгийн салбарын хөгжлийг эрчимжүүлж, салбарын цаашдын хөгжлийг дэмжсэн чухал арга хэмжээ болно.

**Дөрөв. Хуулийн төсөл Үндсэн хууль, Монгол Улсын гэрээ болон бусад хуультай хэрхэн уялдах, хуулийг хэрэгжүүлэхэд шинээр боловсруулах, хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах, хүчингүй болсонд тооцох тухай хууль тогтоомж байгаа эсэх талаарх санал**

Санхүүгийн хоршооны тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөл нь Монгол Улсын Үндсэн хууль, бусад хуультай нийцсэн байна.

Мөн энэхүү хуулийн төсөлтэй хамт Хадгаламж, зээлийн хоршооны тухай хуулийг хүчингүй болсонд тооцох тухай, Санхүүгийн хоршооны тухай хуулийг дагаж мөрдөх журмын тухай хуулийн төсөл болон Даатгалын мэргэжлийн оролцогчийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай, Аудитын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай, Жижиг, дунд үйлдвэр, үйлчилгээг дэмжих тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай, Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын тухай хуульд нэмэлт өөрчлөлт оруулах тухай болон Зөрчлийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг тус тус боловсруулсан.

## **САНХҮҮГИЙН ХОРШООНЫ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ШИНЭЧИЛСЭН НАЙРУУЛГЫН ТӨСЛИЙН ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА**

Улсын Их Хурлын 2024 оны 21 дүгээр тогтоолоор баталсан “Монгол Улсын Засгийн газрын 2024-2028 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөр”-ийн 3.1.3.1-т “Санхүү, даатгал хөрөнгийн зах зээлийн хууль, эрх зүйн орчныг олон улсын жишигт нийцүүлэн шинэчилнэ.”, 3.1.3.2-т “Бичил, жижиг, дунд бизнес эрхлэгчдэд таатай нөхцөлөөр санал болгох санхүүгийн бүтээгдэхүүнийг дэмжинэ.” гэж,

Улсын Их Хурлын 2020 оны 52 дугаар тогтоолын 1 дүгээр хавсралтаар баталсан “Алсын хараа-2050” Монгол Улсын урт хугацааны бодлогын 4 дүгээр бүлгийн 4.3 дахь зорилтод “Олон улсын санхүүгийн зах зээлтэй холбогдсон олон тулгуурт, хүртээмжтэй санхүүгийн системийг хөгжүүлнэ” гэж тусгасан бөгөөд I үе шат (2021-2030 он)-нд “Бичил санхүүгийн байгууллагуудыг чадавхжуулан эрсдэлийн удирдлагын тогтолцоог сайжруулж, үйл ажиллагааны хүрээг тэлсэн байна.”, II үе шат (2031-2040 он)-нд “Бичил санхүүгийн зах зээлийн үйл ажиллагааг олон улсын жишигт нийцүүлэн санхүүгийн салбарт эзлэх хэмжээг нэмэгдүүлсэн байна.”, III үе шат (2041-2050 он)-нд “Технологийн дэвшилд суурилсан бичил санхүүгийн зах зээлийг хөгжүүлнэ.”, 2 дугаар хавсралтаар баталсан 2021-2030 онд хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааны 4.3.29-д “Хоршоодын гишүүн төвтэй зохицуулалтын орчин бий болгох, бичил банкны эрх зүйн орчныг нэвтрүүлнэ.”, 4.3.39-д “Бичил санхүүгийн зах зээлд ашиглагдах технологийн шийдлүүдийг дэлхийн хөгжингүй орнуудтай ижил түвшинд хүргэнэ.” гэж тус тус заасан.

Хадгаламж, зээлийн хоршооны эрх зүйн үндсийг тодорхойлж, түүний үйл ажиллагаатай холбогдон үүсэх харилцааг зохицуулах зорилго бүхий Хадгаламж, зээлийн хоршооны тухай хууль 2011 онд батлагдсан. Хадгаламж, зээлийн хоршооны тухай хуульд бусад хууль хоорондын давхардал, хийдэл, зөрчлийг арилгах зорилгоор 4 удаа нэмэлт, өөрчлөлт оруулсан.

Тус хуулийг Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 25 дугаар зүйлийн 25.1.2, 25.1.4-т заасны дагуу хуулийн нэр томъёог оновчтой болгох, зарим зүйл заалтыг шинэчлэн найруулах, хүчингүй болгох, мөн шинээр зүйл, заалт нэмэх шаардлага үүссэн бөгөөд үүний үр дүнд хуулийн нийт зохицуулалтын тавиас дээш хувьд нэмэлт, өөрчлөлт оруулахаар байна. Түүнчлэн уг хуулиар зохицуулж буй нийгмийн харилцааны төлөв байдал, агуулгад ихээхэн өөрчлөлт гарсан тул хуулийн төслийг “Санхүүгийн хоршооны тухай хууль” нэртэйгээр шинэчилсэн найруулгын хэлбэрээр боловсрууллаа.

Хуулийн төсөл нь 13 бүлэг, 93 зүйлтэй бөгөөд санхүүгийн хоршооны зохион байгуулалт, удирдлага, дотоод хяналт, эрхлэх үйл ажиллагаа, гишүүний эрх, үүрэг, хариуцлага, санхүүгийн тайлагнал, аудит, санхүүгийн хоршоодын дундын санхүүгийн байгууллага болон тогтворжуулалтын сан, хадгаламж хамгааллын тогтолцоо, төрийн хяналт зохицуулалт, санхүүгийн хоршоог өөрчлөн байгуулах, татан буулгах зэрэг харилцаанд хамаарах зохицуулалтыг тусгасан.

Санхүүгийн хоршооны тухай (Хадгаламж, зээлийн хоршооны тухай) хуулийн шинэчилсэн найруулгын төслөөр салбарын 3 давхаргат хамгаалалтын тогтолцоог нэвтрүүлэх, салбарын нэгдсэн дэд бүтцийг бий болгох зохицуулалтаас гадна санхүүгийн хоршооны үндсэн зорилго болох гишүүдийнхээ эдийн засгийн болон



нийгэм, соёлын нийтлэг хэрэгцээг хангах, гишүүдийнхээ амьдралын чанарыг дээшлүүлэхэд чиглэсэн, хүн төвтэй, ашгийн төлөө бус хуулийн этгээд байх нарийвчилсан зохицуулалтуудыг нэвтрүүлснээр зах зээлийн тогтвортой байдлыг хангах, санхүүгийн хэрэглэгчийн эрх ашгийг хамгаалах, салбарын цаашдын өсөлтийг дэмжих эрх зүйн орчин бүрдэнэ.

Хуулийн төслийг Хууль тогтоомжийн тухай хууль болон хууль тогтоомжийн төсөл боловсруулах аргачлалын дагуу боловсруулж, хуулийг шинэчлэн найруулах хэрэгцээ, шаардлагыг урьдчилан судалсан тандан судалгаа, хуулийн төслийн үр нөлөөний үнэлгээ, хэрэгжүүлэхтэй холбогдон гарах зардлын тооцоог тус тус хийж, холбогдох саналыг хуулийн төсөлд тусгасан болно.

Мөн хуулийн төслийг боловсруулахад Дэлхийн хадгаламж, зээлийн хоршоодын холбооны загвар хууль, Канад, Литва, ОХУ, Польш, БНСУ болон бусад улсуудын санхүүгийн хоршоотой холбогдсон хууль тогтоомж, олон улсын туршлагыг судалж, олон улсын жишиг зохицуулалт болон өнгөрсөн хугацаанд манай улсад Хадгаламж, зээлийн хоршооны тухай хууль тогтоомжийг хэрэгжүүлэх явцад бий болсон туршлага, гишүүдийн эрх ашгийг хамгаалах хэрэгцээ шаардлага зэргийг харгалзсан болно.

Хуулийн төслийг 2025 оны 10-12 дугаар сард салбарын оролцогчдод танилцуулах, санал авах олон нийтийн хэлэлцүүлгийг Улаанбаатар хот, Дархан-Уул, Сэлэнгэ, Орхон, Булган, Дундговь, Дорноговь аймагт зохион байгуулсан. Мөн 2025 оны 7 дугаар сарын 30-ны өдөр D.parliament.mn цахим хуудаст байршуулж санал авсан ба ирүүлсэн саналыг судалж, төсөлд холбогдох өөрчлөлтийг тусгасан болно.

---oOo---

## **САНХҮҮГИЙН ХОРШООНЫ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ШИНЭЧИЛСЭН НАЙРУУЛГЫН ТӨСЛИЙН ДЭЛГЭРЭНГҮЙ ТАНИЛЦУУЛГА**

Хадгаламж, зээлийн хоршооны тухай хууль 2011 онд батлагдаж, өнөөдрийг хүртэл хүчин төгөлдөр үйлчилж байгаа бөгөөд бусад хууль хоорондын давхардал, хийдэл, зөрчлийг арилгах зорилгоор 4 удаа нэмэлт, өөрчлөлт оруулснаас өөрөөр шинэчлэл хийгдээгүй. Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 25 дугаар зүйлийн 25.1.2, 25.1.4-д заасныг үндэслэн хуулийн нэр томъёог оновчтой болгох, зарим зүйл заалтыг найруулах, хүчингүй болгох, шинээр зүйл, заалт нэмэх зэргээр хуулийн нийт заалтын тавиас дээш хувьд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах шаардлагатай, мөн тухайн хуулиар зохицуулж байгаа нийгмийн харилцааны төлөв байдал, агуулгад ихээхэн өөрчлөлт гарч байх тул Санхүүгийн хоршооны тухай (Хадгаламж, зээлийн хоршооны тухай) хуулийн шинэчилсэн найруулгын төслийг Хууль тогтоомжийн тухай хуульд заасан аргачлалын дагуу хэрэгцээ, шаардлагыг урьдчилан судалсан тандан судалгаа, хуулийн төслийн үр нөлөөний үнэлгээ, хэрэгжүүлэхтэй холбогдон гарах зардлын тооцоог тус тус хийлгэж, холбогдох саналыг хуулийн төсөлд тусган 13 бүлэг, 93 зүйлтэй боловсруулсан.

2024 оны байдлаар Санхүүгийн зохицуулах хорооноос олгосон тусгай зөвшөөрлийн үндсэн дээр 178 ХЗХ үйл ажиллагаа явуулж, салбарын нийт хөрөнгө өмнөх оны мөн үеэс 16.4 хувиар өссөн үзүүлэлтэй байна. Салбарын нийт хөрөнгө дотоодын нийт бүтээгдэхүүний 0.5 хувь, гол үзүүлэлт болох хадгаламж болон зээлийн дүн банкны зах зээлийн мөн үзүүлэлтийн 0.7 орчим хувьтай тэнцэж байна. Нийт гишүүдийн тоо 2024 оны байдлаар 75,252 хүрсэн нь эдийн засгийн идэвхтэй хүн амын 5.2 хувийг бүрдүүлж, Ази тивийн дундаж (5.92%)-тай ойролцоо, дэлхийн хэмжээний дундаж үзүүлэлт (12.69)-ээс 6.8 пунктээр доогуур түвшинд байна. Монгол Улсын 18-64 насны 26 хүн тутмын нэг нь хадгаламж, зээлийн хоршоонд гишүүн, 70 хүн тутмын нэг нь зээл авсан, 44 хүн тутмын нэг нь хадгаламж төвлөрүүлсэн байна. Хэдийгээр санхүүгийн зах зээлд эзлэх хэмжээ харьцангуй бага ч тогтвортой, зохистой өсөлтийг үзүүлж буй зах зээл юм.

Иргэд хоорондын харилцан туслалцах зарчим дээр тулгуурлан байгуулагдаж, санхүүгийн үйлчилгээг зөвхөн гишүүддээ хүргэж ажилладаг учраас санхүүгийн хоршооны салбар улс орны санхүүгийн системд онцгой байрыг эзэлдэг. Үйл ажиллагааг тогтвортой, найдвартай, амжилттай явуулах суурийг сайн засаглал, гишүүдийн ардчилсан удирдлага, хамтын хяналт бүрдүүлэхээс гадна гишүүддээ зориулсан бүрэн үйлчилгээтэй санхүүгийн хоршоог хөгжүүлэхэд дэмжлэг үзүүлэх тогтолцоо шаардлагатай. Зах зээлийн найдвартай байдал болон хадгаламж эзэмшигчдийн хөрөнгийг хамгаалахын тулд дэлхийн улс орнууд хамгаалалтын 2-3 давхарга бүхий тогтолцоог бий болгон ирсэн бөгөөд нэвтрүүлэх орны тоо тогтмол өсөж байгаа нь энэ төрлийн хамгаалалт дэлхий дахинд санхүүгийн тогтвортой байдлыг хангахын зэрэгцээ үндэсний хэмжээнд санхүүгийн зах зээлийг хөгжүүлэхэд дөхөмтэй болохыг гэрчилж байна. Тодруулбал, нэгдүгээрт санхүүгийн хоршоодын цэвэр орлогоос байгуулдаг нөөцийн сан, хоёрдугаарт үйл ажиллагааны түр хугацааны хүндрэлд орсон, төлбөр түргэн гүйцэтгэх чадвар алдагдсан санхүүгийн хоршоодод мэргэжил арга зүйн болон санхүүгийн туслалцаа үзүүлж, дампуурлаас сэргийлж үйл ажиллагааг сэргээхэд чиглэдэг тогтворжуулалтын сан, гуравдугаарт хадгаламжийн даатгал бөгөөд хоршоо дампуурсан тохиолдолд даатгагдсан хадгаламжийг хадгаламж эзэмшигчид нөхөн олгодог.

Олон улсын чиг хандлагад хадгаламж хамгаалалтай холбоотой асуудалд санхүүгийн хоршоодыг банкны салбарын нэгэн адил зохицуулахад чиглэж байна. Хадгаламж хамгаалах тогтолцоог нэвтрүүлснээр зах зээлд орох мөнгөний урсгал нэмэгдэх, гишүүдийн тоо өсөх, иргэдийн санхүүгийн хоршоонд, цаашлаад санхүүгийн зах зээлд итгэх итгэлийг нэмэгдүүлэх зэргээр санхүүгийн зах зээлийг хөгжүүлэхэд эерэг нөлөөтэй тул санхүүгийн хэрэглэгчийн эрхийг хамгаалах ажил тэргүүн ээлжид тавигдаж байна. Тухайлбал, Канад, АНУ, Герман, Япон, Солонгос, Польш, Литва улсуудад энэ төрлийн хамгаалалтын тогтолцоог нэвтрүүлэн ажиллаж байгаа бөгөөд хадгаламж хамгааллын тогтолцоог сүүлийн 10 жилд зүүн Европын дийлэнх улсууд нэвтрүүлжээ. Түүнчлэн энэ тоо Латин Америк, ойрх дорнод болон хойд Африкийн орнуудаар тэлж байна.

Манай орны хувьд санхүүгийн хоршоод хамгаалалтын нэгдүгээр давхаргын хүрээнд үйл ажиллагаа явуулж байгаа бөгөөд хамгаалалтын олон давхаргат тогтолцоог үе шаттай нэвтрүүлснээр салбарын нэгдсэн бодлого, удирдлагын дор төрд үүсэх дарамтгүйгээр салбарыг тогтвортой хөгжүүлж, үйлчлүүлэгчдийн эрх ашгийг хамгаалах замаар санхүүгийн хүртээмжийг нэмэгдүүлэх боломжтой юм.

Одоогийн мөрдөгдөж буй Хадгаламж, зээлийн хоршооны тухай хуульд салбарын хамгаалалтын давхаргууд болох тогтворжуулалтын сан, хадгаламж хамгаалалтын тогтолцооны талаар тусгасан боловч нарийвчлан зохицуулаагүйгээс хэрэгжээгүй. Учир нь тогтворжуулалтын санг удирдах байгууллага нь холбоо буюу төрийн бус байгууллага тул санхүүгийн үйл ажиллагаа эрхлэх боломжгүй, хадгаламжийн даатгалын системийн эрх зүйн зохицуулалт нь зөвхөн банкин дахь мөнгөн хадгаламжид хамаарч байна.

Санхүүгийн хоршооны тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төслөөр салбарын 3 давхаргат хамгаалалтын тогтолцоог нэвтрүүлэх, салбарын нэгдсэн дэд бүтцийг бий болгох зохицуулалтаас гадна санхүүгийн хоршооны үндсэн зорилго болох гишүүдийнхээ эдийн засгийн болон нийгэм, соёлын нийтлэг хэрэгцээг хангах, гишүүдийнхээ амьдралын чанарыг дээшлүүлэхэд чиглэсэн, хүн төвтэй, ашгийн төлөө бус хуулийн этгээд байх нарийвчилсан зохицуулалтуудыг нэвтрүүлснээр зах зээлийн тогтвортой байдлыг хангах, санхүүгийн хэрэглэгчийн эрх ашгийг хамгаалах зохицуулалтыг боловсронгуй болгох, цаашдын өсөлтийн нөхцөлийг бүрдүүлэх ач холбогдолтой.

Хуулийн төслийг боловсруулахад Санхүүгийн зохицуулах хороо болон Азийн хөгжлийн банк хамтран хэрэгжүүлсэн Бичил санхүүгийн байгууллагыг чадавхжуулах төслийн олон улсын болон үндэсний зөвлөхөөс бүрдсэн баг зөвлөгөө өгч хамтран ажилласан. Мөн Дэлхийн хадгаламж, зээлийн хоршоодын холбооны загвар хууль, Канад, Литва, ОХУ, Польш, БНСУ болон бусад улсуудын санхүүгийн хоршоотой холбогдсон хууль тогтоомж, олон улсын туршлагыг судалж, олон улсын жишиг зохицуулалт болон өнгөрсөн хугацаанд манай улсад Хадгаламж, зээлийн хоршооны тухай хууль тогтоомжийг хэрэгжүүлэх явцад бий болсон туршлага, гишүүдийн эрх ашгийг хамгаалах хэрэгцээ шаардлага зэргийг харгалзсан бөгөөд Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 33 дугаар зүйлд заасны дагуу хуулийн төслийн танилцуулгыг бэлтгэлээ.

Хуулийн төслийг дараах байдлаар олон нийтээр хэлэлцүүлж, ирүүлсэн саналыг судалж, төсөлд холбогдох өөрчлөлтийг тусгав. Үүнд:

1. Дархан-Уул, Сэлэнгэ аймгийн иргэдтэй хийсэн уулзалт хэлэлцүүлэг (2025.10.03)
2. Орхон, Булган аймгийн иргэдтэй хийсэн уулзалт хэлэлцүүлэг (2025.10.04)

3. Дундговь аймаг (Эрдэнэдалай, Дэлгэрхангай, Говь-Угтаал сум)-ийн иргэдтэй хийсэн уулзалт хэлэлцүүлэг (2025.10.14-17)
4. Дорноговь аймаг (Сайншанд, Дэлгэрэх сум)-ийн иргэдтэй хийсэн уулзалт хэлэлцүүлэг (2025.10.18-21)
5. Улаанбаатар хотод хийсэн уулзалт хэлэлцүүлэг (2025.12.22)
6. d.parliament.mn (2025.07.30)

Хуулийн төсөлд зохицуулах харилцаа, хамрах хүрээг дараах байдлаар тусгалаа. Үүнд:

Нэгдүгээр бүлэгт: Хуулийн нийтлэг үндэслэл болох хуулийн зорилтыг тодорхойлж, хууль тогтоомж, хуулийн үйлчлэх хүрээ, нэр томъёоны тодорхойлолт, санхүүгийн хоршооны үйл ажиллагаанд баримтлах зарчмыг тусгалаа.

Нэр томъёоны тодорхойлолтод зохистой харьцааны шалгуур үзүүлэлт, нөөцийн сан, төлбөр түргэн гүйцэтгэх чадвар зэрэг одоогийн хуулиар зохицуулагдаагүй, зайлшгүй тодорхойлох шаардлагатай нэр томъёог тайлбарлаж тусгасан. Түүнчлэн, санхүүгийн хоршоодын нэгдсэн төв, тогтворжуулалтын сан, хадгаламж хамгааллын хүрээнд хэрэглэгдэх шинэ нэр томъёог хуульд нэг мөр хэрэглэх зорилгоор тусгасан.

Хоёрдугаар бүлэгт: Санхүүгийн хоршооны эрхлэх үндсэн үйл ажиллагааг тодорхойлж, нэмэлтээр эрхэлж болох санхүүгийн бусад үй ажиллагааг зааж өглөө. Ингэснээр санхүүгийн хоршоо нь гишүүдийн хэрэгцээг хангах зорилгоор бичил, жижиг, дунд үйлдвэрлэл, үйлчилгээ, орон нутгийн хөгжил, ногоон санхүүг дэмжихэд чиглэсэн төсөл, хөтөлбөрийг дамжуулан хэрэгжүүлэх, даатгалын зуучлагч, санхүүгийн түрээс, факторингийн зэрэг үйл ажиллагаа эрхлэх боломжтой болно.

Мөн санхүүгийн хоршоо зөвхөн гишүүддээ үйлчлэх онцлогийг харгалзан банк, санхүүгийн байгууллага, санхүүгийн хоршоодын нэгдсэн төвөөс бусад этгээдээс зээл, зээлтэй адилтгах нөхцөлөөр аливаа хөрөнгө татан төвлөрүүлэх, гишүүн бус этгээдэд үйлчилгээ үзүүлэх, санхүүгийн тайланд тусгагдаагүй хөрөнгийн эх үүсвэрийг үйл ажиллагаанд ашиглах, ирээдүйн орлогын талаар таамаглал дэвшүүлсэн, эсхүл орлого, хонжвор амласан зар сурталчилгааг мэдээллийн сүлжээ, хэвлэл мэдээллийн хэрэгслээр дамжуулан хийх зэргийг хориглож, мөнгө хүүлэлтийн шинжтэй үйл ажиллагаа явуулах болон гишүүд өрийн дарамт, бусад эрсдэлтэй нөхцөлд орохоос урьдчилан сэргийлэх зорилгоор зарим хориглох зүйлсийг тусгасан.

Дээрхээс гадна гишүүд буюу санхүүгийн хэрэглэгчийн эрхийг хамгаалах суурь зохицуулалт болох санхүүгийн бүтээгдэхүүн, үйлчилгээний нөхцөл, төлбөр, үргэлжлэх хугацаа, үүсэж болзошгүй үр дагаврын талаарх мэдээллийг санхүүгийн хоршоо гишүүнээр элсэх хүсэлтэй этгээд болон гишүүнд гэрээ байгуулахын өмнө бүрэн өгөх үүргийг хүлээнэ.

Санхүүгийн хоршоо ашгийн төлөө бус статустай учир хадгаламж, зээлийн бүтээгдэхүүн нь гишүүддээ зориулсан хүүтэй байдаг. Хадгаламж болон зээлийн төрөл, хугацаа, хүүгийн хэмжээг бүх гишүүдийн хурлаас баталсан бодлогод нийцүүлэн тэргүүлэгчдийн зөвлөл тогтоож, ашиг орлогоос бүх гишүүд хувь хүртэх эрхтэй тул зээлийн хүүг тогтоохдоо зээлийн үйл ажиллагаа эрхэлдэг бусад аж ахуйн нэгжийн зээлийн хүүтэй харьцуулж, гишүүдэд ашигтай байх зарчмыг баримтлахыг хуулиар зохицуулж, гишүүдэд хоршооны гишүүн байхын давуу байдал, өгөөжийг бий болгоно.

Санхүүгийн хоршоо гишүүддээ хуримтлуулах дадалд сургадаг, санхүүгийн боловсролыг тасралтгүй олгодог онцлогт нь нийцүүлэн хадгаламж, зээлээс гадна гишүүн бүрийг хуримтлалтай болгох зохицуулалтыг хуулийн төсөлд оруулсан.

Гурав болон дөрөвдүгээр бүлэгт: Санхүүгийн хоршооны үйл ажиллагаа зохицуулалттай санхүүгийн зах зээлийн үйл ажиллагаанд хамаардаг тул тусгай зөвшөөрлийн үндсэн дээр үйл ажиллагаа эрхлэх ба тусгай зөвшөөрлийг олгоход бүрдүүлэх баримт бичгийг хуульд тодорхой зааж, зөвшөөрлийг олгох эрх бүхий байгууллага, түүний эрх хэмжээг тодорхойлж, бүрэн эрхийг нарийвчлан тусгалаа. Ингэснээр санхүүгийн хоршоонд тусгай зөвшөөрөл олгох процессыг хялбаршуулж, Зөвшөөрлийн тухай хуульд заасан арга хэмжээг авч, хуульд заасан 5 үндэслэл илэрснээс бусад нөхцөлд үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрлийг олгоно.

Тавдугаар бүлэгт: Санхүүгийн хоршооны гишүүн, гишүүнчлэлийн хамрах хүрээг ажил мэргэжил, оршин суугаа болон үйл ажиллагаа явуулж байгаа нутаг дэвсгэр, хоршоо, нийгэмлэг, холбоо дахь гишүүнчлэлэлийн хүрээгээр тодорхойлж, гишүүний эрх үүрэг, хариуцлага, гишүүн элсэх болон хасах, гишүүний эрх дуусгавар болохтой холбогдох зохицуулалтыг тусгалаа.

Хорооноос олгосон тусгай зөвшөөрлийн үндсэн дээр үйл ажиллагаа эрхэлдэг хуулийн этгээд санхүүгийн хоршооны гишүүн байхыг хязгаарлана.

Зургадугаар бүлэгт: Санхүүгийн хоршооны дүрэм, зохион байгуулалт, удирдлага, дотоод хяналттай холбоотой харилцааг зохицуулах хүрээнд санхүүгийн хоршооны дүрэмд тусгах зүйлс, бүх гишүүдийн хурал, хурлын бүрэн эрх, ирц, хурлын шийдвэр, тэргүүлэгчдийн болон хяналтын зөвлөл, зээлийн хороо, гүйцэтгэх захирлын бүрэн эрх, тавигдах шаардлага зэрэг үйл ажиллагааны зохион байгуулалтын талаар дэлгэрэнгүй тусгалаа.

Санхүүгийн хоршооны эрх барих дээд байгууллага болох бүх гишүүдийн хурлын зохион байгуулалтыг сайжруулж, хурлыг зохион байгуулах хугацааг санхүүгийн жил дууссанаас хойш 4 сарын дотор хуралдуулах, хурлаар аудитаар хянуулсан санхүүгийн тайланг хэлэлцүүлснээр үйл ажиллагаа ил тод, нээлттэй байх нөхцөлийг бүрдүүлнэ. Мөн бүх гишүүдийн хурлыг хүчинтэйд тооцох ирцийг олон гишүүнтэй хоршоодод уян болгож, зарласан хурлыг ирц бүрдээгүй шалтгаанаар хойшлуулбал ирцийн босгыг тодорхой хэмжээнд буулгах зохицуулалтыг тусгасан. Бүх гишүүдийн хурлыг зохион байгуулах бүхий л эрхийг тэргүүлэгчдийн зөвлөлд хариуцуулж, хуулиар тогтоосон хугацаанд бүх гишүүдийн ээлжит хурлыг зарлан хуралдуулаагүй тохиолдолд тэргүүлэгчдийн зөвлөлийн бүх гишүүдийн хурал хуралдуулахаас бусад эрх дуусгавар болно. Түүнчлэн бүх гишүүдийн хурлыг цахим болон бусад хэлбэрээр зохион байгуулах боломжийг хуулиар нээнэ.

Мөн хүчин төгөлдөр мөрдөж байгаа хуулиар тэргүүлэгчдийн болон хяналтын зөвлөл, зээлийн хорооны гишүүд мэргэжил боловсролын хувьд шалгуур хангаагүй ч орон нутгийн хөгжил, хоршооны талаар мэдлэг туршлагатай гэдэг үндэслэлээр сонгогдох боломжтой байсныг өөрчилж, гишүүдийн 1/3 нь банк, санхүү, эдийн засаг, эрх зүйн мэргэжилтэй байх шаардлага тавьсан. Сонгуульт албан тушаалд нөөц гишүүнийг заавал сонгоно. Мөн сонгуульт гишүүдэд олгосон урамшуулал болон нөхөн олгосон зардлыг ил тод болгож бүх гишүүдийн ээлжит хуралд танилцуулна.

Энэхүү зохицуулалтуудыг хийснээр хоршооны засаглалыг сайжруулах, мэргэжлийн санхүүгийн байгууллагын түвшинд хүрч ажиллахад дэвшил гарна.

Долдугаар бүлэгт: Санхүүгийн хоршооны гишүүний оруулах хувь хөрөнгийн хэмжээ, гишүүн жилийн орлогоос хувь хүртэх, санхүүгийн тайлан, тайланг хянаж баталгаажуулах аудитын байгууллага, татварын талаар тусгалаа.

Идэвхгүй гишүүнд тооцогдсоноос хойш хэрхэх талаар одоогийн мөрдөгдөж буй хуульд зохицуулаагүй үлдээснээс санхүүгийн хоршоо тухайн гишүүнийг хасах боломжгүй байсан. Санхүүгийн хоршооны үйл ажиллагаанд 12 сарын хугацаанд оролцоогүй, эсхүл хуримтлал үүсгэх үүргээ биелүүлээгүй бол тэргүүлэгчдийн зөвлөл тухайн гишүүнийг идэвхгүй гишүүнд тооцох шийдвэрийг гаргаж, түүнтэй холбоотой хөрөнгийг тусгайлсан дансанд төвлөрүүлэх бөгөөд идэвхгүй гишүүнд тооцогдсоноос хойш 6 сар өнгөрвөл гишүүнийг хасах шийдвэрийг гаргана.

Санхүүгийн тайланг баталгаажуулах аудитын байгууллагыг хяналтын зөвлөл сонгоно. Санхүүгийн хоршоо төлбөрийн чадваргүй болсон, санхүүгийн хүндрэлтэй байдалд орж болзошгүй байгаа, эсхүл ажилтан нь хууль тогтоомж зөрчсөн үйл ажиллагаанд оролцсон гэж үзвэл санхүүгийн тайланг хянасан аудитын байгууллага дүгнэлтийг 5 хоногийн дотор төрийн эрхбүхий байгууллагад мэдээлэх үүргийг хүлээнэ. Санхүүгийн хоршооны үйл ажиллагаа тогтворжих хүртэлх хугацаанд буюу тусгай зөвшөөрөл олгосноос хойших 2 жилийн хугацаанд санхүүгийн тайланг хяналтын зөвлөл хянах боломжийг олгоно.

Санхүүгийн хоршоо нь ашгийн төлөө бус хуулийн этгээд боловч үйл ажиллагааны үр дүнд бий болсон орлогод аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татвар ногдуулж, мөн гишүүний оруулсан хувь хөрөнгөд хуваарилсан ногдох хувьд хувь хүний орлогын албан татвар тооцож байгааг өөрчилж аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татвараас чөлөөлж, ашгийн төлөө бус байгууллагад дэмжлэг үзүүлнэ.

Наймдугаар бүлэгт: Санхүүгийн хоршоодын нэгдсэн төв, чиг үүрэг, тогтворжуулалтын сан, тогтворжуулалтын сангаас туслалцаа үзүүлэх харилцааг тусгалаа.

Салбарын хамгаалалтын хоёрдугаар давхарга болох тогтворжуулалтын сангийн тогтолцоог шинээр нэвтрүүлнэ. Тогтворжуулалтын сангийн тогтолцоог нэвтрүүлснээр хадгаламжийн даатгалын сангийн хөрөнгийг мөн хамгаалах давуу талтай. Хоршооны үйл ажиллагаанд дампуурлын шинж илрэх үед туслалцаа үзүүлэх нэмэлт арга хэрэгслийг хэрэглэснээр хоршоо санхүүгийн эрсдэлд орохоос урьдчилан сэргийлэх эсхүл учирч болзошгүй хохирлыг багасгах ач холбогдолтой. Тогтворжуулалтын сангийн хөрөнгийг санхүүгийн хоршоодын үйл ажиллагааны зардлаас бүрдүүлэх бөгөөд шаардлага үүссэн санхүүгийн хоршоонд тогтворжуулалтын туслалцаа буюу зээл хэлбэрээр олгоно.

Тогтворжуулалтын санг удирдах санхүүгийн хоршоодын дундын, санхүүгийн төвлөрсөн байгууллага болох Санхүүгийн хоршоодын нэгдсэн төвийг байгуулна. Санхүүгийн хоршоодын нэгдсэн төв нь тусгай зөвшөөрөлтэй санхүүгийн хоршоодын заавал гишүүнчлэлтэй байх бөгөөд гишүүддээ санхүүгийн болон санхүүгийн бус үйлчилгээ, дэмжлэг үзүүлнэ.

Бичил, жижиг, дунд үйлдвэрлэл, үйлчилгээ, орон нутгийн хөгжил, ногоон санхүүг дэмжихэд чиглэсэн төсөл, хөтөлбөрийг Санхүүгийн хоршоодын нэгдсэн төвөөр дамжуулна.

Есдүгээр бүлэгт: Хадгаламж хамгааллын тогтолцоог зохицуулж, санхүүгийн хоршооны хадгаламж эзэмшигч гишүүдийн эрх ашгийг хамгаалах, санхүүгийн зах зээлийн тогтвортой байдлыг хангах хүрээнд санхүүгийн хоршоо хадгаламж эзэмшигч гишүүний мөнгөн хадгаламжийг даатгах арга хэмжээг авна.

Санхүүгийн хоршоо дампуурсан тохиолдолд хадгаламжийн даатгалын сангаас хохирлыг барагдуулах замаар санхүүгийн хэрэглэгчийн эрх ашгийг хамгаална. Даатгалын тохиолдол бий болоход хадгаламж эзэмшигчийн 20 сая хүртэл төгрөгийн хадгаламжийг нөхөн төлөх боломжтой болно.

Аравдугаар бүлэгт: Санхүүгийн хоршоог өөрчлөн байгуулах, татан буулгах харилцааг зохицуулж, санхүүгийн хоршоо бүх гишүүдийн хурлын шийдвэрээр буюу сайн дураар өөрчлөн байгуулах эсхүл татан буулгах шийдвэрийг гаргаж болох бөгөөд төрийн эрх бүхий байгууллагаас хүсэлтийг хянан үзэж өөрчлөн байгуулах эсхүл татан буулгах нь гишүүдийн эрх ашигт сөргөөр нөлөөлөхгүй гэж дүгнэсэн тохиолдолд холбогдох ажиллагаа эхэлнэ.

Арваннэгдүгээр болон арванхоёрдугаар бүлэгт: Санхүүгийн хоршооны үйл ажиллагаанд хийх хяналт шалгалт, тусгай зөвшөөрлийг түдгэлзүүлэх, хүчингүй болгох нөхцөлийг хуулийн төсөлд тухайлан зохицуулж, санхүүгийн хоршооны үйл ажиллагаа хэвийн бус, хүндрэлд орсон үед төрийн эрх бүхий байгууллагаас бүрэн эрхт төлөөлөгчийг томилж нөхцөлт удирдлагыг хэрэгжүүлж, цаашид санхүүгийн хоршооны үйл ажиллагааг үргэлжлүүлэн эрхлэх боломжгүй тохиолдолд санхүүгийн хоршоог нэгтгэх замаар өөрчлөн байгуулах шийдвэрийг гаргах, нэгтгэх эсхүл хүлээн авах тохиромжтой санхүүгийн хоршоо байхгүй үед албадан татан буулгах арга хэмжээг авах зохицуулалтыг тусгасан. Энэхүү арга хэмжээг хэрэгжүүлэхдээ санхүүгийн тогтвортой байдлыг хангах, шуурхай, үр нөлөөтэй байх, гарах зардлыг багасгах, хадгаламж эзэмшигч болон нийт гишүүдийн эрх ашгийг хамгаалах зарчмыг баримтална.

Арвангуравдугаар бүлэгт: Хууль зөрчигчид хүлээлгэх хариуцлага, хууль хүчин болох ерөнхий зохицуулалтыг тусгасан болно.

Мөн энэхүү хуулийн төсөлтэй хамт Хадгаламж, зээлийн хоршооны тухай хуулийг хүчингүй болсонд тооцох тухай, Санхүүгийн хоршооны тухай хуулийг дагаж мөрдөх журмын тухай хуулийн төсөл болон Даатгалын мэргэжлийн оролцогчийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай, Аудитын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай, Жижиг, дунд үйлдвэр, үйлчилгээг дэмжих тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай, Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын тухай хуульд нэмэлт өөрчлөлт оруулах тухай болон Зөрчлийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг тус тус боловсруулсан.

---oOo---



## МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2025 оны ... дугаар  
сарын ... -ны өдөр

Улаанбаатар  
хот

### САНХҮҮГИЙН ХОРШООНЫ ТУХАЙ /шинэчилсэн найруулга/

#### НЭГДҮГЭЭР БҮЛЭГ НИЙТЛЭГ ҮНДЭСЛЭЛ

##### **1 дүгээр зүйл.Хуулийн зорилт**

1.1.Энэ хуулийн зорилт нь санхүүгийн хоршооны эрх зүйн үндсийг тодорхойлж, түүний үйл ажиллагаатай холбогдон үүсэх харилцааг зохицуулахад оршино.

##### **2 дугаар зүйл.Санхүүгийн хоршооны тухай хууль тогтоомж**

2.1.Санхүүгийн хоршооны тухай хууль тогтоомж Монгол Улсын Үндсэн хууль, Иргэний хууль, Банк, эрх бүхий хуулийн этгээдийн мөнгөн хадгаламж, мөнгөн хөрөнгийн шилжүүлэг, зээлийн үйл ажиллагааны тухай хууль, Мөнгө угаах болон терроризмыг санхүүжүүлэхтэй тэмцэх тухай хууль, энэ хууль болон тэдгээртэй нийцүүлэн гаргасан хууль тогтоомжийн бусад актаас бүрдэнэ.

2.2.Монгол Улсын олон улсын гэрээнд энэ хуульд зааснаас өөрөөр заасан бол тухайн олон улсын гэрээний заалтыг дагаж мөрдөнө.

##### **3 дугаар зүйл.Хуулийн үйлчлэх хүрээ**

3.1.Санхүүгийн хоршооноос бусад хоршоо энэ хуулийг дагаж мөрдөхгүй.

##### **4 дүгээр зүйл.Хуулийн нэр томъёоны тодорхойлолт**

4.1.Энэ хуульд хэрэглэсэн дараах нэр томъёог дор дурдсан утгаар ойлгоно:

4.1.1.“Санхүүгийн хоршоо” гэж гишүүдийнхээ эдийн засгийн болон нийгэм, соёлын нийтлэг хэрэгцээг хангах зорилгоор гишүүддээ санхүүгийн үйл ажиллагааг тусгай зөвшөөрлийн үндсэн дээр үзүүлэх ардчилсан удирдлага, хамтын хяналт бүхий ашгийн төлөө бус хуулийн этгээдийг;

4.1.2.“Хувь хөрөнгө” гэж санхүүгийн хоршооны гишүүн /цаашид “гишүүн” гэх/-ээр элсэхэд оруулах санхүүгийн хоршооны дүрмээр тогтоосон мөнгөн хөрөнгийг;

4.1.3.“Нэгдмэл сонирхолтой этгээд” гэж санхүүгийн хоршооны гишүүн, тэргүүлэгчдийн болон хяналтын зөвлөл, зээлийн хорооны дарга, гишүүн, гүйцэтгэх захирал, ажилтны Гэр бүлийн тухай хуулийн 3.1.4-т заасан гэр бүлийн гишүүн, эсхүл ажил олгогч, ашгийн төлөө үйл ажиллагаагаар холбоотой хувь хүн, хуулийн этгээд, тухайн хуулийн этгээдийн гуравны нэгээс дээш хувийн хувьцаа эзэмшигчийг;

4.1.4.“Санхүүгийн хоршооны өөрийн хөрөнгө” гэж санхүүгийн хоршооны нийт хөрөнгөөс өр төлбөрийг хассан зөрүүг;

4.1.5.“Зохистой харьцааны шалгуур үзүүлэлт” гэж Санхүүгийн зохицуулах хороо /цаашид “Хороо” гэх/-оос тогтоосон санхүүгийн бүлэг харьцаа үзүүлэлтийг;

4.1.6.“Нөөцийн сан” гэж ирээдүйд учирч болзошгүй алдагдлыг нөхөх зорилгоор цэвэр орлогоос хуримтлуулсан нөөцийг;

4.1.7.“Төлбөр түргэн гүйцэтгэх чадвар” гэж бусдаас татан төвлөрүүлсэн хөрөнгийг анхны шаардлагаар буцаан олгох чадварыг үнэлсэн харьцаа үзүүлэлтийг;

4.1.8.“Санхүүгийн хоршоодын нэгдсэн төв” гэж санхүүгийн хоршоодод санхүүгийн болон санхүүгийн бус үйлчилгээ, санхүүгийн хоршооны үйл ажиллагаа хүндрэлд орсон тохиолдолд тогтворжуулах туслалцаа үзүүлэх зорилготой өөрийгөө зохицуулах дундын санхүүгийн байгууллагыг;

4.1.9.“Тогтворжуулалтын сан” гэж санхүүгийн хоршооны үйл ажиллагааг хүндрэлд орохоос урьдчилан сэргийлэх зорилгоор санхүүгийн хоршоодоос төвлөрүүлсэн мөнгөн хөрөнгийн санг;

4.1.10.“Хадгаламжийн даатгалын корпораци” гэж санхүүгийн хоршоо дахь мөнгөн хадгаламжийн албан журмын даатгалын үйл ажиллагааг эрхлэн явуулах тусгайлсан чиг үүрэг бүхий Банкин дахь мөнгөн хадгаламжийн даатгалын тухай хуулийн 19.1-д заасан хуулийн этгээдийг;

4.1.11.“Хадгаламжийн даатгалын Үндэсний хороо” гэж Банкин дахь мөнгөн хадгаламжийн даатгалын тухай хуулийн 22.1-д заасан Хадгаламжийн даатгалын корпорацийн удирдах дээд байгууллагыг;

4.1.12.“Хадгаламжийн даатгалын үйл ажиллагаа” гэж энэ хуульд заасны дагуу санхүүгийн хоршооноос хадгаламжийн данс дахь мөнгөн хөрөнгийг Хадгаламжийн даатгалын корпорацид даатгуулах, даатгалын тохиолдол бий болоход хадгаламж эзэмшигчид даатгалын нөхөн төлбөр төлөх үйл ажиллагааг;

4.1.13.“Хадгаламжийн даатгалын сан” гэж энэ хуулийн 61.2-т заасан эх үүсвэрээс бүрдсэн, энэ хуулийн 61.1-д заасан зориулалтаар зарцуулах хөрөнгийг;

4.1.14.“Хамтарсан данс” гэж санхүүгийн хоршоо дахь хамтран захиран зарцуулах эрхтэй хоёр буюу түүнээс дээш этгээдийн эзэмшлийн нэг дансыг.

## **5 дугаар зүйл.Санхүүгийн хоршооны үйл ажиллагааны зарчим**

5.1.Санхүүгийн хоршооны үйл ажиллагаанд дараах зарчмыг баримтална:

5.1.1.гишүүн сайн дурын үндсэн дээр элсэх;

5.1.2.ардчилсан удирдлага, хамтын хяналттай, ил тод, нээлттэй байх;

5.1.3.гишүүдийн эдийн засгийн тэгш оролцоог хангаж, шударга хуваарилалт хийх;

5.1.4.хараат бус, бие даасан байх;

5.1.5.гишүүн, ажилтныг сургалт, мэдээллээр хангах;

5.1.6.нийгмийн болон гишүүдийнхээ нийтлэг эрх ашгийг анхаарах;

5.1.7.ялгаварлан гадуурхахгүй байх;

5.1.8.санхүүгийн тогтвортой байдлыг хангах;

5.1.9.бусад санхүүгийн хоршоотой хамтран ажиллахыг эрэлхийлэх.

## **ХОЁРДУГААР БҮЛЭГ**

### **САНХҮҮГИЙН ХОРШООНЫ ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА**

## **6 дугаар зүйл.Санхүүгийн хоршооны эрхлэх үйл ажиллагаа**

6.1.Санхүүгийн хоршоо Хорооноос олгосон тусгай зөвшөөрлийн үндсэн дээр хадгаламж, зээлийн үйл ажиллагаа эрхэлнэ.

6.2.Санхүүгийн хоршоо Хорооноос олгосон зөвшөөрлийн үндсэн дээр гишүүдийнхээ хэрэгцээнд зориулан дараах үйл ажиллагаа эрхэлж болно:

6.2.1.Зөвшөөрлийн тухай хуулийн 8.1 дүгээр зүйлийн 2 дахь хэсгийн 2.14-д заасан даатгалын зуучлагчийн;

6.2.2.Зөвшөөрлийн тухай хуулийн 8.2 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсгийн 2.24-д заасан санхүүгийн түрээсийн;

6.2.3.Зөвшөөрлийн тухай хуулийн 8.1 дүгээр зүйлийн 2 дахь хэсгийн 2.11-д заасан факторингийн үйл ажиллагаа.

6.3.Санхүүгийн хоршоо Монголбанкнаас олгосон зөвшөөрлийн үндсэн дээр Үндэсний төлбөрийн системийн тухай хуулийн 10.1-д заасан үйл ажиллагаа эрхэлж болно. Энэ тохиолдолд Монголбанк Хорооны саналыг урьдчилан авна.

6.4.Санхүүгийн хоршоо энэ хуулийн 6.1, 6.2, 6.3-т зааснаас бусад үйл ажиллагаа эрхлэхийг хориглоно.

## **7 дугаар зүйл.Хадгаламжийн үйл ажиллагаа**

7.1.Санхүүгийн хоршоо Банк, эрх бүхий хуулийн этгээдийн мөнгөн хадгаламж, мөнгөн хөрөнгийн шилжүүлэг, зээлийн үйл ажиллагааны тухай хуульд заасны дагуу гишүүнд хадгаламжийн данс нээж, хадгаламжийн үйлчилгээ үзүүлнэ.

7.2.Хадгаламжийн төрөл, хугацаа болон хадгаламжийн хүүгийн хэмжээг бүх гишүүдийн хурлаас баталсан хадгаламжийн бодлогод нийцүүлэн тэргүүлэгчдийн зөвлөл тогтооно.

7.3.Гишүүний хадгаламжийг барьцаалж зээл олгож болно.

7.4.Санхүүгийн хоршоо гишүүдийн хадгаламжийг албан журмын даатгалд хамруулна.

7.5.Гишүүн санхүүгийн хоршоонд төлөх өр төлбөр, үүргийн гүйцэтгэлээ биелүүлээгүй бол түүний хадгалуулсан хөрөнгөөс барьцаа болгож, үүргийн гүйцэтгэлийн хэмжээгээр гүйлгээ хийхийг хязгаарлана.

7.6.Санхүүгийн хоршооны гишүүн бүр өөрийн орлого зарлагыг удирдахад суралцах, урт хугацаанд төлөвлөсөн зорилгод хүрэх арга хэмжээг ирээдүйд санхүүжүүлэх, эсхүл гэнэтийн хэрэгцээ шаардлагаар төлөвлөөгүй зардалд бэлэн байхад зориулан хуримтлал үүсгэх хадгаламжийн данстай байна.

7.7.Энэ хуулийн 7.6-д заасан дансанд хуримтлуулах мөнгөн хөрөнгийн доод хэмжээ, хугацаа, давтамж, зарцуулах нөхцөл зэргийг санхүүгийн хоршооны дүрмээр зохицуулна.

## **8 дугаар зүйл.Зээлийн үйл ажиллагаа**

8.1.Санхүүгийн хоршоо Банк, эрх бүхий хуулийн этгээдийн мөнгөн хадгаламж, мөнгөн хөрөнгийн шилжүүлэг, зээлийн үйл ажиллагааны тухай хуульд заасны дагуу гишүүнд зээлийн данс нээж, зээл олгоно.

8.2.Зээлийн төрөл, хугацаа болон зээлийн хүүгийн хэмжээг бүх гишүүдийн хурлаас баталсан зээлийн бодлогод нийцүүлэн тэргүүлэгчдийн зөвлөл тогтооно. Зээлийн хүүг тогтоохдоо зээлийн үйл ажиллагаа эрхэлдэг бусад аж ахуйн нэгжийн зээлийн хүүтэй харьцуулж, гишүүддээ ашигтай байх зарчмыг баримтална.

8.3.Санхүүгийн хоршоо нь олгосон зээл болон хүүгийн эргэн төлөлт, хугацаа, барьцаа, батлан даалт зэргийг харгалзан зээлийг ангилж, зээлийн чанарт тогтмол хяналт тавьж, болзошгүй эрсдэлээс сэргийлж зээлийн эрсдэлийн санг байгуулж ажиллана.

8.4.Санхүүгийн хоршооны дүрэмд өөрөөр заагаагүй бол гишүүддээ олгох зээл барьцаа, батлан даалт зэрэг хуулиар хориглоогүй үүргийн гүйцэтгэлийг хангах аргаар урьдчилан хангагдсан байна.

## **9 дүгээр зүйл. Санхүүгийн хоршооны үйл ажиллагаанд хориглох зүйл**

9.1.Санхүүгийн хоршооны үйл ажиллагаанд дор дурдсан зүйлийг хориглоно:

9.1.1.гишүүн бус этгээдэд зээл олгох, мөнгөн хадгаламж татах, үйлчилгээ үзүүлэх;

9.1.2.хувь хөрөнгө барьцаалж гишүүнд зээл олгох;

9.1.3.банк, санхүүгийн байгууллага, Санхүүгийн хоршоодын нэгдсэн төвөөс бусад этгээдээс зээл, зээлтэй адилтгах нөхцөлөөр аливаа хөрөнгө татан төвлөрүүлэх;

9.1.4.бичил, жижиг, дунд үйлдвэрлэл, үйлчилгээ, орон нутгийн хөгжил, хөдөө аж ахуй, ногоон, тогтвортой санхүүжилтийг дэмжихэд чиглэснээс бусад төсөл хөтөлбөрийг дамжуулан хэрэгжүүлэх;

9.1.5.санхүүгийн тайланд тусгагдаагүй хөрөнгийн эх үүсвэрийг үйл ажиллагаанд ашиглах;

9.1.6.зээлийн барьцааны зүйлийг зээл төлүүлэхээс бусад зорилгоор ашиглах, захиран зарцуулах;

9.1.7.Санхүүгийн хоршоодын нэгдсэн төвөөс бусад хуулийн этгээдэд хувь нийлүүлэх;

9.1.8.ирээдүйн орлогын талаар таамаглал дэвшүүлсэн, эсхүл орлого, хонжвор амласан зар сурталчилгааг мэдээллийн сүлжээ, хэвлэл мэдээллийн хэрэгслээр дамжуулан хийх;

9.1.9.төлбөрт таавар, бооцоот тоглоом, хонжворт сугалаа зохион байгуулах;

9.1.10.өөрийн үйл ажиллагааны талаар буруу ташаа мэдээлэл тараах;

9.1.11.бүх гишүүдийн хурлаар шийдвэрлэснээс бусад тохиолдолд гишүүн болон гишүүн бус этгээдэд хандив өгөх;

9.1.12.тэргүүлэгчдийн болон хяналтын зөвлөл, зээлийн хорооны дарга, гишүүн, гүйцэтгэх захирал, ажилтан, тэдгээртэй нэгдмэл сонирхолтой этгээдэд зээл олгох шийдвэр гаргахад тухайн албан тушаалтан оролцох;

9.1.13.санхүүгийн хоршооны төлөөлөгч, төлөөлөгчийн газар ажиллуулах;

9.1.14.тусгай зөвшөөрлийг түдгэлзүүлсэн, хүчингүй болгосон тохиолдолд тухайн өдрөөс өмнө олгосон зээлийн эргэн төлөлтийг хангах, уг өдрөөс өмнө татан төвлөрүүлсэн хадгаламжийг эргэн төлөхөөс бусад үйл ажиллагаа эрхлэх.

## **10 дугаар зүйл. Санхүүгийн үйлчилгээний мэдээлэл хүргэх**

10.1.Санхүүгийн хоршоо оноосон нэр, эрх бүхий байгууллагаас эрхлэхийг зөвшөөрсөн ажил, үйлчилгээний талаарх мэдээллийг үйл ажиллагаа эрхлэн явуулах байранд харагдахуйц байдлаар байрлуулна.

10.2.Санхүүгийн хоршоо санхүүгийн бүтээгдэхүүн, үйлчилгээний нөхцөл, төлбөр, хугацаа болон үүсэж болзошгүй эрсдэл, үр дагаврын талаарх мэдээллийн ил тод байдлыг хангаж, гишүүнээр элсэх хүсэлтэй этгээд болон гишүүнд аливаа гэрээ байгуулахын өмнө бүрэн өгөх үүрэгтэй.

## **11 дүгээр зүйл. Санхүүгийн хоршооны хөрөнгө**

11.1.Санхүүгийн хоршооны хөрөнгө дараах эх үүсвэрээс бүрдэнэ:

11.1.1.гишүүний хувь хөрөнгө;

11.1.2.гишүүний хадгаламж;

11.1.3.банк, санхүүгийн байгууллага, Санхүүгийн хоршоодын нэгдсэн төвөөс авсан зээл;

11.1.4.төсөл, хөтөлбөр хэрэгжүүлэх зорилгоор авсан санхүүжилт;

11.1.5.хандив, тусламж;

11.1.6.дүрэмд заасан бусад.

11.2.Сумын насанд хүрсэн хүн амын 50-аас дээш хувийг гишүүнээр элсүүлсэн санхүүгийн хоршоонд орон нутаг хөгжүүлэх зориулалттай сан, ашигт малтмал ашиглах, хайгуул олборлолт хийх аж ахуйн нэгжийн хандив, тусламжийн мөнгөн хөрөнгийг шилжүүлж, тухайн сумыг хөгжүүлэх төсөл, хөтөлбөрийг хэрэгжүүлнэ.

11.3.Энэ хуулийн 11.2-т зааснаас бусад эх үүсвэрээр хэрэгжүүлэх төсөл, хөтөлбөрийг Санхүүгийн хоршоодын нэгдсэн төвөөр дамжуулна.

## **ГУРАВДУГААР БҮЛЭГ**

### **САНХҮҮГИЙН ХОРШООНЫ ҮЙЛ АЖИЛЛАГААГ ЗОХИЦУУЛАХ**

**12 дугаар зүйл.Санхүүгийн хоршооны зохицуулах байгууллага**

12.1.Санхүүгийн хоршооны үйл ажиллагааг зохицуулах, хянах эрхийг Хороо хэрэгжүүлнэ.

12.2.Хороо дараах бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ:

12.2.1.санхүүгийн үйл ажиллагаа эрхлэх зөвшөөрөл олгох, түдгэлзүүлэх, сэргээх, хүчингүй болгох;

12.2.2.санхүүгийн хоршооны нэгдсэн бүртгэл хөтлөх;

12.2.3.санхүүгийн хоршооны үйл ажиллагаа эрхлэхэд тавигдах шаардлага, зохистой харьцааны шалгуур үзүүлэлт батлах;

12.2.4.санхүүгийн үйл ажиллагаа эрхлэхэд тавигдах хуульд заасан болон Хорооноос тавьсан шаардлагыг биелүүлж байгаа эсэхэд хяналт тавих;

12.2.5.хууль тогтоомжид заасан бусад бүрэн эрх.

## **ДӨРӨВДҮГЭЭР БҮЛЭГ**

### **САНХҮҮГИЙН ХОРШООНЫ ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА ЭРХЛЭХ ТУСГАЙ ЗӨВШӨӨРӨЛ**

**13 дугаар зүйл.Хадгаламж, зээлийн үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрлийн хүсэлт гаргах**

13.1.Санхүүгийн хоршооны үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрлийн хүсэлт гаргагч дор дурдсан баримт бичгийг бүрдүүлж, өргөдлөө Хороонд гаргана. Үүнд:

13.1.1.хадгаламж, зээлийн үйл ажиллагаа эрхлэх шийдвэр, хурлын тэмдэглэл;

13.1.2.санхүүгийн хоршооны дүрэм;

13.1.3.тэргүүлэгчдийн болон хяналтын зөвлөл, зээлийн хорооны ажиллах журам, түүнийг баталсан хурлын тэмдэглэл, шийдвэр;

13.1.4.хадгаламжийн болон зээлийн үйл ажиллагааны бодлого, журам, түүнийг баталсан хурлын тэмдэглэл, шийдвэр;

13.1.5.гишүүдийн хувь хөрөнгийг банкин дахь хоршооны дансанд байршуулсныг нотлох дансны хуулга;

13.1.6.бүх гишүүдийн хурлаар баталсан гурваас доошгүй жилийн бизнес төлөвлөгөө;

13.1.7.тэргүүлэгчдийн болон хяналтын зөвлөл, зээлийн хорооны дарга, гишүүн, гүйцэтгэх захирал, нягтлан бодогчийн анкет;

13.1.8.санхүүгийн эхлэлтийн тайлан тэнцэл;

13.1.9.тэргүүлэгчдийн болон хяналтын зөвлөл, зээлийн хорооны дарга, гишүүн, гүйцэтгэх захирлын мэргэжил, мэргэшил, ур чадварыг тодорхойлох баримт бичиг, шаардлагатай тохиолдолд орон нутгийн хөгжил, хоршооны талаар мэдлэг, туршлагатайг нотлох тодорхойлолт;

13.1.10.гүйцэтгэх захирлыг томилсон тэргүүлэгчдийн зөвлөлийн хурлын тэмдэглэл, шийдвэр;

13.1.11.Мөнгө угаах болон терроризмыг санхүүжүүлэхтэй тэмцэх тухай хуулийн 14.4.11-д заасны дагуу хяналт тавих ажилтныг томилсон гүйцэтгэх захирлын тушаал, холбогдох бусад баримт бичиг;

13.1.12.бүх гишүүдийн хурлаар баталсан Мөнгө угаах болон терроризмыг санхүүжүүлэхтэй тэмцэх тухай хуулийн 14.1-д заасан дотоод хяналтын хөтөлбөр;

13.1.13.хувь хөрөнгө нь Мөнгө угаах болон терроризмыг санхүүжүүлэхтэй тэмцэх тухай хуульд заасан шаардлагыг хангасан, хууль ёсны үйл ажиллагаанаас бий болсон орлого болохыг нотлох баримт, тайлбар тодруулга;

13.1.14.үйл ажиллагаа явуулах ажлын байр, шуудан болон цахим шуудангийн хаяг, холбоо барих утасны дугаарын мэдээлэл;

13.1.15.үйл ажиллагаа явуулах барилга байгууламжийн гаднах орчны аюулгүй байдлыг хангах, дүрс бичлэгийн техник, хэрэгсэл суурилуулсан талаар цагдаагийн байгууллагын дүгнэлт.

#### **14 дүгээр зүйл.Хадгаламж, зээлийн үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрөл олгох**

14.1.Хороо энэ хуулийн 13 дугаар зүйлд заасан тусгай зөвшөөрлийн өргөдөл, холбогдох баримт бичгийг хүлээн авч Зөвшөөрлийн тухай хуулийн 5.2 дугаар зүйлд заасан арга хэмжээг авна.

14.2.Хороо өргөдөл гаргагчийн санхүүгийн хоршооны үйл ажиллагаа эрхлэх бэлэн байдалтай газар дээр нь шалгаж, танилцаж болно.

14.3.Хороо дараах үндэслэлээр хадгаламж, зээлийн үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрөл олгохоос татгалзана:

14.3.1.тусгай зөвшөөрөл хүсэхэд ирүүлсэн баримт бичиг хууль тогтоомжид заасан болон Хорооноос тогтоосон шаардлага хангаагүй, эсхүл хуурамчаар үйлдсэн;

14.3.2.үйл ажиллагаанд шаардагдах хөрөнгийн эх үүсвэр, гарал үүсэл хууль тогтоомж, Хорооноос баталсан шаардлагыг хангаагүй;

14.3.3.санхүүгийн хоршооны тэргүүлэгчдийн болон хяналтын зөвлөл, зээлийн хорооны дарга, гишүүн, гүйцэтгэх захирал, ажилтан хуульд заасан шаардлага, Хорооноос тогтоосон тохиромжтой этгээдэд тавигдах шалгуурыг хангаагүй;

14.3.4.үйл ажиллагааны бизнес төлөвлөгөө бодитой бус, хэрэгжих боломжгүй, үйл ажиллагаанаас учирч болзошгүй эрсдэлээс урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээг тусгаагүй;

14.3.5.тусгай зөвшөөрөл олгох нь нийтийн ашиг сонирхолд нийцэхгүй.

14.4.Санхүүгийн хоршоо тусгай зөвшөөрөл авснаас хойш энэ хуулийн 6.1-д заасан үйл ажиллагааг хэвийн явуулсан тохиолдолд Хороо болон Монголбанк энэ хуулийн 6.2, 6.3-т заасан үйл ажиллагаа эрхлэх зөвшөөрлийг олгож болно.

14.5.Санхүүгийн хоршооны үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрөл, зөвшөөрөл олгохтой холбогдсон энэ хуульд зааснаас бусад харилцааг Зөвшөөрлийн тухай хуулиар зохицуулна.

14.6.Хороо хуулийн этгээдийн бүртгэл хариуцсан төрийн захиргааны байгууллагатай мэдээлэл тогтмол солилцоно.

## **ТАВДУГААР БҮЛЭГ**

### **САНХҮҮГИЙН ХОРШООНЫ ГИШҮҮН**

#### **15 дугаар зүйл.Санхүүгийн хоршооны гишүүн**

15.1.Санхүүгийн хоршоо 20-оос доошгүй гишүүнтэй байна.

15.2.Санхүүгийн хоршооны гишүүнчлэлийн хамрах хүрээ дор дурдсан нөхцөлийн аль нэгийг хангасан байна:

15.2.1.нэг байгууллагад ажилладаг, эсхүл мэргэжил нэгтэй;

15.2.2.нэг сум, дүүрэгт үйл ажиллагаа эрхэлдэг;

15.2.3.нэг хоршоо, нийгэмлэг, холбоонд гишүүнчлэлтэй (шашин, нийгмийн, хоршооллын, ажил хөдөлмөрийн, эсхүл боловсролын бүлэг зэрэг);

15.2.4.нэг аймаг, сум, хот, дүүрэгт амьдардаг.

15.3.Энэ хууль, санхүүгийн хоршооны дүрмээр тогтоосон шаардлага хангасан, 18 нас хүрсэн Монгол Улсын иргэн, хуулийн этгээд гишүүнээр элсэж болно.

15.4.Гишүүний энэ хуулийн 4.1.3-т заасан нэгдмэл сонирхолтой этгээд санхүүгийн хоршоонд гишүүнээр элсэж болно. Энэ тохиолдолд нэгдмэл сонирхолтой этгээд болохоо санхүүгийн хоршоонд урьдчилан мэдэгдэнэ.

15.5.Гишүүнээр элсэх хуулийн этгээд энэ хуулийн 15.2-т заасан нөхцөлийн аль нэгийг хангасан байна. Санхүүгийн хоршооны нийт гишүүний 10-аас дээшгүй хувь хуулийн этгээд байж болох бөгөөд Хорооноос олгосон тусгай зөвшөөрлийн үндсэн дээр үйл ажиллагаа эрхэлдэг хуулийн этгээд гишүүн байхыг хориглоно.

15.6.Энэ хуулийн 15.2-15.4-т зааснаас гадна тавих бусад шаардлагыг санхүүгийн хоршооны дүрмээр тогтоож болно.

15.7.Гишүүдийн тоо энэ хуулийн 15.1-д заасан доод хэмжээнд хүрэхгүй болсон тохиолдолд тэргүүлэгчдийн зөвлөл бүх гишүүдийн хурлыг ажлын 30 өдрийн дотор хуралдуулж, татан буулгах эсэх асуудлыг хэлэлцүүлнэ.

15.8.Гишүүний эрх, үүрэг хувь хөрөнгө оруулснаар үүснэ.

15.9.Санхүүгийн хоршооны дүрмээр зөвшөөрөөгүй бол гишүүн өөр санхүүгийн хоршооны гишүүн байхыг хориглоно.

## **16 дугаар зүйл.Гишүүний эрх, үүрэг**

16.1.Гишүүн дор дурдсан эрх эдэлнэ:

16.1.1.бүх гишүүдийн хуралд саналын нэг эрхтэй оролцох;

16.1.2.хадгаламж, зээл болон бусад үйлчилгээ, үйл ажиллагаанд хамрагдах;

16.1.3.энэ хууль, санхүүгийн хоршооны дүрмээр тогтоосон хувь хөрөнгө оруулах, ногдох хувь авах;

16.1.4.оруулсан хувь хөрөнгийг хууль, журмын дагуу бусдад шилжүүлэх, өв залгамжлуулах;

16.1.5.тэргүүлэгчдийн зөвлөл, хяналтын зөвлөлийн гишүүнийг сонгох, тэргүүлэгчдийн зөвлөл, хяналтын зөвлөл, зээлийн хорооны гишүүнээр сонгогдох;

16.1.6.тэргүүлэгчдийн болон хяналтын зөвлөлийн шийдвэр, тайлантай танилцах;

16.1.7.бүх гишүүдийн ээлжит бус хурал зарлан хуралдуулах санал гаргах;

16.1.8.бүх гишүүдийн хурал, тэргүүлэгчдийн зөвлөл, хяналтын зөвлөлийн хууль бус үйл ажиллагааны талаар Хороонд гомдол гаргах;

16.1.9.санхүүгийн хоршоо татан буугдсан тохиолдолд үлдсэн эд хөрөнгөөс авах;

16.1.10.гишүүнээс гарах;

16.1.11.санхүүгийн хоршооны дүрмээр тогтоосон бусад.

16.2.Гишүүн дор дурдсан үүрэг хүлээнэ:

16.2.1.санхүүгийн хоршооны үйл ажиллагаанд оролцох, үйл ажиллагааны талаар мэдээлэл авах, жил, улирлын санхүүгийн тайлан, нууцад хамаарахаас бусад мэдээлэлтэй тогтмол танилцах;

16.2.2.гэрээгээр хүлээсэн үүргээ биелүүлэх;

16.2.3.гишүүний бүртгэлд орсон өөрчлөлтийг тухай бүр мэдэгдэх;

16.2.4.хуримтлал үүсгэх;

16.2.5.бүх гишүүдийн хурлын шийдвэр, тэмдэглэлтэй танилцах.

## **17 дугаар зүйл.Гишүүнээр элсэх, гишүүний бүртгэл**

17.1.Гишүүнээр элсэх журмыг санхүүгийн хоршооны дүрмээр тогтооно.

17.2.Гишүүнээр элсэх этгээдийн өргөдлийг тэргүүлэгчдийн зөвлөлийн ээлжит хурлаар шийдвэрлэнэ.

17.3.Санхүүгийн хоршоо гишүүдийн бүртгэлийг хөтөлж, үнэн зөвийг хариуцна.

17.4.Санхүүгийн хоршоо гишүүдийн бүртгэлийг энэ хуулийн 47.4-т заасан хугацаанд Хороонд ирүүлнэ.

17.5.Энэ хуулийн 17.3-т заасан бүртгэлд туссан өөрийн мэдээлэлтэй танилцах гишүүний хүсэлтэд тухайн гишүүнтэй холбоотой мэдээлэл, холбогдох баримтыг гаргаж өгөх, танилцах боломжоор санхүүгийн хоршоо хангах үүрэгтэй.

## **18 дугаар зүйл.Гишүүнийг хасах**



18.1.Дор дурдсан тохиолдолд тэргүүлэгчдийн зөвлөл гишүүнийг хасна:

18.1.1.гишүүн санхүүгийн хоршооноос гарах хүсэлтээ бичгээр, эсхүл цахим хэлбэрээр ирүүлсэн;

18.1.2.гишүүний эрх, үүрэг, хувь хөрөнгөө тухайн санхүүгийн хоршооны бусад гишүүнд шилжүүлсэн;

18.1.3.идэвхгүй гишүүнд тооцогдсоноос хойш энэ хуулийн 48.7-д заасан хугацаанд гишүүнээр үлдэх тухай хүсэлт гаргаагүй;

18.1.4.гишүүн санхүүгийн хоршооны дүрэм болон бусад журам, гэрээгээр хүлээсэн үүргээ биелүүлээгүй, санаатай зөрчсөн.

18.2.Энэ хуулийн 18.1-д заасан асуудлыг хэлэлцэхэд тухайн гишүүнийг тэргүүлэгчдийн зөвлөлийн хуралд оролцох боломжийг олгоно.

## **19 дүгээр зүйл.Гишүүний эрх дуусгавар болох**

19.1.Дор дурдсан тохиолдолд гишүүний эрх дуусгавар болно:

19.1.1.энэ хуулийн 18.1-д заасны дагуу тэргүүлэгчдийн зөвлөл гишүүнээс хасах шийдвэр гаргасан;

19.1.2.гишүүн нас барсан буюу нас барсанд тооцогдсон;

19.1.3.гишүүн хуулийн этгээд татан буугдсан;

19.1.4.санхүүгийн хоршоо татан буугдсан.

## **20 дугаар зүйл.Гишүүний эрх дуусгавар болсон этгээдтэй тооцоо хийх**

20.1.Гишүүний эрх дуусгавар болсон этгээдтэй хийх тухайн жилд ногдох хувиас бусад өр төлбөрийн тооцоог тухайн гишүүний эрх дуусгавар болсон өдрөөс хойш ажлын 20 өдрийн дотор хийнэ.

20.2.Энэ хуулийн 20.1-д заасан ногдох хувийг тухайн жилийн орлогыг хуваарилж, гишүүнд ногдох хувийг тодорхойлсны дараа Иргэний хуульд заасны дагуу холбогдох этгээдэд шилжүүлнэ.

20.3.Энэ хуулийн 20.2-т заасан хөрөнгийг хүлээн авах этгээд байхгүй бол уг хөрөнгийг идэвхгүй гишүүний хөрөнгийн адил санхүүгийн тайлан, мэдээнд тусгана.

20.4.Гишүүний эрх дуусгавар болсон этгээдтэй хийх тооцоотой холбогдох гомдлыг шүүхэд гаргана.

## **21 дүгээр зүйл.Гишүүний хүлээх хариуцлага**

21.1.Санхүүгийн хоршооны үйл ажиллагааны улмаас үүссэн үүргийг эхний ээлжид гишүүдийн оруулсан хувь хөрөнгөөс бусад хөрөнгөөр, уг хөрөнгө хүрэлцэхгүй тохиолдолд гишүүдийн оруулсан хувь хөрөнгөөр гүйцэтгэнэ.

21.2.Санхүүгийн хоршооны бусдын өмнө хүлээх хариуцлагыг гишүүн өөрийн оруулсан хувь хөрөнгийн хэмжээгээр хариуцах ба хувийн хөрөнгөөр хариуцахгүй.

21.3.Энэ хууль болон бусад хууль тогтоомж, дүрэм, журам, гэрээгээр хүлээсэн үүргээ зөрчсөний улмаас санхүүгийн хоршоонд хохирол учруулсан гишүүн нь иргэн бол хувийн хөрөнгөөр, хуулийн этгээд бол өөрийн хөрөнгөөр барагдуулна.

21.4.Энэ хуулийн 21.3-т заасан зөрчлийн улмаас санхүүгийн хоршооны гишүүнээс хассан нь тухайн этгээдийг хариуцлагаас чөлөөлөх үндэслэл болохгүй.

21.5.Санхүүгийн хоршоонд учруулсан хохирлыг нөхөн төлөхөөс зайлсхийх зорилгоор, эсхүл хууль бус үйлдлээ халхавчлах үүднээс олсон орлого, эд хөрөнгийг

бусдын өмчлөлд, эсхүл хамтран өмчлөх дундын эд хөрөнгөд шилжүүлсэн нь нотлогдвол тэр хэмжээгээр тухайн эд хөрөнгөөс төлбөр гаргуулна.

21.6.Гишүүний бусдын өмнө хүлээх үүргийг санхүүгийн хоршоо хариуцахгүй.

21.7.Санхүүгийн хоршоо бусдын өмнө хүлээх төрийн үүргийг хариуцахгүй, төр санхүүгийн хоршооны бусдын өмнө хүлээх үүргийг хариуцахгүй.

## **ЗУРГАДУГААР БҮЛЭГ**

### **САНХҮҮГИЙН ХОРШООНЫ ДҮРЭМ, ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТ, УДИРДЛАГА, ДОТООД ХЯНАЛТ**

#### **22 дугаар зүйл.Санхүүгийн хоршооны дүрэм**

22.1.Санхүүгийн хоршооны дүрэм үйл ажиллагааг зохицуулах үндсэн баримт бичиг бөгөөд дор дурдсан зүйлийг тусгана.

22.1.1.оноосон нэр, оршин байгаа газрын хаяг;

22.1.2.эрхлэх үйл ажиллагааны төрөл;

22.1.3.гишүүнээр элсэх, хасах, идэвхтэй болон идэвхгүй гишүүний эрх, үүрэг, хариуцлага;

22.1.4.гишүүний оруулах хувь хөрөнгийн дээд, доод хэмжээ;

22.1.5.гишүүний хувь хөрөнгийг бусдад шилжүүлэх;

22.1.6.энэ хуулийн 7.7-д заасан асуудал;

22.1.7.бүх гишүүдийн хурлын эрх хэмжээ, хурал хуралдуулах, санал хураах;

22.1.8.тэргүүлэгчдийн болон хяналтын зөвлөлийн дарга, гишүүн, нөөц гишүүнийг сонгох, чөлөөлөх, эгүүлэн татах;

22.1.9.тэргүүлэгчдийн болон хяналтын зөвлөл, зээлийн хороо, гүйцэтгэх захирлын бүрэн эрх, хугацаа, хариуцлага;

22.1.10.үйл ажиллагаа болон санхүүгийн тайланг бүх гишүүдийн хурал, хяналтын зөвлөлд тайлагнах, хэлэлцүүлэх;

22.1.11.жилийн цэвэр орлогыг хуваарилах, алдагдал нөхөх, нөөцийн сан бүрдүүлэх, зарцуулах;

22.1.12.нэг гишүүн болон нэгдмэл сонирхолтой этгээдэд олгох зээлийн дээд хэмжээ, хугацаа хэтэрсэн зээлтэй гишүүнд хүлээлгэх хариуцлага;

22.1.13.данс нээх, хаах, дансны мэдээлэлтэй танилцах;

22.1.14.ашиг сонирхлын зөрчил бүхий үйлдлийн талаарх зохицуулалт;

22.1.15.санхүүгийн хоршоог өөрчлөн байгуулах, татан буулгах;

22.1.16.үйл ажиллагааны тайлан, мэдээ, шийдвэрийг гишүүд, холбогдох этгээдэд хүргэх;

22.1.17.нууцад хамаарах мэдээлэл.

22.2.Санхүүгийн хоршооны дүрэмд энэ хуулийн 22.1-д зааснаас бусад асуудлыг энэ хуулийн 5.1-д заасан зарчим, хуулийн бусад хэм хэмжээтэй зөрчилдөхгүй байхаар тусгаж болно.

22.3.Санхүүгийн хоршооны дүрэмд оруулсан нэмэлт, өөрчлөлтийг энэ тухай шийдвэр гарснаас хойш ажлын 10 өдрийн дотор Хороонд хүргүүлнэ.

22.4.Санхүүгийн хоршооны дүрмийн шинэчилсэн найруулга, нэмэлт, өөрчлөлт Хороо болон улсын бүртгэлийн байгууллага бүртгэснээр хүчин төгөлдөр болно.

### **23 дугаар зүйл.Санхүүгийн хоршооны нэр**

23.1.Санхүүгийн хоршооны оноосон нэрийн ард “Санхүүгийн хоршоо” гэсэн дэлгэрэнгүй, эсхүл “СХ” гэсэн товчилсон тэмдэглэгээг хэрэглэнэ.

23.2.Санхүүгийн хоршооны оноосон нэр бусад санхүүгийн хоршоо, өөр хуулийн этгээдийн оноосон нэртэй давхцахгүй, бусдыг төөрөгдүүлэхээр ижил төсөөтэй, үүсгэн байгуулагчийн нэр, нэрийн хэсэг, танихуйц нэршил ашиглахгүй, эсхүл өөр хуулийн этгээдийн төрөл, зохион байгуулалтыг илэрхийлсэн нэр, тэмдэглэгээ хэрэглэхгүй.

23.3.Санхүүгийн хоршооноос бусад хуулийн этгээд өөрийн оноосон нэртэй хамт энэ хуулийн 23.1-д заасан тэмдэглэгээ хэрэглэхийг хориглоно.

23.4.Санхүүгийн хоршооны оноосон нэрийг өөрчлөх тохиолдолд Хороонд хүсэлт гарган шийдвэрлүүлнэ.

23.5.Тусгай зөвшөөрлийг хүчингүй болгосон санхүүгийн хоршооны нэрийг дахин ашиглахыг хориглоно.

23.6.Санхүүгийн хоршооны оноосон нэр энэ хуулийн 23.2-т заасан шаардлагыг хангаагүй тохиолдолд Хороо өөрчлөхийг шаардана.

### **24 дүгээр зүйл.Санхүүгийн хоршооны оршин байгаа газар, харилцах хаяг, дугаар**

24.1.Санхүүгийн хоршоо өөрийн гишүүн, төрийн байгууллага, бусад хуулийн этгээд, иргэнтэй албан ёсоор харилцах оршин байгаа газар, шуудан болон цахим шуудангийн хаяг, холбоо барих утасны дугаар, Хорооноос тогтоосон бусад мэдээлэлд өөрчлөлт орсон тохиолдолд ажлын 10 өдрийн дотор бичгээр, эсхүл цахим хэлбэрээр Хороонд мэдэгдэнэ.

24.2.Энэ хуулийн 24.1-д заасан өөрчлөлтийг энэ зүйлд заасны дагуу мэдэгдээгүйгээс үүсэх үр дагаврыг санхүүгийн хоршоо хариуцна.

### **25 дугаар зүйл.Санхүүгийн хоршооны зохион байгуулалт**

25.1.Санхүүгийн хоршооны эрх барих дээд байгууллага бүх гишүүдийн хурал байна.

25.2.Санхүүгийн хоршоо тэргүүлэгчдийн болон хяналтын зөвлөл, зээлийн хороо, гүйцэтгэх захирал, ажилтантай байна.

25.3.Санхүүгийн хоршооны дүрэмд энэ зүйлд зааснаас бусад зохион байгуулалтын бүтэцтэй байхаар тусгаж болно.

### **26 дугаар зүйл.Бүх гишүүдийн хурал**

26.1.Бүх гишүүдийн хурал ээлжит болон ээлжит бус байна.

26.2.Бүх гишүүдийн хурлыг биечлэн, цахим болон Хорооноос тогтоосон бусад хэлбэрээр зохион байгуулж болно.

### **27 дугаар зүйл.Бүх гишүүдийн ээлжит хурал**

27.1.Бүх гишүүдийн ээлжит хурлыг санхүүгийн жил дууссанаас хойш дөрвөн сарын дотор хуралдуулна. Хурлаар аудитлагдсан жилийн эцсийн санхүүгийн тайланг хэлэлцүүлнэ.

27.2.Бүх гишүүдийн ээлжит хурал хуралдуулах тухай шийдвэрийг тэргүүлэгчдийн зөвлөл гаргана.

27.3.Бүх гишүүдийн ээлжит хурал хуралдуулах зар болон хэлэлцэх асуудлын жагсаалтыг хурал хуралдахаас ажлын 20-оос доошгүй өдрийн өмнө хэвлэмэл эсхүл цахим хэлбэрээр гишүүдэд хүргэнэ.

## **28 дугаар зүйл.Бүх гишүүдийн ээлжит бус хурал**

28.1.Шаардлагатай гэж үзвэл бүх гишүүдийн ээлжит бус хурлыг тэргүүлэгчдийн болон хяналтын зөвлөлийн шийдвэрээр зарлан хуралдуулж болно.

28.2.Энэ хуулийн 28.1-д заасан шийдвэрт бүх гишүүдийн ээлжит бус хурал хуралдуулах үндэслэлийг тодорхой заана.

28.3.Бүх гишүүдийн ээлжит бус хурлын зар болон хэлэлцэх асуудлын жагсаалтыг хурал болохоос ажлын 10-аас доошгүй өдрийн өмнө хэвлэмэл эсхүл цахим хэлбэрээр гишүүдэд хүргэнэ.

28.4.Дараах тохиолдолд бүх гишүүдийн ээлжит бус хурлыг заавал зарлан хуралдуулна:

28.4.1.өөрчлөн байгуулах, татан буулгах;

28.4.2.санхүү, төлбөрийн чадвар муудсан, өөрийн хөрөнгөгүй болсон;

28.4.3.нийт гишүүний гуравны нэгээс доошгүй хувь санал гаргасан;

28.4.4.бүх гишүүдийн хурал хуралдуулах талаар Хорооны, эсхүл шүүхийн шийдвэр гарсан.

28.5.Энэ хуулийн 28.4.3-т заасан саналыг бичгээр, эсхүл цахим хэлбэрээр гаргах бөгөөд түүнд санал гаргасан гишүүдийн овог, нэр, бүх гишүүдийн ээлжит бус хурал хуралдуулах болсон шалтгаан, хэлэлцэн шийдвэрлэх асуудал, хурлаас гарах шийдвэрийн төслийг тусгана.

28.6.Энэ хуулийн 28.4-т заасан тохиолдолд тэргүүлэгчдийн зөвлөл бүх гишүүдийн хурлыг ажлын 30 өдрийн дотор зарлан хуралдуулна.

## **29 дүгээр зүйл.Бүх гишүүдийн хурлын бүрэн эрх**

29.1.Бүх гишүүдийн хурал дор дурдсан бүрэн эрхтэй байна:

29.1.1.санхүүгийн хоршооны дүрэм батлах, нэмэлт, өөрчлөлт оруулах;

29.1.2.бүтэц, зохион байгуулалт, санхүүгийн жилийн үйл ажиллагааны төсөв батлах;

29.1.3.үйл ажиллагааны тайлан хэлэлцэх, батлах;

29.1.4.тэргүүлэгчдийн болон хяналтын зөвлөлийн гишүүнийг сонгох, чөлөөлөх, огцруулах;

29.1.5.хадгаламжийн болон зээлийн үйл ажиллагааны бодлого батлах;

29.1.6.тэргүүлэгчдийн болон хяналтын зөвлөл, зээлийн хороо, үйл ажиллагааны бусад дотоод журмыг батлах;

29.1.7.тэргүүлэгчдийн болон хяналтын зөвлөлийн гишүүний үйл ажиллагааны талаар гишүүнээс гаргасан гомдол, саналыг хэлэлцэх;

29.1.8.гишүүний оруулах хувь хөрөнгийн хэмжээг тогтоох, өөрчлөх;

29.1.9.тэргүүлэгчдийн болон хяналтын зөвлөл, зээлийн хорооны үйл ажиллагааны зардлын хязгаар, сонгуульт гишүүдийн урамшууллын хэмжээг тогтоох;

29.1.10.санхүүгийн хоршоог хөгжүүлэх бодлого, бизнес төлөвлөгөө батлах, хэрэгжилтэд хяналт тавих;

29.1.11.энэ хуулийн 6.2, 6.3-д заасан зөвшөөрлийн дагуу үйл ажиллагаа эрхлэх шийдвэр гаргах;

29.1.12.жилийн цэвэр орлого хуваарилах, алдагдал нөхөх талаар шийдвэр гаргах;

29.1.13.нөөц сангийн хөрөнгийн хэмжээг Хорооноос тогтоосон хэмжээнээс багагүй байхаар тогтоох, алдагдлыг нөхөх талаар шийдвэр гаргах;

29.1.14.тэргүүлэгчдийн болон хяналтын зөвлөлийн үйл ажиллагааны тайланг хэлэлцэх;

29.1.15.өөрчлөн байгуулах, татан буулгах шийдвэр гаргах;

29.1.16.энэ хууль, дүрэмд заасан бусад.

### **30 дугаар зүйл.Бүх гишүүдийн хурлын ирц, хурлын шийдвэр**

30.1.Санхүүгийн хоршоо 100 болон түүнээс доош гишүүнтэй бол нийт гишүүний 50-аас доошгүй хувь, 101-ээс 1000 гишүүнтэй бол нийт гишүүний 20-оос доошгүй хувь, 1001 болон түүнээс дээш гишүүнтэй бол нийт гишүүний 15-аас доошгүй хувь оролцсоноор бүх гишүүдийн хурал хүчин төгөлдөр болно.

30.2.Тэргүүлэгчдийн зөвлөл энэ хуулийн 27.1-д заасан хугацаанд бүх гишүүдийн ээлжит хурлыг зарлан хуралдуулаагүй тохиолдолд бүх гишүүдийн хурал хуралдуулахаас бусад бүрэн эрх дуусгавар болно.

30.3.Бүрэн эрх дуусгавар болсон өдрөөс хойш тэргүүлэгчдийн зөвлөлийн байгуулсан гэрээ, хэлцэл хүчин төгөлдөр бус байна.

30.4.Тэргүүлэгчдийн зөвлөлийн бүх гишүүдийн хурал хуралдуулахаас бусад бүрэн эрх дуусгавар болсныг Хороо нийтэд мэдээлнэ.

30.5.Бүх гишүүдийн хурлын ирц энэ хуулийн 30.1-д заасан хувьд хүрээгүй бол тухайн хурлыг хүчин төгөлдөр бус гэж үзэн хойшлуулж, дахин хуралдах өдрийг тэргүүлэгчдийн зөвлөл товлон бөгөөд энэ тохиолдолд хойшлогдсон хурлаар хэлэлцэх асуудлыг өөрчлөхийг хориглоно.

30.6.Санхүүгийн хоршоо 100 болон түүнээс доош гишүүнтэй бол нийт гишүүдийн 40-өөс доошгүй хувь, 101-ээс 1000 гишүүнтэй бол нийт гишүүдийн 15-аас доошгүй хувь, 1001 болон түүнээс дээш гишүүнтэй бол нийт гишүүдийн 10-аас доошгүй хувь оролцсоноор энэ хуулийн 30.5-д заасны дагуу хойшлогдсон бүх гишүүдийн хурал хүчин төгөлдөр болно.

30.7.Энэ хуулийн 30.5-д заасны дагуу хойшлогдсон бүх гишүүдийн хурлыг ажлын 20 өдрийн дотор хуралдуулах бөгөөд уг хурал хуралдахаас 7-оос доошгүй ажлын өдрийн өмнө бүх гишүүдийн хурал болох газар, өдөр, цагийг дахин мэдээлнэ.

30.8.Энэ хуулийн 30.5-д заасны дагуу хүчин төгөлдөр бус гэж үзсэн бүх гишүүдийн хуралд ирүүлсэн саналыг хойшлогдсон хурлын ирц, санал хураалтын дүнд оруулан тооцно.

30.9.Хойшлогдсон бүх гишүүдийн хурал энэ хуулийн 30.7-д заасан хугацаанд хуралдаж чадаагүй бол хурал шинээр зарлах бөгөөд ирцийг энэ хуулийн 30.1-д зааснаар тооцно.

30.10.Оруулсан хувь хөрөнгийн хэмжээнээс үл хамаарч гишүүн бүр саналын нэг эрхтэй байна.

30.11.Бүх гишүүдийн хурлын шийдвэрийг хуралд оролцсон гишүүдийн олонхийн саналаар гаргана. Бүх гишүүдийн хурлын шийдвэр тогтоол хэлбэртэй байх ба шийдвэрт тэргүүлэгчдийн зөвлөлийн дарга, эсхүл хурлыг удирдсан гишүүн гарын үсэг зурж баталгаажуулна.

30.12.Тэргүүлэгчдийн болон хяналтын зөвлөлийн гишүүнийг нууц санал хураалтын үндсэн дээр сонгох ба бусад асуудлыг дүрэмд заасан санал хураах журмын дагуу шийдвэрлэнэ.

30.13.Гишүүн хүндэтгэн үзэх шалтгааны улмаас бүх гишүүдийн хуралд оролцох боломжгүй бол саналаа бичгээр ирүүлж болно.

### **31 дүгээр зүйл.Бүх гишүүдийн хурлын дэг, хурлын тэмдэглэл**

31.1.Бүх гишүүдийн хурлыг тэргүүлэгчдийн зөвлөлийн дарга, даргын эзгүйд түүний томилсон тэргүүлэгчдийн зөвлөлийн гишүүн удирдана. Хяналтын зөвлөлийн шийдвэрээр хуралдуулж буй бүх гишүүдийн хурлыг хяналтын зөвлөлийн дарга, түүний эзгүйд хяналтын зөвлөлийн даргын томилсон хяналтын зөвлөлийн гишүүн удирдана.

31.2.Саналын эрхтэй гишүүн бүрд бүх гишүүдийн хурлын зарыг албан ёсоор хүргэх ба зарыг хэрхэн хүргэсэн талаар хуралд оролцож буй гишүүдэд танилцуулна.

31.3.Бүх гишүүдийн хурлаас хурлын нарийн бичгийн дарга, тооллогын комиссыг сонгоно.

31.4.Бүх гишүүдийн хурлын үйл ажиллагааг хурлын тэмдэглэлээр баталгаажуулж, дараах мэдээллийг тусгана:

31.4.1.бүх гишүүдийн хурал болсон он, сар, өдөр, газар, хугацаа;

31.4.2.бүх гишүүдийн хурлын ирц;

31.4.3.энэ хуулийн 31.3-т заасан гишүүдийн овог, нэр, сонгосон саналын хувь;

31.4.4.бүх гишүүдийн хурлаар хэлэлцсэн асуудал;

31.4.5.бүх гишүүдийн хурлын санал хураалтын арга, хэлбэр;

31.4.6.хурлаар хэлэлцсэн асуудалд өгсөн зөвшөөрсөн, татгалзсан, түдгэлзсэн саналын тоог асуудал тус бүрээр.

31.5.Бүх гишүүдийн хурлын тэмдэглэлд хурлын нарийн бичгийн дарга, тооллогын комиссын нэг гишүүн болон энэ хуулийн 31.1-д заасны дагуу хурал удирдсан гишүүн гарын үсэг зурж баталгаажуулна.

### **32 дугаар зүйл.Тэргүүлэгчдийн зөвлөл**

32.1.Бүх гишүүдийн хурлын чөлөөт цагт санхүүгийн хоршооны үйл ажиллагааг тэргүүлэгчдийн зөвлөл удирдаж, үйл ажиллагааг бүх гишүүдийн хуралд тайлагнана.

32.2.Бүх гишүүдийн хурлаас тэргүүлэгчдийн зөвлөлийг гурваас доошгүй сондгой тооны гишүүнтэй сонгоно.

32.3.Тэргүүлэгчдийн зөвлөлийн гишүүнээр дор дурдсан шаардлагыг хангасан гишүүнийг сонгоно:

32.3.1.зээл, батлан даалт, гэрээгээр хүлээсэн хугацаа хэтэрсэн өргүй;

32.3.2.ял шийтгэлгүй;

32.3.3.эрүүгийн хуульд заасан авлига, албан тушаал, эдийн засгийн болон терроризм, үй олноор хөнөөх зэвсэг дэлгэрүүлэх, тэдгээрийг санхүүжүүлэх, хуурамч баримт бичиг үйлдэх, ашиглах гэмт хэрэгт эрүүгийн хариуцлага хүлээж байгаагүй;

32.3.4.хууль тогтоомж, захиргааны хэм хэмжээний актыг зөрчсөн үйлдэлд оногдуулсан зөрчлийн шийтгэлтэй холбогдох торгууль, бусдад учруулсан хохирлыг төлсөн;

32.3.5.сүүлийн гурван жилийн хугацаанд санхүүгийн үйлчилгээ эрхэлж байгаад дампуурсан, эсхүл зөвшөөрөл эзэмшигч хүсэлт гаргаснаас бусад тохиолдлоор зөвшөөрлийг хүчингүй болгосон хуулийн этгээдийн төлөөлөн удирдах, эсхүл тэргүүлэгчдийн зөвлөл, гүйцэтгэх удирдлагын албан тушаал эрхлээгүй;

32.3.6.тухайн сонгуульт ажлыг хашихыг бусад хууль тогтоомжоор хязгаарлаагүй.

32.4.Тэргүүлэгчдийн зөвлөлийн гишүүдээс олонхийн санал авсан гишүүнийг тэргүүлэгчдийн зөвлөлийн даргаар сонгоно.

32.5.Тэргүүлэгчдийн зөвлөлийн гишүүдийн гуравны нэгээс доошгүй хувь банк, санхүү, эдийн засаг, эрх зүйн мэргэжилтэй байна.

32.6.Тэргүүлэгчдийн зөвлөлийн гишүүн сонгогдсоноос хойш 6 сарын дотор Санхүүгийн хоршоодын нэгдсэн төвийн сургалтад хамрагдана.

32.7.Тэргүүлэгчдийн зөвлөлийн дарга, гишүүн хяналтын зөвлөл, зээлийн хорооны дарга, гишүүн, гүйцэтгэх захирал, ажилтан байхыг хориглоно.

32.8.Тэргүүлэгчдийн зөвлөлийн гишүүний бүрэн эрхийн хугацаа гурав хүртэл жил байх бөгөөд Улаанбаатар хотод үйл ажиллагаа явуулж буй санхүүгийн хоршооны хувьд дараалан хоёроос дээш удаа, орон нутагт үйл ажиллагаа явуулж буй санхүүгийн хоршооны хувьд дараалан гурваас дээш удаа сонгохгүй. Дараагийн тэргүүлэгчдийн зөвлөлийн гишүүнийг сонгох хүртэл хугацаанд өмнөх гишүүний бүрэн эрх хадгалагдана.

32.9.Тэргүүлэгчдийн зөвлөлийг нөөц гишүүнтэй сонгоно.

### **33 дугаар зүйл.Тэргүүлэгчдийн зөвлөлийн шийдвэр**

33.1.Тэргүүлэгчдийн зөвлөл сард нэгээс доошгүй удаа хуралдана. Тэргүүлэгчдийн зөвлөлийн хуралд гишүүдийн олонх оролцсоноор хүчин төгөлдөр болно. Тэргүүлэгчдийн зөвлөлийн хурлыг тэргүүлэгчдийн зөвлөлийн дарга, даргын эзгүйд түүний томилсон тэргүүлэгчдийн зөвлөлийн гишүүн удирдана.

33.2.Тэргүүлэгчдийн зөвлөлийн шийдвэрийг хуралд оролцсон гишүүдийн олонхийн саналаар гаргана. Тэргүүлэгчдийн зөвлөлийн шийдвэр тогтоол хэлбэртэй байх ба тэргүүлэгчдийн зөвлөлийн дарга, эсхүл хурал удирдсан гишүүн гарын үсэг зурж баталгаажуулна.

33.3.Тэргүүлэгчдийн зөвлөлийн хурлын үйл ажиллагааг тэмдэглэлээр баталгаажуулах бөгөөд тэмдэглэлд хуралд оролцсон гишүүн бүр гарын үсэг зурж, тэмдэглэлийн үнэн зөвийг тэргүүлэгчдийн зөвлөлийн дарга, эсхүл хурлыг удирдсан гишүүн хариуцна. Тэргүүлэгчдийн зөвлөлийн аль нэг гишүүн хурлын тэмдэглэлд гарын үсэг зурахаас татгалзсан бол энэ тухай бичгээр, эсхүл цахим хэлбэрээр тайлбар гаргана.

33.4.Тэргүүлэгчдийн зөвлөлийн гишүүн хүндэтгэн үзэх шалтгааны улмаас хуралд оролцох боломжгүй тохиолдолд хэлэлцэх асуудалтай урьдчилан танилцаж бичгээр, эсхүл цахим хэлбэрээр санал өгч болно. Энэ тохиолдолд гишүүнийг хуралд оролцсонд тооцно.

33.5.Тэргүүлэгчдийн зөвлөлийн хуралд гурван удаа хүндэтгэн үзэх шалтгаангүйгээр оролцоогүй, эсхүл санхүүгийн хоршоонд хугацаа хэтэрсэн зээлийн өртэй, энэ хууль,

санхүүгийн хоршооны дүрмээр хүлээсэн үүргээ биелүүлээгүй гишүүний эрхийг тэргүүлэгчдийн зөвлөл түдгэлзүүлнэ.

33.6.Бүрэн эрхийг нь түдгэлзүүлсэн тэргүүлэгчдийн зөвлөлийн гишүүнийг нөхөн сонгох хүртэл нөөц гишүүн ажиллана.

33.7.Тэргүүлэгчдийн зөвлөлийн гишүүн ажил үүргийн хүрээнд авсан мэдээллийн нууцлалыг чандлан хадгалах үүрэгтэй.

33.8.Тэргүүлэгчдийн зөвлөл болон дарга, гишүүний бүрэн эрх, хэрэгжүүлэх чиг үүргийг санхүүгийн хоршооны дүрмээр нарийвчлан тогтооно.

33.9.Тэргүүлэгчдийн зөвлөл санхүүгийн хоршооны өдөр тутмын үйл ажиллагаанд оролцохгүй.

#### **34 дүгээр зүйл.Тэргүүлэгчдийн зөвлөлийн бүрэн эрх**

34.1.Тэргүүлэгчдийн зөвлөл дараах бүрэн эрхтэй байна:

34.1.1.санхүүгийн хоршоог хөгжүүлэх бодлого, үйл ажиллагааны төлөвлөгөөг боловсруулж бүх гишүүдийн хурлаар батлуулах, биелэлтэд хяналт тавих;

34.1.2.хууль, санхүүгийн хоршооны дүрэм, журмын хэрэгжилтийг хангуулах;

34.1.3.үйл ажиллагаанд мөрдөх зохистой харьцааны шалгуур үзүүлэлтийг хангаж байгаа эсэхэд хяналт тавих;

34.1.4.хадгаламж, зээлийн үйл ажиллагааны журам батлах, хүү тогтоох;

34.1.5.нягтлан бодох бүртгэлийг хууль тогтоомжийн дагуу хөтлүүлж, жилийн санхүүгийн тайланг хяналтын зөвлөл болон бүх гишүүдийн хурлаар хэлэлцүүлэх;

34.1.6.жилийн цэвэр орлогоос алдагдлыг нөхөх, нөөцийн сан бүрдүүлэх, гишүүний хувь хөрөнгөд ногдох хувь хэмжээний талаар санал боловсруулж бүх гишүүдийн хурлаар хэлэлцүүлэн батлуулах;

34.1.7.жил, улирлын санхүүгийн тайлан болон урьдчилсан тооцоогоор үүсэж болзошгүй алдагдлыг нөөцийн сангаас нөхөх боломжгүй, эсхүл санхүү, төлбөрийн чадвар муудсан, өөрийн хөрөнгөгүй болсон бол Хороонд мэдэгдэж, бүх гишүүдийн хурлаар нэн даруй хэлэлцүүлэх;

34.1.8.бүх гишүүдийн хурлаас баталсан жилийн төсвийн зарцуулалтад хяналт тавих;

34.1.9.сүүлийн улирлын санхүүгийн тайлангийн нийт активын 10 хувиас дээш хэмжээтэй нэг буюу хоорондоо шууд хамаарал бүхий хэд хэдэн хэлцэл хийх шийдвэр гаргах, ашиг сонирхлын зөрчил бүхий үйлдэлтэй холбоотой асуудлыг шийдвэрлэх;

34.1.10.тогтворжуулалтын сангаас санхүүгийн туслалцаа авах тухай шийдвэр гаргах;

34.1.11.бүх гишүүдийн хурлыг зарлан хуралдуулах бэлтгэл ажлыг зохион байгуулах;

34.1.12.гишүүн элсүүлэх, идэвхгүй гишүүнд тооцох, хасах;

34.1.13.энэ хуулийн 20 дугаар зүйлд заасан этгээдтэй зохих журмын дагуу тооцоо хийх;

34.1.14.гишүүдийн тоо хуулиар тогтоосон доод хэмжээнд хүрэхгүй болсон тохиолдолд энэ талаар Хороонд мэдэгдэж, зохих арга хэмжээг авах;



34.1.15.зээлийн хороо байгуулах, гишүүдийг томилох, үйл ажиллагаанд хяналт тавих;

34.1.16.гүйцэтгэх захирлыг томилох, гэрээ байгуулах, үйл ажиллагаанд хяналт тавих;

34.1.17.зээлийн хорооны гишүүн, гүйцэтгэх захирлын үйл ажиллагааны талаар гишүүдээс гаргасан гомдол, саналыг хэлэлцэх;

34.1.18.хяналтын зөвлөл, зээлийн хорооны гишүүн, гүйцэтгэх захирал, ажилтанд зээл олгох зөвшөөрөл олгох, зээлийн гэрээний хэрэгжилтэд хяналт тавих;

34.1.19.төлбөр түргэн гүйцэтгэх чадварыг хангах зорилгоор Санхүүгийн хоршоодын нэгдсэн төв, банк, санхүүгийн байгууллага, эсхүл төсөл, хөтөлбөрийн хүрээнд богино хугацаатай хөрөнгийн эх үүсвэрийг зохистой харьцааны шалгуур үзүүлэлтэд заасан хэмжээнээс хэтрүүлэхгүй авах шийдвэр гаргах;

34.1.20.хууль, дүрэмд заасан бусад.

### **35 дугаар зүйл.Хяналтын зөвлөл**

35.1.Хяналтын зөвлөл санхүүгийн хоршооны үйл ажиллагаанд дотоод хяналтыг хэрэгжүүлж, бүх гишүүдийн хуралд ажлаа тайлагнана.

35.2.Бүх гишүүдийн хурлаас хяналтын зөвлөлийг гурваас доошгүй сондгой тооны гишүүнтэй сонгоно.

35.3.Хяналтын зөвлөлийн гишүүнд энэ хуулийн 32.3, 33.5, 33.6-д заасан шаардлага нэгэн адил хамаарна.

35.4.Хяналтын зөвлөлийн гишүүдээс олонхийн санал авсан гишүүнийг хяналтын зөвлөлийн даргаар сонгоно.

35.5.Хяналтын зөвлөлийн гишүүн тэргүүлэгчдийн зөвлөл, зээлийн хорооны дарга, гишүүн, гүйцэтгэх захирал, ажилтан байхыг хориглоно.

35.6.Хяналтын зөвлөлийн гишүүний бүрэн эрхийн хугацаа гурав хүртэл жил байх бөгөөд Улаанбаатар хотод үйл ажиллагаа явуулж буй санхүүгийн хоршооны хувьд дараалан хоёроос дээш удаа, орон нутагт үйл ажиллагаа явуулж буй санхүүгийн хоршооны хувьд дараалан гурваас дээш удаа сонгохгүй. Дараагийн хяналтын зөвлөлийн гишүүнийг сонгох хүртэл хугацаанд өмнөх гишүүний бүрэн эрх хадгалагдана.

35.7.Хяналтын зөвлөлийг нөөц гишүүнтэй сонгоно.

### **36 дугаар зүйл.Хяналтын зөвлөлийн шийдвэр**

36.1.Хяналтын зөвлөл улиралд хоёроос доошгүй удаа хуралдана. Хяналтын зөвлөлийн хурал гишүүдийн олонх оролцсоноор хүчин төгөлдөр болно. Хяналтын зөвлөлийн хурлыг хяналтын зөвлөлийн дарга, даргын эзгүйд түүний томилсон хяналтын зөвлөлийн гишүүн удирдана.

36.2.Тэргүүлэгчдийн, эсхүл хяналтын зөвлөлийн гишүүдийн олонх хяналтын зөвлөлийг хуралдуулах тухай санал гаргасан, эсхүл хяналтын зөвлөлийн дарга шаардлагатай гэж үзсэн тохиолдолд хяналтын зөвлөлийн хурлыг зарлан хуралдуулж болно.

36.3.Хяналтын зөвлөлийн шийдвэрийг хуралд оролцсон гишүүдийн олонхийн саналаар гаргана. Хяналтын зөвлөлийн шийдвэр тогтоол хэлбэртэй байх ба хяналтын зөвлөлийн дарга, эсхүл хурал удирдсан гишүүн гарын үсэг зурж баталгаажуулна.

36.4.Хяналтын зөвлөлийн хурлын үйл ажиллагааг тэмдэглэлээр баталгаажуулах бөгөөд тэмдэглэлд хуралд оролцсон гишүүн бүр гарын үсэг зурж, тэмдэглэлийн үнэн зөвийг хяналтын зөвлөлийн дарга, эсхүл хурал удирдсан гишүүн хариуцна. Хяналтын зөвлөлийн аль нэг гишүүн хурлын тэмдэглэлд гарын үсэг зурахаас татгалзсан бол энэ тухай бичгээр, эсхүл цахим хэлбэрээр тайлбар гаргана.

36.5.Хяналтын зөвлөлийн гишүүн хүндэтгэн үзэх шалтгааны улмаас хуралд оролцох боломжгүй тохиолдолд хэлэлцэх асуудалтай урьдчилан танилцаж бичгээр, эсхүл цахим хэлбэрээр санал өгч болно. Энэ тохиолдолд гишүүнийг хуралд оролцсонд тооцно.

36.6.Хяналтын зөвлөлийн хуралд гурван удаа хүндэтгэн үзэх шалтгаангүйгээр оролцоогүй, эсхүл санхүүгийн хоршоонд хугацаа хэтэрсэн зээлийн өртэй, хууль, санхүүгийн хоршооны дүрмээр хүлээсэн үүргээ биелүүлээгүй гишүүний эрхийг хяналтын зөвлөл түдгэлзүүлнэ.

36.7.Бүрэн эрхийг түдгэлзүүлсэн хяналтын зөвлөлийн гишүүнийг нөхөн сонгох хүртэл нөөц гишүүн ажиллана.

36.8.Хяналтын зөвлөлийн гишүүн ажил үүргийн хүрээнд авсан мэдээллийн нууцлалыг чандлан хадгалах үүрэгтэй.

36.9.Хяналтын зөвлөл болон гишүүний бүрэн эрх, хэрэгжүүлэх чиг үүргийг санхүүгийн хоршооны дүрмээр нарийвчлан тогтооно.

### **37 дугаар зүйл.Хяналтын зөвлөлийн бүрэн эрх**

37.1.Хяналтын зөвлөл дараах бүрэн эрхтэй:

37.1.1.тэргүүлэгчдийн зөвлөл, зээлийн хороо, гүйцэтгэх захирлын үйл ажиллагаа хууль, журам, санхүүгийн хоршооны дүрэмд нийцэж байгаа эсэхэд хяналт тавих, Хороо, бүх гишүүдийн хурал, тэргүүлэгчдийн болон хяналтын зөвлөлөөс өгсөн үүрэг даалгавар, шийдвэрийн биелэлтийг хангуулах;

37.1.2.санхүүгийн хоршооны үйл ажиллагаатай холбоотой шаардлагатай баримт бичиг, тайлан, мэдээлэлтэй танилцах;

37.1.3.санхүүгийн хоршооны бодлогын хэрэгжилт, санхүүгийн үйл ажиллагаанд дүн шинжилгээ хийх, зохистой харьцааны шалгуур үзүүлэлтийн биелэлтэд хяналт тавих, дүгнэлт гаргаж бүх гишүүдийн хуралд танилцуулах;

37.1.4.жилийн санхүүгийн тайлангийн цэвэр орлого хуваарилалт, алдагдлыг нөхөх зэрэг асуудлаар санал дүгнэлт гаргаж, бүх гишүүдийн хурлаар хэлэлцүүлэх;

37.1.5.гүйцэтгэх захирлын бүрэн эрхийг түдгэлзүүлэх тухай саналыг тэргүүлэгчдийн зөвлөлд танилцуулах, тэргүүлэгчдийн зөвлөл хуралдах боломжгүй бол гүйцэтгэх захирлын бүрэн эрхийг тэргүүлэгчдийн зөвлөл хуралдах хүртэл хугацаанд түдгэлзүүлэх;

37.1.6.шаардлагатай гэж үзвэл бүх гишүүдийн ээлжит бус хурлыг зарлан хуралдуулах;

37.1.7.тэргүүлэгчдийн зөвлөл, зээлийн хороо, гүйцэтгэх захирлын үйл ажиллагаа хууль бус, санхүүгийн хоршоо, гишүүдийн эрх ашигт сөргөөр нөлөөлөхөөр бол уг үйл ажиллагааг таслан зогсоох, гаргасан шийдвэрийг хүчингүй болгох, залруулга хийхийг шаардах;

37.1.8.хууль тогтоомж, захиргааны хэм хэмжээний акт, санхүүгийн хоршооны дүрэм, журмыг зөрчсөн тэргүүлэгчдийн зөвлөл, зээлийн хорооны дарга болон

гишүүн, гүйцэтгэх захирал, ажилтанд сануулга өгөх, шаардлагатай гэж үзвэл эрх бүхий байгууллага, албан тушаалтанд зохих хариуцлага тооцуулах санал хүргүүлэх;

37.1.9.тэргүүлэгчдийн зөвлөл, зээлийн хорооны дарга болон гишүүн, гүйцэтгэх захирал болон ажилтанд зээл олгох ажиллагаанд хяналт тавих;

37.1.10.хяналтын зөвлөл, эрх бүхий бусад байгууллагын эрх хэмжээнийхээ хүрээнд гаргасан шийдвэрийг тэргүүлэгчдийн зөвлөл, зээлийн хорооны гишүүн, гүйцэтгэх захирал болон ажилтан биелүүлээгүйгээс санхүүгийн хоршоо, гишүүдэд хохирол учруулсан бол уг асуудлаар санхүүгийн хоршооны нэрийн өмнөөс шүүхэд нэхэмжлэл гаргах;

37.1.11.тэргүүлэгчдийн зөвлөл, зээлийн хорооны хуралд саналын эрхгүй оролцох;

37.1.12.жилийн санхүүгийн тайланг баталгаажуулах аудитын байгууллагыг сонгох;

37.1.13.хуульд заасан тохиолдолд санхүүгийн тайланг хянах;

37.1.14.шаардлагатай гэж үзвэл хөндлөнгийн шинжээчийг ажиллуулах;

37.1.15.санхүүгийн хоршооны дотоод ил тод байдал, энэ хууль болон санхүүгийн хоршооны дүрмийн хэрэгжилт, санхүүгийн болон бусад эрхлэх үйл ажиллагаа, санхүүгийн байдал, зохистой харьцааны шалгуур үзүүлэлтийг хэрхэн хангаж байгаа талаарх дүгнэлтийг бүх гишүүдийн хурлаар хэлэлцүүлэх;

37.1.16.санхүүгийн хоршооны дүрмээр тогтоосон бусад.

### **38 дугаар зүйл.Зээлийн хороо**

38.1.Санхүүгийн хоршоо зээлийн хороотой байна. Зээлийн хороо үйл ажиллагаагаа тэргүүлэгчдийн зөвлөлд тайлагнана.

38.2.Тэргүүлэгчдийн зөвлөл зээлийн хороог гурваас доошгүй сондгой тооны гишүүнтэй байгуулна.

38.3.Зээлийн хорооны гишүүнд энэ хуулийн 32.3, 32.5, 32.6-д заасан шаардлага нэгэн адил хамаарна.

38.4.Зээлийн хорооны гишүүдээс олонхийн санал авсан гишүүнийг зээлийн хорооны даргаар сонгоно.

38.5.Зээлийн хорооны гишүүн тэргүүлэгчдийн болон хяналтын зөвлөлийн дарга, гишүүн байхыг хориглоно.

### **39 дүгээр зүйл.Зээлийн хорооны шийдвэр**

39.1.Зээлийн хорооны хуралдах хугацааг санхүүгийн хоршооны дүрэмд нарийвчлан заана. Зээлийн хорооны хуралд гишүүдийн олонх оролцсоноор хүчин төгөлдөр болно.

39.2.Зээлийн хороо шийдвэрээ хуралд оролцсон гишүүдийн олонхийн саналаар гаргах ба тухайн шийдвэрт дэмжсэн санал өгсөн гишүүд гарын үсэг зурж баталгаажуулна.

39.3.Зээлийн хорооны гишүүн ажил үүргийн хүрээнд авсан мэдээллийн нууцлалыг хадгалах үүрэгтэй.

39.4.Зээлийн хороо болон гишүүний бүрэн эрх, хэрэгжүүлэх чиг үүргийг санхүүгийн хоршооны дүрмээр нарийвчлан тогтооно.

### **40 дүгээр зүйл.Зээлийн хорооны бүрэн эрх**

40.1.Зээлийн хороо дараах бүрэн эрхтэй:

40.1.1.санхүүгийн хоршооны дүрмээр олгосон эрх хэмжээний хүрээнд зээл авахаар ирүүлсэн хүсэлтийг хүлээн авах, хянах, олгох эсэх асуудлыг шийдвэрлэх;

40.1.2.зээлийн эргэн төлөлтөд хяналт тавих;

40.1.3.шаардлагатай гэж үзвэл бүх гишүүдийн хурлыг хуралдуулах болон бусад асуудлаар тэргүүлэгчдийн зөвлөлд санал хүргүүлэх;

40.1.4.хууль болон санхүүгийн хоршооны дүрмээр тогтоосон бусад.

#### **41 дүгээр зүйл.Гүйцэтгэх захирал**

41.1.Гүйцэтгэх захирал санхүүгийн хоршооны дүрэм болон тэргүүлэгчдийн зөвлөлтэй байгуулсан гэрээнд заасан эрх хэмжээний хүрээнд өдөр тутмын үйл ажиллагааг удирдан зохион байгуулна.

41.2.Гүйцэтгэх захиралд энэ хуулийн 32.3, 32.5, 32.6-д заасан шаардлага нэгэн адил хамаарна.

41.3.Хууль болон санхүүгийн хоршооны дүрэмд өөрөөр заагаагүй бол тэргүүлэгчдийн зөвлөл зөвшөөрсөн тохиолдолд гүйцэтгэх захирал өөр аж ахуйн нэгжид давхар ажиллаж болно.

41.4.Санхүүгийн хоршооны гүйцэтгэх захирал бусад санхүүгийн хоршоонд давхар ажиллахыг хориглоно.

41.5.Тэргүүлэгчдийн болон хяналтын зөвлөлийн дарга, гишүүн гүйцэтгэх захирлаар ажиллахыг хориглоно.

41.6.Санхүүгийн хоршооны дүрэмд өөрөөр заагаагүй бол гүйцэтгэх захирал тухайн санхүүгийн хоршооны гишүүн биш байж болно.

41.7.Гүйцэтгэх захирал тэргүүлэгчдийн зөвлөлтэй байгуулсан гэрээний үндсэн дээр үйл ажиллагаа явуулж, тэргүүлэгчдийн зөвлөлд ажлаа тайлагнана.

41.8.Гүйцэтгэх захиралтай тэргүүлэгчдийн зөвлөлийн дарга гэрээ байгуулж, гэрээнд эрх, үүрэг, хариуцлагын хэмжээ, хязгаар, хариуцлагаас чөлөөлөх үндэслэл, цалин, урамшуулал болон харилцан тохиролцсон бусад зүйлийг тусгана.

#### **42 дугаар зүйл.Гүйцэтгэх захирлын бүрэн эрх**

42.1.Гүйцэтгэх захирал дараах бүрэн эрхтэй:

42.1.1.тэргүүлэгчдийн зөвлөлөөс олгосон эрх хэмжээний хүрээнд хэлцэл хийх, гэрээ байгуулах, санхүүгийн хоршооны нэрийн өмнөөс итгэмжлэлгүйгээр үйл ажиллагаа явуулах;

42.1.2.бүх гишүүдийн хурал, тэргүүлэгчдийн болон хяналтын зөвлөлөөс гаргасан шийдвэрийг хэрэгжүүлэх;

42.1.3.санхүүгийн хоршооны дүрмээр олгосон эрх хэмжээний хүрээнд зээл авахаар ирүүлсэн хүсэлтийг хүлээн авах, хянах, олгох эсэх асуудлыг шийдвэрлэх, зээлийн гэрээ байгуулах;

42.1.4.ажилтныг томилох, гэрээ байгуулах болон хэрэгжилтэд хяналт тавих, ажлаас чөлөөлөх, халах;

42.1.5.сүүлийн улирлын санхүүгийн тайлангаар баталгаажсан нийт активын 10 хувиас доош хэмжээтэй нэг буюу хоорондоо шууд хамаарал бүхий хэд хэдэн хэлцэл хийх шийдвэр гаргах;

42.1.6.энэ хуулийн 34.1.7-д заасан нөхцөл байдал бий болсон тохиолдолд энэ талаар тэргүүлэгчдийн зөвлөл болон Хороонд нэн даруй мэдэгдэж, цаашид авах арга хэмжээний талаар санал гаргах;

42.1.7.ажил үүргийн хүрээнд авсан мэдээллийн нууцлалыг хадгалах;

42.1.8.хууль, санхүүгийн хоршооны дүрэм болон гэрээнд заасан бусад.

#### **43 дугаар зүйл.Урамшуулал, зардлыг нөхөн олгох**

43.1.Тэргүүлэгчдийн болон хяналтын зөвлөл, зээлийн хорооны дарга, гишүүнд цалин олгохгүй бөгөөд урамшуулал, сонгуульт үүрэгтэй холбогдон гарсан зардлыг нөхөн олгож болно.

43.2.Энэ хуулийн 43.1-д заасан урамшуулал, зардлын мэдээлэл ил тод байна. Урамшуулал болон зардлын мэдээллийг гишүүн бүрээр бүх гишүүдийн ээлжит хуралд танилцуулна.

#### **44 дүгээр зүйл.Тэргүүлэгчдийн болон хяналтын зөвлөл, зээлийн хорооны гишүүн, гүйцэтгэх захирал, ажилтны хүлээх үүрэг**

44.1.Бүх гишүүдийн хурал, эсхүл эрх бүхий албан тушаалтны гаргасан шийдвэр хууль бус, санхүүгийн хоршоо болон гишүүдэд хохирол учруулж болзошгүй талаар тэргүүлэгчдийн болон хяналтын зөвлөл, зээлийн хорооны дарга, гишүүн, гүйцэтгэх захирал, ажилтан мэдсэн бол уг асуудлын талаар шийдвэр, хурлын тэмдэглэл болон бусад боломжит баримт бичигт тусгаж баримтжуулан ажлын таван өдрийн дотор томилсон этгээдэд болон Хороонд бичгээр, эсхүл цахим хэлбэрээр мэдэгдэх үүрэгтэй.

44.2.Тэргүүлэгчдийн болон хяналтын зөвлөл, зээлийн хорооны дарга, гишүүн, гүйцэтгэх захирал, ажилтан санхүүгийн хоршооны мэдээллийг хуульд зааснаас бусад тохиолдолд гуравдагч этгээдэд задруулахгүй, ашиг сонирхлын зөрчлөөс ангид байх, урьдчилан сэргийлэх үүрэгтэй.

#### **45 дугаар зүйл.Тэргүүлэгчдийн болон хяналтын зөвлөл, зээлийн хорооны дарга, гишүүн, гүйцэтгэх захирал, ажилтны хүлээх хариуцлага**

45.1.Тэргүүлэгчдийн болон хяналтын зөвлөл, зээлийн хорооны дарга, гишүүн, гүйцэтгэх захирал, ажилтан санхүүгийн хоршооны хөрөнгийг хувийн хэрэгцээнд ашигласан, эсхүл түүний буруутай үйл ажиллагааны улмаас санхүүгийн хоршоонд хохирол учруулсан бол буруутай этгээд хувийн хөрөнгөөр хариуцлага хүлээнэ.

45.2.Энэ хуулийн 45.1-д заасан этгээд санхүүгийн хоршоонд учруулсан хохирлыг нөхөн төлөхөөс зайлсхийх зорилгоор, эсхүл хууль бус үйлдлээ халхавчлах үүднээс олсон орлого, эд хөрөнгийг бусдын өмчлөлд, эсхүл хамтран өмчлөх дундын эд хөрөнгөд шилжүүлсэн нь нотлогдвол тэр хэмжээгээр тухайн эд хөрөнгөөс төлбөр гаргуулна.

45.3.Тэргүүлэгчдийн болон хяналтын зөвлөл, зээлийн хорооны дарга, гишүүн, гүйцэтгэх захирал, ажилтан нь бүх гишүүдийн хурлын шийдвэр, тус бүрийн дээд шатны байгууллага, албан тушаалтны гаргасан шийдвэр санхүүгийн хоршоо болон гишүүдэд хохирол учруулж болзошгүйг мэдэж байсан, эсхүл мэдэх боломжтой байсан боловч уг шийдвэрийг хэрэгжүүлснээс үүссэн хохирлыг нөхөн төлөх хариуцлагаас чөлөөлөгдөхгүй.

45.4.Тэргүүлэгчдийн болон хяналтын зөвлөл, зээлийн хорооны дарга, гишүүн, гүйцэтгэх захирал, ажилтан хууль бус, санхүүгийн хоршоо болон гишүүдэд хохирол учруулж болзошгүй гэж үзсэн шийдвэрийг эс зөвшөөрсөн, тухайн шийдвэр гарахад

оролцоогүй, эсхүл эсрэг санал өгсөн нь баримтаар нотлогдвол учирсан хохирлыг хариуцахгүй.

#### **46 дугаар зүйл.Ашиг сонирхлын зөрчил бүхий үйлдэл**

46.1.Тэргүүлэгчдийн болон хяналтын зөвлөл, зээлийн хорооны дарга, гишүүн, гүйцэтгэх захирал, ажилтан санхүүгийн хоршоонд эрхэлж буй албан тушаалаас хамааран үйлчилгээ авахад давуу байдал эдлэхгүй.

46.2.Санхүүгийн хоршооны тэргүүлэгчдийн болон хяналтын зөвлөл, зээлийн хорооны дарга, болон гишүүн, гүйцэтгэх захирал, ажилтан, гишүүн өөрт, эсхүл тэдгээрийн нэгдмэл сонирхолтой этгээдэд ашигтай буюу илт давуу байдал тогтоох зорилгоор хийсэн, санхүүгийн хоршооны эрх ашигт сөргөөр нөлөөлөх үйлдэл, эс үйлдэхүй илэрвэл тухайн этгээд тэргүүлэгчдийн зөвлөлд бичгээр мэдэгдэж, уг асуудлаар шийдвэр гаргах, гэрээ, хэлцэл байгуулахаас татгалзах үүрэгтэй.

46.3.Энэ хуулийн 46.2-т заасныг зөрчиж хийсэн ашиг сонирхлын зөрчил бүхий шийдвэр, гэрээ, хэлцэл хүчин төгөлдөр бус байна.

46.4.Энэ хуулийн 46.2-т заасан үйлдэл, эс үйлдэхүйн улмаас санхүүгийн хоршоонд учирсан хохирлыг гэм буруутай этгээд бүрэн хариуцна.

### **ДОЛДУГААР БҮЛЭГ**

#### **САНХҮҮГИЙН ХОРШООНЫ ГИШҮҮНИЙ ХУВЬ ХӨРӨНГӨ, САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАН, АУДИТ, ТАТВАР**

#### **47 дугаар зүйл.Гишүүний оруулах хувь хөрөнгө, жилийн цэвэр орлогоос хувь хүртэх**

47.1.Санхүүгийн хоршооны нэг гишүүний оруулж болох хувь хөрөнгийн дээд хэмжээ нийт гишүүний оруулсан хувь хөрөнгийн 10 хувиас хэтрэхгүй байна.

47.2.Санхүүгийн хоршооны тайлант жилийн цэвэр орлогоос нөөцийн санг бүрдүүлсний дараа гишүүнд ногдох хувийг хуваарилж болно.

47.3.Ногдох хувь олгох эсэхийг жил бүр бүх гишүүдийн хурлаар хэлэлцэж шийдвэрлэнэ.

47.4.Санхүүгийн хоршоо хувь хөрөнгийн бүртгэлийг хөтөлж, хагас, бүтэн жилээр Хороонд ирүүлнэ.

#### **48 дугаар зүйл.Санхүүгийн хоршооны идэвхгүй гишүүн**

48.1.Дараах үндэслэлээр идэвхгүй гишүүнд тооцно:

48.1.1.гишүүн дараалсан 12 сарын хугацаанд санхүүгийн хоршооны үйл ажиллагаанд оролцоогүй;

48.1.2.хуримтлал үүсгэх үүргээ биелүүлээгүй.

48.2.Тэргүүлэгчдийн зөвлөл идэвхгүй гишүүнээр тооцох тухай шийдвэр гаргахаас өмнө тухайн гишүүнд бичгээр, эсхүл цахим хэлбэрээр мэдэгдэнэ.

48.3.Энэ хуулийн 48.2-т заасан мэдэгдлийг хүлээн авах боломжтой байсан, эсхүл хүлээн авсан боловч ажлын 10 өдрийн дотор хариу тайлбар ирүүлээгүй гишүүнийг тэргүүлэгчдийн зөвлөл идэвхгүй гишүүнд тооцно.

48.4.Идэвхгүй гишүүний оруулсан хувь хөрөнгө, хадгаламжийн үлдэгдэл, тухайн жилийн цэвэр орлогоос хүртэх ногдох хувь, хүүгийн төлбөр зэргийн мэдээллийг санхүүгийн тайлан, мэдээнд тусгана.

48.5.Идэвхгүй гишүүнтэй хийх төлбөр тооцоог энэ хуулийн 20 дугаар зүйлд заасны дагуу хийж гүйцэтгэнэ.

48.6.Энэ хуулийн 48.3-т заасны дагуу идэвхгүй гишүүнд тооцох тухай тэргүүлэгчдийн зөвлөлийн шийдвэр гарсан өдрөөс хойш тухайн гишүүний хувь хөрөнгөд ногдох хувь хуваарилахгүй.

48.7.Идэвхгүй гишүүнд тооцсоноос хойш 6 сарын дараа гишүүнийг хасах шийдвэр гаргана.

#### **49 дүгээр зүйл.Санхүүгийн тайлан**

49.1.Санхүүгийн хоршоо санхүүгийн тайлагналын олон улсын стандартыг дагаж мөрдөнө.

49.2.Санхүүгийн тайлангийн үзүүлэлт, дансны жагсаалт, маягт нь санхүүгийн тайлагналын олон улсын стандарт болон санхүү, бүртгэлийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага, Хорооны хамтран баталсан нягтлан бодох бүртгэлийн журам, зааварт нийцсэн байна.

49.3.Санхүү, бүртгэлийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага, Хороо хамтран санхүүгийн хоршооны активыг ангилах, эрсдэлийн сан байгуулж, зарцуулах, нягтлан бодох бүртгэлийн журам батална.

49.4.Санхүүгийн хоршоо нягтлан бодох бүртгэлийн баримт, санхүүгийн тайланг Нягтлан бодох бүртгэлийн тухай хуулийн 11.1-д заасан хугацаагаар хадгална.

49.5.Санхүүгийн тайлан Нягтлан бодох бүртгэлийн тухай хуулийн 8.1-д заасан бүрэлдэхүүнтэй байна.

49.6.Санхүүгийн хоршоо зохистой харьцааны шалгуур үзүүлэлтийн тайлан, санхүүгийн тайланг улирал бүрийн дараа сарын 10-ны өдрийн дотор, жилийн эцсийн тайланг дараа оны эхний сарын 10-ны өдрийн дотор Хороонд ирүүлнэ.

49.7.Санхүүгийн тайлан дахь үзүүлэлт, тоон мэдээлэл буруу, алдаатай, холбогдох журмыг зөрчсөн эсэхэд Хороо хяналт тавьж зөрчлийг арилгах, залруулга хийхийг санхүүгийн хоршооноос шаардаж, биелэлтэд хяналт тавина.

49.8.Хороо санхүүгийн хоршооны санхүүгийн тайлантай холбогдсон нэмэлт баримтыг шаардах эрхтэй.

#### **50 дугаар зүйл.Санхүүгийн тайланг баталгаажуулах**

50.1.Санхүүгийн хоршооны санхүүгийн тайланг Монгол Улсын хууль тогтоомжийн дагуу аудитын үйл ажиллагаа эрхлэх зөвшөөрөл бүхий байгууллагаар, эсхүл Хорооны хүлээн зөвшөөрсөн олон улсад нэр хүнд бүхий аудитын байгууллагаар жилд нэгээс доошгүй удаа баталгаажуулна.

50.2.Аудитаар баталгаажуулсан жилийн эцсийн санхүүгийн тайланг дараах баримт бичгийн хамт дараа оны 4 дүгээр сарын 30-ны өдрийн дотор Хороонд ирүүлнэ:

50.2.1.аудитын дүгнэлт;

50.2.2.санхүүгийн жилийн үйл ажиллагааны тайлан, холбогдох тодруулга, тайлбар;

50.2.3.холбогдох бусад баримт бичиг.

50.3.Энэ хуулийн 50.2-т заасан баримт бичгийн бүрдэл дутуу тохиолдолд санхүүгийн тайланг ирүүлээгүйд тооцно.

50.4.Аудитын байгууллага санхүүгийн хоршооны тэргүүлэгчдийн болон хяналтын зөвлөлд баталгаажуулсан санхүүгийн тайлан, баримт бичгийн талаарх дүгнэлтийг танилцуулна.

50.5.Аудитын байгууллага дараах дүгнэлт гаргавал Хороонд ажлын гурван өдрийн дотор холбогдох мэдээллийг хүргүүлнэ:

50.5.1.төлбөрийн чадваргүй буюу төлбөрийн чадваргүй болж болзошгүй;

50.5.2.санхүүгийн хоршооны ажилтан санхүүгийн байдалд сөргөөр нөлөөлсөн, хууль тогтоомж зөрчсөн үйл ажиллагаанд оролцсон гэж үзсэн.

50.6.Санхүүгийн хоршооны санхүүгийн тайланг тусгай зөвшөөрөл олгосноос хойш 2 жилийн хугацаанд энэ хуулийн 50.1-д заасан аудитын байгууллагаар баталгаажуулахгүй байж болох бөгөөд энэ тохиолдолд санхүүгийн тайланг хяналтын зөвлөл хянана. Хянасан санхүүгийн тайланг холбогдох баримт бичгийн хамт энэ хуулийн 50.2-т заасан хугацаанд Хороонд ирүүлнэ.

## **51 дүгээр зүйл.Татвар**

51.1.Санхүүгийн хоршоо аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татвараас чөлөөлөгдөнө.

### **НАЙМДУГААР БҮЛЭГ**

#### **САНХҮҮГИЙН ХОРШООДЫН НЭГДСЭН ТӨВ**

## **52 дугаар зүйл.Санхүүгийн хоршоодын нэгдсэн төв**

52.1.Монгол Улс санхүүгийн хоршоодын нэгдсэн нэг төвтэй, “Санхүүгийн хоршоодын нэгдсэн төв” оноосон нэртэй байна.

52.2.Санхүүгийн хоршоо Санхүүгийн хоршоодын нэгдсэн төвд гишүүн болох үүрэгтэй.

52.3.Хороо нийт санхүүгийн хоршоодын 50-аас дээш хувийг гишүүнээр элсүүлж, улсын бүртгэлийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагад бүртгүүлсэн санхүүгийн хоршоог Санхүүгийн хоршоодын нэгдсэн төвөөр бүртгэнэ.

52.4.Санхүүгийн хоршоодын нэгдсэн төвийн дүрэм үйл ажиллагааг зохицуулах үндсэн баримт бичиг байна.

52.5.Санхүүгийн хоршоодын нэгдсэн төв бүх гишүүдийн хурал, тэргүүлэгчдийн зөвлөл, хяналтын зөвлөл, гүйцэтгэх алба гэсэн зохион байгуулалтын бүтэцтэй байна. Тэргүүлэгчдийн болон хяналтын зөвлөлийн бүрэлдэхүүнд бүсийн төлөөллийг тэнцвэртэй оруулна. Бүх гишүүдийн хурлаас зөвшөөрсөн тохиолдолд салбар, хороо байгуулж болно.

52.6.Санхүүгийн хоршоодын нэгдсэн төвийн дүрэм, бүтэц, үйл ажиллагааны журам, түүнд оруулах нэмэлт, өөрчлөлтийг Хороо батламжилж, үйл ажиллагаанд хяналт тавина. Санхүүгийн хоршоодын нэгдсэн төвийн бүтэц, тэргүүлэгчдийн болон хяналтын зөвлөлийн гишүүнд тавих шаардлага санхүүгийн хоршоотой ижил байна.

52.7.Санхүүгийн хоршоодын нэгдсэн төвийн үйл ажиллагаа, хөрөнгийг Хорооноос жилд нэгээс доошгүй удаа шалгана.

## **53 дугаар зүйл.Санхүүгийн хоршоодын нэгдсэн төвийн чиг үүрэг**

53.1.Санхүүгийн хоршоодын нэгдсэн төв дараах чиг үүргийг хэрэгжүүлнэ:

53.1.1.санхүүгийн хоршооны зохистой харьцааны шалгуур үзүүлэлт, төлбөр түргэн гүйцэтгэх чадварыг үнэлж, гарч болзошгүй эрсдэлээс сэргийлэх, таслан зогсоох, хохирлыг багасгах чиглэлээр мэргэжил, арга зүйн зөвлөгөө өгөх, холбогдох



арга хэмжээ авах, шаардлагатай тохиолдолд зөрчлийн талаарх мэдээллийг Хороонд хүргүүлэх;

53.1.2.санхүүгийн хоршооны хүний нөөцийг бэлтгэх асуудлаар нэгдсэн бодлого боловсруулах, сургах, давтан сургах ажлыг зохион байгуулах;

53.1.3.санхүүгийн хоршоонд санхүүгийн үйлчилгээ үзүүлэх;

53.1.4.санхүүгийн хоршооны салбарын хөгжлийн бодлогыг тодорхойлох, хэрэгжүүлэх;

53.1.5.санхүүгийн хоршоонд тогтворжуулалтын туслалцаа үзүүлэх;

53.1.6.Санхүүгийн хоршоодын нэгдсэн төвийн хөрөнгийг Хорооноос тогтоосон шаардлагад нийцүүлэн удирдах;

53.1.7.санхүүгийн хоршооны үйл ажиллагааг сайжруулах, хөгжүүлэх, үр ашгийг нэмэгдүүлэхэд чиглэсэн төсөл, хөтөлбөрт оролцох, хэрэгжүүлэх;

53.1.8.санхүүгийн хоршооны салбарын хэмжээнд мэдээлэл технологийн нэгдсэн дэд бүтэц бий болгох, аюулгүй байдлыг хангах;

53.1.9.санхүүгийн хүндрэлээс гаргах урьдчилсан төлөвлөгөө амжилтгүй болсон санхүүгийн хоршоог өөрчлөн байгуулахад мэргэжил, арга зүйн туслалцаа үзүүлэх;

53.1.10.дүрэмд заасан бусад.

53.2.Санхүүгийн хоршоодын нэгдсэн төв нь үндсэн үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэх дараах сантай байна:

53.2.1.санхүүгийн хоршооны үйл ажиллагаанд хяналт тавих, мэдээлэл солилцох чиг үүрэг бүхий мэдээллийн нэгдсэн сан;

53.2.2.тогтворжуулалтын сан.

53.3.Санхүүгийн хоршоодын нэгдсэн төвийн хөрөнгө дараах эх үүсвэрээс бүрдэнэ:

53.3.1.санхүүгийн хоршооны оруулах хувь хөрөнгө;

53.3.2.хандив, тусламж;

53.3.3.зээл;

53.3.4.төсөл, хөтөлбөр хэрэгжүүлэх зорилгоор олгосон санхүүжилт;

53.3.5.санхүүгийн хоршооны байршуулсан хадгаламж;

53.3.6.тогтворжуулалтын сангийн хөрөнгө;

53.3.7.хуулиар зөвшөөрсөн, дүрэмд заасан бусад эх үүсвэр.

#### **54 дүгээр зүйл.Тогтворжуулалтын сан**

54.1.Тогтворжуулалтын сангаас санхүүгийн хоршоонд эргэн төлөгдөх нөхцөлтэй санхүүгийн туслалцаа үзүүлнэ. Тогтворжуулалтын сангийн туслалцаа зээл хэлбэртэй байна.

54.2.Тогтворжуулалтын сан дараах хөрөнгөөс бүрдэнэ:

54.2.1.санхүүгийн хоршооноос төвлөрүүлэх хураамж;

54.2.2.тогтворжуулалтын сангийн сул хөрөнгийг удирдаж, хөрөнгө оруулалтаас бий болсон орлого;

54.2.3.тогтворжуулалтын сангаас туслалцаа үзүүлж, санхүүгийн хоршоонд олгосон зээлийн үндсэн төлбөр, хүүгийн орлого, өр төлбөрт авсан хөрөнгө;

54.2.4.хандив, тусламж;

54.2.5.дүрэмд заасан бусад.

54.3.Тогтворжуулалтын санд санхүүгийн хоршооноос төвлөрүүлэх хураамжийн хувь хэмжээ, төлөх хугацаа, сангийн данс байршуулах, санхүүжилт төвлөрүүлэх, сангийн хөрөнгийг шилжүүлэх, зарцуулах журам, сангийн хөрөнгийн доод хэмжээг Хороо тогтооно. Санхүүгийн хоршооноос тогтворжуулалтын санд төлсөн хураамжийг буцаан олгохгүй.

54.4.Тогтворжуулалтын сангийн үйл ажиллагаа, тайланд Хороо хяналт тавина. Санхүүгийн хоршоодын нэгдсэн төв тогтворжуулалтын сангийн бүрдүүлэлт, зарцуулалтын тайланг дараа оны 02 дугаар сарын 10-ны өдрийн дотор Хороонд ирүүлнэ.

### **55 дугаар зүйл.Тогтворжуулалтын сангаас санхүүгийн туслалцаа үзүүлэх**

55.1.Санхүүгийн хоршоодын нэгдсэн төв санхүүгийн туслалцаа хүссэн санхүүгийн хоршооны хүсэлтийг хүлээн авч дараах хяналтыг хэрэгжүүлнэ:

55.1.1.санхүүгийн хоршооны эрсдэлийн түвшин, төлбөрийн чадварыг үнэлж, тодорхойлох;

55.1.2.санхүүгийн хоршооны зээл, хадгаламжийн багц болон удирдлага, үйл ажиллагааг үнэлж, дүгнэлт өгөх.

55.2.Тогтворжуулалтын сан дараах нөхцөл бүрдсэн санхүүгийн хоршоонд санхүүгийн туслалцаа үзүүлнэ:

55.2.1.санхүүгийн хоршоо санхүүгийн хүндрэлд орсон;

55.2.2.санхүүгийн хоршоог санхүүгийн хүндрэлээс гаргах урьдчилсан төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх боломжтой;

55.2.3.шимтгэлээ бүрэн төлсөн.

55.3.Тогтворжуулалтын сан дараах тохиолдолд санхүүгийн хоршоонд санхүүгийн туслалцаа үзүүлэхээс татгалзана:

55.3.1.санхүүгийн туслалцаа үзүүлсэн ч санхүүгийн хоршооны санхүү, төлбөрийн чадвар сэргэх боломжгүй гэж дүгнэсэн;

55.3.2.шимтгэлээ бүрэн төлөөгүй.

55.4.Санхүүгийн хоршоодын нэгдсэн төвөөс санхүүгийн хоршоонд үзүүлэх нэг удаагийн санхүүгийн туслалцаа хоёр жил хүртэл хугацаатай байна.

55.5.Тогтворжуулалтын сан санхүүгийн хоршоог санхүүгийн хүндрэлээс гаргах төлөвлөгөөний хэрэгжилтэд тогтмол хяналт тавьж, гүйцэтгэлийг хангуулж ажиллана.

## **ЕСДҮГЭЭР БҮЛЭГ ХАДГАЛАМЖ ХАМГААЛЛЫН ТОГТОЛЦОО**

### **56 дугаар зүйл.Хадгаламжийн даатгал**

56.1.Санхүүгийн хоршооны хадгаламж эзэмшигч гишүүдийн эрх ашгийг хамгаалах, санхүүгийн зах зээлийн тогтвортой байдлыг хангах хүрээнд санхүүгийн хоршоо хадгаламж эзэмшигч гишүүний мөнгөн хадгаламжийг даатгуулна.

56.2.Хороо тусгай зөвшөөрөл олгосон санхүүгийн хоршооны мэдээллийг тухай бүр Хадгаламжийн даатгалын корпорацид хүргүүлнэ.

56.3.Даатгалын нөхөн төлбөрийг олгож дууссан тохиолдолд санхүүгийн хоршооны хадгаламжийн даатгалын үйл ажиллагаатай холбогдох харилцаа дуусгавар болно.

#### **57 дугаар зүйл.Даатгалын тохиолдол**

57.1.Хорооноос санхүүгийн хоршоог санхүүгийн ноцтой хүндрэлд орсон, хадгаламж буцаан төлөх чадваргүй болсон гэж үзэж тусгай зөвшөөрлийг хүчингүй болгох шийдвэр гарсныг даатгалын тохиолдол гэж үзнэ.

57.2.Энэ хуулийн 57.1-д заасан шийдвэр гарсан өдрийг даатгалын тохиолдол бий болсон өдөрт тооцно.

57.3.Санхүүгийн хоршооны тусгай зөвшөөрлийг хүчингүй болгох Хорооны шийдвэр гарсан, эсхүл хүндрэлд орсон санхүүгийн хоршоонд тогтворжуулалтын үйлчилгээг үзүүлэх боломжгүй тухай мэдэгдэл авсан даруйд Хороо энэ талаар Хадгаламжийн даатгалын корпорацид мэдэгдэнэ.

57.4.Даатгалын тохиолдол бий болоход хадгаламж эзэмшигч гишүүдэд Хадгаламжийн даатгалын корпорациас хууль тогтоомжоор тогтоосон нөхөн төлбөр шаардах эрх үүснэ.

#### **58 дугаар зүйл.Даатгалд үл хамаарах нөхцөл**

58.1.Дараах этгээдийн хадгаламж хадгаламжийн даатгалд хамаарахгүй:

58.1.1.даатгалын тохиолдол бий болохоос өмнөх гурван жилийн хугацаанд санхүүгийн хоршооны санхүүгийн тайланд аудит хийсэн аудитор болон аудитын байгууллага;

58.1.2.Хорооны шалгалтын тайлангаар санхүүгийн хоршооны санхүүгийн байдал муудахад нөлөөлсөн, санхүүгийн хоршооны үйлчилгээ авахдаа давуу эрх эдэлсэн нь тогтоогдсон дор дурдсан хадгаламж эзэмшигч гишүүн:

58.1.2.а.гүйлгээний төрөл, эрсдэлийн түвшин, зээлдэгчийн төлбөрийн чадвар болон барьцааны төрөл зэргийг харгалзан үзэхэд бусад хадгаламж эзэмшигч гишүүдээс онцгой нөхцөлтэй, илт бага хүүтэй зээл авсан;

58.1.2.б.даатгалын тохиолдол бий болох үед Хорооны статистик мэдээллээр хадгаламж эзэмшигчдийн авч байгаа хадгаламжийн дундаж хүүгээс 50 хувиас илүү хүү авсан.

58.2.Даатгалын тохиолдол бий болоход энэ хуулийн 58.1-д заасан гишүүдэд даатгалын нөхөн төлбөр төлөхгүй.

58.3.Даатгалын тохиолдол бий болоход Эрүүгийн хэрэг хянан шийдвэрлэх тухай хуульд заасны дагуу битүүмжилсэн болон Мөнгө угаах болон терроризмыг санхүүжүүлэхтэй тэмцэх тухай хуулийн 12.1-д заасны дагуу гүйлгээг түдгэлзүүлсэн дансны хадгаламж эзэмшигчид зөвхөн битүүмжлэх болон гүйлгээг түдгэлзүүлэх шийдвэр хүчингүй болсон тохиолдолд даатгалын нөхөн төлбөрийг олгоно.

#### **59 дүгээр зүйл.Даатгалын нөхөн төлбөрийн хэмжээ**

59.1.Даатгалын тохиолдол бий болоход Хадгаламжийн даатгалын корпораци санхүүгийн хоршооны хадгаламж эзэмшигчийн 20 сая хүртэл төгрөгийн хадгаламжийг нөхөн төлнө.

#### **60 дугаар зүйл.Даатгалын нөхөн төлбөрийн хэмжээг тооцох**

60.1.Даатгалын нөхөн төлбөрийн хэмжээг тооцохдоо хадгаламж эзэмшигч гишүүн бүрийн санхүүгийн хоршоонд эзэмшиж байгаа нийт хадгаламжийн дүн болон гэрээний дагуу хуримтлагдсан хүүгийн дүнг даатгалын тохиолдол бий болсон өдрийн байдлаар нэгтгэж, хадгаламж эзэмшигч гишүүнээс санхүүгийн хоршоонд төлбөл зохих 90 хоногоос дээш хугацаа хэтэрсэн зээл, хүүгийн хамт хасаж тодорхойлно.

60.2.Хадгаламж эзэмшигч гишүүн даатгалын тохиолдол бий болсон санхүүгийн хоршоонд хэд хэдэн хадгаламжийн данстай бол түүний бүх дансыг нэг дансанд тооцож нэгтгэн даатгалын нөхөн төлбөрийг тооцно.

60.3.Хамтарсан данс эзэмшигч гишүүдэд төлөх даатгалын нөхөн төлбөрийн нийт хэмжээ энэ хуулийн 59.1-д заасан хэмжээнээс илүүгүй байна.

60.4.Хамтарсан данс дахь эзэмшлийн хувь тэнцүү биш гэдгийг баримтаар нотолсноос бусад тохиолдолд хамтарсан данс эзэмшигч гишүүдэд даатгалын нөхөн төлбөрийг тэнцүү хувааж тооцно.

60.5.Насанд хүрээгүй хамтарсан данс эзэмшигчийн даатгалын нөхөн төлбөр авах эрх тухайн хадгаламжийг бусад этгээдтэй хамтран эзэмшиж байгаагаар хязгаарлагдахгүй.

## **61 дүгээр зүйл.Хадгаламжийн даатгалын сан, түүний эх үүсвэр**

61.1.Хадгаламжийн даатгалын сангийн удирдлагыг Хадгаламжийн даатгалын корпораци хэрэгжүүлнэ.

61.2.Хадгаламжийн даатгалын сан дараах эх үүсвэрээс бүрдэнэ:

61.2.1.улсын төсвөөс хадгаламжийн даатгалын санд оруулсан эхлэлтийн хөрөнгө;

61.2.2.санхүүгийн хоршооны төлсөн хадгаламжийн даатгалын хураамж;

61.2.3.хадгаламжийн даатгалын сангийн хөрөнгө оруулалтаас олсон орлого;

61.2.4.даатгалын тохиолдол бий болсон санхүүгийн хоршооны актив хөрөнгийг борлуулсны орлого;

61.2.5.Засгийн газраас олгосон зээл, тусламж болон бусад санхүүжилт;

61.2.6.банк болон олон улсын санхүүгийн байгууллагаас авсан зээл;

61.2.7.хуульд заасан бусад эх үүсвэр.

## **62 дугаар зүйл.Хадгаламжийн даатгалын сангийн актив хөрөнгийн зарцуулалт**

62.1.Хадгаламжийн даатгалын сангийн актив хөрөнгийг дор дурдсанаас бусад зориулалтаар зарцуулахыг хориглоно:

62.1.1.хадгаламж эзэмшигч гишүүдэд даатгалын нөхөн төлбөр төлөх;

62.1.2.Хадгаламжийн даатгалын корпорацийн үйл ажиллагааны зардлыг санхүүжүүлэх;

62.1.3.Хадгаламжийн даатгалын корпорацийн авсан зээл болон гаргасан бондын үндсэн өр, хүүгийн төлбөр төлөх;

62.1.4.хадгаламжийн даатгалын санд төвлөрсөн хураамжийг үр ашигтай удирдах, нэмэгдүүлэхтэй холбоотой хөрөнгө оруулалт хийх.

## **63 дугаар зүйл.Хадгаламжийн даатгалын сангийн хөрөнгө оруулалт**

63.1.Хадгаламжийн даатгалын корпораци хадгаламжийн даатгалын сангийн актив хөрөнгийг аюулгүй, хөрвөх чадвартай, ашигтай байх зарчмыг баримтлан дараах санхүүгийн хэрэгсэлд байршуулж болно:

63.1.1.Засгийн газраас гаргасан болон батлан даасан үнэт цаас;

63.1.2.Монголбанкны үнэт цаас;

63.1.3.зээлжих зэрэглэл тогтоодог нэр хүнд бүхий олон улсын байгууллагаас А-аас доошгүй үнэлгээ авсан гадаад улсын Засгийн газрын болон олон улсын санхүүгийн байгууллагын үнэт цаас;

63.1.4.олон улсын хамтын ажиллагаа, хөгжлийн байгууллагын гишүүн орнуудын Төв банкинд нээсэн хадгаламж;

63.1.5.хөрөнгөөр баталгаажсан үнэт цаас;

63.1.6.Хорооноос тогтоосон бусад.

63.2.Хадгаламжийн даатгалын корпорацийн хөрөнгө оруулалтын журам, заавар болон хөрөнгө оруулалтын бодлогын баримт бичгийг Хадгаламжийн даатгалын Үндэсний хороо батална.

#### **64 дүгээр зүйл.Хадгаламжийн даатгалын хураамж, хураамжийн хувь, түүнийг төлөх**

64.1.Санхүүгийн хоршоо хадгаламжийн даатгалын хураамжийг Хадгаламжийн даатгалын Үндэсний хорооноос баталсан журмын дагуу Хадгаламжийн даатгалын корпорацид төлнө.

64.2.Хадгаламжийн даатгалын хураамж улирлын хураамжаас бүрдэнэ.

64.3.Улирлын хураамж өмнөх улирлын сар бүрийн эцсийн өдрийн хадгаламжийн дундаж дүнг энэ хуулийн 64.9-д заасны дагуу тооцсон улирлын хураамжийн хувиар үржүүлсэн дүнтэй тэнцүү хэмжээтэй байна.

64.4.Хадгаламжийн даатгалын Үндэсний хороо жил бүрийн 11 дүгээр сарын 30-ны дотор дараа жилийн улирлын хураамжийн хувийг 0.125 хувиас хэтрүүлэхгүй хэмжээгээр тогтооно.

64.5.Хадгаламжийн даатгалын сангийн хөрөнгө санхүүгийн хоршоодын нийт хадгаламжийн дүнгийн 10 хувьд хүрвэл Хадгаламжийн даатгалын Үндэсний хороо улирлын хураамжийг тооцох болон хуримтлуулахыг түр зогсоож болно.

64.6.Санхүүгийн хоршоо улирлын хураамжийн төлбөрийг гүйцэтгээгүй тохиолдолд Хадгаламжийн даатгалын корпораци Хороонд энэ тухай мэдэгдэнэ.

64.7.Санхүүгийн хоршооны даатгалын хураамж төлөх үүрэг даатгалын тохиолдол бий болсон улирлын эцсийн өдрөөр дуусгавар болно.

64.8.Энэ хуулийн 64.1-д заасны дагуу санхүүгийн хоршооноос төлсөн хураамжийг буцааж олгохгүй.

64.9.Хадгаламжийн даатгалын корпораци улирлын хураамжийн хувийг тухайн санхүүгийн хоршооны эрсдэлийн түвшингээс хамааруулан тогтоосон аргачлалын дагуу тооцно.

64.10.Хадгаламжийн даатгалын корпораци санхүүгийн хоршооны эрсдэлийн түвшинг үнэлэхдээ Хорооны мэдээлэлд үндэслэнэ.

64.11.Хороо энэ хуулийн 64.10-т заасан мэдээллийг Хадгаламжийн даатгалын корпорацид гаргаж өгөх бөгөөд Хадгаламжийн даатгалын корпораци мэдээллийн нууцлалыг хадгална.

64.12.Энэ хуулийн 64.9-д заасан аргачлалыг Хадгаламжийн даатгалын Үндэсний хороо батлах бөгөөд санхүүгийн хоршооны эрсдэлийн түвшинг тооцохдоо Хорооны санхүүгийн хоршоонд хийсэн хяналт шалгалтын үнэлгээ, хадгаламжийн хүүг харгалзан үзэж болно.

#### **65 дугаар зүйл.Хадгаламж эзэмшигчид даатгалын нөхөн төлбөр олгох**

65.1.Хорооноос даатгалын тохиолдол бий болсон тухай мэдэгдлийг Хадгаламжийн даатгалын корпорацид ирүүлснээс хойш ажлын таван өдөрт багтаан Хадгаламжийн даатгалын Үндэсний хороо хадгаламж эзэмшигч гишүүнд даатгалын нөхөн төлбөр олгох тухай шийдвэр гаргана.

65.2.Хадгаламжийн даатгалын корпораци даатгалын нөхөн төлбөр олгох хэлбэр, хугацааны талаар олон нийтийн мэдээллийн хэрэгслээр энэ хуулийн 65.1-д заасан шийдвэр гарснаас хойш 48 цагийн дотор мэдээлж, мэдээллийн хувийг Хороонд хүргүүлнэ.

65.3.Хадгаламжийн даатгалын корпораци даатгалын тохиолдол бий болсон өдрөөс хойш даатгалын нөхөн төлбөрийг энэ хуулийн 66.1-д заасан банкаар дамжуулан ажлын 10 өдрийн дотор олгож эхэлнэ.

65.4.Даатгалын нөхөн төлбөр олгох журмыг Хадгаламжийн даатгалын Үндэсний хороо батална.

65.5.Хадгаламжийн даатгалын корпораци даатгалын нөхөн төлбөр олголтын явцын талаар хадгаламж эзэмшигч гишүүдэд мэдээлэх үүрэгтэй.

65.6.Энэ хуулийн 65.5-д заасан мэдээллийн агуулга, түүнийг түгээх журмыг Хадгаламжийн даатгалын Үндэсний хороо батална.

#### **66 дугаар зүйл.Даатгалын нөхөн төлбөр олгох банк**

66.1.Даатгалын нөхөн төлбөрийг банкаар дамжуулан олгоно.

66.2.Энэ хуулийн 66.1-д заасан даатгалын нөхөн төлбөр олгох банкыг даатгалын тохиолдол бий болсон тухай бүр Хадгаламжийн даатгалын Үндэсний хороо Монголбанктай зөвшилцөн сонгон шалгаруулна.

66.3.Даатгалын нөхөн төлбөр олгох банкинд тавих шаардлага, сонгон шалгаруулах журмыг Хадгаламжийн даатгалын Үндэсний хороо батална.

66.4.Хадгаламжийн даатгалын корпораци энэ хуулийн 66.1-д заасан банктай гэрээ байгуулна.

#### **67 дугаар зүйл.Хадгаламж эзэмшигч гишүүний эрх**

67.1.Хадгаламж эзэмшигч гишүүн даатгалын тохиолдол бий болоход даатгалын нөхөн төлбөр авах эрхтэй.

67.2.Хадгаламжийн гэрээг гуравдагч этгээдийг төлөөлөн байгуулсан бол даатгалын нөхөн төлбөр авах эрхийг уг гуравдагч этгээд эдэлнэ.

67.3.Өв залгамжлалаар даатгалын нөхөн төлбөр авахад өвлөгч өөрийн нэр дээр хадгалуулсан хадгаламж, өвлөгдсөн хадгаламж тус бүрд даатгалын нөхөн төлбөр авна.

67.4.Хадгаламж эзэмшигч гишүүний даатгалын нөхөн төлбөр авах эрхийн хөөн хэлэлцэх хугацаа энэ хуулийн 57.4-т заасан шаардах эрх үүссэнээс хойш гурван жил байна.

#### **68 дугаар зүйл.Шаардах эрх**

68.1.Хадгаламжийн даатгалын корпорациас хадгаламж эзэмшигч гишүүнд даатгалын нөхөн төлбөр олгосон хэмжээгээр хадгаламж эзэмшигч гишүүний шаардах эрх Хадгаламжийн даатгалын корпорацид шилжинэ.

68.2.Хадгаламжийн даатгалын корпораци энэ хуулийн 59.1-д заасны дагуу олгосон даатгалын нөхөн төлбөрийг тухайн санхүүгийн хоршооны хөрөнгө, буруутай этгээдээс хуульд заасны дагуу нэхэмжилнэ.

68.3.Хадгаламж эзэмшигч гишүүний Хадгаламжийн даатгалын корпорациас шаардах эрх энэ хуулийн 58 дүгээр зүйлд заасан хадгаламж болон хадгаламж эзэмшигч, 60 дугаар зүйлд заасан нөхөн төлөх хэмжээнээс илүү гарсан хадгаламжид хамаарахгүй.

## **69 дүгээр зүйл.Хадгаламжийн даатгалын корпорацийн үйл ажиллагаа**

69.1.Хадгаламжийн даатгалын корпораци дараах үйл ажиллагаа эрхэлнэ:

69.1.1.даатгалын хураамжийг төвлөрүүлэх;

69.1.2.даатгалын тохиолдол бий болоход хадгаламж эзэмшигч гишүүдэд даатгалын нөхөн төлбөр төлөх;

69.1.3.Хадгаламжийн даатгалын сангийн хөрөнгийг энэ хуульд заасны дагуу удирдах;

69.1.4.Хадгаламжийн даатгалын сангийн санхүүгийн эрсдэлийг үнэлэх зорилгоор санхүүгийн хоршооны эрсдэлийг үнэлж, хянах.

## **70 дугаар зүйл.Хадгаламжийн даатгалын корпорацийн бүрэн эрх**

70.1.Хадгаламжийн даатгалын корпораци дараах бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ:

70.1.1.хуульд заасан чиг үүргээ хэрэгжүүлэхэд шаардлагатай хадгаламжийн болон хадгаламж эзэмшигч гишүүдийн талаарх сар, улирлын тайлан, бусад мэдээллийг санхүүгийн хоршооноос авах;

70.1.2.санхүүгийн хоршооны санхүүгийн тайлан болон аудитын дүгнэлт, санхүүгийн үзүүлэлт, бусад мэдээллийг санхүүгийн хоршооноос авах;

70.1.3.хадгаламжийн даатгалын үйл ажиллагаатай холбоотой, эсхүл даатгалын тохиолдлын магадлалыг үнэлэхэд шаардлагатай гэж үзвэл санхүүгийн хоршоонд хяналт шалгалт хийлгэх хүсэлтийг Хороонд хүргүүлэх;

70.1.4.хуульд заасан бүрэн эрхээ хэрэгжүүлэхэд хадгаламжийн даатгалын сангийн хөрөнгө хүрэлцэхгүй бол Монголбанк, Засгийн газраас зээл, санхүүгийн дэмжлэг авч болно;

70.1.5.санхүүгийн хоршооны хадгаламжийн даатгалд хамаарах асуудлаар журам баталж, хэрэгжилтэд хяналт тавих;

70.1.6.санхүүгийн хоршоонд хяналт шалгалт хийх;

70.1.7.энэ хуульд заасан мэдээллийг солилцоход шаардагдах програм хангамжийн бүрэн бүтэн, бэлэн байдлыг тогтмол шалгах.

## **71 дүгээр зүйл.Хадгаламжийн даатгалын корпорацийн хяналт**

71.1.Банкин дахь мөнгөн хадгаламжийн даатгалын тухай хуулийн 25<sup>1</sup>.1-д заасан Хадгаламжийн даатгалын корпорацийн хянан шалгагч дараах бүрэн эрхтэй:

71.1.1.энэ хуулийн 70.1.1, 70.1.2-т заасан тайлан, мэдээ, мэдээллийг санхүүгийн хоршооноос гаргуулан авах;

71.1.2.хадгаламжийн даатгалын хураамж төлөлтөд хяналт тавьж, биелэлтийг хангуулах;

71.1.3.даатгалын нөхөн төлбөр төлөх үйл ажиллагаанд хяналт тавих;

71.1.4.хяналт шалгалтын явцад илрүүлсэн зөрчлийг Зөрчлийн тухай хуульд заасны дагуу шийдвэрлэх арга хэмжээ авах.

## **72 дугаар зүйл.Дотоод мэдээллийн нууцыг хадгалах**

72.1.Хуульд зааснаас бусад тохиолдолд Хадгаламжийн даатгалын Үндэсний хорооны гишүүн, Хадгаламжийн даатгалын корпорацийн ажилтан, хянан шалгагч болон Хадгаламжийн даатгалын корпорацид гэрээгээр ажил гүйцэтгэж байгаа этгээд албан үүргийнхээ дагуу олж мэдсэн, санхүүгийн хоршоо, түүний гишүүн болон гуравдагч этгээд нууц гэж үзсэн аливаа мэдээ, мэдээллийг бусдад задруулахыг хориглоно.

72.2.Хадгаламжийн даатгалын Үндэсний хорооны гишүүн, Хадгаламжийн даатгалын корпорацийн ажилтан болон Хадгаламжийн даатгалын корпорацид гэрээгээр ажил гүйцэтгэж байгаа этгээдийн энэ хуулийн 72.1-д заасны дагуу хүлээсэн үүрэг тэдгээрийн Хадгаламжийн даатгалын корпорацитай холбогдсон үүрэгт ажил дуусгавар болсноос хойш хүчин төгөлдөр байна.

## **73 дугаар зүйл.Тайлан, мэдээ, мэдээллээр хангах талаарх санхүүгийн хоршооны үүрэг**

73.1.Хадгаламжийн даатгалын корпорацийг энэ хуульд заасан чиг үүргээ хэрэгжүүлэхэд шаардлагатай мэдээ, мэдээллийг санхүүгийн хоршоо тогтоосон хэлбэр, хугацаанд Хадгаламжийн даатгалын корпорацид хүргүүлнэ.

73.2.Хадгаламжийн даатгалын корпорацийн хүсэлтээр санхүүгийн хоршоо Хадгаламжийн даатгалын корпорацийг хуулийн дагуу үүргээ гүйцэтгэхэд шаардлагатай нэмэлт мэдээллийг тухай бүр гаргаж өгнө.

73.3.Санхүүгийн хоршооны тайлан болон мэдээ, мэдээлэл ирүүлэх журмыг Хадгаламжийн даатгалын Үндэсний хороо батална.

73.4.Хадгаламжийн даатгалын корпорацид ирүүлсэн санхүүгийн тайлан, мэдээ, мэдээллийн үнэн зөвийг санхүүгийн хоршоо хариуцна.

73.5.Санхүүгийн хоршоо хадгаламжийн даатгалын тогтолцоо, даатгалын нөхөн төлбөрийн хэмжээний талаарх мэдээллээр Хадгаламжийн даатгалын Үндэсний хорооны баталсан журмын дагуу хадгаламж эзэмшигч гишүүнийг хангах үүрэгтэй.

73.6.Энэ хуулийн 73.5-д заасан мэдээллийг санхүүгийн хоршоо зар сурталчилгааны зорилгоор болон санхүүгийн хоршооны салбарын тогтвортой байдал, хадгаламж эзэмшигч гишүүдийн итгэлд сөргөөр нөлөөлөх байдлаар ашиглахыг хориглоно.

## **АРАВДУГААР БҮЛЭГ**

### **САНХҮҮГИЙН ХОРШООГ ӨӨРЧЛӨН БАЙГУУЛАХ, ТАТАН БУУЛГАХ**

#### **74 дүгээр зүйл.Санхүүгийн хоршоог өөрчлөн байгуулах**

74.1.Санхүүгийн хоршоог нийлүүлэх, нэгтгэх замаар өөрчлөн байгуулж болно.

74.2.Санхүүгийн хоршоог өөрчлөн байгуулах шийдвэрийг бүх гишүүдийн хурлаар, бүх гишүүдийн олонхийн саналаар шийдвэрлэнэ.

74.3.Энэ хуулийн 74.2-т заасны дагуу өөрчлөн байгуулахаар шийдвэрлэсэн тохиолдолд дор дурдсан баримт бичгийг ажлын таван өдрийн дотор Хороонд ирүүлнэ:



74.3.1.өргөдөл;

74.3.2.өөрчлөн байгуулах тухай бүх гишүүдийн хурлын шийдвэр;

74.3.3.өөрчлөн байгуулах болсон үндэслэл, шаардлага, өөрчлөн байгуулах хэлбэр, нөхцөл, өөрчлөн байгуулахад авах арга хэмжээний төлөвлөгөө, хугацаа, үе шат, өөрчлөн байгуулагдаж татан буулгасан санхүүгийн хоршооны гишүүдэд ногдох хөрөнгийн тооцоо, аудитын байгууллагаар баталгаажуулсан санхүүгийн тайлан болон шаардлагатай бусад мэдээлэл;

74.3.4.өөрчлөн байгуулагдсанаас үүсэх санхүүгийн үр дүнгийн тооцоо, өөрчлөн байгуулагдсаны дараах санхүүгийн хоршооны эхлэлтийн тайлан тэнцэл, шаардлагатай бусад мэдээлэл.

74.4.Хороо энэ хуулийн 74.3-т заасан холбогдох баримт бичгийг хүлээн авснаас хойш ажлын 30 өдрийн дотор тухайн санхүүгийн хоршоог өөрчлөн байгуулах асуудлыг хууль, дүрэм, журамд нийцэж байгаа эсэхийг хянаж, шийдвэрлэнэ.

74.5.Хороо энэ хуулийн 74.4-т заасан шийдвэр гаргасан тохиолдолд санхүүгийн хоршоо өөрчлөн байгуулах ажиллагааг эхлүүлнэ.

74.6.Хороо шаардлагатай гэж үзвэл санхүүгийн хоршоог өөрчлөн байгуулах ажиллагааны явцад хяналт хэрэгжүүлж, арга зүйн зөвлөгөө өгч болно.

74.7.Санхүүгийн хоршоог өөрчлөн байгуулах тухай бүх гишүүдийн хурлын шийдвэр хууль тогтоомж зөрчсөн, эсхүл тухайн санхүүгийн хоршооны гишүүд, авлагатай иргэн, хуулийн этгээдийн эрх ашигт сөргөөр нөлөөлөхөөр бол Хороо шийдвэрлэхээс татгалзана.

74.8.Хороо энэ хуулийн 74.7-д заасан үндэслэлээр зөвшөөрөхөөс татгалзсан бол санхүүгийн хоршоог өөрчлөн байгуулах тухай бүх гишүүдийн хурлын шийдвэр хүчингүй болсонд тооцогдоно.

## **75 дугаар зүйл.Санхүүгийн хоршоог татан буулгах**

75.1.Санхүүгийн хоршоог татан буулгаж болно.

75.2.Татан буулгах тухай шийдвэр гаргахад гишүүдийн нэхэмжлэлийг барагдуулсны дараа санхүүгийн хоршоонд үлдэх эд хөрөнгийг гишүүдэд хуваарилах журам, татан буулгах төлөвлөгөө, татан буулгах хугацааг бүх гишүүдийн хуралд танилцуулж, бүх гишүүдийн олонхийн саналаар шийдвэрлэнэ.

75.3.Татан буулгахтай холбогдсон энэ хуулиар зохицуулаагүй харилцааг Иргэний хууль тогтоомжоор зохицуулна.

75.4.Энэ хуулийн 75.2-т заасны дагуу татан буулгахаар шийдвэрлэсэн тохиолдолд дор дурдсан баримт бичгийг Хороонд ирүүлнэ:

75.4.1.өргөдөл;

75.4.2.татан буулгах тухай бүх гишүүдийн хурлын шийдвэр;

75.4.3.татан буулгах комисс томилсон тухай шийдвэр;

75.4.4.санхүүгийн хоршооны мөнгө болон түүнтэй адилтгах хөрөнгийн дансны хуулга, хадгаламж эзэмшигч гишүүдийн бүртгэл, хувь хөрөнгийн жагсаалт, зээлдэгч гишүүдийн бүртгэл, бусад өр төлбөрийн бүртгэлтэй холбоотой баримт бичиг, орлого болон хөрөнгө хуваарилах, өр төлбөрийг барагдуулах төлөвлөгөө, түүнтэй холбоотой баримт бичиг;

75.4.5.аудитын байгууллагаар баталгаажуулсан санхүүгийн тайлан.

75.5.Хороо энэ хуулийн 75.4-т заасан холбогдох баримт бичгийг хүлээн авснаас хойш ажлын 30 өдрийн дотор тухайн санхүүгийн хоршоог татан буулгах асуудлыг хянаж, шийдвэрлэнэ.

75.6.Санхүүгийн хоршоог татан буулгахад гишүүдийн эрх ашиг, мөнгөн хөрөнгө болон бусад хөрөнгөд сөргөөр нөлөөлөхгүй гэж үзсэн тохиолдолд татан буулгах шийдвэрийг зөвшөөрнө.

75.7.Санхүүгийн хоршоог татан буулгах тухай бүх гишүүдийн хурлын шийдвэр хууль тогтоомж зөрчсөн, эсхүл тухайн санхүүгийн хоршооны гишүүд, авлагатай иргэн, хуулийн этгээдийн эрх ашигт сөргөөр нөлөөлөхөөр бол Хороо шийдвэрлэхээс татгалзана.

75.8.Хороо энэ хуулийн 75.6-д заасан шийдвэр гаргасан тохиолдолд татан буулгах ажиллагаа эхэлж, татан буулгах комисс ажиллана. Татан буулгах комисс харьяа татварын байгууллагад мэдэгдэж, хуулийн этгээдийн бүртгэлийг улсын бүртгэлээс хасуулна.

75.9.Хороо энэ хуулийн 75.7-д заасан шийдвэр гаргасан бол санхүүгийн хоршоог татан буулгах тухай бүх гишүүдийн хурлын шийдвэр хүчингүй болсонд тооцогдоно.

### **АРВАННЭГДҮГЭЭР БҮЛЭГ**

#### **САНХҮҮГИЙН ХОРШООНЫ ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНД ХИЙХ ХЯНАЛТ ШАЛГАЛТ, ТУСГАЙ ЗӨВШӨӨРЛИЙГ ТҮДГЭЛЗҮҮЛЭХ, ХҮЧИНГҮЙ БОЛГОХ**

##### **76 дугаар зүйл.Санхүүгийн хоршооны үйл ажиллагаанд хийх хяналт шалгалт**

76.1.Санхүүгийн хоршоо хууль тогтоомж, Хорооноос баталсан дүрэм, журмыг биелүүлж байгаа эсэх, тусгай зөвшөөрлийн нөхцөл, шаардлагыг хангаж байгаа эсэхэд Хороо хяналт шалгалт хийнэ.

76.2.Санхүүгийн хоршооны үйл ажиллагаанд зайны хяналт, газар дээрх шалгалт хийх зааврыг Хороо батална.

76.3.Санхүүгийн хоршоо, түүний эрх бүхий албан тушаалтан, ажилтан, холбогдох этгээд санхүүгийн тайлан, анхан шатны баримт, бүртгэл, тэдгээрийг нотлох баримт, үйл ажиллагаатай холбоотой мэдээ, мэдээлэл, үйл ажиллагаанд хэрэглэж байгаа тоног төхөөрөмж, програм хангамж, тэдгээрийн байршлын талаарх дэлгэрэнгүй мэдээллийг Хорооны хянан шалгагчид саадгүй, бүрэн гүйцэд, үнэн зөв гарган өгч, хяналт шалгалтын үйл ажиллагааг бие даасан, хараат бусаар явуулах, бүрэн эрхээ хэрэгжүүлэх нөхцөл, бололцоогоор хангана.

76.4.Хороо, түүний хянан шалгагчийн хуулиар олгогдсон бүрэн эрхийнхээ хүрээнд шаардсан баримт, мэдээ, мэдээлэл байхгүй бол санхүүгийн хоршоо, түүний эрх бүхий албан тушаалтан, ажилтан, холбогдох этгээд энэ тухай бичгээр, эсхүл цахим хэлбэрээр мэдэгдэх үүрэгтэй.

76.5.Санхүүгийн хоршоо хяналт шалгалтаар энэ хууль болон бусад хууль тогтоомжид заасан шаардлагыг зөрчсөн нь гэмт хэрэг, зөрчлийн шинжгүй бол Хороо энэ хуулийн 12.2-т заасан бүрэн эрхээс аль тохирохыг хэрэгжүүлнэ.

##### **77 дугаар зүйл.Тусгай зөвшөөрлийг түдгэлзүүлэх**

77.1.Хороо хадгаламж, зээлийн үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрлийг Зөвшөөрлийн тухай хуульд зааснаас гадна дараах үндэслэлээр гурван сар хүртэл хугацаагаар түдгэлзүүлнэ:

77.1.1.энэ хуулийн 9.1-д заасан хориглосон үйл ажиллагаа явуулсан;

77.1.2.хууль тогтоомж, дүрэм, журамд заасан тусгай зөвшөөрлийн нөхцөл, шаардлагыг зөрчсөн, эсхүл хангахгүй болсон;

77.1.3.хууль тогтоомж, дүрэм, журмын хэрэгжилтийг хангуулахаар Хорооноос өгсөн үүрэг даалгаврыг биелүүлээгүй, биелэлтийг хангалтгүй гэж үзсэн;

77.1.4.зайны болон газар дээрх хяналт шалгалтын дүгнэлтээр эрсдэлийн түвшин өндөр үнэлгээ авсан;

77.1.5.хяналт шалгалтад саад учруулсан, хүндэтгэн үзэх шалтгаангүйгээр зайлсхийсэн;

77.1.6.ирүүлбэл зохих санхүүгийн тайлан, зохистой харьцааны шалгуур үзүүлэлтийн тайлан мэдээг тогтоосон хугацаанд Хороонд ирүүлээгүй, эсхүл алдаатай, зөрүүтэй, худал, хуурамч, дутуу, төөрөгдүүлсэн мэдээлэл өгсөн;

77.1.7.зохицуулалтын үйлчилгээний хөлс, тогтворжуулалтын сангийн хураамж, хадгаламжийн даатгалын сангийн хураамж төлөх хугацааг хүндэтгэн үзэх шалтгаангүйгээр хэтрүүлсэн;

77.1.8.Санхүүгийн хоршоодын нэгдсэн төвд гишүүнээр элсэх үүргээ биелүүлээгүй, эсхүл гишүүний үүргээ биелүүлээгүй;

77.1.9.тусгай зөвшөөрөл олгосноос хойш 6 сарын хугацаанд хадгаламж, зээлийн үйл ажиллагаа эрхлээгүй;

77.1.10.хууль тогтоомжид заасан бусад.

77.2.Санхүүгийн хоршоо зөрчил дутагдлыг арилгаж, хэвийн үйл ажиллагааг хангасан гэж үзвэл түдгэлзүүлсэн хугацааны дотор сэргээх хүсэлтийг Хороонд гаргана.

77.3.Энэ хуулийн 77.1-д заасан үндэслэл, шаардлага арилсан тохиолдолд санхүүгийн хоршооны хүсэлтийг үндэслэн Хороо тусгай зөвшөөрлийг сэргээнэ.

## **78 дугаар зүйл.Тусгай зөвшөөрлийг хүчингүй болгох**

78.1.Хороо хадгаламж, зээлийн үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрлийг Зөвшөөрлийн тухай хуульд зааснаас гадна дараах үндэслэлээр хүчингүй болгоно:

78.1.1.хуульд өөрөөр заагаагүй бол санхүүгийн хоршоо төлбөрийн чадваргүй болсон, эсхүл төлбөрийн чадваргүй болох гарцаагүй нөхцөл байдал үүссэн нь хяналт шалгалтаар дараах байдлаар тогтоогдсон:

78.1.1.а.санхүүгийн хоршоо хадгаламж эзэмшигч гишүүн, бусад үүргийн гүйцэтгэлийг шаардах эрх бүхий этгээдийн мөнгөн хөрөнгийг тэдний анхны шаардлагаар гаргаж өгөх боломжгүй болсон;

78.1.1.б.зохистой харьцааны шалгуур үзүүлэлтийг хангаагүйгээс цаашид үйл ажиллагаа явуулах боломжгүй болсон.

78.1.2.санхүүгийн хоршоо Хорооноос өгсөн үүрэг даалгавар, арга хэмжээг хэрэгжүүлээгүй, шаардлагыг биелүүлээгүй нь санхүүгийн хоршооны үйл ажиллагаа, төлбөрийн чадварыг алдагдуулахад хүргэх ноцтой нөхцөл байдал үүсгэсэн.

78.2.Хадгаламж, зээлийн үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрлийг хүчингүй болгосноор санхүүгийн хоршоонд олгосон бусад зөвшөөрөл хүчингүй болно.

## **АРВАНХОЁРДУГААР БҮЛЭГ АЛБАДЛАГЫН АРГА ХЭМЖЭЭ**

### **79 дүгээр зүйл.Урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээ**

79.1.Санхүүгийн хоршоо энэ хууль, Хорооноос тогтоосон дүрэм, журам, шийдвэрийг зөрчсөн, эсхүл зөрчиж болзошгүй нөхцөл байдал үүссэн, хадгаламж, зээлийн үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрлийн шаардлагыг хангаагүй, эсхүл хэвийн бус үйл ажиллагаа явуулсан бол Хорооноос дараах арга хэмжээг авна:

79.1.1.зөрчил, дутагдлыг арилгах талаар албан шаардлага тавьж, сануулга өгөх;

79.1.2.санхүүгийн хоршооны хууль бус, эсхүл гишүүдийн эрх ашигт илт сөргөөр нөлөөлөх шийдвэрийг цуцлах, холбогдох залруулга хийхийг шаардах;

79.1.3.үйл ажиллагааг сэргээх төлөвлөгөө хэрэгжүүлж, төлбөр түргэн гүйцэтгэх чадварыг тогтоосон түвшинд хүргэхийг даалгах;

79.1.4.санхүүгийн хоршооны өөрийн хөрөнгийг тогтоосон хугацаанд нэмэгдүүлэхийг үүрэг болгох;

79.1.5.санхүүгийн хоршооны удирдлага, зохион байгуулалт, үйл ажиллагаа, эрсдэлийн удирдлага, дотоод хяналтыг сайжруулах арга хэмжээ авахыг даалгах;

79.1.6.тодорхой үйл ажиллагаа явуулах, хэлцэл гүйлгээ хийхэд Хорооноос урьдчилан зөвшөөрөл авахаар тогтоох;

79.1.7.хөрөнгө худалдан авах, салбар байгуулахыг хориглох;

79.1.8.үйл ажиллагааг хэсэгчлэн болон бүхэлд нь хязгаарлах, тусгай зөвшөөрлийг түдгэлзүүлэх;

79.1.9.хөрөнгө худалдах, салбарыг татан буулгахыг шаардах;

79.1.10.санхүүгийн хоршооны гүйцэтгэх захирлыг албан тушаалаас түдгэлзүүлэх, чөлөөлөх саналыг тэргүүлэгчдийн зөвлөлд хүргүүлэх;

79.1.11.тэргүүлэгчдийн болон хяналтын зөвлөлийн гишүүний бүрэн эрхийг түдгэлзүүлэх, дуусгавар болгох, чөлөөлөх саналыг бүх гишүүдийн хуралд хүргүүлэх;

79.1.12.нөхцөлт удирдлагын арга хэмжээ авах;

79.1.13.Хорооноос шаардлагатай гэж үзсэн бусад арга хэмжээ.

79.2.Хороо энэ зүйлд заасан арга хэмжээг авахдаа тухайн зөрчил, дутагдал, үүссэн нөхцөл байдал, шаардлагад тохирсон арга хэмжээ авах зарчмыг баримтална.

79.3.Энэ зүйлд заасан арга хэмжээг авсан нь энэ хууль, бусад хууль тогтоомжоор Хорооноос арга хэмжээ авах, хариуцлага ногдуулах эрхийг хязгаарлах үндэслэл болохгүй.

79.4.Хороо энэ зүйлд заасны дагуу санхүүгийн хоршоонд авсан урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээний талаар Хадгаламжийн даатгалын корпорацид мэдэгдэнэ.

## **80 дугаар зүйл.Санхүүгийн хоршооны нөхцөлт удирдлага**

80.1.Энэ хуулийн 79 дүгээр зүйлд заасан урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээний хүрээнд санхүүгийн хоршоо тогтворжуулалтын сангаас дэмжлэг авч болно.

80.2.Энэ хуулийн 79 дүгээр зүйлд заасан урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээ санхүүгийн хоршооны үйл ажиллагааг сайжруулахад хангалтгүй гэж Хороо үзсэн, эсхүл хяналт шалгалтаар санхүүгийн хоршооны төлбөрийн чадвар муудаж байгаа нь тогтоогдсон бол тухайн санхүүгийн хоршооны удирдлага, зохион байгуулалт, санхүү, үйл ажиллагаатай холбогдуулан нөхцөлт удирдлагыг хэрэгжүүлэхээр шийдвэрлэж, бүрэн эрхт төлөөлөгчийг нэг жил хүртэл хугацаагаар томилж болно.

80.3.Санхүүгийн хоршооны нөхцөлт удирдлагыг хэрэгжүүлэхтэй холбогдсон үйл ажиллагааны зардлыг тухайн санхүүгийн хоршоо хариуцна.

### **81 дүгээр зүйл.Санхүүгийн хоршооны нөхцөлт удирдлага хэрэгжүүлэх шийдвэр**

81.1.Санхүүгийн хоршооны нөхцөлт удирдлага хэрэгжүүлэх тухай Хорооны шийдвэрт дараах зүйлийг тусгана:

81.1.1.санхүүгийн хоршооны нэр, оршин байгаа газрын хаяг;

81.1.2.санхүүгийн хоршооны нөхцөлт удирдлага хэрэгжүүлэх болсон үндэслэл;

81.1.3.санхүүгийн хоршооны нөхцөлт удирдлага хэрэгжүүлж эхлэх болон үргэлжлэх хугацаа;

81.1.4.санхүүгийн хоршооны үйл ажиллагаанд тавих хязгаарлалтын жагсаалт;

81.1.5.бүрэн эрхт төлөөлөгчийн овог, нэр.

81.2.Хороо санхүүгийн хоршоонд нөхцөлт удирдлагын арга хэмжээ авсан тухай шийдвэрийг нийтэд мэдээлж болно.

### **82 дугаар зүйл.Бүрэн эрхт төлөөлөгч томилох**

82.1.Хороо өөрийн ажилтныг, эсхүл бусад этгээдийг санхүүгийн хоршооны бүрэн эрхт төлөөлөгчөөр томилж болно.

82.2.Бүрэн эрхт төлөөлөгчийн ажиллах журмыг Хороо батална.

82.3.Бүрэн эрхт төлөөлөгчийн цалин хөлсийг Хороо тогтооно.

82.4.Бүрэн эрхт төлөөлөгч үйл ажиллагаандаа хууль тогтоомж болон энэ хуультай нийцүүлэн гаргасан Хорооны дүрэм, журам, удирдамжийг баримтална.

82.5.Хороо бүрэн эрхт төлөөлөгчийг өөрчлөх эрхтэй.

### **83 дугаар зүйл.Санхүүгийн хоршооны нөхцөлт удирдлагын үед авах арга хэмжээ, бүрэн эрхт төлөөлөгчийн эрх, үүрэг**

83.1.Хороо санхүүгийн хоршооны нөхцөлт удирдлагыг хэрэгжүүлэхдээ дараах арга хэмжээг авч хэрэгжүүлнэ:

83.1.1.тухайн санхүүгийн хоршооны удирдлагын эрх, үүргийг бүрэн эрхт төлөөлөгчид түр шилжүүлэх;

83.1.2.санхүүгийн хоршооны үйл ажиллагааны нягтлан бодох бүртгэл, санхүүгийн тайлангийн үзүүлэлтийг хянаж баталгаажуулах, сайжруулах арга хэмжээ авах.

83.2.Бүрэн эрхт төлөөлөгч дараах эрх, үүрэгтэй:

83.2.1.тухайн санхүүгийн хоршооны эрхлэх үйл ажиллагаатай холбогдсон асуудлаар бие даан шийдвэр гаргах;

83.2.2.шаардлагатай гэж үзвэл санхүүгийн хоршооны нөхцөлт удирдлага тогтоосон хугацаанд бусдаас татан төвлөрүүлсэн хөрөнгөтэй холбогдох үүргийг бүрэн, эсхүл хэсэгчлэн биелүүлэхийг түдгэлзүүлэх;

83.2.3.тухайн санхүүгийн хоршооноос гишүүнтэй хийсэн зээл, хадгаламжийн болон бусад гэрээний нөхцөл нь санхүүгийн хоршооны тухайн үеийн ерөнхий

нөхцөлөөс өөрөөр тогтоогдож, санхүүгийн хоршооны эрх ашигт сөргөөр нөлөөлсөн гэж үзвэл уг гэрээнд өөрчлөлт оруулах, цуцлах, дуусгавар болгох;

83.2.4.санхүүгийн хоршооны нэрийн өмнөөс гэрээ байгуулах;

83.2.5.санхүүгийн хоршооны нэрийн өмнөөс нэхэмжлэл гаргах;

83.2.6.санхүүгийн хоршооноос ажилтантай байгуулсан хөдөлмөрийн гэрээг цуцлах, өөрчлөлт оруулах, шаардлагатай ажилтныг түр хугацаагаар авч ажиллуулах;

83.2.7.санхүүгийн хоршооны өөрийн хөрөнгийн бүтэц, хэмжээг өөрчлөх.

83.3.Нөхцөлт удирдлага хэрэгжүүлсэн санхүүгийн хоршооны гүйцэтгэх захирал ажлын тайлан, орлогын мэдүүлгээ зохих журмын дагуу бүрэн эрхт төлөөлөгчид гаргаж өгнө.

83.4.Бүрэн эрхт төлөөлөгчийн зөвшөөрөлгүйгээр тухайн санхүүгийн хоршооны нэрийн өмнөөс болон тухайн санхүүгийн хоршооны зардлаар хийх аливаа ажил үйлчилгээтэй холбогдох гэрээ, гүйлгээ зэрэг нь хүчин төгөлдөр бус байна.

83.5.Санхүүгийн хоршооны хэвийн үйл ажиллагаа хангагдсан нөхцөлд Хороо нөхцөлт удирдлагыг цуцалж, тухайн санхүүгийн хоршоонд тогтоосон хязгаарлалтыг бүрмөсөн, эсхүл хэсэгчлэн хүчингүй болгоно.

83.6.Бүрэн эрхт төлөөлөгч өөрийн буруутай үйл ажиллагааны улмаас учруулсан хохирлыг хариуцах бөгөөд санхүүгийн хоршооны үйл ажиллагааны ердийн эрсдэлд хамруулж болох хохирол учирсан нь бүрэн эрхт төлөөлөгчид хариуцлага хүлээлгэх үндэслэл болохгүй.

83.7.Бүрэн эрхт төлөөлөгчийн шийдвэрийг тухайн санхүүгийн хоршоо, түүний гишүүн болон сонгуульт гишүүн, гүйцэтгэх захирал, нягтлан бодогч, ажилтан бусад албан тушаалтан биелүүлэх үүрэгтэй.

#### **84 дүгээр зүйл.Өөрчлөн байгуулах арга хэмжээ авах эрх, зарчим**

84.1.Хороо дараах нөхцөл байдлын аль нэг нь бүрдсэн тохиолдолд бүрэн эрхт төлөөлөгч томилогдсон санхүүгийн хоршоог нэгтгэх замаар өөрчлөн байгуулах шийдвэр гаргаж болно:

84.1.1.санхүүгийн хоршоо хадгаламж эзэмшигч, гишүүн, бусад үүргийн гүйцэтгэлийг шаардах эрх бүхий этгээдийн мөнгийг тэдний анхны шаардлагаар гарган өгч чадахгүй болсон эсхүл гаргаж өгөх боломжгүй нь хяналт шалгалтаар тогтоогдсон;

84.1.2.зохистой харьцааны шалгуур үзүүлэлтийг хангаагүйгээс цаашид үйл ажиллагаа явуулах боломжгүй болсон нь хяналт шалгалтаар тогтоогдсон;

84.1.3.санхүүгийн хоршооны пассив активаасаа хэтэрсэн, эсхүл хэтрэх нь хяналт шалгалтаар тогтоогдсон;

84.1.4.өөрчлөн байгуулах арга хэмжээ авах нь нийтийн буюу гишүүдийн ашиг сонирхлыг хангахад зайлшгүй шаардлагатай.

84.2.Хороо санхүүгийн хоршоог нэгтгэх шийдвэрийг гаргаж, энэхүү арга хэмжээг хэрэгжүүлэхдээ санхүүгийн тогтвортой байдлыг хангах, шуурхай, үр нөлөөтэй байх, гарах зардлыг багасгах, хадгаламж эзэмшигч, гишүүдийн эрх ашгийг хамгаалах зарчмыг баримтална.

#### **85 дугаар зүйл.Санхүүгийн хоршоог албадан татан буулгах**

85.1.Хороо дараах тохиолдолд санхүүгийн хоршоог албадан татан буулгах шийдвэр гаргаж, татан буулгах комисс томилж болно:

85.1.1.энэ хуульд заасан албадлагын арга хэмжээний хүрээнд хадгаламж, зээлийн үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрлийг хүчингүй болгосон;

85.1.2.санхүүгийн хоршоог өөрчлөн байгуулах боломжгүй буюу хүлээн авах тохиромжтой санхүүгийн хоршоо байхгүй.

85.2.Хороо энэ хуулийн 85.1-д заасан шийдвэр гаргахад санхүүгийн хоршооны бүх гишүүдийн хурлыг хуралдуулахгүй бөгөөд үүргийн гүйцэтгэл шаардах эрх бүхий этгээдийн зөвшөөрлийг авах шаардлагагүй.

85.3.Хорооноос бусад этгээд санхүүгийн хоршоог албадан татан буулгах буюу дампуурлын хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагаа эхлүүлэх эрх эдлэхгүй.

85.4.Татан буулгах комисс нь санхүүгийн хоршоо, түүний эрх бүхий албан тушаалтны бүрэн эрх болон санхүүгийн хоршооны хөрөнгийг захиран зарцуулах эрхтэй бөгөөд санхүүгийн хоршооны активыг төлүүлэх, өр төлбөрийг барагдуулах, нэхэмжлэгчдийн шаардлагыг хангах, орлогыг хуваарилах чиг үүрэгтэй байна.

85.5.Хороо татан буулгах комиссын гишүүнээр шаардлага хангасан өөрийн ажилтан, эсхүл бусад этгээдийг томилно.

85.6.Татан буулгах комиссын гишүүдийн цалин хөлсийг Хороо тогтооно.

85.7.Татан буулгах комисс нь санхүүгийн хоршоог татан буулгах хугацаа, санхүүгийн хоршоо хадгаламжийн үйл ажиллагаа явуулахгүй тухай болон шаардлагатай гэж үзсэн бусад асуудлыг тусгасан татан буулгах тухай шийдвэрийг олон нийтэд мэдээлнэ.

85.8.Татан буулгах комисс нь дараах бүрэн эрхтэй:

85.8.1.эд хөрөнгийг захиран зарцуулах;

85.8.2.санхүүгийн хоршоог төлөөлөх, удирдах;

85.8.3.санхүүгийн хоршооны нэрийн өмнөөс гэрээ байгуулах, цуцлах;

85.8.4.санхүүгийн хоршооны өр төлбөрийг барагдуулах, хязгаарлах, шилжүүлэх, зогсоох;

85.8.5.санхүүгийн хоршооноос байгуулсан хөдөлмөрийн болон бусад гэрээг цуцлах;

85.8.6.санхүүгийн хоршооны хөрөнгө оруулалт хийхээр байгуулсан гэрээг цуцлах;

85.8.7.санхүүгийн хоршооны хадгаламж эзэмшигчид өгөх төлбөрөөс тухайн хадгаламж эзэмшигчээс авах зээлийн төлбөрийг суутгах;

85.8.8.татан буулгах арга хэмжээний хүрээнд тухайн санхүүгийн хоршоотой холбогдох зарим үйл ажиллагааг үргэлжлүүлэх, зогсоох;

85.8.9.шаардлагатай ажилтан авах, чөлөөлөх;

85.8.10.санхүүгийн хоршооны үйл ажиллагааг дуусгавар болгох.

85.9.Татан буулгах ажиллагааны явцад зээлдэгч гишүүдийн зээл, зээлийн эргэн төлөлттэй холбоотой мэдээллийг зээлийн мэдээллийн санд хүргүүлж, татан буулгах ажиллагааг дуусгавар болсон гэж үзвэл зээлийн мэдээллийн сантай байгуулсан гэрээг цуцлах хүсэлтийг хүргүүлнэ.

85.10.Гишүүн, эрх бүхий албан тушаалтан, бусад ажилтан, хөндлөнгийн аудиторын үйл ажиллагаанд эдийн засгийн гэмт хэргийн шинжтэй нөхцөл байдал илэрсэн бол татан буулгах комисс энэ тухай Хороонд нэн даруй мэдэгдэж, тухайн асуудлыг шалгуулж, шийдвэрлүүлэхээр холбогдох байгууллагад шилжүүлнэ.

85.11.Санхүүгийн хоршоог татан буулгах ажиллагаатай холбоотой бүхий л мэдээллийг татан буулгах комисс Хороонд хүргүүлж, тогтоосон хугацаанд тайланг тогтмол ирүүлнэ.

85.12.Татан буулгах комисс санхүүгийн хоршооны хөрөнгийн бүрэн бүтэн байдлыг хангахад шаардлагатай бүхий л арга хэмжээг авах үүрэгтэй.

85.13.Санхүүгийн хоршооноос хийгдсэн төлбөр, шилжүүлэг зарим этгээдийн эрх ашгийг бусдаас илүүд авч үзсэн байх шинжтэй бол татан буулгах үйл ажиллагаа эхлэхээс өмнөх гурван сарын дотор хийгдсэн төлбөрийг, хэрэв төлбөр хүлээн авагч нь тухайн санхүүгийн хоршооны гишүүн, тэргүүлэгчдийн болон хяналтын зөвлөл, зээлийн хорооны дарга, гишүүн, гүйцэтгэх захирал, ажилтан, тэдгээрт холбогдох этгээд байвал санхүүгийн хоршоог татан буулгах үйл ажиллагаа эхлэхээс өмнөх 12 сарын дотор хийгдсэн бүх төлбөрийг хүчингүйд тооцно.

## **86 дугаар зүйл.Санхүүгийн хоршоог татан буулгах арга хэмжээ хэрэгжих нөхцөл**

86.1.Санхүүгийн хоршоог татан буулгах комисс томилогдсон бол санхүүгийн хоршоог албадан татан буулгах арга хэмжээ дараах нөхцөлийн дагуу хэрэгжинэ:

86.1.1.санхүүгийн хоршоог албадан татан буулгах шийдвэр гарснаас хойш хугацаанд санхүүгийн хоршооны гүйцэтгээгүй мөнгөн төлбөрийн үүрэгт хүү, алданги, торгууль тооцохгүй;

86.1.2.санхүүгийн хоршоонд холбогдох иргэний хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагааг Иргэний хэрэг шүүхэд хянан шийдвэрлэх тухай хуулийн 80.1.1-д заасны дагуу түдгэлзүүлнэ;

86.1.3.татан буулгах комиссоос бусад этгээд санхүүгийн хоршооны хөрөнгөөс үл маргах журмаар аливаа шаардлагыг хангуулах эрхгүй;

86.1.4.санхүүгийн хоршооны татан буулгах үйл ажиллагаа хэрэгжих хугацаанд урьд гарсан шүүхийн шийдвэрийн дагуу тухайн санхүүгийн хоршооны зээлийн барьцаалсан эд хөрөнгө болон актив хөрөнгийг борлуулснаас орох орлогоос үл маргах журмаар төлбөр гүйцэтгэхийг хориглоно.

86.2.Санхүүгийн хоршоог албадан татан буулгахад хүндрэл учруулж болзошгүй, зарим этгээдийн эрх ашгийг бусдаас илүүтэйд үзсэн шинжтэй, эсхүл санхүүгийн хоршооны үйл ажиллагааг зохицуулахад болон гишүүн, хадгаламж эзэмшигчийн эрх ашгийг хамгаалахад сөрөг нөлөөтэй, санхүүгийн хоршооны гүйцэтгээгүй үүргээс татан буулгах комисс татгалзах эрхтэй.

## **87 дугаар зүйл.Мэдэгдэл болон нэхэмжлэл хүргүүлэх**

87.1.Татан буулгах комисс нь томилогдсон өдрөөс хойш 2 сарын дотор санхүүгийн хоршооны санхүүгийн тайлан, данс мэдээлэлд бүртгэгдсэн үүргийн гүйцэтгэлийг шаардах эрх бүхий этгээдэд мэдэгдэж, олон нийтэд мэдээлнэ. Санхүүгийн хоршооноос үүргийн гүйцэтгэлийг шаардах эрх бүхий этгээдийн нэхэмжлэлийг хүлээн авах хугацааг мэдэгдэл гаргаснаас хойш 2 сар байхаар тогтооно.

87.2.Татан буулгах комисс нь хадгаламж эзэмшигч болон зээлдэгч гишүүдэд нэхэмжлэлээ бүрэн нотлох боломжийг олгож, бүрдүүлэх баримт бичгийг ирүүлэх талаар мэдэгдэл хүргүүлнэ.



87.3.Энэ хуулийн 87.1-д заасан нэхэмжлэл хүлээн авах эцсийн хугацаа өнгөрснөөс хойш 3 сар дотор татан буулгах комисс дараах шийдвэрийг гаргана:

87.3.1.нэхэмжлэлийн шаардлага хүчин төгөлдөр эсэхэд үндэслэл бүхий эргэлзээ байвал шаардлагыг хүлээн авахаас татгалзах;

87.3.2.санхүүгийн хоршооноос үүргийн гүйцэтгэлийг шаардах эрх бүхий этгээдийн шаардлагын хэмжээг тодорхойлж, энэ хуульд заасны дагуу нэхэмжлэлийн дарааллыг тогтоох;

87.3.3.санхүүгийн хоршоог албадан татан буулгах үүднээс татан буулгах комиссын гишүүдийн цалин хөлс, зээлдүүлэгчийн нэрс, баталгаажсан нэхэмжлэл бүрийн үнийн дүн болон төлөх төлбөрийн нийт дүнг тусгасан татан буулгах арга хэмжээний төлөвлөгөө батлах;

87.3.4.нэхэмжлэлийн шаардлага болон түүний баталгаажсан хэмжээний талаар нэхэмжлэгч этгээдэд мэдэгдэх.

87.4.Нэхэмжлэл ирүүлэх мэдэгдэл гарсан өдрөөс хойш 6 сарын дотор татан буулгах комисст хүргүүлээгүй нэхэмжлэлийг хүлээн авахаас татгалзах эрхтэй.

## **88 дугаар зүйл.Хүчин төгөлдөр бус гэж тооцож болох хэлцэл**

88.1.Татан буулгах комисс томилогдсоноос хойш нэг жилийн хугацаанд багтаан дараах хэлцлийг хүчин төгөлдөр бус гэж тооцуулахаар эрх бүхий байгууллагад хандаж болно:

88.1.1.татан буулгах комисс томилогдохоос өмнөх нэг жилийн хугацаанд санхүүгийн хоршоонд илт хохиролтой байгуулсан хэлцэл;

88.1.2.татан буулгах комисс томилогдохоос өмнөх зургаан сарын дотор санхүүгийн хоршооноос авлагатай этгээдийн шаардлагыг хангасан аливаа хэлцэл нь тухайн этгээдийн хувьд татан буулгах ажиллагаанаас олж авах байсан хөрөнгийг ихэсгэсэн хэлцэл;

88.1.3.татан буулгах комисс томилогдохоос өмнөх нэг жилийн хугацаанд санхүүгийн хоршооноос холбогдох этгээдтэй хийсэн, санхүүгийн хоршооны төлбөрийн чадвар алдагдахад нөлөөлсөн хэлцэл.

## **89 дүгээр зүйл.Нэхэмжлэлийн шаардлага хангах дараалал**

89.1.Татан буугдаж байгаа санхүүгийн хоршоонд холбогдох шаардлагыг дараах дарааллаар хангана:

89.1.1.бусдын амь нас, эрүүл мэндэд учруулсан гэм хорыг арилгуулах тухай шүүхийн шийдвэрийг үндэслэн тухайн санхүүгийн хоршооноос гаргуулж байсан төлбөр;

89.1.2.санхүүгийн хоршооны эрх бүхий албан тушаалтнаас бусад ажилтны хуульд заасан хөдөлмөрийн хөлсний доод хэмжээг гурав дахин нэмэгдүүлснээс хэтрэхгүй цалин хөлс;

89.1.3.татан буулгах комиссын үйл ажиллагааны зардал;

89.1.4.гишүүн иргэний энэ хуульд заасан нөхөн төлбөр төлөх даатгагдсан хадгаламжаас бусад мөнгөн хадгаламжийн төлбөр;

89.1.5.гишүүн хуулийн этгээдийн энэ хуульд заасан нөхөн төлбөр төлөх даатгагдсан хадгаламжаас бусад мөнгөн хадгаламжийн төлбөр;

89.1.6.энэ хуульд заасны дагуу даатгагдсан хадгаламж эзэмшигчийн шаардах эрхийг шилжүүлэн авсан Хадгаламжийн даатгалын корпорацийн шаардлага;

89.1.7.зээлдүүлэгчид өгөх баталгаажсан зээл, өр төлбөр;

89.1.8.Засгийн газарт төлөх өр төлбөр, албан татвар;

89.1.9.хадгаламжийн даатгалын сангийн хөрөнгө;

89.1.10.Хорооны шаардах эрх бүхий төлбөр;

89.1.11.даатгагдаагүй хадгаламжийн төлбөр.

89.2.Татан буугдаж байгаа санхүүгийн хоршоонд холбогдох нэхэмжлэлийн шаардлагыг хангахдаа эхний дарааллын төлбөрийг бүрэн барагдуулсны дараа дараагийн төлбөрийн шаардлагыг хангах зарчмыг баримтална.

89.3.Нэг дараалалд орсон хэд хэдэн төлбөрийг нэгэн зэрэг барагдуулах боломжгүй бол тухайн төлбөр бүрийн хэмжээнд хувь тэнцүүлэх замаар нэхэмжлэлийн шаардлагыг хангана.

## **90 дүгээр зүйл.Татан буулгах үйл ажиллагааг дуусгавар болгох, тайлагнах**

90.1.Санхүүгийн хоршооны бүх хөрөнгийг худалдан борлуулсан, хуваарилсан, шилжүүлсний дараа татан буулгах комисс нь санхүүгийн хоршоог татан буулгах ажиллагааны тайланг Хороонд хүргүүлнэ.

90.2.Хороо татан буулгах комиссын тайланг хэлэлцэн баталж, санхүүгийн хоршооны татан буулгах арга хэмжээг дуусгавар болсон гэж үзсэнээр татан буулгах комисс энэ тухай шийдвэрийг холбогдох шүүхэд хүргүүлж, олон нийтэд мэдээлж санхүүгийн хоршоог хуулийн этгээдийн улсын бүртгэлээс хасуулах хүсэлтийг эрх бүхий байгууллагад хүргүүлнэ.

90.3.Энэ хуулийн 90.2-т заасны дагуу олон нийтэд мэдээлснээр санхүүгийн хоршооны татан буулгах комиссын санхүүгийн хоршоог татан буулгах үйл ажиллагаатай холбоотой үүрэг дуусгавар болно.

## **91 дүгээр зүйл.Эрх зүйн хамгаалалт**

91.1.Санхүүгийн хоршоонд албадлагын арга хэмжээ авах тухай Хорооны шийдвэрийг үндэслэлгүй гэж үзвэл холбогдогч этгээд Захиргааны хэргийн шүүхэд гомдол гаргах эрхтэй.

91.2.Гомдол гаргасан нь Хороо, энэ хуульд заасан бусад эрх бүхий этгээдийн шийдвэр, үйл ажиллагааг түдгэлзүүлэх үндэслэл болохгүй.

91.3.Санхүүгийн хоршоонд албадлагын арга хэмжээ авсан Хороо, бүрэн эрхт төлөөлөгч, татан буулгах комиссын шийдвэр хууль бус, түүний улмаас гомдол гаргагчийн хууль ёсны эрх, ашиг сонирхол зөрчигдсөн болохыг шүүхээс тогтоосон тохиолдолд уг шийдвэр, түүнд үндэслэн гарсан бусад шийдвэрийг хүчингүй болгох, өөрчлөх, түдгэлзүүлэх үндэслэл болохгүй бөгөөд зөвхөн нэхэмжлэгчид учирсан бодит хохирлыг мөнгөн хэлбэрээр холбогдох хуульд заасны дагуу гаргуулахаар шийдвэрлэнэ.

## **АРВАНГУРАВДУГААР БҮЛЭГ**

### **БУСАД**

## **92 дугаар зүйл.Хууль зөрчигчид хүлээлгэх хариуцлага**

92.1.Энэ хуулийг зөрчсөн хүн, хуулийн этгээдэд Эрүүгийн хууль, эсхүл Зөрчлийн тухай хуульд заасан хариуцлага хүлээлгэнэ.

**93 дугаар зүйл.Хууль хүчин төгөлдөр болох**

93.1.Энэ хуулийг ... оны ... сарын ... өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

ГАРЫН ҮСЭГ

## МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2026 оны ... сарын  
дугаар ...-ны өдөр

Улаанбаатар  
хот

### САНХҮҮГИЙН ХОРШООНЫ ТУХАЙ ХУУЛИЙГ ДАГАЖ МӨРДӨХ ЖУРМЫН ТУХАЙ

**1 дүгээр зүйл.**Энэ хууль хүчин төгөлдөр болохоос өмнө үйл ажиллагаа явуулж байгаа хадгаламж, зээлийн хоршоод 2027 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн дотор Санхүүгийн хоршооны тухай хуульд үйл ажиллагаагаа нийцүүлж, санхүүгийн хоршооны дүрэм, үйл ажиллагаанд мөрдөх журмыг шинэчлэн батална.

**2 дугаар зүйл.**Санхүүгийн хоршооны тухай хууль хүчин төгөлдөр болохоос өмнө үйл ажиллагаа явуулж байгаа хадгаламж, зээлийн хоршооны тогтворжилтын болон хадгаламж хамгаалалтын сангийн хөрөнгийг тухайн санхүүгийн хоршооны нөөцийн сан руу шилжүүлнэ.

**3 дугаар зүйл.**Санхүүгийн хоршооны тухай хуульд заасан Санхүүгийн хоршоодын нэгдсэн төвийг энэ хууль хүчин төгөлдөр болсноос хойш 1 жилийн дотор санхүүгийн хоршоод үүсгэн байгуулж, үйл ажиллагааг эхлүүлнэ.

**4 дүгээр зүйл.**Санхүүгийн хоршооны тухай хуульд заасан тогтворжуулалтын сангийн үйл ажиллагааг 2028 оны 01 дүгээр сарын 02-ны өдрөөс эхлүүлнэ.

**5 дугаар зүйл.**Хадгаламжийн даатгалын корпораци санхүүгийн хоршоо дахь хадгаламжийг даатгахтай холбогдох дүрэм, журмыг батлан, бэлтгэл ажлыг хангаж, үйл ажиллагааг 2029 оны 01 дүгээр сарын 02-ны өдрөөс эхлүүлнэ.

**6 дугаар зүйл.**Энэ хууль болон Санхүүгийн хоршооны тухай хуулийн хэрэгжилтийг хангуулахтай холбогдуулан санхүүгийн хоршоонд зөвлөн туслах, тэдгээрийг шуурхай удирдлага, зохион байгуулалтаар хангах, бусад шаардлагатай арга хэмжээг хууль тогтоомжид заасны дагуу авч хэрэгжүүлэх чиг үүргийг Санхүүгийн зохицуулах хороо хэрэгжүүлнэ.

**7 дугаар зүйл.**Энэ хуулийг Санхүүгийн хоршооны тухай хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

Гарын үсэг

**МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ**

2026 оны ... сарын  
дугаар ...-ны өдөр

Улаанбаатар  
хот

**ХАДГАЛАМЖ, ЗЭЭЛИЙН ХОРШООНЫ ТУХАЙ ХУУЛИЙГ  
ХҮЧИНГҮЙ БОЛСОНД ТООЦОХ ТУХАЙ**

**1 дүгээр зүйл.** 2011 оны 10 дугаар сарын 27-ны өдөр баталсан Хадгаламж, зээлийн хоршооны тухай хуулийг хүчингүй болсонд тооцсугай.

**2 дугаар зүйл.** Энэ хуулийг Санхүүгийн хоршооны тухай /шинэчилсэн найруулга/ хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

Гарын үсэг

**МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ**

2026 оны ... сарын  
дугаар ...-ны өдөр

Улаанбаатар  
хот

**ДААТГАЛЫН МЭРГЭЖЛИЙН ОРОЛЦОГЧИЙН ТУХАЙ ХУУЛЬД  
ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ**

**1 дүгээр зүйл.** Даатгалын мэргэжлийн оролцогчийн тухай хуулийн 12 дугаар зүйлийн 12.1 дэх хэсгийг дор дурдсанаар өөрчлөн найруулсугай:

“12.1. Даатгалын хохирол үнэлэгчийн үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрлийг компанид олгоно. Даатгалын зуучлагчийн үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрлийг компани болон санхүүгийн хоршоонд олгож болно.”

**2 дугаар зүйл.** Энэ хуулийг Санхүүгийн хоршооны тухай /шинэчилсэн найруулга/ хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

Гарын үсэг

## МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2026 оны ... сарын  
дугаар ...-ны өдөр

Улаанбаатар  
хот

### АУДИТЫН ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

**1 дүгээр зүйл.**Аудитын тухай хуулийн 10 дугаар зүйлд 10.1<sup>1</sup> дэх хэсгийг нэмсүгэй:

“10.1<sup>1</sup>.Санхүүгийн хоршоонд тусгай зөвшөөрөл олгосноос хойших 2 жилийн хугацаанд энэ хуулийн 10.1.1-д заасан зохицуулалт хамаарахгүй.”

**2 дугаар зүйл.**Аудитын тухай хуулийн 10 дугаар зүйлийн 10.2 дахь хэсэгт дараах агуулгатай 10.2.4 дэх заалт нэмсүгэй:

“10.2.4.санхүүгийн хоршоо жилийн эцсийн санхүүгийн тайланг хэлэлцэх бүх гишүүдийн ээлжит хурлаас хоёр ба түүнээс доошгүй долоо хоногийн өмнө;”

**3 дугаар зүйл.**Аудитын тухай хуулийн 10 дугаар зүйлийн 10.2.4 дэх заалтын дугаарлалтыг “10.2.5” гэж өөрчилсүгэй.

**4 дүгээр зүйл.**Энэ хуулийг Санхүүгийн хоршооны тухай /шинэчилсэн найруулга/ хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

Гарын үсэг

## МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2026 оны ... сарын  
дугаар ...-ны өдөр

Улаанбаатар  
хот

### **ЖИЖИГ, ДУНД ҮЙЛДВЭР, ҮЙЛЧИЛГЭЭГ ДЭМЖИХ ТУХАЙ ХУУЛЬД ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ**

**1 дүгээр зүйл.** Жижиг, дунд үйлдвэр, үйлчилгээг дэмжих тухай хуулийн 11 дүгээр зүйлийн 11.7 дахь хэсгийг дор дурдсанаар өөрчлөн найруулсугай:

“11.7.Бичил үйлдвэр, үйлчилгээ эрхлэгчид олгох зээлийг Сангаас шууд, жижиг, дунд үйлдвэр, үйлчилгээ эрхлэгчид олгох зээлийг банк болон санхүүгийн хоршоогоор дамжуулж олгоно. Банк, санхүүгийн хоршоог сонгон шалгаруулалтаар сонгоно. Банк болон санхүүгийн хоршоонд Сангийн эх үүсвэрийг байршуулах, зээл олгох журмыг Засгийн газар батална.”

**2 дугаар зүйл.** Энэ хуулийг Санхүүгийн хоршооны тухай /шинэчилсэн найруулга/ хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

Гарын үсэг



## МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2026 оны ... сарын  
дугаар ...-ны өдөр

Улаанбаатар  
хот

### **АЖ АХУЙН НЭГЖИЙН ОРЛОГЫН АЛБАН ТАТВАРЫН ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ**

**1 дүгээр зүйл.** Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын тухай хуулийн 21 дүгээр зүйлийн 21.1.17 дахь хэсэгт дараах заалтыг нэмсүгэй:

“21.1.17. Санхүүгийн хоршооны үндсэн үйл ажиллагаанаас олсон орлого.”

**2 дугаар зүйл.** Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын тухай хуулийн 15 дугаар зүйлийн 15.1.12 дахь заалтын “хадгаламж, зээлийн хоршооны зээлийн эрсдэлийн санд, бусад үйл ажиллагаа эрхэлдэг”, 16 дугаар зүйлийн 16.1.11 дэх заалтын “хадгаламж, зээлийн хоршооны”, 18 дугаар зүйлийн 18.10 дахь хэсгийн “хадгаламж зээлийн хоршооны зээлийн эрсдэлийн сангийн” гэснийг тус тус хассугай.

**3 дугаар зүйл.** Энэ хуулийг Санхүүгийн хоршооны тухай /шинэчилсэн найруулга/ хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

Гарын үсэг

## МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2026 оны ... сарын  
дугаар ...-ны өдөр

Улаанбаатар  
хот

### ЗӨРЧЛИЙН ТУХАЙ ХУУЛЬД ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

**1 дүгээр зүйл.**Зөрчлийн тухай хуулийн 11.9 дүгээр зүйлийг дор дурдсанаар өөрчлөн найруулсугай:

#### **“11.9 дүгээр зүйл.Санхүүгийн хоршооны тухай хууль зөрчих**

1.Санхүүгийн хоршооны үйл ажиллагааг тусгай зөвшөөрөлгүй эрхэлсэн бол хууль бусаар олсон хөрөнгө, орлогыг хурааж, учруулсан хохирол, нөхөн төлбөрийг гаргуулж хүнийг дөрвөн мянган нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр, хуулийн этгээдийг дөчин мянган нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр торгоно.

2.Санхүүгийн хоршоо:

2.1.бичил, жижиг, дунд үйлдвэрлэл, үйлчилгээ, орон нутгийн хөгжил, хөдөө аж ахуй, ногоон, тогтвортой санхүүжилтийг дэмжих зэрэгт чиглэсэн төсөл хөтөлбөрийг дамжуулан хэрэгжүүлэх, эсхүл Зөвшөөрлийн тухай хуулийн 2.11, 2.14, 2.24-д заасан үйл ажиллагааг зөвшөөрөлгүй эрхэлсэн, эсхүл салбар байгуулсан;

2.2.төлөөлөгч, төлөөлөгчийн газар ажиллуулсан;

2.3.үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрөл, бүртгэлийг түдгэлзүүлснээс хойш тухайн үйл ажиллагааг эрхэлсэн;

2.4.гишүүн бус этгээдэд санхүүгийн хоршооны үйл ажиллагаанд хамаарах үйлчилгээ үзүүлсэн, эсхүл банк, санхүүгийн байгууллага, нэгдсэн төвөөс бусад этгээдээс зээл, зээлтэй адилтгах нөхцөлөөр аливаа хөрөнгө татан төвлөрүүлсэн;

2.5.санхүүгийн тайланд тусгагдаагүй хөрөнгийн эх үүсвэрийг үйл ажиллагаандаа ашигласан;

2.6.санхүүгийн хоршоодын нэгдсэн төвөөс бусад хуулийн этгээдийн хувьцаа, хувьцаанд хамаарах болон бусад үнэт цаасыг худалдан авсан, хөрөнгө оруулсан;

2.7.идэвхгүй гишүүнтэй хийх төлбөр тооцоог хуульд заасан журмын дагуу гүйцэтгэх үүргээ биелүүлээгүй;

2.8.санхүүгийн хоршооны тайлант жилийн цэвэр орлогоос нөөцийн санг бүрдүүлэхгүйгээр гишүүнд ногдох хувийг хуваарилсан бол;

2.9.хууль, дүрэм, журамд заасан бүртгэл, тайлан, мэдээг Санхүүгийн зохицуулах хороо, Хадгаламжийн даатгалын корпорацид ирүүлэх, мэдэгдэх үүргээ биелүүлээгүй;

2.10.Санхүүгийн зохицуулах хорооны үүрэг даалгавар, улсын байцаагчийн албан шаардлагыг хугацаанд нь биелүүлээгүй бол хуулийн этгээдийг арван мянган нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр торгоно.

3.Санхүүгийн хоршооны эрх бүхий албан тушаалтан:

3.1.идэвхгүй гишүүнээр тооцох тухай тэргүүлэгчдийн зөвлөл шийдвэр гаргахаас өмнө тухайн гишүүнд бичгээр, эсхүл цахим хэлбэрээр мэдэгдээгүй;

3.2.Санхүүгийн зохицуулах хорооны үүрэг даалгавар, улсын байцаагчийн албан шаардлагыг хугацаанд нь биелүүлээгүй;

3.3.бүх гишүүдийн хурлыг хуульд заасан хугацаанд зарлан хуралдуулаагүй;

3.4.гишүүнээр элсэхэд хувь хөрөнгө, элсэлтийн хураамжаас бусад татвар, шимтгэл зэрэг төлбөр авсан;

3.5.бүх гишүүдийн хурлаар шийдвэрлэснээс бусад тохиолдолд гишүүн болон гишүүн бус этгээдэд хандив өгсөн;

3.6.тэргүүлэгчдийн болон хяналтын зөвлөл, зээлийн хорооны гишүүн, гүйцэтгэх захирал, ажилтан нь өөрийн нэгдмэл сонирхолтой этгээдэд зээл олгох шийдвэр гаргахад оролцсон;

3.7.санхүүгийн хоршоонд эрхэлж буй албан тушаалаас хамааран үйлчилгээ авахдаа давуу байдал, хөнгөлөлт, эсхүл урамшуулал эдэлсэн бол хүнийг таван зуун нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр торгоно.”

**2 дугаар зүйл.** Энэ хуулийг Санхүүгийн хоршооны тухай /шинэчилсэн найруулга/ хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

Гарын үсэг



**САНХҮҮГИЙН  
ЗОХИЦУУЛАХ ХОРОО**  
FINANCIAL REGULATORY COMMISSION  
OF MONGOLIA

**ХАДГАЛАМЖ, ЗЭЭЛИЙН ХОРШООНЫ ТУХАЙ ХУУЛИЙГ  
ШИНЭЧЛЭН НАЙРУУЛАХ ХЭРЭГЦЭЭ, ШААРДЛАГЫГ  
УРЬДЧИЛАН СУДАЛСАН ТАНДАН СУДАЛГАА**

**2025 он**

## **АГУУЛГА**

### **НЭГ. АСУУДАЛД ДҮН ШИНЖИЛГЭЭ ХИЙСЭН БАЙДАЛ**

- 1.1. Асуудлын мөн чанар, цар хүрээг тодорхойлсон байдал;
- 1.2. Эрх, хууль ёсны ашиг сонирхол нь хөндөгдөж байгаа нийгмийн бүлэг, иргэд, аж ахуйн нэгж, байгууллага, бусад этгээдийг тодорхойлох;
- 1.3. Асуудлыг үүсгэж буй шалтгааныг тодорхойлох.

### **ХОЁР. АСУУДЛЫГ ШИЙДВЭРЛЭХ ЗОРИЛТЫГ ТОДОРХОЙЛСОН БАЙДАЛ**

- 2.1. Зорилго.

### **ГУРАВ. АСУУДЛЫГ ЗОХИЦУУЛАХ ХУВИЛБАРУУД, ТЭДГЭЭРИЙН ЭЕРЭГ БОЛОН СӨРӨГ ТАЛЫГ ХАРЬЦУУЛСАН БАЙДАЛ**

- 3.1. “Тэг” хувилбар буюу шинээр зохицуулалт хийхээс татгалзах;
- 3.2. Хэвлэл мэдээлэл болон бусад арга хэрэгслээр дамжуулан олон нийтийг соён гэгээрүүлэх;
- 3.3. Зах зээлийн механизмаар дамжуулан төрөөс зохицуулалт хийх;
- 3.4. Төрөөс санхүүгийн интервенц хийх;
- 3.5. Төрийн бус байгууллага, хувийн хэвшлээр тодорхой чиг үүргийг гүйцэтгүүлэх;
- 3.6. Захиргааны шийдвэр гаргах;
- 3.7. Хууль тогтоомжийн төсөл боловсруулах.

### **ДӨРӨВ. ЗОХИЦУУЛАЛТЫН ХУВИЛБАРУУДЫН ҮР НӨЛӨӨГ ТАНДАН СУДАЛСАН БАЙДАЛ:**

- 4.1. Хүний эрхэд үзүүлэх үр нөлөө;
- 4.2. Эдийн засагт үзүүлэх үр нөлөө;
- 4.3. Нийгэмд үзүүлэх үр нөлөө;
- 4.4. Байгаль орчинд үзүүлэх үр нөлөө.

### **ТАВ. ОЛОН УЛСЫН БОЛОН БУСАД УЛСЫН ХУУЛЬ ЭРХ ЗҮЙН ЗОХИЦУУЛАЛТТАЙ ХАРЬЦУУЛСАН БАЙДАЛ**

### **ЗУРГАА. ЗӨВЛӨМЖ**

## **ХУУЛЬ ТОГТООМЖИЙН ХЭРЭГЦЭЭ, ШААРДЛАГЫН УРЬДЧИЛАН ТАНДАН СУДЛАХ СУДАЛГААНЫ ТАЙЛАН<sup>1</sup>**

*Хадгаламж, зээлийн хоршооны тухай хуулийн  
шинэчилсэн найруулгын төсөл боловсруулах тухай*

### **Ерөнхий мэдээлэл:**

Хороо 2015 онд АХБ<sup>2</sup>-нд хандан техник туслалцаа хүссэн бөгөөд “Монгол Улсын санхүүгийн салбарыг дэмжих ТА-9180” төслийн хүрээнд хадгаламж зээлийн хоршооны гишүүдийн хадгаламжийг даатгалд хамруулах эрх зүйн орчинг бүрдүүлэх, тогтворжуулалтын үйлчилгээг эхлүүлэх, эрсдэлд суурилсан хяналт, шалгалтын тогтолцоог нэвтрүүлэхэд техникийн туслалцаа үзүүлэхээр олон улсын болон үндэсний зөвлөх баг ажиллаж байна.

Төслийн хүрээнд 2017 онд салбарын хэмжээнд “Хөгжлийн төлөө хамтдаа” чуулга уулзалтыг зохион байгуулж, салбарын төлөөлөл 96%-ийн ирцтэй оролцон хөгжлийн шат ахих дэд бүтцийг бий болгох, хамтдаа хөгжих чин эрмэлзэлтэй байгаагаа илэрхийлж, салбарыг олон улсын сайн туршлагын дагуу хөгжүүлэх нэгдсэн шийдэлд хүрсэн.

Улсын Их Хурлаас 2011 онд Хадгаламж, зээлийн хоршооны тухай хуулийг баталснаас хойш 2015 онд Зөрчлийн тухай хууль баталсантай холбоотой, 2022 онд Улсын бүртгэлийн ерөнхий хуульд оруулсан нэмэлт, өөрчлөлттэй холбоотой, 2023 онд Зөвшөөрлийн тухай хууль /шинэчилсэн найруулга/-тай холбоотой, 2024 онд төрийн үйлчилгээг цахим хэлбэрээр үзүүлэхтэй холбоотой хууль хоорондын давхардал, хийдэл, зөрчлийг арилгах зорилгоор 4 удаа нэмэлт, өөрчлөлт оруулснаас өөрөөр шинэчлэл хийгдээгүй. Тиймээс Хорооноос салбарын оролцогчдын дунд явуулсан судалгаа, зохицуулалттай этгээдийн өгсөн санал, хүсэлт, олон улсын чиг хандлагын судалгаа зэрэгт тулгуурлан хуулийн хэрэгжилтэд тулгарч буй бэрхшээлийг арилгах, хуульд салбарын хөгжлийг дэмжих, хэрэглэгчийн эрх ашгийг хамгаалах харилцааг нэмж зохицуулах, хууль эрх зүйн орчныг олон улсын жишигт нийцүүлэх зайлшгүй шаардлага үүсээд байгаа юм.

## **УРЬДЧИЛАН ТАНДАН СУДЛАХ ҮНЭЛГЭЭНИЙ ТАЙЛАН**

Хадгаламж, зээлийн хоршооны тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төслийг боловсруулах хэрэгцээ, шаардлагыг “Хууль тогтоомжийн хэрэгцээ, шаардлагыг урьдчилан

<sup>1</sup> Энэхүү судалгааг Монгол Улсын Засгийн газрын 2016 оны 59 дүгээр тогтоолоор баталсан “Хууль тогтоомжийн хэрэгцээ, шаардлагыг урьдчилан тандан судлах аргачлал”-ын дагуу боловсруулав.

<sup>2</sup> АХБ – Азийн хөгжлийн банк ADB

тандан судлах аргачлалын /цаашид "аргачлал" гэх/ 2.1-д заасан үе шатын дагуу хийж гүйцэтгэлээ.

## НЭГ. АСУУДАЛД ДҮН ШИНЖИЛГЭЭ ХИЙСЭН БАЙДАЛ

Хадгаламж, зээлийн хоршооны тухай хууль<sup>3</sup> нь 2011 онд батлагдсан, 10 бүлэг, 57 зүйлтэй бөгөөд хадгаламж, зээлийн хоршоог үүсгэн байгуулах, үйл ажиллагаа эрхлэхтэй холбогдсон харилцааг зохицуулж байна. Тус хууль батлагдсанаас хойш концепцийн өөрчлөлт ороогүй бөгөөд тасралтгүй хөгжиж байгаа зах зээлийн чиг хандлагад тохирсон зохицуулалтыг бий болгох чиглэлээр хууль зүйн орчныг боловсронгуй болгох хэрэгцээ шаардлага үүсээд байна.

Иймд аргачлалын 3-т заасны дагуу дүн шинжилгээ хийхдээ асуудлыг тодорхойлж, шийдвэрлэх гэж байгаа тухайн асуудлын мөн чанар, цар хүрээг тогтоож, тухайн асуудлаар эрх, хууль ёсны ашиг сонирхол нь хөндөгдөж байгаа нийгмийн бүлэг, иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллага, бусад этгээдийг тодорхойлж, асуудлыг үүсгэж байгаа шалтгаан, нөхцөлийг тодорхойлсон болно.

### 1.1. Асуудлын мөн чанар, цар хүрээг тодорхойлсон байдал:

Хадгаламж, зээлийн хоршооны тухай хууль 2011 онд батлагдах хүртэл салбарын бие даасан хуульгүй, төрийн хяналт, зохицуулалт хангалтгүй, иргэдийн дунд хоршооны талаарх мэдлэг дутмаг байсны улмаас зарим хоршоодын үйл ажиллагаа гишүүдийнхээ төлөө үйлчилдэг байх сонгодог утгаас гажуудан, санхүүгийн пирамид хэлбэрт шилжиж, таагүй үр дагавар дагуулан иргэдийн дунд хадгаламж, зээлийн хоршооны нэр хүндийг унагасан үйл явдал болсон. Гэсэн хэдий ч Монгол Улсад хадгаламж, зээлийн хоршооны салбар үүсээд 20 гаруй жил болоход санхүүгийн зах зээлд тодорхой байр суурийг эзэлсэн бөгөөд орлого багатай, банкнаас үйлчилгээ авах боломжгүй иргэдэд санхүүгийн үйлчилгээг хүргэх, ажилгүйдэл, ядуурлыг бууруулах, бичил, жижиг, дунд үйлдвэрлэлийг дэмжихэд тодорхой хувь нэмрийг оруулсаар ирсэн.

### Хүснэгт 1. Санхүүгийн ерөнхий үзүүлэлтүүд

(мянган төгрөгөөр)

| Үндсэн үзүүлэлтүүд        | 2023 оны IV улирал    | 2024 оны IV улирал    | Өөрчлөлт<br>Дүн      | Хувь         |
|---------------------------|-----------------------|-----------------------|----------------------|--------------|
| <b>Нийт хөрөнгө</b>       | <b>306,475,284.56</b> | <b>356,780,082.71</b> | <b>50,304,798.15</b> | <b>16.4%</b> |
| Банкны салбарт эзлэх хувь | 0.5%                  | 0.5%                  |                      |              |
| <b>Нийт зээл</b>          | <b>209,080,409.87</b> | <b>258,698,073.47</b> | <b>49,617,663.60</b> | <b>23.7%</b> |
| Банкны салбарт эзлэх хувь | 0.8%                  | 0.7%                  |                      |              |

<sup>3</sup> Хадгаламж, зээлийн хоршооны тухай хууль – “Төрийн мэдээлэл” эмхэтгэлийн 2011 оны 46 дугаарт нийтлэгдсэн.

|                                                        |                       |                       |                      |               |
|--------------------------------------------------------|-----------------------|-----------------------|----------------------|---------------|
| <b>Нийт чанаргүй зээл</b>                              | <b>6,675,552.76</b>   | <b>6,061,902.80</b>   | <b>-613,649.96</b>   | <b>-9.2%</b>  |
| Нийт зээлд чанаргүй зээлийн эзлэх хувь                 | 3.2%                  | 2.3%                  | -0.8%                | -26.6%        |
| Банкны салбарт эзлэх хувь                              | 0.3%                  | 0.3%                  | 0.0%                 | -1.1%         |
| <b>Нийт татан төвлөрүүлсэн хадгаламж</b>               | <b>215,159,878.63</b> | <b>248,630,979.72</b> | <b>33,471,101.08</b> | <b>15.6%</b>  |
| Банкны салбарт эзлэх хувь                              | 1.0%                  | 1.0%                  |                      |               |
| <b>Нийт гишүүдийн оруулсан хувь хөрөнгө</b>            | <b>27,535,066.83</b>  | <b>28,856,350.15</b>  | <b>1,321,283.33</b>  | <b>4.8%</b>   |
| <b>Нийт хоршоологчдын өмч</b>                          | <b>41,764,090.59</b>  | <b>53,441,001.77</b>  | <b>11,676,911.19</b> | <b>28.0%</b>  |
| <b>Банк, санхүүгийн байгууллагаас татсан эх үүсвэр</b> | <b>3,324,514.76</b>   | <b>2,953,387.57</b>   | <b>-371,127.19</b>   | <b>-11.2%</b> |
| Нийт орлого                                            | 64,625,037.33         | 77,851,305.84         | 13,226,268.50        | 20.5%         |
| Нийт зарлага                                           | 53,668,667.34         | 62,556,293.70         | 8,887,626.36         | 16.6%         |
| <b>Цэвэр орлого, алдагдал</b>                          | <b>10,956,369.99</b>  | <b>15,295,012.14</b>  | <b>4,338,642.14</b>  | <b>39.6%</b>  |

Эх сурвалж. Санхүүгийн зохицуулах хороо

Хадгаламж, зээлийн хоршооны тухай хуулийг батлах үед тухайн үеийн нөхцөл байдалд тохируулан болгоомжлох байдлаар хандсан бөгөөд салбарын урт хугацааны хөгжлийг дэмжих боломж хязгаарлагдсан, хэрэглэгчийн эрх ашгийг хамгаалах зарим шаардлагатай зохицуулалтыг орхигдуулсан, тогтворжуулалтын сан болон хадгаламж, хамгааллын тогтолцоо зэрэг салбарын дэд бүтцийн асуудлыг тусгасан ч хэрэгжих нөхцөл бүрдээгүй. Тухайлбал:

#### **1. Санхүүгийн салбарын хөгжлийн чиг хандлагад нийцүүлж, нэгдсэн дэд бүтэц бий болгох**

Олон улсад хадгаламж, зээлийн хоршоодын гишүүдийн хөрөнгийг хамгаалах зорилгоор хамгаалалтын 2-3 давхарга бүхий тогтолцоог бий болгодог. Хамгаалалтын 2 дугаар давхарга нь үйл ажиллагааны түр хугацааны хүндрэлд орсон, төлбөр түргэн гүйцэтгэх чадвар алдагдсан хоршоодод мэргэжил арга зүйн болон санхүүгийн туслалцааг үзүүлж, үйл ажиллагааг сэргээх тогтворжуулалтын сан бөгөөд 3 дугаар давхарга нь хадгаламжийн даатгал буюу хоршоо дампуурвал даатгагдсан хадгаламжийг хадгаламж эзэмшигчид нөхөн олгодог. Одоогийн мөрдөгдөж буй хуульд хадгаламж, зээлийн хоршооны салбарын хамгаалалтын давхаргууд болох тогтворжуулалтын сан, хадгаламж хамгаалалтын тогтолцооны талаар тусгасан боловч хэрэгжээгүй. Учир нь тогтворжуулалтын санг удирдах байгууллага нь холбоо буюу төрийн бус байгууллага тул санхүүгийн үйл ажиллагаа эрхлэх боломжгүй, хадгаламжийн даатгалын системийн эрх зүйн зохицуулалт нь зөвхөн банкин дахь мөнгөн хадгаламжийг даатгаж байна.

Тогтворжуулалтын санг удирдах дундын санхүүгийн байгууллагыг хамтын хөрөнгө оруулалттай бий болгон, хадгаламжийн даатгалын талаар нарийвчилсан зохицуулалтыг хуульд тусгах шаардлагатай. Үйл ажиллагаа нь хүндрэлд орсон тохиолдолд үзүүлэх тогтворжуулалтын үйлчилгээ, улмаар гишүүдийн мөнгөн хадгаламжийг хамгаалах хадгаламжийн даатгал зэрэг дэмжих бүтцэд хадгаламж, зээлийн хоршоо бүр эдийн засгийн



оролцоотой байж хөгжлийн таатай орчныг бүрдүүлэх нь хэрэглэгчийн эрх ашгийг хамгаалах, салбарын тогтвортой хөгжлийг хангахад ихээхэн түлхэц болох юм.

## **2. Хэрэглэгчийн эрх ашгийг хамгаалсан зохицуулалтыг нэмж тусгах:**

Хадгаламж, зээлийн хоршооны салбар 45,000 гаруй хадгаламж эзэмшигч, 29,000 орчим зээлдэгчтэй, 75,000 гаруй гишүүдтэй зах зээлийн хувьд хэрэглэгчийн эрх ашгийг хамгаалах төрийн оролцоо зайлшгүй шаардлагатай ч хуульд зарим харилцааг холбогдох хууль тогтоомжийн дагуу зохицуулна гэж орхисноос холбогдох харилцааг бүрэн зохицуулж чадахгүй байна.

Мөрдөгдөж буй хууль, журам зааврын хэрэгжилт, авч хэрэгжүүлж буй бодлого, зохицуулалтын үр дүн, цаашид анхаарах асуудлыг тодорхойлох судалгааг 2016 онд хийж, мөн 2017-2023 онд зохион байгуулсан бүсчилсэн сургалтын үеэр салбарын нийт оролцогчдоос үйл ажиллагааг сайжруулах, хөгжлийг дэмжих, хууль, эрх зүйн орчныг боловсронгуй болгох чиглэлээр санал авсан. Түүний дотор хадгаламж, зээлийн хоршоо нь ашгийн бус үйл ажиллагаа явуулдаг ч орлогын албан татвар төлж байгаа нь зарчмын хувьд буруу, тусгай зөвшөөрлийн бичиг баримтын бүрдүүлэлт их, шинэ бүтээгдэхүүн үйлчилгээ нэвтрүүлэх орчин хангалтгүй, зайны болон газар дээрх хяналт шалгалт болон эрх зүйн зохицуулалтыг сайжруулах, мөрдөгдөж буй журам, зааврын зохицуулалтыг шинэчлэх шаардлагатай гэж тодорхойлсон. Мөн Хорооноос нэн тэргүүнд шийдвэрлэх асуудлыг тодорхойлохдоо салбарын эрсдэлийг бууруулах үүрэг бүхий тогтворжуулалтын санг байгуулах, гишүүдийн хадгаламжийг хамгаалах тогтолцоог бүрдүүлэх асуудлуудыг голлон дэвшүүлсэн.

Иймд Хадгаламж, зээлийн хоршооны тухай хуулийг шинэчлэн найруулах практик шаардлагыг дараах байдлаар тодорхойлж байна.

- ✓ Санхүүгийн салбарын хөгжлийн чиг хандлагад нийцүүлэх;
- ✓ Санхүүгийн салбарын хөгжлийн чиг хандлагад нийцүүлж, нэгдсэн дэд бүтэц бий болгох;
- ✓ Зохицуулалт, хяналтын оновчтой тогтолцоог бүрдүүлэх;
- ✓ Санхүүгийн шинэ бүтээгдэхүүн нэвтрүүлэх орчныг бүрдүүлэх.

### **1.2. Эрх, хууль ёсны ашиг сонирхол нь хөндөгдөж байгаа нийгмийн бүлэг, иргэд, аж ахуйн нэгж, байгууллага, бусад этгээдийг тодорхойлох**

Тухайн асуудлын хүрээнд 2024 оны 4 дүгээр улирлын байдлаар хадгаламж, зээлийн хоршооны салбарт үйл ажиллагаа явуулж байгаа 178 ХЗХ, үйлчилгээ авч буй 75,000 гишүүд, 620 орчим ажилтан, мэргэжлийн холбоо, тэдгээртэй хамтран ажиллаж буй төрийн болон төрийн бус байгууллага, иргэн, аж ахуйн нэгж орно.

### **1.3. Асуудал үүссэн шалтгаан, нөхцөл**

Хадгаламж, зээлийн хоршооны тухай хуульд хэрэглэгчийн эрх ашгийг хамгаалах тухай зохицуулалт хангалтгүй, тогтворжуулалтын сан болон хадгаламж хамгааллын тогтолцоо зэрэг салбарын дэд бүтцийн асуудлыг тусгасан ч хэрэгжих нөхцөл бүрдээгүй, хэрхэн хэрэгжих талаар тодорхойгүй байгаа нь дээр тодорхойлсон асуудлуудын үндсэн шалтгаан болж байна.

## **ХОЁР. АСУУДЛЫГ ШИЙДВЭРЛЭХ ЗОРИЛГЫГ ТОДОРХОЙЛСОН БАЙДАЛ**

**2.1.** Аргачлалын 4-т заасны дагуу дүн шинжилгээ хийж, асуудлыг шийдвэрлэх зорилгыг дараах байдлаар тодорхойлж байна. Хуулийн төслийг боловсруулах зорилго нь хадгаламж, зээлийн хоршооны салбарын зохицуулалт, эрх зүйн орчинг сайжруулахад оршино.

## **ГУРАВ. АСУУДЛЫГ ЗОХИЦУУЛАХ ХУВИЛБАРУУД, ТЭДГЭЭРИЙН ЭЭРЭГ, СӨРӨГ ТАЛЫГ ХАРЬЦУУЛСАН БАЙДАЛ**

Хууль тогтоомжийн тухай хууль, Засгийн газрын 59 дүгээр тогтоолоор баталсан “Хууль тогтоомжийн хэрэгцээ шаардлагыг урьдчилан тандан судлах аргачлал”-ын дагуу асуудлыг зохицуулах хувилбаруудыг тогтоож, эерэг болон сөрөг талуудыг харьцуулан судалж, санхүүгийн үйлчилгээний хүртээмжийг нэмэгдүүлэх, үр ашигтай эрсдэлгүй байдлаар хяналт зохицуулалт, эрх зүйн орчныг боловсронгуй болгох зорилгыг хангах хүрээнд гарах зардал, үр өгөөжийн харьцаа, хувилбарыг харьцуулан судалж дараах дүгнэлтийг гаргав.

**Асуудлыг зохицуулах хувилбар:**

### **3.1. Тэг хувилбар буюу шинээр зохицуулалт хийхээс татгалзах хувилбар**

Тэг хувилбарын дагуу нэмэлт зардал, хөрөнгө гаргах шаардлагагүй боловч одоо хэрэгжиж байгаа Хадгаламж, зээлийн хоршооны тухай хуулиар салбарын цаашдын хөгжлийг тодорхойлох боломжгүй төдийгүй санхүүгийн үйлчилгээний цар хүрээ, хүртээмж, хяналтыг сайжруулах нөхцөл бүрдэхгүй байх сөрөг үр дагавартай.

### **3.2. Хэвлэл мэдээлэл болон бусад хэрэгслийг ашиглан олон нийтэд хандсан ухуулга, сурталчилгааны ажил өрнүүлэх хувилбар**

Хэвлэл мэдээллийн хэрэгсэл ашиглан асуудлыг шийдвэрлэх зорилгоор одоо хэрэгжиж байгаа Хадгаламж, зээлийн хоршооны тухай хуулийг олон нийтэд ухуулан таниулах шаардлагагүй. Нэгэнт салбарын зохицуулалтыг бүрэн зохицуулах боломжгүй, цаашид хөгжлийн үе шатанд эрх зүйн зохицуулалт хийх, зайлшгүй өөрчлөн шинэчлэх шаардлагатай энэхүү хуулийг олон нийтэд хэвлэл мэдээллийн хэрэгслээр дамжуулан ухуулах нь тодорхой хэмжээний зардал хөрөнгө зарцуулах төдийгүй салбарын үндсэн зохицуулалт, хяналт шалгалт болон бусад тулгамдсан асуудлыг шийдвэрлэхэд нөлөө үзүүлэхгүй.

### **3.3. Зах зээлийн эдийн засгийн хэрэгслийг ашиглан төрөөс зохицуулах хувилбар**

Санхүүгийн зохицуулах хороо төрийн зохицуулагч байгууллагын хувьд хадгаламж, зээлийн хоршооны салбарын үйл ажиллагаанд хяналт, зохицуулалтыг хийж, салбарын тогтвортой байдлыг ханган ажиллаж байгаа ч цаашид хэрэгжүүлэх зохицуулалтын шинэ тогтолцоо, зах зээлийн хөгжлийг дэмжсэн өргөн цар хүрээтэй бодлогыг хэрэгжүүлэх, эрх зүйн таатай орчин бий болгох болон дээр дурдсан үндсэн зорилгыг хэрэгжүүлэхэд хангалтгүй байна. Иймд зах зээлийн эдийн засгийн хэрэгслийг ашиглан дан ганц төрөөс зохицуулах хувилбар үр нөлөөгүй бөгөөд тулгамдаж буй асуудлыг шийдвэрлэж чадахгүй гэж дүгнэж байна.

### **3.4. Төрөөс санхүүгийн интервенц хийх хувилбар**

Энэхүү хувилбарыг ашиглан төрөөс интервенц хийх нь зардал хөрөнгө зарцуулах сөрөг талтайгаас гадна асуудлын шалтгааныг арилган зорьж буй үр дүнд хүрэхгүй бөгөөд сөрөг үр дагаврыг бууруулахгүй.

### **3.5. Төрийн бус байгууллага, хувийн хэвшилээр тодорхой чиг үүрэг гүйцэтгүүлэх хувилбар**

Одоо хэрэгжиж байгаа Хадгаламж, зээлийн хоршооны тухай хуулиар хоршооны салбарт үйл ажиллагаа явуулж байгаа төрийн бус байгууллага болох мэргэжлийн холбооны чиг үүргийг заасан хэдий ч төрийн бус байгууллага болох холбооны үйл ажиллагаагаар дамжуулан асуудлыг шийдвэрлэх боломжгүй.

### **3.6. Захиргааны шийдвэр гаргах хувилбар**

Хадгаламж, зээлийн хоршооны тухай хуульд өөрчлөлт оруулахгүйгээр Хорооны зохицуулалтад хамаарах салбарын үйл ажиллагаа дахь харилцааг сайжруулах, бий болсон нөхцөл шаардлага, тулгамдаж буй асуудлуудыг Захиргааны шийдвэр гаргах замаар

шийдвэрлэх боломжгүй тул энэхүү хувилбарыг хэрэгжих боломжгүй, үр дүнгүй гэж үзэж байна.

### 3.7. Хууль тогтоомжийн төсөл боловсруулах хувилбар

Хуулийн төслийг боловсруулах энэхүү хувилбар нь одоо хэрэгжиж байгаа хуулийг илүү боловсронгуй болгож, Монгол Улсын эдийн засаг, санхүүгийн салбарын хөгжилд хадгаламж, зээлийн хоршооны эзлэх байр суурийг нэмэгдүүлсэн, холбогдох хууль тогтоомжтой уялдсан, салбарын хөгжлийг дэмжсэн, нэгдсэн хяналт зохицуулалтыг сайжруулах боломжтой тул үр дүнтэй хувилбар гэж үзсэн.

Асуудлыг шийдвэрлэх хувилбарыг харьцуулан Хүснэгт 1-ээр үзүүлэв.

| Хувилбар |                                                                         | Зорилгод хүрэх байдал                                                                                                                                                                | Зардал, үр өгөөжийн харьцаа                                                                                                    | Үр дүн                      |
|----------|-------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------|
| 1        | Тэг хувилбар                                                            | Зохицуулалт хийхийг шаардаж буй асуудлуудыг шийдвэрлэхгүй тул зорилгод хүрэх боломжгүй.                                                                                              | Нэмэлт зардал гарахгүй ч, сөрөг үр дагавар улам бүр нэмэгдэнэ.                                                                 | Үр дүн сөрөг                |
| 2        | Хэвлэл мэдээллийн хэрэгслээр ухуулга, сурталчилгаа хийх                 | Асуудлыг шийдвэрлэх боломж бүрдэхгүй тул зорилгод хүрэх боломжгүй.                                                                                                                   | Зардал тодорхой хэмжээнд гарах ч асуудлыг үүсгэж байгаа гол шалтгааныг арилгахад нөлөөлж, сөрөг үр дагаврыг бууруулж чадахгүй. | Үр дүн сөрөг                |
| 3        | Зах зээлийн эдийн засгийн хэрэгслүүдийг ашиглан төрөөс зохицуулалт хийх | Тусгай зөвшөөрөл олгох, санхүүгийн асуудал эрхэлсэн төрийн байгууллагаас зохицуулалт хийх зэрэг зарим талаар үйл ажиллагааг дэмжих ач холбогдолтой ч зорилгыг бүрэн хангаж чадахгүй. | Зардал шаардагдана. Асуудлыг үүсгэж байгаа гол шалтгааныг арилгахад нөлөөлж, сөрөг үр дагаврыг бууруулж чадахгүй.              | Дангаараа үр дүнд хүрэхгүй. |
| 4        | Төрөөс санхүүгийн интервенц хийх                                        | Төрөөс санхүүгийн интервенц хийх нь зарим талаар ханшийн огцом өөрчлөлтийн зохицуулах оролдлого хэдий ч зорилгыг хангаж чадахгүй.                                                    | Зардал шаардагдана. Асуудлыг үүсгэж байгаа гол шалтгааныг арилгахад нөлөөлж, сөрөг үр дагаврыг бууруулж чадахгүй.              | Үр дүнд хүрэхгүй.           |
| 5        | Төрийн бус байгууллага,                                                 | Асуудлыг шийдвэрлэх оновчтой арга биш                                                                                                                                                | Зардал хөрөнгө зарцуулах төдийгүй асуудлын шалтгааныг                                                                          | Үр дүнд хүрэхгүй.           |

|   |                                                  |                                                                                                                                                                       |                                                                                                                    |                   |
|---|--------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------|
|   | хувийн хэвшилээр тодорхой чиг үүрэг гүйцэтгүүлэх | төдийгүй зорилгод хүрэх боломжгүй.                                                                                                                                    | арилгахгүй бөгөөд сөрөг үр дагаврыг буруулахгүй.                                                                   |                   |
| 6 | Захиргааны шийдвэр гаргах                        | Холбогдох хуулиар зохицуулж байгаа харилцааг захиргааны шийдвэрээр “өөрөөр зохицуулах” нь зорилгод хүрэх боломжийг олгохгүй ба үр дүнд төдийлөн ахиц гаргаж чадахгүй. | Асуудлыг үүсгэж байгаа шалтгааныг арилгахад цогцоор нөлөөлөх хэдий ч сөрөг үр дагаврыг бүрэн бууруулж чадахгүй.    | Үр дүнд хүрэхгүй. |
| 7 | Хууль тогтоомжийн төсөл боловсруулах             | Өнөөгийн хадгаламж, зээлийн хоршооны үйл ажиллагаанд тулгамдаж буй асуудал болон бэрхшээлийг шийдвэрлэх бөгөөд зорилгод хүрэх боломжтой.                              | Зардал гарах боловч энэ хувилбар нь асуудлыг үүсгэж байгаа гол шалтгааныг арилгахад чухал нөлөө үзүүлэх боломжтой. | Үр дүнтэй         |

Хэвлэл, мэдээллийн хэрэгслээр ухуулга, сурталчилгаа хийх замаар иргэд, олон нийтийг мэдээллээр хангах, зах зээлийн эдийн засгийн хэрэгслүүдийг ашиглан төрөөс зохицуулалт хийх, эсхүл төрөөс санхүүгийн интервенц хийх, захиргааны шийдвэр гаргаснаар тухайн асуудлыг үүсгэж байгаа гол шалтгааныг шийдвэрлэж, дэвшүүлсэн зорилгод хүрэх боломжгүй байна.

Иймээс асуудлыг зохицуулах хувилбарууд, тэдгээрийн эерэг, сөрөг талыг харьцуулж хувилбар тус бүрийг дүгнэн үзэхэд “Хууль тогтоомжийн төсөл боловсруулах” хувилбар хамгийн оновчтой сонголт гэж дүгнэгдлээ.

Иймд Хадгаламж, зээлийн хоршооны тухай хуулийн төслийг шинэчлэн боловсруулах хэрэгцээ шаардлага байгаа тул холбогдох төрийн болон төрийн бус байгууллага, эрх ашиг нь хөндөгдөх зохицуулалтын байгууллага, иргэд, олон нийт, салбарын мэргэжилтнүүдийн санал дүгнэлтэд үндэслэн тандан судлах ажиллагааг үргэлжлүүлэн гүйцэтгэлээ.

## **ДӨРӨВ. ЗОХИЦУУЛАЛТЫН ХУВИЛБАРЫН ҮР НӨЛӨӨГ ТАНДАН СУДАЛСАН БАЙДАЛ**

Аргачлалын 6-д заасны дагуу өмнөх үе шатанд сонгон авсан хуулийн төсөл боловсруулах хувилбарын үр нөлөөг аргачлалд заасны дагуу ерөнхий асуултуудад хариулах замаар дүгнэлтийг нэгтгэн гаргалаа /Хүний эрх, эдийн засаг, нийгэм, байгаль орчинд үзүүлэх үр нөлөөг шалгуур асуултын дагуу тандсан байдлыг хүснэгт 1, 2, 3, 4-өөр үзүүлэв/.

### 3.1.Хүний эрхэд үзүүлэх үр нөлөө

Хадгаламж, зээлийн хоршооны тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төслийг боловсруулснаар Монгол Улсын Үндсэн хуулиар тунхагласан хүний эрх, эрх чөлөөг хангахад аливаа сөрөг нөлөө үзүүлэхгүй бөгөөд харин хадгаламж, зээлийн хоршооны салбарт оролцогч талуудын эрх зүйн байдал тодорхойлогдож, үйл ажиллагааны эрх зүйн орчин сайжирч, хяналт, зохицуулалт боловсронгуй болно.

### 3.2.Эдийн засагт үзүүлэх үр нөлөө

Хадгаламж, зээлийн хоршооны салбарын тогтвортой байдлыг дэмжиж, үйлчилгээний нэр төрлийг нэмэгдүүлэх, үйлчилгээний үнийг бууруулах, эдийн засагт гүйцэтгэх үүрэг, салбарын үр ашиг, эдийн засгийн өсөлтийг нэмэгдүүлэхэд эергээр нөлөөлнө.

### 3.3.Нийгэмд үзүүлэх үр нөлөө

Нийгэмд ямар нэгэн сөрөг нөлөө үзүүлэхгүй. Харин эрх зүйн орчныг боловсронгуй болгосноор зохицуулалтын байгууллагын хариуцлагыг өндөржүүлэх, эрсдэлийг бууруулах, иргэдийн санхүүгийн хэрэгцээг хангах, тус салбарт ажлын байрны тоо нэмэгдэхэд эергээр нөлөөлж, санхүүгийн үйлчилгээний хүртээмжийг нэмэгдүүлэхэд бодитой хувь нэмэр оруулна.

### 3.4.Байгаль орчинд үзүүлэх үр нөлөө

Байгаль орчинд үзүүлэх нөлөө эерэг. Учир нь Санхүүгийн хоршоодын нэгдсэн төвөөр дамжуулан ногоон санхүүг дэмжихэд чиглэсэн төсөл, хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх боломжтой болно.

### 3.5. Монгол Улсын Үндсэн хууль, Монгол Улсын олон улсын гэрээ, бусад хуультай нийцэж байгаа эсэх

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн 5 дугаар зүйлд эдийн засгийн аюулгүй байдал, аж ахуйн бүх хэвшил болон нийгмийн хөгжлийг хангах зорилгод нийцүүлэн эдийн засгийг зохицуулах үүргийг хүлээлгэсэн бөгөөд энэ талаар хуульчлан баталгаажуулсан. Иймд Монгол Улсын Үндсэн хууль, Монгол Улсын Олон улсын гэрээ болон бусад хууль тогтоомжийг аливаа хэлбэрээр зөрчихгүй болно.

## ХҮНИЙ ЭРХЭД ҮЗҮҮЛЭХ ҮР НӨЛӨӨ

### Хүснэгт 1

| Үзүүлэх үр нөлөө:                                | Холбогдох асуултууд                        | Хариулт | Тайлбар                          |
|--------------------------------------------------|--------------------------------------------|---------|----------------------------------|
| 1. Хүний эрхийн суурь зарчмуудад нийцэж буй эсэх | 1.1. Ялгаварлан гадуурхахгүй ба тэгш байх  |         |                                  |
|                                                  | 1.1.1.Ялгаварлан гадуурхахыг хориглох эсэх | Тийм    | Хөндсөн зохицуулалт тусгагдаагүй |

|                                                              |                                                                                                                                                                           |      |      |                                                     |
|--------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------|------|-----------------------------------------------------|
|                                                              | 1.1.2.Ялгаварлан гадуурхсан буюу аль нэг бүлэгт давуу байдал үүсгэх эсэх                                                                                                  |      | Үгүй | Хөндсөн зохицуулалт тусгагдаагүй                    |
|                                                              | 1.1.3.Энэ нь тодорхой бүлгийн эмзэг байдлыг дээрдүүлэхийн тулд авч буй түр тусгай арга хэмжээ мөн бол олон улсын болон үндэсний хүний эрхийн хэм хэмжээнд нийцэж буй эсэх |      | Үгүй | Хөндсөн зохицуулалт тусгагдаагүй                    |
| <b>1.2. Оролцоог хангах</b>                                  |                                                                                                                                                                           |      |      |                                                     |
|                                                              | 1.2.1.Зохицуулалтын хувилбарыг сонгохдоо оролцоог хангасан эсэх, ялангуяа эмзэг бүлэг, цөөнхийн оролцох боломжийг бүрдүүлсэн эсэх                                         | Тийм |      | Оролцох боломжийг тусгахаар зохицуулна.             |
|                                                              | 1.2.2.Ялангуяа зохицуулалтыг бий болгосноор эрх, хууль ёсны ашиг сонирхол нь хөндөгдөж буй, эсхүл хөндөгдөж болзошгүй иргэдийг тодорхойлсон эсэх                          | Тийм |      | Эрх ашиг хөндөгдөж болзошгүй иргэдийг тодорхойлсон. |
| <b>1.3. Хууль дээдлэх зарчим ба сайн засаглал хариуцлага</b> |                                                                                                                                                                           |      |      |                                                     |
|                                                              | 1.3.1.Зохицуулалтыг бий болгосноор хүний эрхийг хөхүүлэн дэмжих, хангах, хамгаалах явцад ахиц дэвшил гарах эсэх                                                           | Тийм |      | Харшлах зохицуулалт байхгүй                         |
|                                                              | 1.3.2.Зохицуулалтын хувилбар нь хүний эрхийн Монгол Улсын олон улсын гэрээ, НҮБ-ын хүний эрхийн механизмаас тухайн асуудлаар өгсөн зөвлөмжид нийцэж байгаа эсэх           | Тийм |      | Харшлах зохицуулалт байхгүй                         |
|                                                              | 1.3.3.Хүний эрхийг зөрчигчдөд хүлээлгэх хариуцлагыг тусгах эсэх                                                                                                           |      | Үгүй | Хөндсөн зохицуулалт байхгүй                         |

|                                                                          |                                                                                                                                                                                                     |             |             |                                 |
|--------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------|-------------|---------------------------------|
| <b>2. Хүний эрхийг хязгаарласан зохицуулалт агуулсан эсэх</b>            | 2.1. Зохицуулалт нь хүний эрхийг хязгаарлах бол энэ нь хууль ёсны зорилгод нийцсэн эсэх                                                                                                             |             | <b>Үгүй</b> | Хөндсөн зохицуулалт байхгүй     |
|                                                                          | 2.2. Хязгаарлалт тогтоох нь зайлшгүй эсэх                                                                                                                                                           |             | <b>Үгүй</b> | Хөндсөн зохицуулалт байхгүй     |
| <b>3. Эрх агуулагч</b>                                                   | 3.1. Зохицуулалтын хувилбарт хамаарах бүлгүүд буюу эрх агуулагчдыг тодорхойлсон эсэх                                                                                                                | <b>Тийм</b> |             | Хадгаламж, зээлийн хоршоо       |
|                                                                          | 3.2. Эрх агуулагчдыг эмзэг байдлаар нь ялгаж тодорхойлсон эсэх                                                                                                                                      |             | <b>Үгүй</b> | Хөндсөн зохицуулалт байхгүй     |
|                                                                          | 3.3. Зохицуулалтын хувилбар нь энэхүү эмзэг бүлгийн нөхцөл байдлыг харгалзан үзэж, тэдний эмзэг байдлыг дээрдүүлэхэд чиглэсэн эсэх                                                                  |             | <b>Үгүй</b> | Хөндсөн зохицуулалт байхгүй     |
|                                                                          | 3.4. Эрх агуулагчдын, ялангуяа эмзэг бүлгийн ялгаатай хэрэгцээг тооцсон мэдрэмжтэй зохицуулалтыг тусгах эсэх /хөгжлийн бэрхшээлтэй, үндэстний цөөнх, хэлний цөөнх, гагцхүү эдгээрээр хязгаарлахгүй/ |             | <b>Үгүй</b> | Хөндсөн зохицуулалт байхгүй     |
| <b>Үүрэг хүлээгч</b>                                                     | 4.1. Үүрэг хүлээгчдийг тодорхойлсон эсэх                                                                                                                                                            | <b>Тийм</b> |             | Үүрэг хүлээгчдийг тодорхойлсон. |
| <b>4. Жендэрийн эрх тэгш байдлыг хангах тухай хуульд нийцүүлсэн эсэх</b> | 5.1. Жендэрийн үзэл баримтлалыг тусгасан эсэх                                                                                                                                                       | <b>Тийм</b> |             | Хөндсөн зохицуулалт байхгүй     |
|                                                                          | 5.2. Эрэгтэй, эмэгтэй хүний тэгш эрх, тэгш боломж, тэгш хандлагын баталгааг бүрдүүлэх эсэх                                                                                                          | <b>Тийм</b> |             | Хөндсөн зохицуулалт байхгүй     |

### ЭДИЙН ЗАСАГТ ҮЗҮҮЛЭХ ҮР НӨЛӨӨ

#### Хүснэгт 2

| Үзүүлэх үр нөлөө: | Холбогдох асуултууд | Хариулт | Тайлбар |
|-------------------|---------------------|---------|---------|
|-------------------|---------------------|---------|---------|



|                                                                |                                                                                                                            |      |      |                                                                                                                                                                  |
|----------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------|------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 1.Дэлхийн зах зээл дээр өрсөлдөх чадвар                        | 1.1.Дотоодын аж ахуйн нэгж болон гадаадын хөрөнгө оруулалттай аж ахуйн нэгж хоорондын өрсөлдөөнд нөлөө үзүүлэх эсэх        | Тийм |      | Салбарын эрсдэл буурснаар дотоодын санхүүгийн салбар дахь өрсөлдөөнийг нэмэгдүүлнэ.                                                                              |
|                                                                | 1.2.Хил дамнасан хөрөнгө оруулалтын шилжилт хөдөлгөөнд нөлөө үзүүлэх эсэх (эдийн засгийн байршил өөрчлөгдөхийг оролцуулан) |      | Үгүй | Монгол Улсын иргэд гишүүнээр элсэх боломжтой.                                                                                                                    |
|                                                                | 1.3.Дэлхийн зах зээл дээрх таагүй нөлөөллийг монголын зах зээлд орж ирэхээс хамгаалахад нөлөөлж чадах эсэх                 | Тийм |      | Гишүүн төвтэй, бие даасан салбар учир дэлхийн зах зээл дээрх таагүй нөлөөлөл нөлөөлөхгүй                                                                         |
| 2.Дотоодын зах зээлийн өрсөлдөх чадвар болон тогтвортой байдал | 2.1.Хэрэглэгчдийн шийдвэр гаргах боломжийг бууруулах эсэх                                                                  |      | Үгүй | Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй                                                                                                                                   |
|                                                                | 2.2.Хязгаарлагдмал өрсөлдөөний улмаас үнийн хөөрөгдлийг бий болгох эсэх                                                    |      | Үгүй | Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй                                                                                                                                   |
|                                                                | 2.3.Зах зээлд шинээр орж ирж байгаа аж ахуйн нэгжид бэрхшээл, хүндрэл бий болгох эсэх                                      |      | Үгүй | Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй                                                                                                                                   |
|                                                                | 2.4.Зах зээлд шинээр монополийг бий болгох эсэх                                                                            |      | Үгүй | Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй                                                                                                                                   |
| 3.Аж ахуйн нэгжийн үйлдвэрлэлийн болон захиргааны зардал       | 3.1.Зохицуулалтын хувилбарыг хэрэгжүүлснээр аж ахуйн нэгжид шинээр зардал үүсэх эсэх                                       | Тийм |      | Тогтворжуулалтын сан, хадгаламжийн даатгалын хураамжийн зардал нэмэгдэх хэдий ч салбарын тогтвортой байдал хангагдаж, урт хугацаандаа зардал нь үр өгөөжөө өгнө. |
|                                                                | 3.2.Санхүүжилтийн эх үүсвэр олж авахад нөлөө үзүүлэх эсэх                                                                  | Тийм |      | Санхүүгийн хоршоодын нэгдсэн төвөөр дамжуулан бичил, жижиг, дунд үйлдвэрлэл, үйлчилгээ, орон нутгийн хөгжил, ногоон санхүүг дэмжихэд                             |

|                                                                  |                                                                                                                      |      |      |                                                                                             |
|------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------|------|---------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                                  |                                                                                                                      |      |      | чиглэсэн төсөл, хөтөлбөрийг хэрэгжүүлнэ                                                     |
|                                                                  | 3.3.Зах зээлээс тодорхой бараа бүтээгдэхүүнийг худалдан авахад хүргэх эсэх                                           |      | Үгүй | Ямар нэг сөрөг нөлөө байхгүй                                                                |
|                                                                  | 3.4.Бараа бүтээгдэхүүний борлуулалтад ямар нэг хязгаарлалт, эсхүл хориг тавих эсэх                                   |      | Үгүй | Ямар нэг сөрөг нөлөө байхгүй                                                                |
|                                                                  | 3.5.Аж ахуйн нэгжийг үйл ажиллагаагаа зогсооход хүргэх эсэх                                                          |      | Үгүй | Ямар нэг сөрөг нөлөө байхгүй                                                                |
| 4.Мэдээлэх үүргийн улмаас үүсч байгаа захиргааны зардлын ачаалал | 4.1.Хуулийн этгээдэд захиргааны шинж чанартай нэмэлт зардал (Тухайлбал, мэдээлэх, тайлан гаргах г.м) бий болгох эсэх | Тийм |      | Тайлан мэдээний зардал нэмэгдэх боловч салбарын эрсдэл буурч, тогтвортой байдал хангагдана. |
| 5.Өмчлөх эрх                                                     | 5.1.Өмчлөх эрхийг (үл хөдлөх, хөдлөх эд хөрөнгө, эдийн бус баялаг зэргийг) хөндсөн зохицуулалт бий болох эсэх        |      | Үгүй | Ямар нэг сөрөг нөлөө байхгүй                                                                |
|                                                                  | 5.2.Өмчлөх эрх олж авах, шилжүүлэх болон хэрэгжүүлэхэд хязгаарлалт бий болгох эсэх                                   |      | Үгүй | Ямар нэг сөрөг нөлөө байхгүй                                                                |
|                                                                  | 5.3.Оюуны өмчийн (патент, барааны тэмдэг, зохиогчийн эрх зэрэг) эрхийг хөндсөн зохицуулалт бий болгох эсэх           |      | Үгүй | Ямар нэг сөрөг нөлөө байхгүй                                                                |
| 6.Инноваци болон судалгаа шинжилгээ                              | 6.1.Судалгаа шинжилгээ, нээлт хийх, шинэ бүтээл гаргах асуудлыг дэмжих эсэх                                          |      | Үгүй | Ямар нэг нөлөө байхгүй                                                                      |
|                                                                  | 6.2.Үйлдвэрлэлийн шинэ технологи болон шинэ бүтээгдэхүүн нэвтрүүлэх,                                                 |      | Үгүй | Хөндсөн зохицуулалт тусгагдаагүй                                                            |

|                                    |                                                                                                                  |      |      |                                                                                          |
|------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------|------|------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                    | дэлгэрүүлэхийг илүү хялбар болгох эсэх                                                                           |      |      |                                                                                          |
| 7.Хэрэглэгч болон гэр бүлийн төсөв | 7.1.Хэрэглээний үнийн түвшинд нөлөө үзүүлэх эсэх                                                                 |      | Үгүй | Ямар нэг сөрөг нөлөө байхгүй                                                             |
|                                    | 7.2.Хэрэглэгчдийн хувьд дотоодын зах зээлийг ашиглах боломж олгох эсэх                                           | Тийм |      | Хүртээмж нэмэгдэнэ                                                                       |
|                                    | 7.3.Хэрэглэгчдийн эрх ашигт нөлөөлөх эсэх                                                                        |      | Үгүй | Ямар нэг сөрөг нөлөө байхгүй                                                             |
|                                    | 7.4.Хувь хүний/гэр бүлийн санхүүгийн байдалд (шууд буюу урт хугацааны туршид) нөлөө үзүүлэх эсэх                 | Тийм |      | Эерэг нөлөө үзүүлнэ                                                                      |
| 8.Тодорхой бүс нутаг, салбарууд    | 8.1.Тодорхой бүс нутагт буюу тодорхой нэг чиглэлд ажлын байрыг шинээр бий болгох эсэх                            | Тийм |      | Эерэг нөлөө үзүүлнэ                                                                      |
|                                    | 8.2.Тодорхой бүс нутагт буюу тодорхой нэг чиглэлд ажлын байр багасгах чиглэлээр нөлөө үзүүлэх эсэх               |      | Үгүй | Ямар нэг сөрөг нөлөө байхгүй                                                             |
|                                    | 8.3.Жижиг, дунд үйлдвэр, эсхүл аль нэг салбарт нөлөө үзүүлэх эсэх                                                | Тийм |      | Санхүүгийн үйлчилгээ авах, бизнесийн орчинд таатай байдал бий болох эерэг нөлөө үзүүлнэ. |
| 9.Төрийн захиргааны байгууллага    | 9.1.Улсын төсөвт нөлөө үзүүлэх эсэх                                                                              | Тийм |      | Хадгаламжийн даатгалын сангийн эхлэлтийн хөрөнгө шаардлагатай                            |
|                                    | 9.2.Шинээр төрийн байгууллага байгуулах, эсхүл төрийн байгууллагад бүтцийн өөрчлөлт хийх шаардлага тавигдах эсэх |      | Үгүй | Шинээр төрийн байгууллага байгуулагдахгүй.                                               |
|                                    | 9.3.Төрийн байгууллагад захиргааны шинэ чиг үүрэг бий болгох эсэх                                                |      | Үгүй | Шинээр чиг үүрэг бий болохгүй                                                            |
| 10.Макро эдийн засгийн хүрээнд     | 10.1.Эдийн засгийн өсөлт болон ажил эрхлэлтийн байдалд нөлөө үзүүлэх эсэх                                        | Тийм |      | Эерэг нөлөө үзүүлнэ.                                                                     |

|                        |                                                                                           |      |      |                                 |
|------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------|------|------|---------------------------------|
|                        | 10.2.Хөрөнгө оруулалтын нөхцөлийг сайжруулах, зах зээлийн тогтвортой хөгжлийг дэмжих эсэх | Тийм |      | Эерэг нөлөө үзүүлнэ.            |
|                        | 10.3.Инфляци нэмэгдэх эсэх                                                                |      | Үгүй | Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй. |
| 11.Олон улсын харилцаа | 11.1.Монгол Улсын олон улсын гэрээтэй нийцэж байгаа эсэх                                  | Тийм |      | Зөрчилдөөн үүсэхгүй.            |

### НИЙГЭМД ҮЗҮҮЛЭХ ҮР НӨЛӨӨ

#### Хүснэгт 3

| Үзүүлэх үр нөлөө:                              | Холбогдох асуултууд                                                                       | Хариулт |      | Тайлбар                                                    |
|------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------|---------|------|------------------------------------------------------------|
| 1.Ажил эрхлэлтийн байдал, хөдөлмөрийн зах зээл | 1.1.Шинээр ажлын байр бий болох эсэх                                                      | Тийм    |      | Санхүүгийн хүртээмж нэмэгдэж, шинээр ажлын байр бий болно. |
|                                                | 1.2.Шууд болон шууд бусаар ажлын байрны цомхотгол бий болгох эсэх                         |         | Үгүй | Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй                             |
|                                                | 1.3.Тодорхой ажил мэргэжлийн хүмүүс болон хувиараа хөдөлмөр эрхлэгчдэд нөлөө үзүүлэх эсэх | Тийм    |      | Санхүүгийн хүртээмжийг нэмэгдүүлэх эерэг нөлөөтэй          |
|                                                | 1.4.Тодорхой насны хүмүүсийн ажил эрхлэлтийн байдалд нөлөөлөх эсэх                        |         | Үгүй | Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй                             |
| 2.Ажлын стандарт, хөдөлмөрлөх эрх              | 2.1.Ажлын чанар, стандартад нөлөөлөх эсэх                                                 |         | Үгүй | Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй                             |
|                                                | 2.2.Ажилчдын эрүүл мэнд, хөдөлмөрийн аюулгүй байдалд нөлөөлөх эсэх                        |         | Үгүй | Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй                             |
|                                                | 2.3.Ажилчдын эрх, үүрэгт шууд болон шууд бусаар нөлөөлөх эсэх                             |         | Үгүй | Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй                             |

|                                                                                  |                                                                                                                                                         |      |      |                                               |
|----------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------|------|-----------------------------------------------|
|                                                                                  | 2.4.Шинээр ажлын стандарт гаргах эсэх                                                                                                                   |      | Үгүй | Шинэ стандарт гарахгүй                        |
|                                                                                  | 2.5.Ажлын байранд технологийн шинэчлэлийг хэрэгжүүлэхтэй холбогдсон өөрчлөлт бий болгох эсэх                                                            | Тийм |      | Тийм хэдий ч шууд нөлөө үзүүлэхгүй            |
| 3.Нийгмийн тодорхой бүлгийг хамгаалах асуудал                                    | 3.1.Шууд болон шууд бусаар тэгш бус байдал үүсгэх эсэх                                                                                                  |      | Үгүй | Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй                |
|                                                                                  | 3.2.Тодорхой бүлэг болон хүмүүст сөрөг нөлөө үзүүлэх эсэх. Тухайлбал, эмзэг бүлэг, хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэд, ажилгүй иргэд, үндэстний цөөнхөд гэх мэт |      | Үгүй | Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй                |
|                                                                                  | 3.3.Гадаадын иргэдэд илэрхий нөлөөлөх эсэх                                                                                                              |      | Үгүй | Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй                |
| 4.Төрийн удирдлага, сайн засаглал, шүүх эрх мэдэл, хэвлэл мэдээлэл, ёс суртахуун | 4.1.Засаглалын харилцаанд оролцогчдод нөлөөлөх эсэх                                                                                                     |      | Үгүй | Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй                |
|                                                                                  | 4.2.Төрийн байгууллагуудын үүрэг, үйл ажиллагаанд нөлөөлөх эсэх                                                                                         | Тийм |      | Зохицуулалттай холбоотой чиг үүрэг нэмэгдэнэ. |
|                                                                                  | 4.3.Төрийн захиргааны албан хаагчдын эрх, үүрэг, харилцаанд нөлөөлөх эсэх                                                                               |      | Үгүй | Ямар нэгэн нөлөө үзүүлэхгүй                   |
|                                                                                  | 4.4.Иргэдийн шүүхэд хандах, асуудлаа шийдвэрлүүлэх эрхэд нөлөөлөх эсэх                                                                                  |      | Үгүй | Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй                |
|                                                                                  | 4.5.Улс төрийн нам, төрийн бус байгууллагын үйл ажиллагаанд нөлөөлөх эсэх                                                                               |      | Үгүй | Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй                |
|                                                                                  | 5.1.Хувь хүн/нийт хүн амын дундаж наслалт,                                                                                                              |      | Үгүй | Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй                |

|                                                      |                                                                                                                                                             |  |      |                                |
|------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--|------|--------------------------------|
| 5.Нийтийн эрүүл мэнд, аюулгүй байдал                 | өвчлөлт, нас баралтын байдалд нөлөөлөх эсэх                                                                                                                 |  |      |                                |
|                                                      | 5.2.Зохицуулалтын хувилбарын улмаас үүсэх дуу чимээ, агаар, хөрсний чанарын өөрчлөлт хүн амын эрүүл мэндэд сөрөг нөлөө үзүүлэх эсэх                         |  | Үгүй | Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй |
|                                                      | 5.3.Хүмүүсийн амьдралын хэв маяг (хооллолт, хөдөлгөөн, архи, тамхины хэрэглээ)-т нөлөөлөх эсэх                                                              |  | Үгүй | Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй |
| 6.Нийгмийн хамгаалал, эрүүл мэнд, боловсролын систем | 6.1.Нийгмийн үйлчилгээний чанар, хүртээмжид нөлөөлөх эсэх                                                                                                   |  | Үгүй | Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй |
|                                                      | 6.2.Ажилчдын боловсрол, шилжилт хөдөлгөөнд нөлөөлөх эсэх                                                                                                    |  | Үгүй | Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй |
|                                                      | 6.3.Иргэдийн боловсрол (төрийн болон хувийн хэвшлийн боловсролын байгууллага) олох, мэргэжил эзэмших, давтан сургалтад хамрагдахад сөрөг нөлөө үзүүлэх эсэх |  | Үгүй | Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй |
|                                                      | 6.4.Нийгмийн болон эрүүл мэндийн үйлчилгээ авахад сөрөг нөлөө үзүүлэх эсэх                                                                                  |  | Үгүй | Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй |
|                                                      | 6.5.Их, дээд сургуулиудын үйл ажиллагаа, өөрийн удирдлагад нөлөөлөх эсэх                                                                                    |  | Үгүй | Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй |
| 7.Гэмт хэрэг, нийгмийн аюулгүй байдал                | 7.1.Нийгмийн аюулгүй байдал, гэмт хэргийн нөхцөл байдалд нөлөөлөх эсэх                                                                                      |  | Үгүй | Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй |
|                                                      | 7.2.Хуулийг албадан хэрэгжүүлэхэд нөлөөлөх эсэх                                                                                                             |  | Үгүй | Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй |

|        |                                                                                          |  |      |                                |
|--------|------------------------------------------------------------------------------------------|--|------|--------------------------------|
|        | 7.3.Гэмт хэргийн илрүүлэлтэд нөлөө үзүүлэх эсэх                                          |  | Үгүй | Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй |
|        | 7.4.Гэмт хэргийн хохирогчид, гэрчийн эрхэд сөрөг нөлөө үзүүлэх эсэх                      |  | Үгүй | Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй |
| 8.Соёл | 8.1.Соёлын өвийг хамгаалахад нөлөө үзүүлэх эсэх                                          |  | Үгүй | Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй |
|        | 8.2.Хэл, соёлын ялгаатай байдал бий болгох эсэх, эсхүл уг ялгаатай байдалд нөлөөлөх эсэх |  | Үгүй | Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй |
|        | 8.3.Иргэдийн түүх, соёлоо хамгаалах оролцоонд нөлөөлөх эсэх                              |  | Үгүй | Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй |

### БАЙГАЛЬ ОРЧИНД ҮЗҮҮЛЭХ ҮР НӨЛӨӨ

#### Хүснэгт 4

| Үзүүлэх үр нөлөө:             | Холбогдох асуултууд                                                     | Хариулт |      | Тайлбар                        |
|-------------------------------|-------------------------------------------------------------------------|---------|------|--------------------------------|
| 1.Агаар                       | 1.1.Зохицуулалтын хувилбарын үр дүнд агаарын бохирдлыг нэмэгдүүлэх эсэх |         | Үгүй | Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй |
| 2.Зам тээвэр, түлш, эрчим хүч | 2.1.Тээврийн хэрэгслийн түлшний хэрэглээг нэмэгдүүлэх/бууруулах эсэх    |         | Үгүй | Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй |
|                               | 2.2.Эрчим хүчний хэрэглээг нэмэгдүүлэх эсэх                             |         | Үгүй | Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй |
|                               | 2.3.Эрчим хүчний үйлдвэрлэлд нөлөө үзүүлэх эсэх                         |         | Үгүй | Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй |
|                               | 2.4.Тээврийн хэрэгслийн агаарын бохирдлыг нэмэгдүүлэх эсэх              |         | Үгүй | Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй |

|                                      |                                                                              |  |      |                                |
|--------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------|--|------|--------------------------------|
| 3. Ан амьтан, ургамлыг хамгаалах     | 3.1. Ан амьтны тоо хэмжээг бууруулах эсэх                                    |  | Үгүй | Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй |
|                                      | 3.2. Ховордсон болон нэн ховор амьтан, ургамалд сөргөөр нөлөөлөх эсэх        |  | Үгүй | Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй |
|                                      | 3.3. Ан амьтдын нүүдэл, суурьшилд сөргөөр нөлөөлөх эсэх                      |  | Үгүй | Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй |
|                                      | 3.4. Тусгай хамгаалалттай газар нутагт сөргөөр нөлөөлөх эсэх                 |  | Үгүй | Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй |
| 4. Усны нөөц                         | 4.1. Газрын дээрх ус болон гүний ус, цэвэр усны нөөцөд сөргөөр нөлөөлөх эсэх |  | Үгүй | Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй |
|                                      | 4.2. Усны бохирдлыг нэмэгдүүлэх эсэх                                         |  | Үгүй | Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй |
|                                      | 4.3. Ундны усны чанарт нөлөөлөх эсэх                                         |  | Үгүй | Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй |
| 5. Хөрсний бохирдол                  | 5.1. Хөрсний бохирдолтод нөлөө үзүүлэх эсэх                                  |  | Үгүй | Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй |
|                                      | 5.2. Хөрсийг эвдэх, ашиглагдсан талбайн хэмжээг нэмэгдүүлэх эсэх             |  | Үгүй | Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй |
| 6. Газрын ашиглалт                   | 6.1. Ашиглагдаагүй байсан газрыг ашиглах эсэх                                |  | Үгүй | Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй |
|                                      | 6.2. Газрын зориулалтыг өөрчлөх эсэх                                         |  | Үгүй | Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй |
|                                      | 6.3. Экологийн зориулалтаар хамгаалагдсан газрын зориулалтыг өөрчлөх эсэх    |  | Үгүй | Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй |
| 7. Нөхөн сэргээгдэх/нөхөн сэргээгдэх | 7.1. Нөхөн сэргээгдэх байгалийн баялгийг өөрөө нөхөн сэргээгдэх чадавхийг    |  | Үгүй | Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй |



|                                |                                                                   |  |      |                                |
|--------------------------------|-------------------------------------------------------------------|--|------|--------------------------------|
| сэргээгдэхгүй байгалийн баялаг | нь алдагдуулахгүйгээр зохистой ашиглах эсэх                       |  |      |                                |
|                                | 7.2.Нөхөн сэргээгдэхгүй байгалийн баялгийн ашиглалт нэмэгдэх эсэх |  | Үгүй | Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй |

## ТАВ. ОЛОН УЛСЫН БОЛОН БУСАД УЛСЫН ХУУЛЬ ЭРХ ЗҮЙН ЗОХИЦУУЛАЛТТАЙ ХАРЬЦУУЛСАН БАЙДАЛ

Дэлхийн хадгаламж, зээлийн хоршоодын холбооноос гаргасан Хадгаламж, зээлийн хоршооны загвар хуулийг ихэнх улс орнууд суурь хууль болгон ашигладаг бөгөөд хуульдаа загвар хуулийн зөвлөмжийн бүтцийг ихэвчлэн баримталсан байдаг. Хэдийгээр тус загвар хуулийн бүтэц, агуулгыг баримталсан ч тухайн орны санхүүгийн хяналтын байгууллагын бүтэц, үүрэг, онцлогтой уялдан ялгаатай зохицуулалтууд мөн тусгагдсан байна.

Хадгаламж, зээлийн хоршооны салбарын олон улсын эрх зүйн орчин, зохицуулалтын талаар судалгаа хийсэн бөгөөд салбарын дундын санхүүгийн байгууллага, тогтворжуулалтын сан, хадгаламж хамгааллын тогтолцоо зэргийг хэрхэн зохицуулдаг эсэх, үндсэн болон нэмэлт үйл ажиллагааны төрөл, хуулийн онцлог зохицуулалт зэргийг илүү нарийвчлан судаллаа.

Улс орон бүрийн зохицуулалтын орчны талаарх мэдээллийг хүснэгтээр харуулав.

Хүснэгт 1: Улс орнуудын ХЗХ-ны салбарын талаарх мэдээлэл, эрх зүйн зохицуулалт

| № | Үзүүлэлт                                                                                                                                                                                                                            | Оросын Холбооны Улс                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |
|---|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 1 | Салбарыг зохицуулагч байгууллага                                                                                                                                                                                                    | Төв банк                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |
| 2 | ХЗХ-ны салбарын товч мэдээлэл                                                                                                                                                                                                       | ХЗХ-дын нийт актив 104.5 тэрбум рубль байгаа нь зээл олгодог бусад байгууллагуудтай харьцуулахад 0.12 хувийг эзэлдэг.                                                                                                                                                                                                                                                                                 |
| 3 | Хууль, эрх зүйн зохицуулалт                                                                                                                                                                                                         | Хоршооны тухай хууль(1992)-д ХЗХ-ны талаар тусгайлан тусгаагүй, -ХАА-н хоршооны тухай хууль (1995)-д ХАА-н хоршооны үйл ажиллагааг зохицуулсан бөгөөд гишүүддээ зээл, хадгаламжийн үйлчилгээ эрхлэх боломжийг нээсэн, -ХЗХ-ны тухай хууль (2009)-аар зохицуулж байна                                                                                                                                  |
| 4 | Гишүүнчлэл                                                                                                                                                                                                                          | Энгийн ХЗХ-ны гишүүнчлэлийг газар зүйн, мэргэжлийн болон дүрмээр тогтоосон бусад харьяаллаар тогтооно. ХАА-н ХЗХ-ны хувьд тавар үйлдвэрлэгчдийг гишүүнээр нэгтгэнэ.                                                                                                                                                                                                                                   |
| 5 | Үндсэн үйл ажиллагаа                                                                                                                                                                                                                | Хадгаламж, зээл (энгийн ХЗХ, ХАА-н ХЗХ)                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |
| 6 | Нэмэлт үйл ажиллагаа                                                                                                                                                                                                                |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |
| 7 | Салбарын дэд бүтэц <ul style="list-style-type: none"> <li>Дундын санхүүгийн байгууллага/Хадгаламж, зээлийн хоршоодын нэгдсэн төв</li> <li>Мэргэжлийн холбоод</li> <li>Тогтворжуулалтын сан</li> <li>Хадгаламжийн даатгал</li> </ul> | Хүчин төгөлдөр мөрдөж буй хуулиар салбарын дэд бүтцийн асуудлыг нарийвчлан заагаагүй бөгөөд ХЗХ-ны салбарын хөгжлийн олон улсын жишигт нийцүүлэн өөрчлөхөөр хэлэлцүүлгийн шатандаа явна. Тогтворжуулалтын сантай болсноор дампуурлын шинж илрэх эрт үед санхүүгийн дэмжлэг туслалцаа үзүүлнэ. Санхүүгийн туслалцаа эргэн төлөгдөх нөхцөлтэй. 1 гишүүнд өгөх туслалцаа нийт сангийн 10%-аас хэтрэхгүй. |

|   |                                                                   |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |
|---|-------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|   | <ul style="list-style-type: none"> <li>● Аудитын хороо</li> </ul> | Хуульд зааснаар ХЗХ нь тухайн жилийн нийт активын 0.2 хувиас багагүй хувиар нөхөн олговрын санд хөрөнгө төвлөрүүлэх үүрэгтэй ба ХЗХ-д хамгийн бага хэмжээгээр төлж байна. ХЗХ нь өөрийн гишүүдийн өмнө хүлээсэн үүргээ биелүүлэхэд түүний хөрөнгө хүрэлцэхгүй болсон тохиолдолд сангаас нөхөн олговор олгоно. Энэ тохиолдолд нэг ХЗХ-нд олгох нөхөн олговрын хэмжээ сангийн хөрөнгийн 5%-аас хэтрэхгүй.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |
| 8 | Хуулийн онцлог заалт, зохицуулалт                                 | <ul style="list-style-type: none"> <li>● Ашгийн төлөө бус байгууллага үйл ажиллагаанаас олсон ашгийг хуваарилахыг хориглосон нь Иргэний хуультай зөрчилдсөн. Ингэснээр алдагдлаа гишүүдэд хуваарилж хуваадаг болсноор гишүүдийн эдийн засгийн хөшүүрэг үгүй болсон.</li> <li>● ХЗХ нь өөрийн гишүүдийн өмнө хүлээх хариуцлагаа даатгуулах аргаар хамгаалж болдог. ХЗХ нь дампуурсанд тооцогдсоноор даатгалын нөхөн төлбөр олгогдоно.</li> </ul> <p>Нийтлэг шаардлагууд:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>● 200-аас бага гишүүнтэй бол шаардлага суларна: Бүх гишүүдийн хуралд тооллогын комисс шаардлагагүй, хяналтын зөвлөл 1 хүн байхад болно, бүрэлдэхүүн шаардахгүй;</li> <li>● 1000-аас доош гишүүнтэй бол зээлийн хороо шаардлагагүй;</li> <li>● 2000-аас бага гишүүнтэй бол аудитын хяналт оруулах шаардлагагүй;</li> <li>● Гишүүний тооноос гадна туршлага хамаатай. 2 хүртэл жил үйл ажиллагаа явуулсан бол зохистой харьцааны шалгуур бага байна;</li> <li>● Одоо зохистой харьцааг гишүүнээр ялгаж байгаа: 200 хүртэл, 200-3000, 3000-аас их гишүүнтэй.</li> </ul> |

Хүснэгт 2: (үргэлжлэл) Улс орнуудын ХЗХ-ны салбарын талаарх мэдээлэл, эрх зүйн зохицуулалт

| № | Үзүүлэлт                                                                                                                                                                                                                                                                                                              | Холбооны Бүгд Найрамдах Герман Улс                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |
|---|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 1 | Салбарыг зохицуулагч байгууллага                                                                                                                                                                                                                                                                                      | Холбооны санхүүгийн хяналт шалгалтын байгууллага /BaFin/ болон Төв банк /Duetsche Bundesbank/ хяналт, зохицуулалтыг хамтран хэрэгжүүлдэг.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |
| 2 | ХЗХ-ны салбарын товч мэдээлэл                                                                                                                                                                                                                                                                                         |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |
| 3 | Хууль, эрх зүйн зохицуулалт                                                                                                                                                                                                                                                                                           | -Хоршооны тухай хууль /1973/<br>-Зээлийн үйл ажиллагааны тухай<br>-Банкны тухай хууль /1961/                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |
| 4 | Гишүүнчлэл                                                                                                                                                                                                                                                                                                            | Бүс нутгийн хэмжээнд гишүүнчлэлтэй                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |
| 5 | Үндсэн үйл ажиллагаа                                                                                                                                                                                                                                                                                                  | Хадгаламж, зээл                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |
| 6 | Нэмэлт үйл ажиллагаа                                                                                                                                                                                                                                                                                                  | - Үнэт цаасны гүйлгээ, багцын менежмент;<br>- Үл хөдлөх хөрөнгийн брокер;<br>- Төлбөр тооцоо;<br>- Даатгал                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |
| 7 | <p>Салбарын дэд бүтэц</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>● Дундын санхүүгийн байгууллага/Хадгаламж, зээлийн хоршоодын нэгдсэн төв</li> <li>● Мэргэжлийн холбоод</li> <li>● Тогтворжуулалтын сан</li> <li>● Хадгаламжийн даатгал <ul style="list-style-type: none"> <li>● Аудитын хороо</li> </ul> </li> </ul> | <p>ХБНГУ-ын хоршоодын банкнуудын үндэсний холбоо /BVR/.</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- Гишүүн банкнуудын эрх ашгийг төлөөлөх;</li> <li>- Тогтвортой байдлын баталгааг хангах /баталгааны систем/;</li> <li>- Стратеги боловсруулах, хэрэгжүүлэх зэрэг үүрэгтэй.</li> </ul> <p>Германы хоршоод болон Раффайзен банкнуудын холбоо /DGRV/</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>● Хяналт, шалгалтыг гүйцэтгэх /санхүүгийн үзүүлэлт, удирдлагын бүтэц, бодлого, мөнгө угаах, хадгаламжийн баталгааны сан гэх мэт/;</li> <li>● Хууль, татвар, эдийн засаг, хүний нөөц, менежментийн асуудлаар зөвлөгөө өгөх;</li> <li>● Салбарын хэмжээнд дүн шинжилгээ хийх;</li> <li>● Сургалт зохион байгуулах;</li> <li>● Олон улсын хоршоодын байгууллагатай мэдээлэл солилцох;</li> </ul> |

|   |                                   |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |
|---|-----------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|   |                                   | <ul style="list-style-type: none"> <li>Программ хангамжийн үйлчилгээ үзүүлэх;</li> <li>Бүс нутгуудад /Ази, Африк/ төсөл хэрэгжүүлэх зэрэг үүрэгтэй.</li> </ul> <p>Хадгаламжийн баталгааны сангийн жил бүрийн хураамж нэхэмжлэлийн 0.5-2 хүртэл хувь байдаг /банкнуудын 8 төрлийн рейтингээс хамааран хураамжийн хэмжээ 90-140 хүртэл хувь байдаг/. Хадгаламж эзэмшигчийн 100,000 евро хүртэлх хэмжээний хадгаламжид /банкны бонд/ баталгаа гаргадаг. Хоршоодын банкнуудын үндэсний холбоо нь гишүүн банкнуудын хураамж, хүүгийн орлогоор Баталгааны санг бүрдүүлдэг ба уг сан хоршоодын банкнуудад итгэх итгэлийг гишүүдэд төрүүлэх, банкнуудыг эдийн засгийн хүндрэлээс хамгаалах, хүндрэлээс гаргах зорилготой. Хоршоодын банк санхүүгийн хүндрэлд орвол ХБҮХ, аудитын хороо бүтцийн арга хэмжээг авдаг.</p> |
| 8 | Хуулийн онцлог заалт, зохицуулалт | <p>Төв банк нь Базель 2-ын хүрээнд шалгууруудыг тогтоож, газар дээрх хяналт тавих зэрэг чиг үүргийг хэрэгжүүлдэг.</p> <p>ХБНГУ-д аудитын 6 холбоо байдаг.</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>Бүс нутгийн хоршоодын банкнуудын үйл ажиллагааг шалгах /санхүүгийн тайлан, зохистой харьцааны үзүүлэлтүүд/;</li> <li>Ашиг сонирхлыг хамгаалах;</li> <li>Зөвлөгөө өгөх зэрэг чиг үүрэгтэй.</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |

Хүснэгт 3: (үргэлжлэл) Улс орнуудын ХЗХ-ны салбарын талаарх мэдээлэл, эрх зүйн зохицуулалт

| № | Үзүүлэлт                                                                                                                                                                                                                                                                                                    | Бүгд Найрамдах Киргиз Улс                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |
|---|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 1 | Салбарыг зохицуулагч байгууллага                                                                                                                                                                                                                                                                            | Төв банк                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |
| 2 | ХЗХ-ны салбарын товч мэдээлэл                                                                                                                                                                                                                                                                               | ДНБ-д 2.8% эзэлдэг /Бичил санхүүгийн зах зээл 10.6% эзэлдэг/ 116 ХЗХ, 16653 гишүүнтэй, 1183,9 kgs активтай.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |
| 3 | Хууль, эрхзүйн зохицуулалт                                                                                                                                                                                                                                                                                  | Хадгаламж, зээлийн хоршооны тухай, № 117, 1999 он, (2016 онд өөрчлөлт орсон)                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |
| 4 | Гишүүнчлэл                                                                                                                                                                                                                                                                                                  | 14 наснаас дээш гишүүнээр элсэж болдог. ХЗХ-нд давхар гишүүнчлэлийг хориглоно. ХЗХ-г үүсгэн байгуулахдаа 10-аас доошгүй гишүүнтэй байна.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |
| 5 | Үндсэн үйл ажиллагаа                                                                                                                                                                                                                                                                                        | Зээл                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |
| 6 | Нэмэлт үйл ажиллагаа                                                                                                                                                                                                                                                                                        | <ul style="list-style-type: none"> <li>Хадгаламж,</li> <li>retail bank,</li> <li>гишүүдийн төлбөр барагдуулах,</li> <li>санхүүгийн байгууллагуудтай байгуулсан гэрээний үндсэн дээр гишүүдийн төлбөр хийх.</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |
| 7 | <p>Салбарын дэд бүтэц</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>Дундын санхүүгийн байгууллага/Хадгаламж, зээлийн хоршоодын нэгдсэн төв</li> <li>Мэргэжлийн холбоод</li> <li>Тогтворжуулалтын сан</li> <li>Хадгаламжийн даатгал <ul style="list-style-type: none"> <li>Аудитын хороо</li> </ul> </li> </ul> | <p>Хадгаламж, зээлийн хоршоодын холбоо</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>нийтлэг эрх ашгийг хамгаалах, төлөөлөх эрх бүхий ашгийн төлөө бус байгууллага, Киргиз улсын үндэсний банкны зохицуулалт дор төв зээлийн хоршоо, хадгаламжийн даатгал, тогтворжуулалтын сан зэрэг тусгайлсан агентлагуудыг үүсгэн байгуулж, удирдаж болно,</li> <li>Хадгаламж, зээлийн хоршоодын нэгдсэн төв нь хадгаламж, зээлийн хоршоодын зээл болон төлбөр түргэн гүйцэтгэх чадварт дэмжлэг үзүүлэх зорилготой байгууллага</li> <li>Оролцогч зээлийн хоршоодыг зээлээр хангах, төв хоршоонд данс нээж, дэмжлэг үзүүлэх, оролцогч зээлийн хоршоодын өмнөөс төлбөр барагдуулах</li> <li>Төв банкнаас хориглоогүй бусад үйл ажиллагаа.</li> </ul> <p>Тогтворжуулалтын сан /төлбөрийн чадваргүй болох эрсдэлээс хамгаалах зорилго бүхий сан/</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>зөвлөгөө өгөх,</li> </ul> |

|   |                                   |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |
|---|-----------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|   |                                   | <ul style="list-style-type: none"> <li>- мониторинг хийх,</li> <li>- сургалт явуулах,</li> <li>- зайлшгүй тохиолдолд зээл олгох гэх мэт үйл ажиллагааг хэрэгжүүлдэг.</li> </ul> <p>Хадгаламжийн даатгалын сан /хадгаламжийн төлбөрийг баталгаажуулах зорилготой тусгай сан/</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- хадгаламж, зээлийн хоршоодын хадгаламжийн даатгалын сангийн хөрөнгийг захиран зарцуулах,</li> <li>- төлбөрийн чадваргүй болсон тохиолдолд хоршооны гишүүдэд нөхөн олговрыг олгох.</li> </ul> |
| 8 | Хуулийн онцлог заалт, зохицуулалт | <p>Хориглох зүйл:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- гишүүн бус этгээдэд санхүүгийн үйлчилгээ үзүүлэх</li> <li>- гишүүд болон гуравдагч этгээдэд баталгаа гаргах</li> <li>- үнэт цаас гаргах</li> </ul> <p>Хадгаламж, зээлийн хоршоод нь дундаасаа аудитын албыг байгуулж болно.</p>                                                                                                                                                                                                                        |

Хүснэгт 4: (үргэлжлэл) Улс орнуудын ХЗХ-ны салбарын талаарх мэдээлэл, эрх зүйн зохицуулалт

| № | Үзүүлэлт                                                 | Бүгд Найрамдах Литва Улс                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |
|---|----------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 1 | Салбарыг зохицуулагч байгууллага                         | Төв банк                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |
| 2 | ХЗХ-ны салбарын товч мэдээлэл                            | Улсын хэмжээнд нийт 68 ХЗХ-д үйл ажиллагаа явуулдаг бөгөөд 160.9 мянган гишүүнтэй байна.Хөдөө орон нутаг дахь хөдөө аж ахуйн зээлийн 20-25 хувийг хадгаламж, зээлийн хоршоод эзэлж байна.2017 онд ХЗХ-дын нийт актив нь 4 хувиар өссөн ба 685.2 сая Евро буюу банкны активын 2.5%-ийг эзэлдэг байна.                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |
| 3 | Хууль, эрх зүйн зохицуулалт                              | Литвын төв банкны тухай хууль<br>Хадгаламж, зээлийн хоршооны тухай хууль, 1995он, (2000 онд өөрчлөлт орсон)<br>Хадгаламж, зээлийн хоршоодын нэгдсэн төвийн тухай хууль,<br>Санхүүгийн байгууллагуудын тухай хууль<br>Иргэний хууль<br>Хадгаламжийн даатгалын тухай хууль                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |
| 4 | Гишүүнчлэл                                               | <p>Гишүүнчлэлийн хүрээ нь:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- нэг аж ахуйн нэгж, байгууллагад ажил эрхэлдэг байх,</li> <li>- мэргэжлийн нийгэмлэг,</li> <li>- албан ёсны нэгтгэл бүхий хуулийн этгээдэд хамааралтай байх,</li> </ul> <p>ХЗХ-ны гишүүнээр хувь хүн болон хуулийн этгээд байж болно (олон нийтийн байгууллага, шашны нийгэмлэг ба хөдөө аж ахуйн хоршоод);<br/>ХЗХ-г үүсгэн байгуулахдаа 50-аас доошгүй гишүүнтэй байна<br/>Гишүүнчлэлийн хоёр төрөл байдаг – шууд болон холбоотой гэсэн. Холбоотой гишүүд нь удирдах байгууллагад сонгогдох эсхүл сонгох эрхгүй байдаг.</p> |
| 5 | Үндсэн үйл ажиллагаа                                     | Зээл                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |
| 6 | Нэмэлт үйл ажиллагаа                                     | Зөвхөн Хадгаламж, зээлийн хоршоодын нэгдсэн төв-ны гишүүн зээлийн хоршоод нь үндэсний Литва болон Евро валютаар мөнгөн гуйвуулга хийх, интернэт банк, олон улсын төлбөрийн карт болон хэрэглээний төлбөр төлөх зэрэг төлбөрийн үйлчилгээг үзүүлэх боломжтой.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |
| 7 | Салбарын дэд бүтэц<br>• Дундын санхүүгийн байгууллага/Ха | <p>ХЗХ-дын Санхүүгийн төв:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• төлбөрийн карт гаргах,</li> <li>• интернэт банк,</li> <li>• компьютерын систем,</li> <li>• ТТГЧ-ын болон тогтворжуулалтын сангууд,</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |

|   |                                                                                                                                                                                                               |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |
|---|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|   | <p>дгаламж, зээлийн хоршоодын нэгдсэн төв</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>● Мэргэжлийн холбоод</li> <li>● Тогтворжуулалтын сан</li> <li>● Хадгаламжийн даатгал</li> <li>● Аудитын хороо</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>● зээл олгох,</li> <li>● бусад үйлчилгээг хариуцдаг.</li> </ul> <p>Тогтворжуулалтын сан – Хадгаламж, зээлийн хоршоодын нэгдсэн төв-ны гишүүдийн төлбөрийн чадвартай холбоотой асуудлыг шийдвэрлэхэд ашигладаг. Учир нь тухайн ХЗХ нь дампуурах нөхцөл байдал үүсэхэд хувь нийлүүлэгчдийг хамгаалахаар үүсгэн байгуулсан байдаг. ХЗХ-ны активын 0.2% нь тогтворжуулалтын санг бүрдүүлдэг. Тогтворжуулалтын сангийн хөрөнгийг Хадгаламж, зээлийн хоршоодын нэгдсэн төв-ны өөрийн хөрөнгөөс тусад нь бүртгэж, тооцдог. Санг тогтворжуулалтын хороо удирддаг.</p> <p>Хадгаламж, зээлийн хоршоод нь арилжааны банкуудын хамт Улсын хадгаламжийн даатгалын тогтолцоонд хамрагдсан байдаг ба тэдгээрийн үйл ажиллагаа нь Төв банкны удирдлага дор явдаг байна. Хадгаламж эзэмшигч бүрийн 100,000 евро хадгаламжийг заавал төрийн хадгаламжийн даатгалын санд даатгуулах ёстой. ХЗХ-д нь улсынхаа даатгалын санд хадгаламжийн дүнгээс 0.2%-ийг төлөх үүрэг хүлээдэг.</p> |
| 8 | Хуулийн онцлог заалт, зохицуулалт                                                                                                                                                                             | <p>ХЗХ-д нь орлогын татварын хөнгөлөлт эдэлдэг.</p> <p>Зохистой харьцаануудыг тогтоон Төв банк хянадаг.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |

Хүснэгт 5: (үргэлжлэл) Улс орнуудын ХЗХ-ны салбарын талаарх мэдээлэл, эрх зүйн зохицуулалт

| № | Үзүүлэлт                                                                                                                                                                                                                                           | Бүгд Найрамдах Солонгос Улс                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |
|---|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 1 | Салбарыг зохицуулагч байгууллага                                                                                                                                                                                                                   | Санхүүгийн үйлчилгээний хороо                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |
| 2 | ХЗХ-ны салбарын товч мэдээлэл                                                                                                                                                                                                                      | <p>2016 оны байдлаар:</p> <p>ХЗХ-ны тоо 904 CU's</p> <p>Гишүүдийн тоо 5,801,000</p> <p>Нийт хөрөнгө 61,095,869,987 USD</p> <p>Хадгаламж, хувь нийлүүлсэн хөрөнгө 58,121,117,241 USD</p> <p>Зээл 43,405,231,682 USD</p> <p>Нөөцийн сан 1,505,512,483 USD</p> <p>Гүнзгийрэлт буюу хүртээмжийн үзүүлэлт 11.47%</p>                                                                                                                                                                                                                                                     |
| 3 | Хууль, эрх зүйн зохицуулалт                                                                                                                                                                                                                        | Хадгаламж, зээлийн хоршооны тухай хууль, 1972 он (2014 онд шинэчлэгдсэн)                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |
| 4 | Гишүүнчлэл                                                                                                                                                                                                                                         | Үүсгэн байгуулагчдын тоо 30 хүн. Үүсгэн байгуулахдаа үндэсний холбоогоор дамжуулаад шууд зохицуулагч байгууллагад ханддаг. Хуульд улсын бүртгэлд бүртгүүлэх талаар байхгүй, үүсгэн байгуулах хүсэлтийг зохицуулагч байгууллагад өгдөг. Үүсгэн байгуулах хот, орон нутаг, байгууллагын дэргэд гэх мэтээр ялгаж өөр өөр эхлэлтийн хөрөнгийн хэмжээ тогтоосон байна.                                                                                                                                                                                                   |
| 5 | Үндсэн үйл ажиллагаа                                                                                                                                                                                                                               | Хадгаламж, зээл, валют арилжаа, цахим төлбөр тооцоо, хязгаарын хүрээнд хөрөнгө оруулалт ба үнэт цаасны арилжаа, нийгмийн үйлчилгээ, сургалт, захиалгат аж ахуйн ажиллагаа                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |
| 6 | Нэмэлт үйл ажиллагаа                                                                                                                                                                                                                               | <ul style="list-style-type: none"> <li>● Тогтоосон хязгаараас давсан хэмжээний зээл авахад хоршоо нь зохицуулагч байгууллагаас зөвшөөрөл авдаг.</li> <li>● Тусламжийн үйлчилгээ.</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |
| 7 | <p>Салбарын дэд бүтэц</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>● Дундын санхүүгийн байгууллага/Хадгаламж, зээлийн хоршоодын нэгдсэн төв</li> <li>● Мэргэжлийн холбоод</li> <li>● Тогтворжуулалтын сан</li> <li>● Хадгаламжийн даатгал</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>● Үндэсний холбоо, Хадгаламж, зээлийн хоршоодын нэгдсэн төв, Санхүүгийн дундын байгууллагын үүргийг хариуцан эрхэлдэг. Credit Union Depositors Protection Fund –ыг Үндэсний холбоо нь байгуулж, хууль, журмын хүрээнд удирддаг. Хадгаламжийн даатгалын хувьд бол нэгдсэн нэг даатгалын корпорацтай, тэнд ордог. Хоршоод нь эдгээр байгууллагуудын заавал гишүүнээр байдаг.</li> <li>● Үндэсний холбоо нь аудит хийж болдог. Зохицуулагч байгууллага нь шаардлагатай гэж үзвэл хөндлөнгийн аудитын хуулийн /Act on</li> </ul> |

|   |                                   |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |
|---|-----------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|   | • Аудитын хороо                   | External Audit of Stock Companies/ дагуу аудит хийхийг шаардаж болно.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |
| 8 | Хуулийн онцлог заалт, зохицуулалт | <ul style="list-style-type: none"> <li>• Хадгаламж, зээлийн хоршооны тодорхойлолтод үйл ажиллагааныхаа чиглэлийг заахгүйгээр “энэ хуулийн хүрээнд байгуулагдсан ашгийн төлөө бус хуулийн этгээд” гэж л заасан.</li> <li>• ХЗХ-дын үндэсний холбоо нь ХЗХ-ны тухай хуулийн хүрээнд үйл ажиллагааг явуулдаг бөгөөд үндэсний холбооны удирдлага, засаглалын тодорхой заалтууд байна.</li> <li>• Зохицуулагч байгууллага нь зарим үүргийг үндэсний холбоонд шилжүүлж болох талаарх заалт байна. Үндэсний холбоо нь ХЗХ-дыг дэмжих, хянах тодорхой заалтууд байна. Салбар байгуулах асуудлыг үндэсний холбоо шийдвэрлэдэг.</li> <li>• Тогтоосон хязгаарын хүрээнд гишүүн бус этгээдэд үйлчлэхийг зөвшөөрсөн.</li> <li>• ХЗХ-ны бүх гишүүдийн хурал, тэргүүлэгчдийн болон хяналтын зөвлөл, зээлийн хорооны үйл ажиллагааны ганц хоёр зарчим оруулаад, бусдыг бол дүрмээр зохицуулахаар байна. Үндэсний холбоо ихэнх дүрэм, журмын загварыг баталдаг. Харин зохицуулагч байгууллага нь хянаж, өөрчлөх шаардлага тавих эрхтэй.</li> <li>• ХЗХ болон үндэсний холбооны удирдлагын сонгуульд хугацаа 4 жил бөгөөд нэг удаа улирахыг зөвшөөрсөн. Өөрөөр хэлбэл сонгуульд хугацааг 8 жилээр хязгаарласан байна.</li> <li>• Нэг хүнд олгох зээлийн хэмжээг тогтоосон байна: актив хөрөнгийн 20/100, эсвэл хувь хөрөнгийн 10/100 аль ихээр нь тогтоож байна.</li> <li>• Хоршоо нь хэдэн жил дараалаад алдагдалтай ажиллаж, нөөцийн сангүй болбол бүх гишүүдийн хурлын 2/3 шийдвэрээр хувь хөрөнгөөсөө алдагдлаа хааж болдог.</li> <li>• Хуульд ЗХШҮ гэсэн үгээр заалт байхгүй. Харин зохицуулагч байгууллага нь үйл ажиллагааны хяналт тавиад эрсдэл үүслээ гэж үзэх бол тодорхой шаардлага тавих эрхтэй гэсэн утгаар л орсон байна.</li> </ul> |

Хүснэгт 6: (үргэлжлэл) Улс орнуудын ХЗХ-ны салбарын талаарх мэдээлэл, эрх зүйн зохицуулалт

| № | Үзүүлэлт                                                                                                                                                                                                                                                                    | Өмнөд Африкийн Бүгд Найрамдах Улс                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |
|---|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 1 | Салбарыг зохицуулагч байгууллага                                                                                                                                                                                                                                            | Төв банк                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |
| 2 | ХЗХ-ны салбарын товч мэдээлэл                                                                                                                                                                                                                                               | <p>/Нэршил нь: Хадгаламж, зээлийн хоршоо /1981-2011 он идэвхтэй ажиллаж байсан/ Одоогийн нэршил нь Хоршооны банк Хадгаламж: 16.6 сая \$\$</p> <p>Зээл: 11.9 сая \$</p> <p>Хөрөнгө: 18.4 сая</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |
| 3 | Хууль, эрх зүйн зохицуулалт                                                                                                                                                                                                                                                 | Хоршооны банкны тухай хууль, 2007 онд батлагдсан                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |
| 4 | Гишүүнчлэл                                                                                                                                                                                                                                                                  | 27,237 хүн хоршооны банкны гишүүн                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |
| 5 | Үндсэн үйл ажиллагаа                                                                                                                                                                                                                                                        | Хадгаламж, зээл                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |
| 6 | Нэмэлт үйл ажиллагаа                                                                                                                                                                                                                                                        | -                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |
| 7 | <p>Салбарын дэд бүтэц</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Дундын санхүүгийн байгууллага/Хадгаламж, зээлийн хоршоодын нэгдсэн төв</li> <li>• Мэргэжлийн холбоод</li> <li>• Тогтворжуулалтын сан</li> <li>• Хадгаламжийн даатгал</li> <li>• Аудитын хороо</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>• SACCOL /Өөрийгөө зохицуулах байгууллага. 1981-2011 онд байсан./ Хоршооны банкны хөгжлийн агентлаг / R1 сая ба R20 сая хооронд хадгаламж эзэмшдэг, доод тал нь 200 гишүүнтэй Хоршооны банкнуудын үйл ажиллагааг зохицуулах, хянах үүрэгтэйгээр байгуулагдсан/</li> <li>• Өмнөд Африк дахь Хоршооны Санхүүгийн Байгууллагуудын Үндэсний Холбоо (NACFISA) /дээвэр байгууллага/</li> <li>• Сангийн яамны дэргэд Хоршооны банкнуудын хадгаламжийн даатгалын сан гэж байгуулна. Түүнийг нь Хоршооны банкны хөгжлийн агентлаг хянаж удирдана</li> </ul> |

|   |                                   |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |
|---|-----------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 8 | Хуулийн онцлог заалт, зохицуулалт | <p>Манай хуультай эхний мэдээлэл хэсэг нь нэлээд төстэй /бүтэц нь/. Харин сүүл хэсгээрээ өөрийн орны онцлог талын зохицуулалтын орчин маш дэлгэрэнгүй оруулсан байсан. -word дээр ялгааг нь заалтаар тусгасан.</p> <p>1. Холбоо болж бүртгүүлэх шаардлага:</p> <p>(a) төрийн болон хувийн хэвшлийн байгууллагууд, сонирхогч талуудтай харилцахдаа хоёр буюу түүнээс дээш тооны хоршоодыг төлөөлөх; болон</p> <p>(b) хамтын ажиллагааны банкнуудыг төлөөлөх туршлага, мэдлэг, чадвар, ур чадвартай байх; болон</p> <p>(в) хүний нөөц, санхүү, үйл ажиллагааны чадавх хангалттай, үр ашигтай ажиллах чадвартай байх.</p> <p>Мөн Холбоог цуцлах заалтууд тусгасан.</p> <p>2. Хянан шалгагчдын үйл ажиллагааг маш тодорхой дэлгэрэнгүй оруулсан.</p> <p>-Хянан шалгагч нарын хоорондын уялдаа холбоо, хамтын ажиллагаа</p> <p>-Хоршооны банкны дэд захирал, томилогдсон ажилтнууд</p> <p>-Төлөөлөл ба хуваарилалт</p> <p>-Хянан шалгагчийн ерөнхий эрх үүрэг ба үйл ажиллагаа</p> <p>-Үүргээ хэрэгжүүлэх эрх</p> <p>-Хянан шалгалт</p> <p>-Удирдамж</p> <p>-Захиргааны шийтгэл</p> <p>-Мэдээлэл ба тайлан</p> <p>-Хоршооны банкнуудын бүртгэл, баримт бичиг</p> <p>-Тайлагнал</p> <p>-Бусад зохицуулагч байгууллагуудтай хамтарч ажиллах</p> |
|---|-----------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|

Хүснэгт 7: (үргэлжлэл) Улс орнуудын ХЗХ-ны салбарын талаарх мэдээлэл, эрх зүйн зохицуулалт

| № | Үзүүлэлт                                                                                                                                                                                                                                                          | Кени Улс                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |
|---|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 1 | Салбарыг зохицуулагч байгууллага                                                                                                                                                                                                                                  | Sacco societies regulatory authority /SASRA/                                                                                                                                                                                                                                                                                              |
| 2 | ХЗХ-ны салбарын товч мэдээлэл                                                                                                                                                                                                                                     | <p>Хөрөнгө: 338,246 KES.bil буюу Кени шиллинг</p> <p>Хадгаламж: 236,058 KES.bil буюу Кени шиллинг</p> <p>Зээл: 248,934 KES.bil буюу Кени шиллинг</p> <p>Нөөц: 61,908 KES.bil /2015 оны тоо/ буюу Кени шиллинг</p> <p>Хадгаламж татдаг ХЗХ: 162 /2018 онд/</p> <p>Хадгаламж татдаггүй ХЗХ: 6000 /1995-идэвхтэй/-2014 онд</p>               |
| 3 | Хууль, эрхзүйн зохицуулалт                                                                                                                                                                                                                                        | ХЗХ-ны нийгэмлэгийн хууль, 2008 онд батлагдсан                                                                                                                                                                                                                                                                                            |
| 4 | Гишүүнчлэл                                                                                                                                                                                                                                                        | 18,688 гишүүн                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |
| 5 | Үндсэн үйл ажиллагаа                                                                                                                                                                                                                                              | Хадгаламж татдаг, хадгаламж татдаггүй                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |
| 6 | Нэмэлт үйл ажиллагаа                                                                                                                                                                                                                                              | Үйлчилгээ: интернэт банк, мобайл банк ашигладаг.                                                                                                                                                                                                                                                                                          |
| 7 | <p>Салбарын дэд бүтэц</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>Дундын санхүүгийн байгууллага/Хадгаламж, зээлийн хоршоодын нэгдсэн төв</li> <li>Мэргэжлийн холбоод</li> <li>Тогтворжуулалтын сан</li> <li>Хадгаламжийн даатгал</li> <li>Аудитын хороо</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>Savings and credit cooperatives societies /Бүх ХЗХ гишүүнчлэлтэй байх ёстой- хураамж төлдөг/</li> <li>Хадгаламжийн даатгалын сан гэж нэрлэгдэх санг байгуулна.</li> <li>Хадгаламжийн даатгалын санг хуулийн 56 дугаар зүйлийн дагуу томилогдсон Итгэмжлэгчдийн Удирдах Зөвлөл удирдана.</li> </ul> |
| 8 | Хуулийн онцлог заалт, зохицуулалт                                                                                                                                                                                                                                 | <ul style="list-style-type: none"> <li>2-р бүлэгт зохицуулагч байгууллага болох /SASRA/-ын талаар нарийвчилж оруулсан.</li> <li>Хянан шалгагчийн талаар дэлгэрэнгүй, мөн зөвлөгөө өгөх, чиглүүлэх үйл ажиллагааг нэмсэн байна.</li> <li>Зохицуулагч байгууллагууд нь мэдээллээ нийтлэх түтээх талаар зохицуулалттай.</li> </ul>           |

Хүснэгт 8: (үргэлжлэл) Улс орнуудын ХЗХ-ны салбарын талаарх мэдээлэл, эрх зүйн зохицуулалт

| № | Үзүүлэлт | Польш Улс |
|---|----------|-----------|
|---|----------|-----------|

|   |                                                                                                                                                                                                                                                            |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |
|---|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 1 | Салбарыг зохицуулагч байгууллага                                                                                                                                                                                                                           | Хадгаламж, зээлийн хоршоодын холбоо (NASCU)                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |
| 2 | ХЗХ-ны салбарын товч мэдээлэл                                                                                                                                                                                                                              | Польш улсад ХЗХ анх ЗХУ-ын задралын дараа буюу 1992 онд үүсгэн байгуулагдсан. Одоогоор 61 ХЗХ, 1800 салбартайгаар үйл ажиллагаа явуулдаг,                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |
| 3 | Хууль, эрх зүйн зохицуулалт                                                                                                                                                                                                                                | <ul style="list-style-type: none"> <li>Хадгаламж, зээлийн хоршооны тухай хууль /Credit Union Act of December 14, 1995/ онд батлагдсан.</li> <li>Хадгаламж, зээлийн хоршоодын холбоо (NASCU) нь Тогтворжуулалтын сангийн менежментийг хийдэг. Тус холбооны дэргэд тогтворжуулалтын сангийн зөвлөл ажилладаг. /Stabilization fund committee/</li> <li>Тогтворжуулалтын сангийн нийт хөрөнгө нь нийт хоршооны салбарын 1 хувиас багагүй байх ба хоршооны зүгээс жилийн орлогын 0.4 хувиар тогтворжуулалтын санд төлбөр төлөх шаардлага байдаг.</li> </ul> |
| 4 | Гишүүнчлэл                                                                                                                                                                                                                                                 | 2 сая гаруй хүнийг хамарсан гишүүнчлэлтэй (нийт хүн амын 15 хувь), банкны салбарын 1.4 хувийг эзэлдэг.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |
| 5 | Үндсэн үйл ажиллагаа                                                                                                                                                                                                                                       | Хадгаламж, зээл                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |
| 6 | Нэмэлт үйл ажиллагаа                                                                                                                                                                                                                                       | <ul style="list-style-type: none"> <li>NASCU нь банкны хадгаламж, засгийн газрын бонд, богино хугацаат өөрийн бичиг, хөрөнгө оруулалтын сангуудад тогтворжуулалтын сангийн илүүдэл хөрөнгийг байршуулж орлого олдог.</li> <li>Тус холбоо нь дундын төлбөр тооцооны төвийн үүргийг гүйцэтгэдэг. (Settlement services, payment cards and ATM cards)</li> </ul>                                                                                                                                                                                           |
| 7 | Салбарын дэд бүтэц <ul style="list-style-type: none"> <li>Дундын санхүүгийн байгууллага/Хадгаламж, зээлийн хоршоодын нэгдсэн төв</li> <li>Мэргэжлийн холбоод</li> <li>Тогтворжуулалтын сан</li> <li>Хадгаламжийн даатгал</li> <li>Аудитын хороо</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>Хадгаламж, зээлийн хоршоодын холбоо нь өөрийгөө зохицуулах байгууллага (National Association of Credit unions NASCU)</li> <li>Аудит-Хоршооны салбарт аудит хийх эрх авсан компаниар аудит хийлгэх ба дараах түвшинд хүрсэн ХЗХ жил бүр заавал аудит хийлгэнэ гэж Үүнд: 5 болон түүнээс дээс салбартай, 5,000 дээш гишүүнтэй, 20 сая польш золотоос дээш активтай.</li> </ul>                                                                                                                                    |
| 8 | Хуулийн онцлог заалт, зохицуулалт                                                                                                                                                                                                                          | <ul style="list-style-type: none"> <li>Хадгаламж, зээлийн хоршоодын холбоо нь өөрийгөө зохицуулах байгууллага ба зайны болон газар дээрх хяналт шалгалтыг ХЗХ-доо хийх хяналтын чиг үүргийг хэрэгжүүлэх эрх хуулиар олгогдсон</li> <li>Хуульд ХЗХ татан буулгах, харилцагч шилжүүлэх асуудал зохицуулалтуудыг оруулж өгсөн.</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                 |

## ЗУРГАА. ЗӨВЛӨМЖ

Хадгаламж, зээлийн хоршооны тухай хуульд дүн шинжилгээ хийж, зохицуулах хувилбаруудын үр нөлөө, эерэг, сөрөг талыг харьцуулан судалсны үндсэн дээр 2011 онд батлагдсан Хадгаламж, зээлийн хоршооны тухай хуулийг шинэчлэн найруулах зайлшгүй шаардлагатай гэж дүгнэлээ.

Монгол Улстай адил төстэй эрх зүйн соёл, эх сурвалжийн ангилал бүхий ОХУ, ХБНГУ, Литва, Польш, Киргиз болон Солонгос, Өмнөд Африк, Кени зэрэг улс орны хадгаламж, зээлийн хоршооны зохицуулалтын талаар харьцуулсан судалгаа, Дэлхийн хадгаламж, зээлийн хоршоодын зөвлөлийн зөвлөмж бүхий загвар хууль, Азийн хөгжлийн



банкны төслийн зөвлөхүүдийн санал, дүгнэлтэд үндэслэн хуулийн шинэчилсэн найруулгын төслийг боловсруулж батлуулснаар дор дурдсан үр дүнд хүрнэ:

- Салбарын урт хугацааны хөгжлийг дэмжсэн зохицуулалтыг боловсронгуй болгох;
- Хадгаламж, зээлийн хоршоодын нэгдсэн төв байгуулж, санхүүгийн төвлөрсөн үйлчилгээ үзүүлэх дээвэр байгууллагатай болох нөхцөлийг бүрдүүлэх;
- Тогтворжуулалтын сан болон хадгаламж хамгааллын тогтолцоо бүхий нэгдсэн дэд бүтцийг бий болгон салбарын эрсдэлийг бууруулж, урт хугацааны хөгжлийг бий болгох;
- Хэрэглэгчийн эрх ашгийг хамгаалсан зохицуулалтыг боловсронгуй болгох;
- Төрийн үйлчилгээг түргэн шуурхай, чирэгдэл багатай хүргэх зохицуулалтыг бий болгох.

Хуулийн төсөл батлагдсанаар хадгаламж, зээлийн хоршооны үйл ажиллагааны зохицуулалтын эрх зүйн орчин боловсронгуй болж, үйл ажиллагааны цар хүрээ өргөжиж, эдийн засагт гүйцэтгэх үүрэг нэмэгдэнэ. Хадгаламж, зээлийн хоршооны жижиг, дунд үйлдвэрлэл, бизнес эрхлэгчид, бага орлоготой иргэдийн санхүүгийн хэрэгцээг хангах боломж, үйлчилгээний нэр төрөл, чанарыг нэмэгдүүлснээр Монгол Улсад ажилгүйдэл, ядуурлыг бууруулахад хувь нэмэр оруулах ач холбогдолтой.



**САНХҮҮГИЙН ХОРШООНЫ ТУХАЙ ХУУЛИЙН  
ШИНЭЧИЛСЭН НАЙРУУЛГЫН ТӨСЛИЙН  
ҮР НӨЛӨӨГ ҮНЭЛСЭН ТАЙЛАН**

**Улаанбаатар хот  
2025 он**

## **НЭГ. ЕРӨНХИЙ ЗҮЙЛ**

Санхүүгийн хоршооны тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төслийн зүйл, заалтад тодорхой шалгуур үзүүлэлтийн дагуу дүн шинжилгээ хийн, түүний үр нөлөөг тооцож, давхардал, хийдэл, зөрчил байгаа эсэхийг тогтоож арилгах, хуулийн хэрэглэхэд ойлгомжтой, хэрэгжих боломжтой байдлаар боловсруулах, улмаар хуулийн төслийн чанарыг сайжруулахад энэхүү үнэлгээний зорилго оршино.

Санхүүгийн хоршооны тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөл (цаашид “хуулийн төсөл” гэх)-ийн үр нөлөөг үнэлэх ажиллагааг Засгийн газрын 2016 оны 59 дүгээр тогтоолын 3 дугаар хавсралтаар батлагдсан “Хууль тогтоомжийн төслийн үр нөлөөг үнэлэх, тооцох аргачлал”-д заасны дагуу дараах үе шатыг баримтлан хийж гүйцэтгэлээ (ЗГ-ын 2016 оны 59 дүгээр тогтоол 3 дугаар хавсралт, Хууль тогтоомжийн төслийн үр нөлөөг үнэлэх аргачлал, 2016).

1. шалгуур үзүүлэлтийг сонгох;
2. хуулийн төслөөс үр нөлөө тооцох хэсгээ тогтоох;
3. шалгуур үзүүлэлтэд тохирох шалгах хэрэгслийн дагуу үр нөлөөг тооцох;
4. үр дүнг үнэлэх, зөвлөмж өгөх.

Хуулийн төслийн үр нөлөөг үнэлэхдээ үндсэн 6 шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд тэдгээрийг шалгах хэрэгслийг ашиглан хуулийн төслийн зохицуулалтууд нь уг хуулийн төслийг боловсруулах болсон үндэслэл, зорилго, хэрэгцээ шаардлагад нийцсэн эсэх, түүнд хүрэх боломжтой байдлаар тусгагдсан эсэхэд дүн шинжилгээ хийснээс гадна хуулийн төслийн зохицуулалтын практикт хэрэгжих боломжийг туршсан байдалд дүн шинжилгээ хийсэн.

Мөн хуулийн төслийн зохицуулалтууд хүлээн зөвшөөрөгдөх боломжтой, ойлгомжтой байдлаар тусгагдсан эсэх талаар эрх ашиг нь хөндөгдөх этгээдүүд болон холбогдох байгууллагаас санал авч, дээр дурдсан аргачлалын дагуу асуултад хариулах байдлаар дүгнэсэн бөгөөд, гарсан үр дүнд анхаарах асуудлын талаар хууль санаачлагчид зөвлөмж өгсөн.

Санхүүгийн хоршооны тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөл батлагдсанаар санхүүгийн хоршооны салбарын эрх зүйн орчин боловсронгуй болохоос гадна салбарын 3 давхаргат хамгаалалтын тогтолцоог нэвтрүүлэх, салбарын нэгдсэн дэд бүтцийг бий болгох, үйл ажиллагааны цар хүрээ өргөжиж, хөрөнгө оруулалт, эх үүсвэр нэмэгдэж, санхүүгийн хоршооны үндсэн зорилго болох гишүүдийнхээ эдийн засгийн болон нийгэм, соёлын нийтлэг хэрэгцээг хангах, гишүүдийнхээ амьдралын чанарыг дээшлүүлэхэд чиглэсэн, хүн төвтэй, ашгийн төлөө бус хуулийн этгээд байх нарийвчилсан зохицуулалтууд бүхий тогтолцоо улам боловсронгуй болж, зах зээлийн тогтвортой байдлыг хангах, эдийн засагт гүйцэтгэх үүрэг дээшлэх эсэхэд энэхүү үнэлгээгээр хариулт өгсөн болно.

### **ХОЁР. ШАЛГУУР ҮЗҮҮЛЭЛТИЙГ СОНГОСОН ҮНДЭСЛЭЛ, ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ҮР НӨЛӨӨГ ТООЦОЖ, ТОГТООСОН БАЙДАЛ**

Уг үр нөлөөний үнэлгээг хийж гүйцэтгэхдээ хуулийн төслийн зорилго, хамрах хүрээ, зохицуулах асуудалтай уялдуулан аргачлалд дурдсан нийт 6 шалгуур үзүүлэлтээс ажлын хэсгийн гишүүд дараах 5 шалгуур үзүүлэлтийг сонголоо. Үүнд:

1. зорилгод хүрэх байдал;
2. практикт хэрэгжих боломж;
3. ойлгомжтой байдал;

4. хүлээн зөвшөөрөгдөх байдал;
5. харилцан уялдаа.

**1. Зорилгод хүрэх байдал:** Хуулийн төсөлд тусгагдсан зохицуулалтууд тулгамдаж буй асуудлуудыг шийдвэрлэж чадах эсэх, төсөл боловсруулах үндэслэл, шаардлагад нийцсэн эсэх, төслийн зорилгод хүрч чадах эсэхийг тооцох зорилгоор тус шалгуур үзүүлэлтийг сонгосон.

**2. Практикт хэрэгжих боломж:** Хуулийн төсөлд шинээр бий болж байгаа чиг үүрэг, эрх хэмжээ хэрэгжих боломжтой эсэхийг тодруулах шаардлагатайг харгалзан тус шалгуур үзүүлэлтийг сонгосон.

**3. Ойлгомжтой байдал:** Хууль хэрэглэх, хэрэгжүүлэх субъектүүдийн (санхүүгийн хоршоо, түүний гишүүд, салбарын бусад оролцогчид) хувьд ойлгомжтой байгаа эсэх, агуулга, хэл зүй, найруулгын хувьд тодорхой, ойлгомжтой эсэхийг тогтоох зорилгоор энэ шалгуур үзүүлэлтийг сонголоо.

**4. Хүлээн зөвшөөрөгдөх байдал:** Хуулийн зохицуулалтын үр дагаварт шууд хамаарах субъектүүд (санхүүгийн хоршоо, түүний гишүүд, салбарын бусад оролцогчид) хуулийн төслийг хүлээн зөвшөөрч хэрэгжүүлэх эсэхийг үнэлэх зорилгоор тус шалгуур үзүүлэлтийг сонгосон.

**5. Харилцан уялдаа:** Хуулийн төслийн зүйл, заалт өөр хоорондоо болон бусад хүчин төгөлдөр үйлчилж байгаа хууль тогтоомжтой нийцэж байгаа эсэх, хуулиар үүрэг хүлээсэн субъектүүдийн чиг үүрэг давхардсан, эсхүл зөрчилдөж байгаа эсэхэд үнэлгээ хийх шаардлагатай гэж үзэж тус шалгуур үзүүлэлтийг сонгосон.

Харин хууль тогтоомжийг хэрэгжүүлэхтэй холбогдон гарах зардлын тооцоог Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 12.1.4 дэх хэсэгт заасан аргачлалын дагуу нарийвчлан тооцох тул “Зардал тооцох” шалгуур үзүүлэлтийг хуулийн төслийн үр нөлөөг үнэлэхэд сонгоогүй болно.

## ГУРАВ. ХУУЛИЙН ТӨСЛӨӨС ҮР НӨЛӨӨГ ҮНЭЛЭХ ХЭСГИЙГ ТОГТООСОН БАЙДАЛ

Сонгосон шалгуур үзүүлэлтийн дагуу үр нөлөөг үнэлэхэд хамруулах хэсэг, түүнийг шалгах хэрэгслийг дараах байдлаар тогтоолоо.

| № | Шалгуур үзүүлэлт         | Үр нөлөөг үнэлэх хэсэг                                                                                                             | Шалгах хэрэгсэл                                                                                                                                                                                                    |
|---|--------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 1 | Зорилгод хүрэх байдал    | Зорилт 1: Хуулийн төслийн 5, 7, 10, 12 дугаар бүлэг, 13, 27, 31, 51, 52, 54 дугаар зүйл.<br>Зорилт 2: Хуулийн төслийн 8, 9, бүлэг. | Хуулийн төслийн үзэл баримтлалд тусгасан хуулийн төсөл боловсруулах хэрэгцээ, шаардлагад нийцсэн эсэхэд дүн шинжилгээ хийх.                                                                                        |
| 2 | Практикт хэрэгжих боломж | Хуулийн төслийн 2, 3, 5, 7, 8, 9, 12 дугаар бүлэг, 19 дүгээр зүйл.                                                                 | Хуулийн төслийн зохицуулалт нь практикт хэрэгжих боломжтой эсэхэд дүн шинжилгээ хийх.                                                                                                                              |
| 3 | Ойлгомжтой байдал        | Хуулийн төслийг бүхэлд нь хамруулах.                                                                                               | Хуулийн төсөлд иргэд, хуулийн этгээд, холбогдох байгууллагуудаас ирүүлсэн саналуудад дүгнэлт хийх, Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 3 дугаар бүлэг болон 12.1.1 дэх хэсэгт заасан аргачлалд нийцсэн эсэхийг шалгах. |

|   |                            |                                      |                                                                                                                                                                                              |
|---|----------------------------|--------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 4 | Хүлээн зөвшөөрөгдөх байдал | Хуулийн төслийг бүхэлд нь хамруулах. | Хуулийг хэрэглэх иргэн, хуулийн этгээдээс хуулийн төсөлд бичгээр ирүүлсэн санал болон, хуулийн төслийн хэлэлцүүлгүүдээс гарсан саналуудад дүн шинжилгээ хийх.                                |
| 5 | Зардал                     | Хуулийн төслийг бүхэлд нь хамруулах. |                                                                                                                                                                                              |
| 6 | Харилцан уялдаа            | Хуулийн төслийг бүхэлд нь хамруулах. | Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 29.1.1, 29.1.5, 29.1.7 дахь хэсэг болон “Хууль тогтоомжийн төслийн үр нөлөөг үнэлэх аргачлал”-ын 4.10-д заасан шаардлага, шалгуурыг хангасан эсэхийг шалгах. |

### 3.1. “Зорилгод хүрэх байдал”-ыг үнэлэх хэсгийг сонгосон талаар:

Хуулийн төсөл боловсруулахад дэвшүүлсэн зорилтыг хангах чиглэлээр тодорхой зохицуулалтыг тусгасан байдлыг шалгаж үзвэл:

Зорилт 1: Салбарын зохицуулалтын орчин боловсронгуй болгох, зах зээлд оролцогчдын эрх ашгийг хамгаалах таатай орчин бүрдүүлэх:

Санхүүгийн хоршооны тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөлд салбарын зохицуулалтын орчныг илүү боловсронгуй, хэрэгжих боломжтой, хийдэл, давхардалгүй болгох, зах зээлд оролцогчид, гишүүдийн эрх ашгийг хамгаалах, хяналт шалгалт, албадлагын арга хэмжээний зохицуулалтын талаар заалтуудыг оруулсан. Хуулийн төслөөс эдгээр асуудалтай холбоотой дараах бүлэг, зүйл, заалтуудыг үнэлэхээр сонгож авлаа.

Сонгож авсан зохицуулалт: 5, 7, 10, 12 дугаар бүлэг, 31, 52, 54 дүгээр зүйл

Зорилт 2: Санхүүгийн салбарын хөгжлийн чиг хандлагад нийцүүлэх нэгдсэн дэд бүтэц бий болгох:

Хуулийн төслийн шинэчилсэн найруулгад санхүүгийн хоршоодын дундын санхүүгийн байгууллага болох санхүүгийн хоршоодын нэгдсэн төвийг байгуулах, түүний үйл ажиллагаа, тогтворжуулалтын сан болон хадгаламж хамгааллын тогтолцооны талаарх зохицуулалтыг нарийвчлан тусгасан бөгөөд эдгээр бүлэг, зүйл, заалтуудыг үнэлэхээр сонгож авлаа.

Сонгож авсан зохицуулалт: 8, 9 дүгээр бүлэг

### 3.2. “Практикт хэрэгжих боломж”-ийг үнэлэх хэсгийг сонгосон талаар:

Санхүүгийн хоршооны үйл ажиллагааны зохицуулалтыг илүү тодорхой, ойлгомжтой болгохтой холбоотой 2, 3, 5 дугаар бүлэг, 15 дугаар зүйл, зах зээлийн оролцогчдыг дэмжсэн бодлого баримтлах, хэрэглэгчийн эрх ашгийг хамгаалахтай холбоотойгоор 7, 8, 9 дүгээр бүлэг, мөн хяналт, шалгалт, хариуцлагын тогтолцоог сайжруулах зорилгоор 12 дугаар бүлэг, 19 дүгээр зүйлийг хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөлд сайжруулан оруулсан бөгөөд дээрх зүйл, заалтуудыг “практикт хэрэгжих боломж”-ийг үнэлэх хэсгээр сонгон авлаа.

### 3.3. “Ойлгомжтой байдал”-ыг үнэлэх хэсгийг сонгосон талаар:

Хуулийн төсөл боловсруулалтын хувьд Хууль тогтоомжийн тухай хууль, Хууль тогтоомжийн төсөл боловсруулах аргачлалд заасан шаардлагыг хангасан эсэх, түүнчлэн хууль

хэрэглэх, хэрэгжүүлэх этгээдүүд хуулийг ойлгож хэрэглэх, хэрэгжүүлэх боломжтой байдлаар боловсруулагдсан эсэхийг шалгахын тулд хуулийн төслийг бүхэлд нь сонгон авч “Ойлгомжтой байдал” гэсэн шалгуур үзүүлэлтийг үнэлэхээр тогтоолоо.

### **3.4. “Хүлээн зөвшөөрөгдөх байдал”-ыг үнэлэх хэсгийг сонгосон талаар:**

Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 13 дугаар зүйлд заасны дагуу хууль тогтоомжийн хэрэгцээ, шаардлагад урьдчилан тандалт судалгаа хийхэд шинэчилсэн найруулгын төсөл боловсруулах шаардлагатай гэж дүгнэсэн. Иймд Санхүүгийн хоршооны тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөл боловсруулах замаар холбогдох асуудлыг цогцоор шийдвэрлэх учир хуулийн төслийг бүхэлд нь сонгож хуулийг хэрэглэх, эрх ашиг хөндөгдөх этгээдүүдээс санал авах нь зүйтэй гэж үзсэн.

### **3.5. “Харилцан уялдаа”-г үнэлэх хэсгийн сонгосон талаар:**

Хуулийн төсөл Монгол Улсын Үндсэн хууль, бусад хууль, тогтоомжтой уялдсан эсэх, хуулийн төслийн зүйл, хэсэг, заалт хоорондоо болон бусад хуультай зөрчилдөөгүй, давхардаагүй эсэх зэргийг шалгахад хуулийн төслийг бүхэлд нь сонгох нь зүйтэй гэж үзлээ.

## **ДӨРӨВ. ШАЛГУУР ҮЗҮҮЛЭЛТЭД ТОХИРОХ ШАЛГАХ ХЭРЭГСЛИЙН ДАГУУ ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ҮР НӨЛӨӨГ ҮНЭЛСЭН БАЙДАЛ**

### **4.1. Шалгуур үзүүлэлт: Зорилгод хүрэх байдал**

Хуулийн төслийн үзэл баримтлал, хуулийн төслийн бүтэц, зохицуулалт, хамрах хүрээ, агуулгад дүн шинжилгээ хийж үзэхэд санхүүгийн хоршооны салбарын эрх зүйн үндсийг тодорхойлж, түүний үйл ажиллагаатай холбогдон үүсэх харилцаа, дэд бүтцийн байгууллагууд болон хяналт, зохицуулалтыг боловсронгуй болгосноор бүтээгдэхүүн, үйлчилгээний төрөл нэмэгдэж, хүртээмжийг нэмэгдүүлэн зах зээлийн хөгжлийг дэмжихэд хуулийн төслийн үндсэн зорилго оршино.

Энэхүү зорилгын хүрээнд зарчмын шинжтэй зорилтуудыг дэвшүүлэн тэдгээрийн биелэлтийг хангах үүднээс санхүүгийн хоршооны тухай хуулийн төслийг шинэчлэн найруулах хувилбарыг сонгосон.

Хуулийн төсөлд:

1. Салбарын зохицуулалтын орчин боловсронгуй болгох, санхүүгийн хэрэглэгчдийн эрх ашиг, хамгаалах таатай орчин бүрдүүлэх;
2. Зөвшөөрлийн тухай хуульд нийцүүлэн төрийн үйлчилгээг түргэн шуурхай хүргэх, хяналтыг бий болгох;
3. Санхүүгийн хоршооны салбарын хөгжлийн чиг хандлагад нийцүүлэх нэгдсэн дэд бүтэц, 3 давхар хамгаалалтын тогтолцоог (нөөцийн сан, тогтворжуулалтын сан, хадгаламжийн даатгал) бий болгох;
4. Гишүүнчлэлийн хамрах хүрээг олон улсын нийтлэг жишигт нийцүүлсэх, хоршооллын хөдөлгөөнийг санхүүгийн хоршоогоор тэлэх, шинэ хоршоо хөдөлгөөнөөс үүсэж чадавхажсан хоршоодыг дараагийн шатанд хүргэх нөхцлийг бий болон зохицуулах.

Зорилтуудын хүрээнд Санхүүгийн хоршооны тухай хуулийн үйлчлэх хүрээ, нэр томьёоны тайлбар, үйл ажиллагааны зарчим, санхүүгийн хоршооны зохицуулалт, үйл ажиллагаа эрхлэх

шаардлага, зохион байгуулалт, санхүүгийн тайлан, аудит, татвар, хяналт шалгалт, санхүүгийн хоршоодын нэгдсэн төв, тогтворжуулалтын сангийн үйлчилгээ, хадгаламж хамгааллын тогтолцоо, санхүүгийн хоршоог өөрчлөн байгуулах, татан буулгах, албадлагын арга хэмжээ зэрэг зохицуулалтуудыг шинээр нэмэх болон сайжруулан оруулсан.

Улсын Их Хурлаас 2011 онд Хадгаламж, зээлийн хоршооны тухай хуулийг баталсан ба 2015 онд Зөрчлийн тухай хууль баталсантай холбоотой, 2022 онд Улсын бүртгэлийн ерөнхий хуульд оруулсан нэмэлт, өөрчлөлттэй холбоотой, 2023 онд Зөвшөөрлийн тухай хууль (шинэчилсэн найруулга)-тай холбоотой, 2024 онд төрийн үйлчилгээг цахим хэлбэрээр үзүүлэхтэй холбоотой хууль хоорондын давхардал, хийдэл, зөрчлийг арилгах зорилгоор 4 удаа нэмэлт, өөрчлөлт оруулснаас өөрөөр өөрчлөлт хийгдээгүй бөгөөд Хорооноос салбарын оролцогчдын дунд явуулсан судалгаа, зохицуулалттай этгээдийн өгсөн санал, хүсэлт, олон улсын чиг хандлагын судалгаа тасралтгүй хөгжиж буй зах зээлийн чиг хандлагад нийцүүлэн, олон улсын сайн туршлагад тулгуурлан хуулийн хэрэгжилтэд тулгарч буй бэрхшээлийг арилгах, хуульд салбарын хөгжлийг дэмжих, хэрэглэгчийн эрх ашгийг хамгаалах харилцааг нэмж зохицуулах бусад нийгэм, соёлын нийтлэг хэрэгцээг бүрэн хангаж чадахуйц, Хөдөө аж ахуйн орны мал аж ахуйн онцлогт тохирсон бүтээгдэхүүн үйлчилгээтэй санхүүгийн хоршоог хөгжүүлэх эрх зүйн орчин, зохицуулалтыг бий болгох хууль эрх зүйн орчныг олон улсын жишигт нийцүүлэх зайлшгүй шаардлага үүсээд байна.

Дээр дурдсан зорилтуудыг хангах эрх зүйн зохицуулалтыг хуулийн төсөлд тусгасан байдлыг авч үзвэл:

**1. Салбарын зохицуулалтын орчин боловсронгуй болгох, зах зээлд оролцогчдын эрх ашгийг хамгаалах таатай орчин бүрдүүлэх (Зорилт 1);**

Хуулийн төслийн 3 дугаар зүйлд “Санхүүгийн хоршооноос бусад хоршоо энэ хуулийг дагаж мөрдөхгүй” гэсэн хуулийн үйлчлэх хүрээг шинээр оруулснаар хуулийг илүү ойлгомжтой, төөрөгдөл үүсгэхгүй болгожээ.

Түүнчлэн хуулийн төслийн 27 дугаар зүйлд бүх гишүүдийн хурлыг цахим хэлбэрээр хуралдуулж болно гэсэн заалт нэмж оруулсан нь салбарын хөгжлийг техник, технологи, зах зээлийн хурдтай өөрчлөлтөд тохируулсан байна. Мөн хуулийн төслийн 13 болон 59 дүгээр зүйлд тэргүүлэгчдийн зөвлөл болон гүйцэтгэх захирлын шаардлагад мөнгө угаах болон терроризмыг санхүүжүүлэх үйл ажиллагаа болон эдийн засгийн гэмт хэрэгтэй холбоотойгоор ял шийтгэл хүлээж байгаагүй гэж, 51 дүгээр зүйл буюу санхүүгийн тайланг аудитаар баталгаажуулах, 52 дугааа зүйл татвар, 54 дүгээр зүйл санхүүгийн хоршоодын нэгдсэн төв гэсэн заалтыг тус тус шинээр нэмж оруулсан.

**2. Санхүүгийн салбарын хөгжлийн чиг хандлагад нийцүүлэх нэгдсэн дэд бүтэц бий болгох (зорилт 3);**

Санхүүгийн хоршоод гишүүдийн хөрөнгийг хамгаалах зорилгоор үйл ажиллагааны түр хугацааны хүндрэлд орсон, төлбөр түргэн гүйцэтгэх чадвар алдагдсан хоршоодод мэргэжил арга зүйн болон санхүүгийн туслалцааг үзүүлж, үйл ажиллагааг сэргээх тогтворжуулалтын сангийн зохицуулалтыг 8 дугаар бүлэгт, хадгаламжийн даатгалын сан буюу хоршоо дампуурсны дараа даатгагдсан хадгаламжийг хадгаламж эзэмшигчид нөхөн олгодог тогтолцоог тусгайлсан хуулиар зохицуулах талаар 9 дүгээр бүлэгт тус тус оруулсан. Одоогийн мөрдөгдөж буй хуульд хадгаламж, зээлийн хоршооны салбарын хамгаалалтын давхаргууд болох тогтворжуулалтын сан, хадгаламж хамгаалалтын тогтолцооны талаар тусгасан боловч одоог хүртэл хэрэгжээгүй. Учир нь

хамгааллын тогтолцоотой болох нь зах зээлд үйл ажиллагаа явуулж буй санхүүгийн хоршоод, холбооны санал, хүсэлтэй бүрэн нийцсэн зохицуулалт ба хэрэгжих бүрэн боломжтой юм.

#### 4.3.Шалгуур үзүүлэлт: *Ойлгомжтой байдал*

“Ойлгомжтой байдлыг судлах” шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд хуулийн төсөл нь хэрэгжүүлэх, хэрэглэх этгээдүүдэд ойлгомжтой байдлаар томъёологдсон эсэхийг шалгах үүднээс Монголын хадгаламж, зээлийн хоршоодын үндэсний холбооноос санал авах тухай албан бичгийг хуулийн төслийн үзэл баримтлал, танилцуулга, хуулийн төслийн хамтаар хүргүүлж, саналыг авав.

Дээрх байгууллагаас ирүүлсэн саналуудаас хуулийн төслийн ойлгомжтой байдал гэсэн шалгах хэрэгслийн хүрээнд өгсөн саналыг нэгтгэн судлаад санал өгсөн байгууллагуудын тухайд ойлгомжгүй байгаа зохицуулалтуудыг дараах байдлаар тогтоолоо.

| № | Санал ирүүлсэн байгууллагын нэр | Саналын агуулга                                                                                                                                                     | Ойлгомжгүй байгаа хуулийн төслийн зохицуулалт                                                                                                                                                                                                |
|---|---------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 1 | МХЗХҮХ                          | 45.1.Тэргүүлэгчдийн болон хяналтын зөвлөл, зээлийн хорооны гишүүнд цалин олгохгүй бөгөөд урамшуулал, сонгуульт үүрэгтэй холбогдон гарсан зардлыг нөхөн олгож болно. | Бусад хуультайгаа зөрчилдөхөөргүй болгох, идэвхжүүлэх хэмжээнд нь оруулж өгөх-ХХОАТ-ын тухай хуульд цалин болон түүнтэй адилтгах орлогод ТЗ болон ХЗ-ийн урамшуулал орсон байдаг. НД-ийн хуульд тогтмол шинж чанартай орлогоос НД суутгадаг. |

Түүнчлэн энэхүү шалгах хэрэгслийн дагуу хуулийн төслийг Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 29 дүгээр зүйлд заасан хууль тогтоомжийн төслийн эх бичвэрийн агуулгад тавигдах нийтлэг шаардлага, 30 дугаар зүйлд заасан хуулийн төслийн хэл зүй, найруулгад тавих нийтлэг шаардлагад нийцүүлэн боловсруулсан эсэхийг шалгахдаа Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн дараах заалтад заасан шаардлагыг хангасан эсэхэд хариулт өгөх замаар шалгалаа.

| Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 29 дүгээр зүйлд заасан Хуулийн төслийн эх бичвэрийн агуулгад тавих нийтлэг шаардлага                                       |                                                                                                                                                            |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн зохицуулалт                                                                                                                | Хуулийн төслийн зохицуулалтад үнэлгээ хийсэн байдал                                                                                                        |
| 29.1.1. Монгол Улсын Үндсэн хууль, Монгол Улсын олон улсын гэрээнд нийцсэн, бусад хууль, үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлалтай уялдсан байх;          | Уг хуулийн төслийн зохицуулалт нь Монгол Улсын Үндсэн хууль, Монгол Улсын олон улсын гэрээ болон үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлалтай нийцсэн байна. |
| 29.1.2. тухайн хуулиар зохицуулах нийгмийн харилцаанд хамаарах асуудлыг бүрэн тусгасан байх;                                                               | Шаардлага хангасан.                                                                                                                                        |
| 29.1.3. тухайн хуулиар зохицуулах нийгмийн харилцааны хүрээнээс хальсан асуудлыг тусгахгүй байх;                                                           | Шаардлага хангасан.                                                                                                                                        |
| 29.1.4. тухайн хуулиар зохицуулах нийгмийн харилцаанд үл хамаарах хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах буюу хүчингүй болсонд тооцох тухай заалт тусгахгүй байх; | Шаардлага хангасан.                                                                                                                                        |



|                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |                     |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------|
| 29.1.5. зүйл, хэсэг, заалт нь хоорондоо зөрчилгүй байх;                                                                                                                                                                                                                                                       | Шаардлага хангасан. |
| 29.1.6. хэм хэмжээ тогтоогоогүй, тунхагласан шинжтэй буюу нэг удаа хэрэгжүүлэх заалт тусгахгүй байх;                                                                                                                                                                                                          | Шаардлага хангасан. |
| 29.1.7. бусад хуулийн заалтыг давхардуулан заахгүйгээр шаардлагатай бол түүнийг иш татах, энэ тохиолдолд ишлэлийг тодорхой хийж, хуулийн нэр болон хэвлэн нийтэлсэн албан ёсны эх сурвалжийг бүрэн гүйцэд заасан байх;                                                                                        | Шаардлага хангасан. |
| 29.1.8. тухайн хуулиар зохицуулах нийгмийн харилцаа, хуулийн үйлчлэх хүрээ, эрх зүйн харилцаанд оролцогч хүн, хуулийн этгээдийн эрх, үүрэг, зохицуулалтад удирдлага болгох зарчим, харгалзан үзэх нөхцөл байдал, нийтийн эрх зүйн этгээдийн чиг үүрэг, эрх хэмжээ, тэдгээрийг биелүүлэх журмыг тусгасан байх; | Шаардлага хангасан. |
| <b>Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 30 дугаар зүйлд заасан Хуулийн төслийн хэл зүй, найруулгад тавих нийтлэг шаардлага</b>                                                                                                                                                                                     |                     |
| 30.1.1. Монгол Улсын үндсэн хууль, бусад хуульд хэрэглэсэн нэр томъёог хэрэглэх;                                                                                                                                                                                                                              | Шаардлага хангасан. |
| 30.1.2. нэг нэр томъёогоор өөр өөр ойлголтыг илэрхийлэхгүй байх;                                                                                                                                                                                                                                              | Шаардлага хангасан. |
| 30.1.3. үг хэллэгийг монгол хэл бичгийн дүрэмд нийцүүлэн хоёрдмол утгагүй товч, тодорхой, ойлгоход хялбараар бичих;                                                                                                                                                                                           | Шаардлага хангасан. |
| 30.1.4. хүч оруулсан нэр томъёо хэрэглэхгүй байх;                                                                                                                                                                                                                                                             | Шаардлага хангасан. |
| 30.1.5. жинхэнэ нэрийг ганц тоон дээр хэрэглэх.                                                                                                                                                                                                                                                               | Шаардлага хангасан. |

#### **4.4.Шалгуур үзүүлэлт: Хүлээн зөвшөөрөгдөх байдал**

Хууль тогтоомжийн төслийн үр нөлөөг үнэлэх аргачлалд заасны дагуу “Хүлээн зөвшөөрөгдөх байдал” гэсэн шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд тухайн хуулийн төслийн зохицуулалт иргэд, байгууллагад хэрхэн нөлөөлөх, түүнийг эдгээр этгээдүүд хүлээн зөвшөөрөх эсэхийг шалгадаг. Өөрөөр хэлбэл тухайн зохицуулалтаар иргэдийн эрх, эрх чөлөөг хязгаарлаж байгаа эсэх, аж ахуйн нэгжид шинээр үүрэг хүлээлгэсэн эсэх, эсхүл тухайн хуулийн төслийн хэрэгжүүлэх байгууллагын үйл ажиллагаанд нийцэх эсэхийг шалгав.

Санхүүгийн зохицуулах хорооны Ажлын албаны даргын 2018 оны 5 дугаар сарын 04-ний өдрийн 75 тоот тушаалаар Хадгаламж, зээлийн хоршооны тухай хуулийн хэрэгжилтийн үр дагаварт үнэлгээ хийх, шинэчилсэн найруулгын төслийн үзэл баримтлал, танилцуулга, хуулийн төсөл боловсруулах, төслийн үр нөлөөний үнэлгээ, зардлын тооцоолол хийх, төслийг хэлэлцүүлж санал авах чиг үүрэг бүхий ажлын хэсгийг Санхүүгийн зохицуулах хороо, Монголын хадгаламж, зээлийн хоршоодын үндэсний холбооны төлөөллийг оролцуулан байгуулж, хуулийн төслийг боловсруулсан. Ажлын хэсгийн бүрэлдэхүүнд Монголын хадгаламж, зээлийн хоршоодын үндэсний холбооны төлөөлөл орсноор салбарын оролцогчдын талаас баримталж буй байр суурь, чиглэлийг тусгах боломжийг бүрдүүлж байна.

#### 4.5. Шалгуур үзүүлэлт: Харилцан уялдаа

Тус шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд хуулийн төслийн үр нөлөөг шалгахдаа хуулийн төслийн тодорхой зүйл заалтыг бус хуулийн төслийн зарим зохицуулалтыг одоо хүчин төгөлдөр үйлчилж буй Иргэний хууль, Хуулийн этгээдийн улсын бүртгэлийн тухай хууль, Зөвшөөрлийн тухай хууль, Санхүүгийн зохицуулах хорооны эрх зүйн байдлын тухай хууль, Зөрчлийн тухай хууль, Банк эрх бүхий хуулийн этгээдийн мөнгөн хадгаламж, мөнгөн хөрөнгийн шилжүүлэг, зээлийн үйл ажиллагааны тухай хууль, Хоршооны тухай хууль, Аудитын тухай хууль зэрэг хуулиудтай харьцуулж үзлээ.

Ингэхдээ төсөлд тусгасан зүйл, заалт бүрийг харьцуулахыг оролдсонгүй. Учир нь энэхүү үр нөлөөг тооцох судалгааны ойлгомжтой байдал шалгуур үзүүлэлтийн хэсэг болон Санхүүгийн хоршооны тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын үзэл баримтлалд “Уг хуулийн төслийн зохицуулалт нь Монгол Улсын Үндсэн хууль, Монгол Улсын олон улсын гэрээ болон үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлалтай нийцсэн байна” гэж үзсэн.

| № | Иргэний хууль                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          | Санхүүгийн хоршооны тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөл                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |
|---|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|   | <p><b>454 дүгээр зүйл. Мөнгөн хадгаламжийн гэрээ</b></p> <p>454.1. Мөнгөн хадгаламжийн гэрээгээр банк, мөнгөн хадгаламжийн үйл ажиллагаа эрхлэх эрх бүхий этгээд нь хадгалуулагчийн мөнгийг хадгалах, хадгалуулсан мөнгийг тухайн мөнгөн тэмдэгтээр хүүгийн хамт буцаан олгох үүрэг хүлээнэ.</p> <p>454.2. Мөнгөн хадгаламжийн гэрээнд хадгалалтын хугацаа, хүүгийн хэмжээ, түүнийг тооцох журам, гэрээгээр хүлээсэн үүргээ биелүүлээгүйгээс талуудын хүлээх хариуцлагыг тусгана.</p> <p>454.3. Хуульд өөрөөр заагаагүй бол мөнгөн хадгаламжийн гэрээг хадгаламжийн дэвтэр, хадгаламжийн сертификат болон хуульд заасан бусад арга хэрэгслийг ашиглан бичгээр байгуулна.</p> <p><i>/Энэ хэсэгт 2011 оны 12 дугаар сарын 15-ны өдрийн хуулиар өөрчлөлт оруулсан/</i></p> <p>454.4. Хадгалуулагч хэдийд ч гэрээг цуцалж, хадгалуулсан мөнгөө хүүгийн хамт буцаан авах эрхтэй.</p> <p>454.5. Хуульд өөрөөр заагаагүй бол банк, мөнгөн хадгаламжийн үйл ажиллагаа эрхлэх эрх бүхий этгээд хадгалуулагчийн мөнгөн хадгаламжийн нууцыг хадгалах, холбогдох гүйлгээний талаархи мэдээллийг задруулахгүй байх үүрэгтэй.</p> <p>454.6. Банк, мөнгөн хадгаламжийн үйл ажиллагаа эрхлэх эрх бүхий этгээд мөнгөн хадгаламжийг даатгуулж болно.</p> | <p><b>7 дугаар зүйл. Хадгаламжийн үйл ажиллагаа</b></p> <p>7.1. Санхүүгийн хоршоо Банк, эрх бүхий хуулийн этгээдийн мөнгөн хадгаламж, мөнгөн хөрөнгийн шилжүүлэг, зээлийн үйл ажиллагааны тухай хуульд заасны дагуу гишүүнд данс нээж, хадгаламжийн үйлчилгээ үзүүлнэ.</p> <p>7.2. Хадгаламжийн төрөл, хугацаа болон хадгаламжийн хүүгийн хэмжээг бүх гишүүдийн хурлаас баталсан хадгаламжийн бодлогод нийцүүлэн тэргүүлэгчдийн зөвлөл тогтооно.</p> <p>7.3. Гишүүний хадгаламжийг барьцаалж зээл олгож болно.</p> <p>7.4. Хадгаламж, зээлийн хоршоо гишүүдийн хадгаламжийг албан журмын даатгалд хамруулна.</p> <p>7.5. Гишүүн санхүүгийн хоршоонд төлөх өр төлбөр, үүргийн гүйцэтгэлээ биелүүлээгүй бол түүний хадгалуулсан хөрөнгөөс барьцаа болгож, үүргийн гүйцэтгэлийн хэмжээгээр гүйлгээ хийхийг хязгаарлана.</p> <p>7.6. Санхүүгийн хоршооны гишүүн бүр хуримтлалын данстай байна.</p> |

|   |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |
|---|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|   | <p>454.7. Банк, мөнгөн хадгаламжийн үйл ажиллагаа эрхлэх эрх бүхий этгээд мөнгөн хадгаламжийн үйл ажиллагааг хуулиар зохицуулна.</p> <p>454.8. Мөнгөн хадгаламжийн гэрээгээр хадгалуулсан мөнгөө шаардахад хөөн хэлэлцэх хугацаа хамаарахгүй.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |
| № | Хуулийн этгээдийн улсын бүртгэлийн тухай хууль                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             | Санхүүгийн хоршооны тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөл                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |
|   | <p><b>7 дугаар зүйл. Улсын бүртгэлд бүртгүүлэх хуулийн этгээд</b></p> <p>7.1. Улсын бүртгэлийн байгууллага дараах хуулийн этгээд, түүний салбар, төлөөлөгчийн газрыг бүртгэнэ:</p> <p>7.1.1.нөхөрлөл;</p> <p>7.1.2.компани;</p> <p>7.1.3.холбоо /төрийн бус байгууллага/;</p> <p>7.1.4.сан;</p> <p>7.1.5.хоршоо;</p> <p>7.1.6.шашны байгууллага;</p> <p>7.1.7.нийтийн эрх зүйн хуулийн этгээд;</p> <p>7.1.8.төрийн байгууллага, албан газар;</p> <p>7.1.9.улсын төсөвт үйлдвэрийн газар;</p> <p>7.1.10.аж ахуйн тооцоотой үйлдвэрийн газар.</p> <p>7.1.11.боловсролын сургалтын байгууллага /сургуулийн өмнөх боловсрол, ерөнхий боловсрол, мэргэжлийн болон техникийн, дээд боловсрол/.</p> <p>7.1.12.эрдэм шинжилгээний байгууллага.</p> | <p><b>13 дугаар зүйл. Хадгаламж, зээлийн үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрлийн хүсэлт гаргах</b></p> <p>13.1.Санхүүгийн хоршооны үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрлийн хүсэлт гаргагч нь дор дурдсан баримт бичгийг бүрдүүлж, өргөдлөө Хороонд гаргана. Үүнд:</p> <p>13.1.1.хадгаламж, зээлийн үйл ажиллагаа эрхлэх шийдвэр, хурлын тэмдэглэл;</p> <p>13.1.2.санхүүгийн хоршооны дүрэм;</p> <p>13.1.3.тэргүүлэгчдийн болон хяналтын зөвлөл, зээлийн хорооны ажиллах журам, түүнийг баталсан хурлын тэмдэглэл, шийдвэр;</p> <p>13.1.4.хадгаламжийн болон зээлийн үйл ажиллагааны бодлого, журам, түүнийг баталсан хурлын тэмдэглэл, шийдвэр;</p> <p>13.1.5.гишүүдийн хувь хөрөнгийг банкин дахь хоршооны дансанд байршуулсныг нотлох дансны хуулга;</p> <p>13.1.6.бүх гишүүдийн хурлаар баталсан гурваас доошгүй жилийн бизнес төлөвлөгөө;</p> <p>13.1.7.тэргүүлэгчдийн болон хяналтын зөвлөл, зээлийн хорооны дарга, гишүүн, гүйцэтгэх захирал, нягтлан бодогчийн анкет;</p> <p>13.1.8.санхүүгийн эхлэлтийн тайлан тэнцэл;</p> <p>13.1.9.тэргүүлэгчдийн болон хяналтын зөвлөл, зээлийн хорооны дарга болон гишүүн, гүйцэтгэх захирлын мэргэжил, мэргэшил, ур чадварыг тодорхойлох баримт бичиг, шаардлагатай тохиолдолд орон нутгийн хөгжил, хоршооны талаар мэдлэг, туршлагатайг нотлох тодорхойлолт;</p> <p>13.1.10.гүйцэтгэх захирлыг томилсон тэргүүлэгчдийн зөвлөлийн хурлын тэмдэглэл, шийдвэр;</p> <p>13.1.11.Мөнгө угаах болон терроризмыг санхүүжүүлэхтэй тэмцэх тухай хуулийн 14.1.11-д заасны дагуу хяналт тавих ажилтныг томилсон</p> |

|   |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |
|---|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|   |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    | <p>гүйцэтгэх захирлын тушаал, холбогдох бусад баримт бичиг;</p> <p>13.1.12.бүх гишүүдийн хурлаар баталсан Мөнгө угаах болон терроризмыг санхүүжүүлэхтэй тэмцэх тухай хуулийн 14.4-т заасан дотоод хяналтын хөтөлбөр;</p> <p>13.1.13.хувь хөрөнгө нь Мөнгө угаах болон терроризмыг санхүүжүүлэхтэй тэмцэх тухай хуульд заасан шаардлагыг хангасан, хууль ёсны үйл ажиллагаанаас бий болсон орлого болохыг нотлох баримт, тайлбар тодруулга;</p> <p>13.1.14.үйл ажиллагаа явуулах ажлын байр, шуудан болон цахим шуудангийн хаяг, холбоо барих утасны дугаарын мэдээлэл;</p> <p>13.1.15.үйл ажиллагаа явуулах барилга байгууламжийн гаднах орчны аюулгүй байдлыг хангах, дүрс бичлэгийн техник, хэрэгсэл суурилуулсан талаар цагдаагийн байгууллагын дүгнэлт</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |
| № | <p><b>Банк эрх бүхий этгээдийн мөнгөн хадгаламж, мөнгөн хөрөнгийн шилжүүлэг, зээлийн үйл ажиллагааны тухай хууль</b></p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           | <p><b>Санхүүгийн хоршооны тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөл</b></p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |
|   | <p><b>4 дүгээр зүйл.Банк, эрх бүхий хуулийн этгээдийн мөнгөн хадгаламж, мөнгөн хөрөнгийн шилжүүлэг, зээлийн үйл ажиллагаанд баримтлах зарчим</b></p> <p>Хэвлэх</p> <p>4.1.Банк, эрх бүхий хуулийн этгээд нь иргэн, хуулийн этгээд, Монгол Улсын хууль тогтоомжийн дагуу эрх зүйн байдал нь тодорхойлогдсон этгээд /цаашид "харилцагч" гэх/-д үзүүлэх мөнгөн хадгаламж, мөнгөн хөрөнгийн шилжүүлэг, зээлийн үйл ажиллагаанд дараах зарчмыг баримтална:</p> <p>4.1.1.үйл ажиллагааны нууцлал, аюулгүй, найдвартай байдлыг хангах;</p> <p>4.1.2.харилцагчид үйл ажиллагааны ерөнхий мэдээлэл, зөвлөгөөг өгч, ил тод байдлыг хангах;</p> <p>4.1.3.талуудын тэгш оролцоог хангах;</p> <p>4.1.4.хувийн ашиг сонирхлоо харилцагчийн ашиг сонирхлоос дээгүүр тавихгүй байх;</p> <p>4.1.5.хууль тогтоомжид заасан шаардлага хангасан харилцагчид үйлчилгээ үзүүлэх.</p> <p><b>19 дүгээр зүйл.Банк, эрх бүхий хуулийн этгээдийн зээлийн үйл ажиллагаа</b></p> <p>19.1.Зээлийн ашигласан хугацаа нь зээлдүүлэгчээс зээлдэгчид гэрээнд тохиролцсон хэлбэрээр зээл олгосноор эхэлж, зээлдэгч зээлдүүлэгчид буцаан төлснөөр дуусгавар болно.</p> | <p><b>7 дугаар зүйл. Хадгаламжийн үйл ажиллагаа</b></p> <p>7.1.Санхүүгийн хоршоо Банк, эрх бүхий хуулийн этгээдийн мөнгөн хадгаламж, мөнгөн хөрөнгийн шилжүүлэг, зээлийн үйл ажиллагааны тухай хуульд заасны дагуу гишүүнд данс нээж, хадгаламжийн үйлчилгээ үзүүлнэ.</p> <p>7.2. Хадгаламжийн төрөл, хугацаа болон хадгаламжийн хүүгийн хэмжээг бүх гишүүдийн хурлаас баталсан хадгаламжийн бодлогод нийцүүлэн тэргүүлэгчдийн зөвлөл тогтооно.</p> <p>7.3.Гишүүний хадгаламжийг барьцаалж зээл олгож болно.</p> <p>7.4.Хадгаламж, зээлийн хоршоо гишүүдийн хадгаламжийг албан журмын даатгалд хамруулна.</p> <p>7.5. Гишүүн санхүүгийн хоршоонд төлөх өр төлбөр, үүргийн гүйцэтгэлээ биелүүлээгүй бол түүний хадгалуулсан хөрөнгөөс барьцаа болгож, үүргийн гүйцэтгэлийн хэмжээгээр гүйлгээ хийхийг хязгаарлана.</p> <p>7.6.Санхүүгийн хоршооны гишүүн бүр хуримтлалын данстай байна.</p> <p><b>8 дугаар зүйл.Зээлийн үйл ажиллагаа</b></p> <p>8.1.Санхүүгийн хоршоо Банк, эрх бүхий хуулийн этгээдийн мөнгөн хадгаламж, мөнгөн хөрөнгийн шилжүүлэг, зээлийн үйл ажиллагааны тухай хуульд заасны дагуу гишүүнд зээлийн данс нээж, зээл олгоно.</p> |

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <p>19.2.Зээлдүүлэгч нь зээлийн зориулалт, хүүгийн хэмжээ, хугацаа болон бусад нөхцөлийг тогтоон нийтэд мэдээлэх үүрэгтэй.</p> <p>19.3.Зээлдүүлэгч нь зээлийн зориулалт, зээлийн хүү, хугацаа болон бусад нөхцөлийн талаар зээлдэгчтэй харилцан тохиролцож байгуулсан зээлийн гэрээний үндсэн дээр түүнд зээлийн данс нээж, зээл олгоно.</p> <p>19.4.Хуульд өөрөөр заагаагүй бол зээлийг зээлжих эрх, зээлийн карт, зээлийн шугам зэрэг хэлбэрээр, техникийн хэрэгсэл, программ хангамж ашиглан олгож болно.</p> <p>19.5.Зээлийн гэрээнд заасны дагуу зээлийг зээлдэгчийн зээлийн дансанд шилжүүлсэн, эсхүл зээлдэгч зээлийн данснаас зээлээ ашигласныг зээл олгосонд тооцно.</p> <p>19.6.Зээл олгох хэлбэрийг зээлдэгч, зээлдүүлэгч нь зээлийн гэрээндээ харилцан тохиролцоно.</p> <p>19.7.Зээлдүүлэгч гадаад валютаар зээл хүссэн зээлдэгчид ханшийн эрсдэлийн талаарх зөвлөмж, мэдээллийг өгнө.</p> <p>19.8.Зээлийг зээлийн гэрээнд заасан зориулалтаар нь ашиглах бөгөөд олгосон зээлийн ашиглалтыг зээлдүүлэгч шалгаж, зээлдэгч зээлийг зориулалтын дагуу ашиглаагүй тохиолдолд зээлийн гэрээг нэг талын санаачилгаар цуцалж, олгосон зээлийг нэн даруй буцаан зээлдэгчээс төлөхийг шаардана.</p> <p>19.9.Зээлдэгч барьцаат зээлээ төлсөн, эсхүл хууль, зээлийн гэрээнд заасны дагуу зээлийн гэрээний үүрэг дуусгавар болсон тохиолдолд зээлдүүлэгч зээлдэгчийн зээлийн дансыг хааж, зээлийн барьцаа хөрөнгийг чөлөөлж, энэ тухай эрхийн улсын бүртгэлийн байгууллагад мэдэгдэнэ.</p> <p>19.10.Банкнаас олгох зээлийн үйл ажиллагаатай холбогдсон журмыг Монголбанк, эрх бүхий хуулийн этгээдээс олгох зээлийн үйл ажиллагаатай холбогдсон журмыг Санхүүгийн зохицуулах хороо баталж, хэрэгжилтэд нь хяналт тавина.</p> <p>19.11.Банкнаас олгох зээлийн барьцаа хөрөнгийн үнэлгээтэй холбогдсон журмыг Монголбанк, санхүү, төсвийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага хамтран, эрх бүхий хуулийн этгээдээс олгох зээлийн барьцаа хөрөнгийн үнэлгээтэй холбогдсон журмыг Санхүүгийн зохицуулах хороо, санхүү, төсвийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага хамтран баталж, хэрэгжилтэд нь хяналт тавина.</p> | <p>8.2.Зээлийн төрөл, хугацаа болон зээлийн хүүгийн хэмжээг бүх гишүүдийн хурлаас баталсан зээлийн бодлогод нийцүүлэн тэргүүлэгчдийн зөвлөл тогтооно. Зээлийн хүүг тогтоохдоо зээлийн үйл ажиллагаа эрхэлдэг бусад аж ахуйн нэгжийн зээлийн хүүтэй харьцуулж, гишүүддээ ашигтай байх зарчмыг баримтална.</p> <p>8.3.Санхүүгийн хоршоо нь олгосон зээл болон хүүгийн эргэн төлөлт, хугацаа, барьцаа, батлан даалт зэргийг харгалзан зээлийг ангилж, зээлийн чанарт тогтмол хяналт тавьж, болзошгүй эрсдэлээс сэргийлж зээлийн эрсдэлийн санг байгуулж ажиллана.</p> <p>8.4.Санхүүгийн хоршооны дүрэмд өөрөөр заагаагүй бол гишүүддээ олгох зээл барьцаа, батлан даалт зэрэг хуулиар хориглоогүй үүргийн гүйцэтгэлийг хангах аргаар урьдчилан хангагдсан байна.</p> |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|

|          |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |
|----------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|          | <p>19.12.Гадаад валютын орлогын эх үүсвэртэй, эсхүл ханшийн эрсдэлээс хамгаалагдсан этгээдэд гадаад валютын зээл олгож болно.</p> <p>19.13.Зээлдэгчийн эд хөрөнгийн байдал доройтож зээлийг буцаан төлөх чадваргүй болох нөхцөл байдал бий болохоор, эсхүл болсон бол зээлдүүлэгч зээл олгохоос татгалзах, эсхүл олгосон зээлийг буцаан төлөхийг шаардах эрхтэй.</p> <p>19.14.Зээлдэгч хуулийн этгээд нь олгосон зээлийг өөрийн санхүүгийн тайланд тусгаж, энэ талаарх мэдээллийг зээлдүүлэгчид өгөх үүрэгтэй. Монгол Улсын хууль тогтоомжийн дагуу эрх зүйн байдал нь тодорхойлогдсон этгээд хуулиар санхүүгийн тайлан гаргах үүрэг хүлээсэн бол түүнд энэ хэсэг нэгэн адил хамаарна.</p> <p>19.15.Зээлдүүлэгч анх зээл олгохдоо зээлдэгчээр зээлийн хүүг урьдчилан төлүүлэхийг хориглоно.</p> <p>19.16.Зээлдүүлэгч нь баталгаа гаргагчтай Иргэний хуулийн 234 дүгээр зүйлд заасан шаардлагын дагуу гэрээ байгуулна.</p> |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |
| <b>№</b> | <b>Хоршооны тухай хууль</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               | <b>Санхүүгийн хоршооны тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөл</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |
|          | <p><b>3 дугаар зүйл.Хуулийн үйлчлэх хүрээ</b></p> <p>3.1.Хадгаламж, зээлийн үйл ажиллагаа эрхэлж байгаа хоршооноос бусад хоршоо энэ хуулийг дагаж мөрдөнө.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            | <p><b>3 дугаар зүйл.Хуулийн үйлчлэх хүрээ</b></p> <p>3.1. Санхүүгийн хоршооноос бусад хоршоо энэ хуулийг дагаж мөрдөхгүй.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |
| <b>№</b> | <b>Аудитын тухай хууль</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                | <b>Санхүүгийн хоршооны тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөл</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |
|          | <p><b>10 дугаар зүйл.Санхүүгийн тайланд заавал аудит хийлгэх</b></p> <p>10.2.Энэ хуулийн 10.1-д заасан аж ахуйн нэгж, байгууллага санхүүгийн тайлангийн аудитыг дараах хугацаанд хийлгэсэн байна:</p> <p>10.2.1.хувьцаат компани нь тайлангийн жилийн эцсийн санхүүгийн тайланг хэлэлцэх хувьцаа эзэмшигчдийн хурлаас хоёр ба түүнээс доошгүй долоо хоногийн өмнө;</p> <p>10.2.2.өөрчлөн байгуулагдаж байгаа болон татан буугдаж байгаа, эсхүл бүх хөрөнгөө дуудлага худалдаагаар худалдах гэж байгаа аж ахуйн нэгж, байгууллага тухайн ажиллагааг хэрэгжүүлж эхлэхээс нэг сарын өмнө;</p> <p>10.2.3.банк жилийн эцсийн санхүүгийн тайланг дараагийн санхүүгийн жилийн 03 дугаар сарын 31-ний өдрийн дотор;</p>                                                                                                                                                                                                           | <p><b>51 дүгээр зүйл.Санхүүгийн тайланг баталгаажуулах</b></p> <p>51.1.Санхүүгийн хоршооны санхүүгийн тайланг Монгол Улсын хууль тогтоомжийн дагуу аудитын үйл ажиллагаа эрхлэх зөвшөөрөл бүхий байгууллагаар, эсхүл Хорооны хүлээн зөвшөөрсөн олон улсад нэр хүнд бүхий аудитын байгууллагаар жилд нэгээс доошгүй удаа баталгаажуулна.</p> <p>51.2.Аудитаар баталгаажуулсан жилийн эцсийн санхүүгийн тайланг дараах баримт бичгийн хамт дараа оны 4 дүгээр сарын 30-ны өдрийн дотор Хороонд ирүүлнэ:</p> <p>51.2.1.аудитын дүгнэлт;</p> <p>51.2.2.санхүүгийн жилийн үйл ажиллагааны тайлан, холбогдох тодруулга, тайлбар;</p> <p>51.2.3.холбогдох бусад баримт бичиг.</p> |

|                                                                                                                                          |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <p>10.2.4.бусад аж ахуйн нэгж, байгууллага санхүүгийн жилийн тайланг дараагийн санхүүгийн жилийн 04 дүгээр сарын 30-ны өдрийн дотор.</p> | <p>51.3.Энэ хуулийн 51.2-т заасан баримт бичгийн бүрдэл дутуу тохиолдолд санхүүгийн тайланг ирүүлээгүйд тооцно.</p> <p>51.4.Аудитын байгууллага санхүүгийн хоршооны тэргүүлэгчдийн болон хяналтын зөвлөлд баталгаажуулсан санхүүгийн тайлан, баримт бичгийн талаарх дүгнэлтийг танилцуулна.</p> <p>51.5.Аудитын байгууллага дараах дүгнэлт гаргавал Хороонд ажлын 3 өдрийн дотор холбогдох мэдээллийг хүргүүлнэ:</p> <p>51.5.1.төлбөрийн чадваргүй буюу төлбөрийн чадваргүй болж болзошгүй;</p> <p>51.5.2.санхүүгийн хоршооны ажилтан санхүүгийн байдалд сөргөөр нөлөөлсөн, хууль тогтоомж зөрчсөн үйл ажиллагаанд оролцсон гэж үзсэн.</p> <p>51.6.Санхүүгийн хоршооны санхүүгийн тайланг тусгай зөвшөөрөл олгосноос хойш 2 жилийн хугацаанд энэ хуулийн 51.1-д заасан аудитын байгууллагаар баталгаажуулахгүй байж болох бөгөөд энэ тохиолдолд санхүүгийн тайланг хяналтын зөвлөл хянана. Хянасан санхүүгийн тайланг холбогдох баримт бичгийн хамт энэ хуулийн 51.2-т заасан хугацаанд Хороонд ирүүлнэ.</p> |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|

## ТАВ. ЗӨВЛӨМЖ

Хуулийн төслийн үр нөлөөг үнэлэхэд хуулийн төсөл батлагдсан тохиолдолд зорилгодоо хүрэх байдал эерэг, тухайн зохицуулалтыг дагаж мөрдөх, хэрэгжүүлэх боломжтой, хуулийн төслийг хэрэглэх, хэрэгжүүлэх байгууллага түүнийг хүлээн зөвшөөрч байгаа тул хуулийн төслийг хэвээр үлдээх нь зүйтэй байна.

Хуулийг хэрэгжүүлснээр салбарын зохицуулалтын орчин боловсронгуй болгох, санхүүгийн оролцогчдын эрх ашгийг хамгаалах таатай орчин бүрдүүлэх, санхүүгийн салбарын хөгжлийн чиг хандлагад нийцсэн санхүүгийн тогтвортой байдлыг дэмжсэн нэгдсэн дэд бүтэц 3 давхаргат хамгаалалтын тогтолцоог нэвтрүүлэх өөрчлөлтөөс гадна одоогийн мөрдөж буй хууль дахь олон улсад тогтсон зарчмаас зөрүүтэй зохицуулалтыг залруулах, хадгаламж, зээлийн хоршооны засаглал, тайлагналыг сайжруулах замаар зах зээлийн тогтвортой байдал, цаашдын өсөлтийг хангах, хөдөө аж ахуйн орны мал аж ахуйн онцлогт тохирсон санхүүгийн хоршоог хөгжүүлэх эрх зүйн орчин, зохицуулалтыг бий болгох зорилт хангагдах нөхцөл бүрдэхээр байна.



САНХҮҮГИЙН  
ЗОХИЦУУЛАХ  
ХОРОО

Санхүүгийн хоршооны тухай хуулийн  
шинэчилсэн найруулгын төслийг  
хэрэгжүүлэхтэй холбогдон гарах зардлын  
тооцооны тайлан

2025 он



# САНХҮҮГИЙН ХОРШООНЫ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ШИНЭЧИЛСЭН НАЙРУУЛГЫН ТӨСӨЛД ХИЙСЭН ЗАРДЛЫН ТООЦООНЫ ТАЙЛАН

## НЭГ. ЕРӨНХИЙ ЗҮЙЛ

Хуулийг хэрэгжүүлэхтэй холбоотойгоор зохицуулалттай хуулийн хуулийн этгээд, төрийн байгууллагын гаргаж байгаа зардлыг тооцож, цаашид ачааллыг аль болох багасгах санал боловсруулахад энэхүү зардлын тооцооны зорилго оршино.

Санхүүгийн хоршооны тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төслийг хэрэгжүүлэхтэй холбогдон гарах зардлыг Засгийн газрын 2016 оны 59 дүгээр тогтоолын 4 дүгээр хавсралтаар баталсан “Хууль тогтоомжийг хэрэгжүүлэхтэй холбогдон гарах зардлын тооцоо хийх аргачлал” (цаашид “аргачлал” гэх)-д заасны дагуу хуулийн төслийн зохицуулалтад шинээр орж байгаа чиг үүргийг хэрэгжүүлэх, түүнийг зохицуулахтай холбоотойгоор гарах зардлыг төрийн байгууллага, хуулийн этгээд гэсэн төрлөөр тооцсон болно. Харин хуулийн зохицуулалт иргэнд шинэ үүргийг ногдуулаагүй тул зардал үүсэхгүй гэж үзлээ.

## ХОЁР. ХУУЛИЙН ЭТГЭЭДИЙН ЗАРДЛЫН ТООЦОО

Хуулийг хэрэгжүүлэхтэй холбогдон гарах зардлыг тооцохдоо “Хуулийн этгээдийн зардлыг тооцох”<sup>1</sup> аргачлалыг баримталсан болно. Хуулийн этгээдийн зардлыг тооцох ажлыг дараах үе шаттайгаар зохион байгуулна:

1. Хуулийн этгээдийн гүйцэтгэх үүргийг тогтоох;
2. Зардлыг тооцох;
3. Тоон үзүүлэлтийг тооцох;
4. Нийт зардлын дүнг тооцож гаргах;
5. Хялбарчлах боломжийг шалгах;
6. Нэмэлт зардлыг тооцох.

### 1. Санхүүгийн хоршоодын нэгдсэн төвийн гүйцэтгэх, хэрэгжүүлэх үүрэг:

Санхүүгийн хоршооны тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төслөөр Санхүүгийн хоршоодын нэгдсэн төв нь гишүүн Санхүүгийн хоршоодын санхүүгийн тогтвортой байдлыг хангахад туслах зорилгоор Санхүүгийн хоршоодын санхүүгийн байдал, зохистой харьцааны шалгуур үзүүлэлт, төлбөр түргэн гүйцэтгэх чадварт судалгаа хийж, гарч болзошгүй эрсдэлээс сэргийлэх, таслан зогсоох, хохирлыг багасгах чиглэлээр мэргэжил, арга зүйн зөвлөгөө өгөх, Санхүүгийн хоршоодын хүний нөөцийг бэлтгэх асуудлаар нэгдсэн бодлого боловсруулах, сургах, давтан сургах ажлыг зохион байгуулах, Санхүүгийн хоршоодоос хадгаламж татан төвлөрүүлэх, тэдэнд зээл олгох үйлчилгээг үзүүлэх, Санхүүгийн хоршооны салбарын хөгжлийн бодлого боловсруулж, хэрэгжүүлэх, Санхүүгийн хоршоодод тогтворжуулалтын үйлчилгээ үзүүлэх, Санхүүгийн хоршоодод мэдээллийн технологи, маркетингийн нэгдсэн үйлчилгээ үзүүлэх, цахим төлбөр тооцооны хэрэгсэл гаргах, удирдах, Санхүүгийн хоршоодын нэгдсэн төвийн сул хөрөнгөөр Хорооноос зөвшөөрсөн хөрөнгө оруулалт хийх, Санхүүгийн хоршоодын

---

<sup>1</sup>Засгийн газрын 2016 оны 59 дүгээр тогтоолын дөрөвдүгээр хавсралт, Хууль тогтоомжийг хэрэгжүүлэхтэй холбогдон гарах зардлын тооцоог хийх аргачлал, Дөрөвдүгээр зүйл.

чадавхыг сайжруулах, үр ашгийг нэмэгдүүлэхэд чиглэгдсэн төсөл, хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх үүрэгтэй.

### Олон улсын бүтэц, зохион байгуулалт

Санхүүгийн хоршоодын нэгдсэн төвийг байгуулахад гарах зардлын тооцооллыг хийхийн тулд Олон улсын байгууллагуудын төлөөлөл Литва, Солонгос, ӨАБНУ, Польш зэрэг улсуудын Санхүүгийн хоршоодын нэгдсэн төвийн бүтэц, зохион байгуулалт, хүний нөөц бодлогыг судалж үзэхэд дараах байдалтай байна.

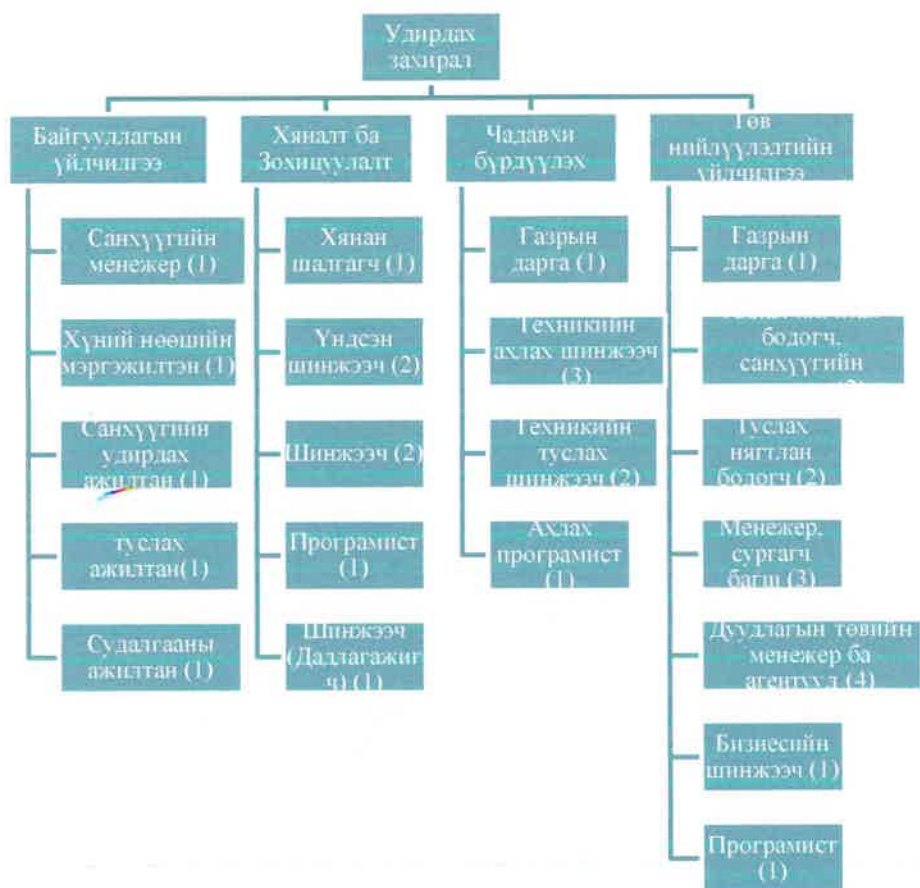
Зураг 1. Литва улсын Санхүүгийн хоршоодын нэгдсэн төвийн бүтэц:



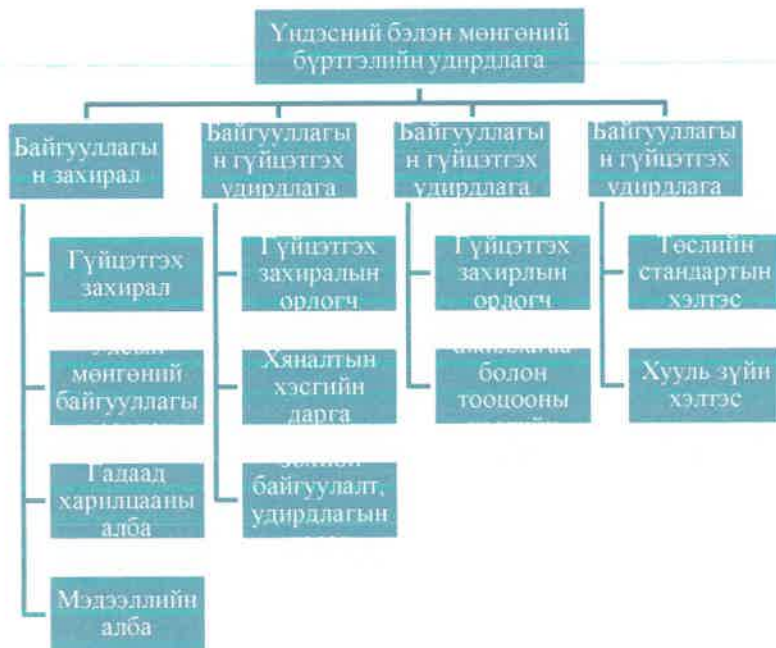
Зураг 2. Солонгос улсын Санхүүгийн хоршоодын нэгдсэн төвийн бүтэц:



Зураг 3. ӨАБНУ холбоо Санхүүгийн хоршоодын нэгдсэн төвийн бүтэц;

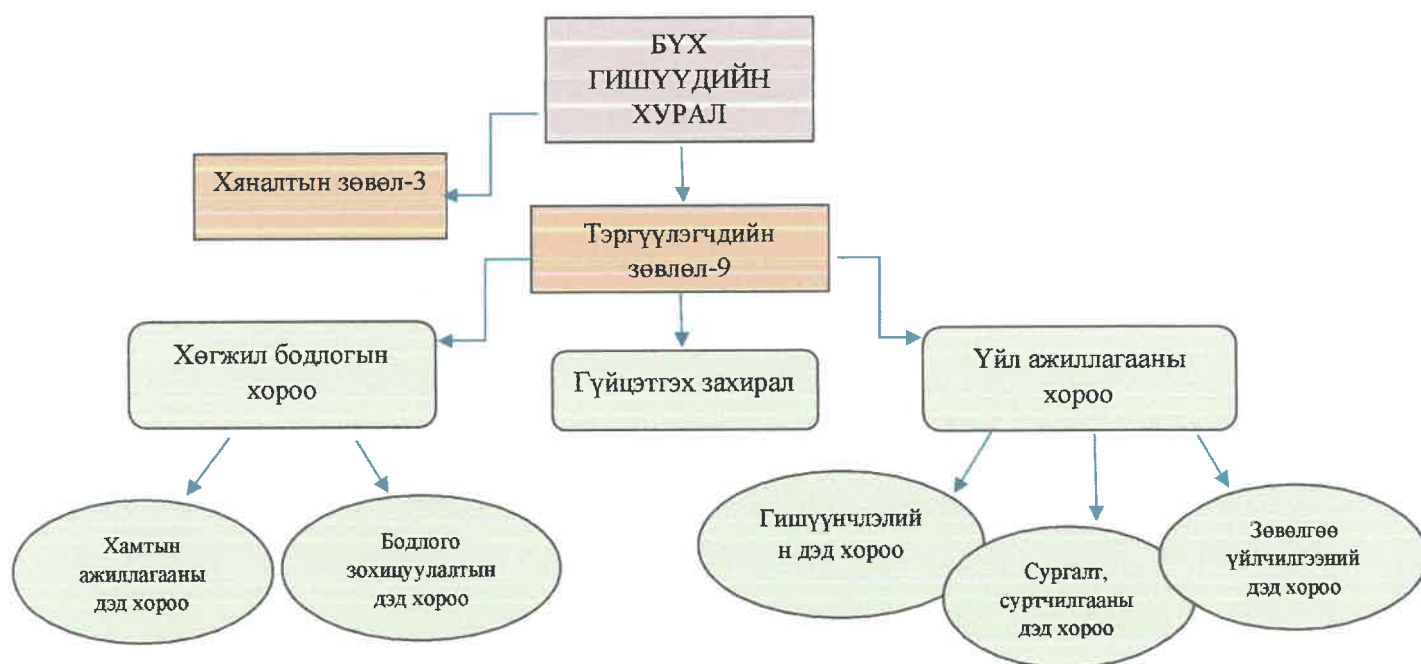


Зураг 4. Польш улс Санхүүгийн хоршоодын нэгдсэн төвийн бүтэц;



**МОНГОЛЫН САНХҮҮГИЙН ХОРШООДЫН  
ҮНДЭСНИЙ ХОЛБООНЫ БҮТЭЦ, ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТ (МХЗХҮХ)**

Зураг 5. Монгол улс /одоогийн холбоо/



Монголын Санхүүгийн хоршоодын үндэсний холбоо нь өдөр тутмын үйл ажиллагааг явуулахдаа гүйцэтгэх захирал, харилцааны менежер гэсэн 2 орон тоотой байна. Сүүлийн 4 жилийн санхүүгийн тайлангаас үйл ажиллагааны орлого, зардал, үр дүнгийн тооцоог үзүүлбэл:

Хүснэгт 1. /төгрөгөөр/

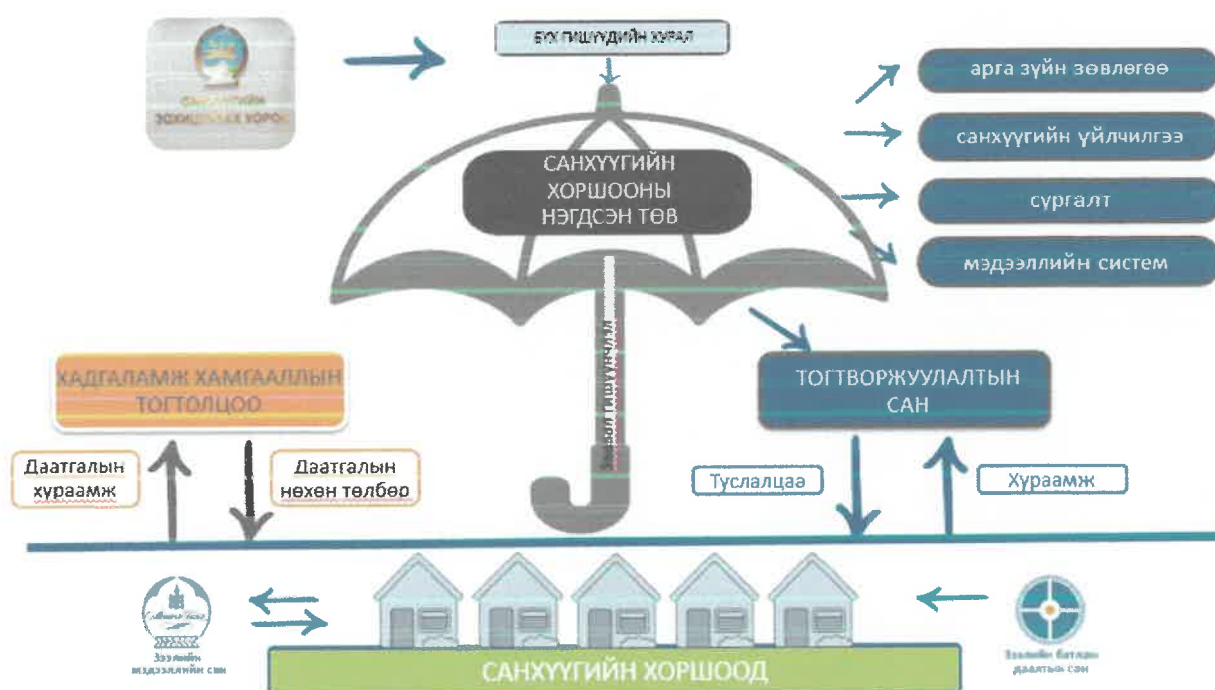
| ҮЗҮҮЛЭЛТ                                | 2021 ОН              | 2022 ОН               | 2023 ОН               | 2024 ОН               |
|-----------------------------------------|----------------------|-----------------------|-----------------------|-----------------------|
| ГИШҮҮДИЙН ТАТВАРЫН ОРЛОГО               | 23,250,000.00        | 29,010,000.00         | 31,500,000.00         | 30,600,000.00         |
| ХӨТӨЛБӨР, ТӨСЛИЙН ОРЛОГО                | 62,970,340.00        | 91,671,809.00         | 37,751,600.00         | 149,599,984.00        |
| <b>СУРГАЛТЫН ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ОРЛОГО</b> |                      |                       |                       | 32,260,000.00         |
| БЭЛЭГ, ХАНДИВ, ТУСЛАМЖИЙН ОРЛОГО        |                      |                       | 3,225,000.00          |                       |
| БУСАД ОРЛОГО                            | 28,866,588.6         | 58,693,550.00         | 28,969,920.36         | 100,838,439.91        |
| <b>ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ОРЛОГЫН ДҮН</b>      | <b>115,086,928.6</b> | <b>179,375,359.00</b> | <b>101,446,520.36</b> | <b>313,258,423.91</b> |
| ТӨСӨЛ, ХӨТӨЛБӨР ХЭРЭГЖҮҮЛСНИЙ ЗАРДАЛ    | 43,958,358.14        | 75,354,732.61         | 12,018,203.00         | 104,002,303.00        |
| <b>СУРГАЛТЫН ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ЗАРДАЛ</b> |                      |                       |                       | 22,172,566.13         |
| ЦАЛИН ХӨЛС, ШАГНАЛ                      | 37,963,903.83        | 39,338,863.70         | 45,798,860.55         | 50,360,492.00         |
| НДШИМТГЭЛ                               | 2,281,873.27         | 5,874,957.96          | 6,769,857.57          | 6,295,061.61          |
| ТҮРЭЭСИЙН ЗАРДАЛ                        | 17,625,000.00        | 10,950,000.00         | 8,354,000.00          | 14,364,000.00         |
| ТОМИЛОЛТЫН ЗАРДАЛ                       | 3,796,000.00         | 1,022,556.90          | 2,442,020.00          | 6,359,490.00          |
| ТЭЭВРИЙН ЗАРДАЛ                         |                      |                       |                       |                       |



|                             |                       |                        |                       |                       |
|-----------------------------|-----------------------|------------------------|-----------------------|-----------------------|
| ЭЛЭГДЛИЙН ЗАРДАЛ            | 5,767,933.95          | 2,652,686.82           | 1,748,938.18          | 1,697,970.10          |
| ШАГНАЛ УРАМШУУЛЛЫН ЗАРДАЛ   |                       |                        |                       |                       |
| ШУУДАН ХОЛБООНЫ ЗАРДАЛ      | 2,064,376.00          | 1,763,507.52           | 2,685,418.24          | 2,560,416.59          |
| БУСАД ЗАРДАЛ                | 7,565,568.38          | 59,591,401.63          | 31,492,862.39         | 91,464,909.51         |
| ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ЗАРДЛЫН ДҮН | <b>121,023,013.56</b> | <b>196,548,707.14</b>  | <b>111,310,159.93</b> | <b>299,277,208.94</b> |
| ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ҮР ДҮН      | <b>(5,936,084.96)</b> | <b>(17,173,348.14)</b> | <b>(9,863,639.37)</b> | <b>13,981,214.97</b>  |

## ШИНЭЧИЛСЭН НАЙРУУЛГЫН ТӨСӨЛД ТУСГАСАН САНХҮҮГИЙН ХОРШООДЫН НЭГДСЭН ТӨВИЙН БҮТЦИЙН /САНАЛ/

Зураг 6. Санхүүгийн хоршоодын нэгдсэн төв /шинэ/



### 2. Санхүүгийн хоршоодын нэгдсэн төв байгуулах зардлын тооцоо, нийт тоон үзүүлэлт, зардлын тооцоо:

Санхүүгийн хоршооны тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төслийн 8 дугаар бүлэгт Санхүүгийн хоршоодын нэгдсэн төвийг үүсгэн байгуулах, холбогдох хууль, тогтоомжийн дагуу, улсын бүртгэлд бүртгүүлж, Хорооноос тусгай зөвшөөрөл авна гэж тусгасан.

Санхүүгийн хоршоодын нэгдсэн төвийг үүсгэн байгуулах, хадгаламж зээлийн үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрөл авахад дараах үйл ажиллагаа явуулна гэж тооцлоо. Үүнд:

- Санхүүгийн хоршооны зохистой харьцааны шалгуур үзүүлэлт, төлбөр түргэн гүйцэтгэх чадварыг үнэлж, гарч болзошгүй эрсдэлээс сэргийлэх, таслан зогсоох, хохирлыг багасгах чиглэлээр мэргэжил, арга зүйн зөвлөгөө өгөх, холбогдох арга хэмжээ авах, шаардлагатай тохиолдолд зөрчлийн талаарх мэдээллийг Хороонд хүргүүлэх;

- Санхүүгийн хоршооны хүний нөөцийг бэлтгэх асуудлаар нэгдсэн бодлого боловсруулах, сургах, давтан сургах ажлыг зохион байгуулах;
- Санхүүгийн хоршоонд санхүүгийн үйлчилгээ үзүүлэх;
- Санхүүгийн хоршооны салбарын хөгжлийн бодлогыг тодорхойлох, хэрэгжүүлэх;
- Санхүүгийн хоршоонд тогтворжуулалтын туслалцаа үзүүлэх;
- Санхүүгийн хоршоодын нэгдсэн төвийн хөрөнгийг Хорооноос тогтоосон шаардлагад нийцүүлэн удирдах;
- Санхүүгийн хоршооны үйл ажиллагааг сайжруулах, хөгжүүлэх, үр ашгийг нэмэгдүүлэхэд чиглэсэн төсөл, хөтөлбөрт оролцох, хэрэгжүүлэх;
- Санхүүгийн хоршооны салбарын хэмжээнд мэдээлэл технологийн нэгдсэн дэд бүтэц бий болгох, аюулгүй байдлыг хангах;
- Санхүүгийн хүндрэлээс гаргах урьдчилсан төлөвлөгөө амжилтгүй болсон санхүүгийн хоршоог өөрчлөн байгуулахад мэргэжил, арга зүйн туслалцаа үзүүлэх;
- Дүрэмд заасан бусад.

### САНХҮҮГИЙН ХОРШООДЫН НЭГДСЭН ТӨВИЙН ЗАРДЛЫН ТООЦОО:

Санхүүгийн хоршооны тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөлд Санхүүгийн хоршоодын нэгдсэн төвийг байгуулахаар тусгасантай холбоотойгоор Санхүүгийн хоршоодын нэгдсэн төв-г байгуулах, үйл ажиллагааг явуулахад шаардлагатай хүний нөөцийн бодлого, орлого зардлын тооцоог гаргахдаа одоо үйл ажиллагаа явуулж байгаа Монголын Санхүүгийн хоршоодын үндэсний холбоо /МХЗХҮХ/ 2020-2024 оны санхүүгийн тайлан болон хэрэгжүүлж буй бодлогын арга хэмжээ зэргийг үндэслэн тоог баримжаалж тооцлоо.

Хүснэгт 2 /Орлого, зардлын тооцоо төгрөгөөр/

| Үзүүлэлт                               | Төлөвлөгөө            |                         |                         |
|----------------------------------------|-----------------------|-------------------------|-------------------------|
|                                        | Сараар                | Хагас жилээр            | Бүтэн жилээр            |
| Гишүүдийн татварын орлого              | 2,583,333.33          | 15,500,000.00           | 31,000,000.00           |
| Элсэлтийн хураамж                      | 2,966,666.67          | 17,800,000.00           | 35,600,000.00           |
| Хөтөлбөр, төслийн орлого               | 25,000,000.00         | 150,000,000.00          | 300,000,000.00          |
| Бусад орлого /шимтгэл, сургалт, бусад/ | 150,000,000.00        | 900,000,000.00          | 1,800,000,000.00        |
| Донор байгууллагаас орлого             | 298,250,000.00        | 1,789,500,000.00        | 3,579,000,000.00        |
| <b>Үйл ажиллагааны орлогын дүн</b>     | <b>478,800,000.00</b> | <b>2,872,800,000.00</b> | <b>5,745,600,000.00</b> |
| Үзүүлэлт                               | Төлөвлөгөө            |                         |                         |
|                                        | Сараар                | Хагас жилээр            | Бүтэн жилээр            |
| Програм хангамж зардал                 | 298,250,000.00        | 1,789,500,000.00        | 3,579,000,000.00        |
| Төсөл, хөтөлбөр хэрэгжүүлсний зардал   | 5,000,000.00          | 30,000,000.00           | 60,000,000.00           |
| Цалингийн зардал                       | 128,500,000.00        | 771,000,000.00          | 1,542,000,000.00        |
| НДШимтгэл зардал                       | 16,062,500.00         | 96,375,000.00           | 192,750,000.00          |
| Түрээсийн зардал                       | 1,200,000.00          | 7,200,000.00            | 14,400,000.00           |
| Элэгдлийн зардал                       | 250,000.00            | 1,500,000.00            | 3,000,000.00            |
| Шагнал урамшууллын зардал              | 0.00                  | 27,500,000.00           | 55,000,000.00           |
| Шуудан холбооны зардал                 | 3,125,000.00          | 18,750,000.00           | 37,500,000.00           |
| Томилолтын зардал                      | 400,000.00            | 2,400,000.00            | 4,800,000.00            |
| АССУ гишүүнчлэлийн хураамжын зардал    | 375,000.00            | 2,250,000.00            | 4,500,000.00            |
| Нэгдсэн холбооны хураамжын зардал      | 140,000.00            | 840,000.00              | 1,680,000.00            |
| Тээврийн зардал                        | 500,000.00            | 3,000,000.00            | 6,000,000.00            |

|                             |                |                  |                  |
|-----------------------------|----------------|------------------|------------------|
| Үйл ажиллагааны зардлын дүн | 453,802,500.00 | 2,750,315,000.00 | 5,500,630,000.00 |
| Үйл ажиллагааны үр дүн      | 24,997,500.00  | 122,485,000.00   | 244,970,000.00   |

Хуулийн төсөл боловсруулагчдын төсөөлж байгаагаар Санхүүгийн хоршооны тухай хууль батлуулсны дараа Санхүүгийн хоршоодын нэгдсэн төв тусгай зөвшөөрөл бүхий Санхүүгийн хоршоодын гишүүнчлэлтэй, тэдгээрт санхүүгийн болон санхүүгийн бус үйлчилгээ, дэмжлэг үзүүлэх зорилгоор байгуулагдсан Хорооноос тусгай зөвшөөрөлтэй 178 ХЗХ дундын санхүүгийн байгууллага байх бөгөөд эдгээр хоршоодын мэдээллийн нэгдсэн бааз, сервер, цогц системийг Санхүүгийн хоршоодын нэгдсэн төвд бий болгож, гишүүн хоршоондоо санхүүгийн програмыг үнэ төлбөргүй хангах зорилгоор Донор байгууллагаас 1,000,000.00 сая ам.долларын санхүүжилтийг авна гэж тооцлоо.

*Хүснэгт 3 /Програмын зардал төгрөгөөр/*

| Үзүүлэлт            | Ам.доллар    | Албан ханш /2025.06.20/ | Мөнгөн дүн       |
|---------------------|--------------|-------------------------|------------------|
| Донор байгууллагаас | 1,000,000.00 | 3,579.00                | 3,579,000,000.00 |

Монголын Санхүүгийн хоршоодын үндэсний холбоо төсөл, хөтөлбөр хэрэгжүүлсний зардалд сүүлийн 4 жилд дунджаар 235,333,596.75 төгрөгийн зардал гаргасныг сараар тооцож үзэхэд 4,902,783.27 төгрөг гарсан байгаа тул зардлын тооцоонд сарын 5,000,000.00 төгрөг байхаар тооцлоо.

*Хүснэгт 4 /Төсөл хэрэгжүүлэх зардал төгрөгөөр/*

| Үзүүлэлт                  | 4 жилийн нийлбэр | 4 жилийн дундаж | Сарын дундаж |
|---------------------------|------------------|-----------------|--------------|
| Төсөл хэрэгжүүлсэн зардал | 240,000,000.00   | 60,000,000.00   | 5,000,000.00 |

Санхүүгийн хоршооны тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын тусгасан бүтцээр гүйцэтгэх алба нь 10 ажилтантай, сургалтын төв нь холбооны дэргэд бие даасан байдлаар 15 ажилтантай үүний 5 ажилтан үндсэн чиглэл хариуцсан, 10 ажилтан сургагч багш байхаар цалингийн зардлыг тооцлоо.

*Хүснэгт 5 /Цалингийн зардал төгрөгөөр/*

| Нэг сарын цалингийн зардал |               |              |                |               |
|----------------------------|---------------|--------------|----------------|---------------|
| Гүйцэтгэх алба             | 1 цагийн хөлс | 1 өдөр/8 цаг | ажлын 20 хоног | 10 ажилтан    |
|                            | 35,312.5      | 282,500      | 5,650,000      | 56,500,000.00 |
| Сургалтын төв 15 ажилтан   |               |              |                |               |
| Сургагч багш               | 1 цагийн хөлс | 1 өдөр/4 цаг | ажлын 20 хоног | 10 ажилтан    |
|                            | 70,000.00     | 280,000.00   | 5,600,000.00   | 56,000,000.00 |
| Сургалтын үндсэн ажилтан   | 1 цагийн хөлс | 1 өдөр/8 цаг | ажлын 20 хоног | 5 ажилтан     |
|                            | 20,000.00     | 160,000.00   | 3,200,000.00   | 16,000,000.00 |
| Нийт дүн                   |               |              | 128,500,000.00 |               |

Байгууллагаас төлөх НДШ-ийн зардлын тооцоолол:

*Хүснэгт 6 /НДШ зардал төгрөгөөр/*

| Үзүүлэлт        | Нийт цалин     | НДШ % | НДШ зардал    |
|-----------------|----------------|-------|---------------|
| Нийт 25 ажилтан | 128,500,000.00 | 12.50 | 16,062,500.00 |

Монголын Санхүүгийн хоршоодын үндэсний холбоо түрээсийн зардалд сүүлийн 4 жил дунджаар 12,823,250.00 төгрөгийн зардал гаргасныг сараар тооцож үзэхэд 1,068,604.17

төгрөгийн зардал гарсан. 2023 онд сарын түрээсийн зардал 696,166.67 төгрөг, 2024 оны байдлаар тооцож үзэхэд 1,197,000.00 төгрөг гарсан байгаа тул зардлын тооцоонд түрээсийн зардлыг 1,200,000.00 дөрвөн жилийн дунджаар тооцлоо.

| Хүснэгт 7 /түрээсийн зардал төгрөгөөр/ |                  |                 |              |
|----------------------------------------|------------------|-----------------|--------------|
| Үзүүлэлт                               | 4 жилийн нийлбэр | 1 жилийн дундаж | Сарын дундаж |
| Түрээсийн зардал                       | 57,600,000.00    | 14,400,000.00   | 1,200,000.00 |

Холбооны 2020-2024 оны улирлын санхүүгийн тайланд үндэслэн зардлыг тооцлоо.

| Хүснэгт 8 /элэгдлийн зардал төгрөгөөр/ |                 |                 |              |
|----------------------------------------|-----------------|-----------------|--------------|
| Үзүүлэлт                               | 4 жилийн дундаж | 1 жилийн дундаж | Сарын дундаж |
| Элэгдлийн зардал                       | 12,000,000.00   | 3,000,000.00    | 250,000.00   |

Монголын Санхүүгийн хоршоодын үндэсний холбооны шуудангийн зардал сүүлийн 4 жилийн дунджаар 2,560,416.59 төгрөгийн зардал гаргасныг сараар тооцож үзэхэд 213,368.00 төгрөгийн зардал гарсан ба одоогоор 2 ажилтантай ажиллаж байна.

| Хүснэгт 9 /Зардал төгрөгөөр/ |                     |                   |
|------------------------------|---------------------|-------------------|
| Үзүүлэлт                     | Шуудан холбоо/бичиг | Шагнал урамшуулал |
| 1 ажилтан                    | 125,000.00          | 1,100,000.00      |
| 25 ажилтан                   | 3,125,000.00        | 27,500,000.00     |

Томилолтын зардлын тооцоолол:

| Хүснэгт 10 /элэгдлийн зардал төгрөгөөр/ |                 |               |              |
|-----------------------------------------|-----------------|---------------|--------------|
| Үзүүлэлт                                | 4 жилийн дундаж | Жилийн дундаж | Сарын дундаж |
| Томилолтын зардал                       | 19,200,000.00   | 4,800,000.00  | 400,000.00   |

Санхүүгийн хоршоодын нэгдсэн төв нь гишүүн хоршооныхоо чадавх дээшлүүлэх, сургалт зохион байгуулах чиглэлээр голлон ажиллах тул хөдөө орон нутаг явна гэж тооцвол.

| Хүснэгт 11 /тээврийн зардал төгрөгөөр/ |                 |               |              |
|----------------------------------------|-----------------|---------------|--------------|
| Үзүүлэлт                               | 4 жилийн дундаж | жилийн дундаж | Сарын дундаж |
| Тээврийн зардал                        | 24,000,000.00   | 6,000,000.00  | 500,000.00   |

### 3. ХЗХ-ноос гарах нэмэлт зардлын тооцоо:

Хадгаламжийн даатгалын зардлын тооцоолол:

Санхүүгийн хоршооны хадгаламжийн даатгалын хувьд эхний ээлжинд раубох буюу хадгаламжийн тодорхой хэсгийг даатгах нь сангийн хүрэлцээ болон тогтвортой үйл ажиллагаанд чухал нөлөөтэй байна. Сангийн хэмжээ хангалттай хэмжээнд хүрч ХЗХ-дын эрсдлийн түвшин багассан үед аажмаар хадгаламжийг бүхэлд нь даатгадаг системд шилжих боломжтой.

Манай улсад хадгаламж татан төвлөрүүлдэг банк болон санхүүгийн хоршоо гэсэн 2 төрлийн санхүүгийн байгууллага байдаг. Хадгаламж, зээлийн хоршооны тухай хуулиар ХЗХ-ны хадгаламж эзэмшигч гишүүдийн хадгаламжийн баталгааг хангах зохицуулалтыг хуулийн 16.7 дахь хэсэгт "Хадгаламж, зээлийн хоршоо гишүүдийнхээ хадгаламжийн баталгааг хангах үүрэгтэй" гэж ХЗХ-ны үүргийг, 55.1 дэх хэсэгт "Хадгаламж, зээлийн хоршоодын гишүүдийн



хадгаламж даатгалтай байна. Хадгаламж, зээлийн хоршооны хадгаламжийн даатгалтай холбогдсон харилцааг хадгаламжийн даатгалын хуулиар зохицуулна” гэж тус тус заасан боловч 2013 онд “Банкин дахь мөнгөн хадгаламжийн даатгалын тухай хууль”-д санхүүгийн хоршооны хадгаламж эзэмшигчдийн мөнгөн хадгаламжийг хамгаалах зохицуулалт тусгагдаагүй. Иймд СЗХ-оос “Хадгаламж, зээлийн хоршооны үйл ажиллагааны зохистой харьцааны шалгуур үзүүлэлт”-д гишүүдээс хадгалуулсан мөнгөн хадгаламжийн нийт дүн нь нийт хөрөнгийн 40-80 хувь байхаар, хадгаламж, хамгаалалтын санг хоршоологчдын өмчийн 5 хувиас доошгүй хувиар байгуулахаар зохицуулсан. Дээр дурдсан журмын зохицуулалтын хүрээнд 2024 оны 4 дүгээр улирлын байдлаар тусгай зөвшөөрөлтэй нийт 178 санхүүгийн хоршооноос 168 санхүүгийн хоршоо хадгаламж, хамгаалалтын санд нийт 3.3 тэрбум төгрөгийг төвлөрүүлсэн байна.

Төрийн зохицуулагч байгууллагын чиг үүрэг нь хөрөнгө оруулагч, үйлчлүүлэгчдийн эрх ашгийг хамгаалах, мөн салбарын тогтвортой байдлыг хангах билээ. Тиймээс санхүүгийн хоршооны гишүүдийн хадгаламжийн даатгалын тогтолцоог бий болгосноор нэг санхүүгийн хоршооны хямрал нөгөөд нөлөөлөхгүй байх, системийн хямралыг хохирол багатай даван туулах, санхүүгийн хоршоо дампуурахад хохирлыг хэн хэрхэн төлж барагдуулах нь тодорхой болох юм. Мөн гишүүдийн мөнгөн хадгаламжийг даатгалд хамруулснаар санхүүгийн хоршоодод тавих хяналтын систем боловсронгуй болох, ил тод байдал дээшлэх цаашлаад санхүүгийн хоршооны тогтвортой хөгжлийг бий болгоход чухал ач холбогдолтойгоос гадна санхүүгийн хоршоодын хадгаламжийн хэмжээ нэмэгдэх улмаар санхүүгийн хүртээмж нэмэгдэж, санхүүгийн салбарын олон тулгуурт тогтолцоог хөгжүүлэхэд чухал нөлөөтэй юм.

Тиймээс Санхүүгийн зохицуулах хороо АХБ-тай хамтран хэрэгжүүлсэн ТА-9654 MON “Бичил санхүүгийн байгууллагыг чадавхжуулах, санхүүгийн хүртээмжийг нэмэгдүүлэх” төслийг 2018-2023 он хүртэл 2 үе шаттайгаар олон улсын зөвлөхүүд хэрэгжүүлсэн. Энэ төслөөр хадгаламжийн даатгал болон хадгаламж зээлийн хоршоонуудын үйл ажиллагааг тогтворжуулах схем, хадгаламжийн даатгалын тогтолцооны хураамж тооцоолох аргачлалд хийсэн дүн шинжилгээ ба зөвлөмж, Олон улсын туршлагауудын талаар судалгаа, шинжилгээг хийж гүйцэтгэсэн.

Олон улсын туршлагаас үзэхэд хадгаламж татан төвлөрүүлдэг санхүүгийн байгууллагуудын хадгаламжийг ижил хэмжээний дүнгээр даатгадаг байна. Тийм учраас банк 20 сая төгрөг хүртэл хадгаламжийг даатгаж байгаа бол санхүүгийн хоршоо мөн адил гишүүдийн 20 сая төгрөг хүртэл хадгаламжийг даатгах нь зүйтэй. Санхүүгийн хоршооны хадгаламжийн интервалын судалгааг 2018.III, 2022.IV улирлын байдлаар хийж байсан ба 2018 онд 20 сая хүртэл хадгаламж эзэмшигчид нийт хадгаламж эзэмшигчдийн 94 хувийг эзэлж байсан бол 2022 онд 96 хувийг эзэлж байжээ. 4 жилийн хугацаанд 2 хувиар өссөн учир 2024 онд энэхүү үзүүлэлтүүдэд бага өөрчлөлт орно гэж үзээд 2022 оны хадгаламжийн интервалын судалгаанд үндэслэн тооцоолол хийв.

Дараах хүснэгтээр 2022 оны хадгаламжийн интервалын судалгаанд үндэслэн нийт хадгаламж эзэмшигчдийн 93.3 хувь буюу 10 сая төгрөг хүртэлх хадгаламжтай 29,530 хадгаламж эзэмшигчийн хадгаламжийн дүн нийт хадгаламжийн үлдэгдлийн 15.5 хувь буюу 27.4 тэрбум төгрөгийг бүрдүүлж байна. Нөхөн төлбөрийн хэмжээг 10 сая төгрөг байхад хадгаламжийн даатгалын сангийн нөхөн төлбөр 48.7 тэрбум төгрөг байгаа нь нийт хадгаламжийн 27.6 хувийг эзэлж байна. Нийт хадгаламж эзэмшигчдийн 96.1 хувь буюу 20 сая төгрөг хүртэлх хадгаламжтай 30,425 хадгаламж эзэмшигчийн хадгаламжийн дүн нийт хадгаламжийн үлдэгдлийн 23.5 хувь буюу 41.5 тэрбум төгрөгийг бүрдүүлж байна. Харин 20 сая хүртэл

хадгаламжийг даатгах үед даатгалын сангийн нөхөн төлбөр 66.2 тэрбум төгрөг байгаа нь нийт хадгаламжийн 37.4 хувийг эзэлж байна.

Хүснэгт 3: 10 сая болон 20 сая төгрөгийн хадгаламжийг харьцуулсан(мян.төг)

| Хадгаламжийн интервал | Гишүүдийн нийт хадгаламжийн дүн | Нийт хадгаламжийн дүнд эзлэх хувь | Хадгаламж эзэмшигчдийн тоо | Нийт хадгаламж эзэмшигчдийн дүнд эзлэх хувь | Хадгаламжийн даатгалын сангийн нөхөн төлбөр |
|-----------------------|---------------------------------|-----------------------------------|----------------------------|---------------------------------------------|---------------------------------------------|
| 1-10,000.0            | 27,426,870.3                    | 15.5%                             | 29,530                     | 93.3%                                       | 48,686,870.3                                |
| 1-20,000.0            | 41,545,678.4                    | 23.5%                             | 30,425                     | 96.1%                                       | 66,165,678.4                                |
| <b>Зөрүү</b>          | <b>14,118,808.0</b>             | <b>8.0%</b>                       | <b>895</b>                 | <b>2.8%</b>                                 | <b>17,478,808.1</b>                         |

Бидний хийсэн тооцооллоор төрөөс банкин дахь мөнгөн хадгаламжийн даатгалын тогтолцоог бий болгохдоо нэг зуун тэрбум төгрөгийн эхлэлтийн хөрөнгө гаргаж байсан бол санхүүгийн хоршооны мөнгөн хадгаламжийн даатгалын тогтолцоо бий болоход таван тэрбум төгрөгийн эхлэлтийн хөрөнгийг гаргавал, санхүүгийн хоршооны 1 гишүүний 20 хүртэл сая төгрөгийн хадгаламжийг даатгахад 8 жилийн дараа даатгагдах хадгаламжийн 20 хувийг бүрэн даатгах хэмжээний сантай болно.

| Хувилбар |                        |          | 20 сая хүртэл хадгаламж |                    |                    |
|----------|------------------------|----------|-------------------------|--------------------|--------------------|
|          |                        |          | Даатгагдах хад 20%      | Даатгагдах хад 30% | Даатгагдах хад 40% |
| 1        | Жилийн шимтгэл         | 0.50%    | 11 жил                  | 16 жил             | 20 жил             |
|          | Засгийн газрын дэмжлэг |          |                         |                    |                    |
|          | Даатгагдах хад         | 40.0%    |                         |                    |                    |
| 2        | Жилийн шимтгэл         | 0.50%    | 11 жил                  | 15 жил             | 19 жил             |
|          | Засгийн газрын дэмжлэг | 1 тэрбум |                         |                    |                    |
|          | Даатгагдах хад         | 40.0%    |                         |                    |                    |
| 3        | Жилийн шимтгэл         | 0.50%    | 9 жил                   | 14 жил             | 17.5 жил           |
|          | Засгийн газрын дэмжлэг | 3 тэрбум |                         |                    |                    |
|          | Даатгагдах хад         | 30.0%    |                         |                    |                    |
| 3        | Жилийн шимтгэл         | 0.50%    | 8 жил                   | 12.5 жил           | 16 жил             |
|          | Засгийн газрын дэмжлэг | 5 тэрбум |                         |                    |                    |
|          | Даатгагдах хад         | 40.0%    |                         |                    |                    |

Эндээс ХЗХ-дын зардлын ачаалал болон сангийн хүрэлцээт байдлыг харгалзан 20 сая хүртэл төгрөгийн хадгаламжийг даатгах нь оновчтой гэж дүгнэсэн.

Тогтворжуулалтын сангийн зардлын тооцоолол:

Хүснэгт 13 /сангийн дүүргэлт төгрөгөөр/

| № | Хугацаа | Жил бүрийн нэмэгдэх шимтгэлийн дүн | Нийт шимтгэлийн дүн |
|---|---------|------------------------------------|---------------------|
| 1 | 2024.IV | 891,950,206.77                     |                     |
| 2 | 2025.IV | 984,713,028.27                     | 1,876,663,235.04    |
| 3 | 2026.IV | 1,087,123,183.21                   | 2,963,786,418.25    |
| 4 | 2027.IV | 1,200,183,994.27                   | 4,163,970,412.52    |
| 5 | 2028.IV | 1,325,003,129.67                   | 5,488,973,542.19    |
| 6 | 2029.IV | 1,462,803,455.16                   | 6,951,776,997.35    |

| Хугацаа | 1 хоршооны дундаж шимтгэлийн зардал | Жил бүрийн хамгийн их шимтгэлийн дүн | Жил бүрийн хамгийн бага шимтгэлийн дүн |
|---------|-------------------------------------|--------------------------------------|----------------------------------------|
| 2022.IV | 4,018,524.93                        | 236,812,914.77                       | 250,000.00                             |
| 2023.IV | 4,738,736.21                        | 270,896,003.12                       | 250,000.00                             |
| 2024.IV | 5,010,956.22                        | 232,803,310.43                       | 250,000.00                             |
| 2025.IV | 5,512,051.84                        | 256,083,641.47                       | 250,000.00                             |
| 2026.IV | 6,063,257.02                        | 281,692,005.62                       | 250,000.00                             |
| 2027.IV | 6,669,582.73                        | 309,861,206.18                       | 250,000.00                             |

## ГУРАВ. ТӨРИЙН БАЙГУУЛЛАГЫН ЗАРДЛЫН ТООЦОО

Хуулийг хэрэгжүүлэхтэй холбогдон гарах зардлыг тооцохдоо “Төрийн байгууллагын зардлыг тооцох”<sup>2</sup> аргачлалыг баримталсан болно. Төрийн байгууллагын зардал буюу улсын төсөвт үүсэх ачааллыг тооцохын тулд тухайн ажил үйлчилгээг гүйцэтгэхэд шаардагдах хүний нөөцийн хэрэгцээг тодорхойлж, түүнд шаардагдах зардлыг тооцож гаргах бөгөөд уг ажлыг дараах үе шаттайгаар зохион байгуулна:

1. Байгууллагын гүйцэтгэх үүрэг буюу ажил, үйлчилгээг тодорхойлох;
2. Ажил, үйлчилгээг гүйцэтгэх хүний нөөцийг тодорхойлох;
3. Гарах зардлыг урьдчилан тооцох;
4. Зардлыг нэгтгэн тооцох;
5. Хувилбарыг нягталж, үр дүнг танилцуулах.

### 1. Байгууллагын гүйцэтгэх үүрэг буюу ажил, үйлчилгээг тодорхойлох

Санхүүгийн хоршооны тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төслөөр Санхүүгийн хоршооны салбарын оролцогчдын эрх зүйн үндсийг тодорхойлж, Санхүүгийн хоршоог үүсгэн байгуулах, үйл ажиллагааны үндсэн зарчмыг тогтоох, тусгай зөвшөөрөл олгох, түүнийг хүчингүй болгох, удирдлага, зохион байгуулалт, үйл ажиллагаанд хяналт тавих, тогтворжуулалтын сан, хадгаламж хамгаалал, татан буулгахтай холбогдсон харилцааг зохицуулах үүрэгтэй.

Хэрэгжүүлэх ажил үйлчилгээ: Санхүүгийн хоршооны үйл ажиллагааны тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төслийн 1 дүгээр зүйлийн 1.1-д Энэ хуулийн зорилт нь санхүүгийн хоршооны эрх зүйн үндсийг тодорхойлж, түүний үйл ажиллагаатай холбогдон үүсэх харилцааг зохицуулахад гэж, 4 дүгээр зүйлийн 4.1.8-д “Санхүүгийн хоршоодын нэгдсэн төв” гэж санхүүгийн хоршоодод санхүүгийн болон санхүүгийн бус үйлчилгээ, үйл ажиллагаа нь хүндрэлд орсон тохиолдолд тогтворжуулах туслалцаа үзүүлэх зорилготой өөрийгөө зохицуулах дундын санхүүгийн байгууллагыг” гэж, 53 дугаар зүйлийн 53.3-д “Хороо нийт санхүүгийн хоршоодын 50-аас дээш хувийг гишүүнээр элсүүлж, улсын бүртгэлийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагад бүртгүүлсэн санхүүгийн хоршоог Санхүүгийн хоршоодын нэгдсэн төвөөр бүртгэнэ” гэж тус тус заасан.

Санхүүгийн хоршоо болон Санхүүгийн хоршоодын нэгдсэн төвийн үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрөл олгох, бүртгэх, өөрчлөн байгуулах.

<sup>2</sup>Засгийн газрын 2016 оны 59 дүгээр тогтоолын дөрөвдүгээр хавсралт, Хууль тогтоомжийг хэрэгжүүлэхтэй холбогдон гарах зардлын тооцоог хийх аргачлал, Дөрөвдүгээр зүйл.

Тусгай зөвшөөрөл олгох, өөрчлөн байгуулах, албадлагын арга хэмжээ авах, татан буулгах байгууллага нь Хороо бөгөөд тусгай зөвшөөрөл олгохын тулд дараах үйл ажиллагаа явуулна гэж тооцлоо. Үүнд:

- Зөвлөгөө өгөх;
- Бичиг хэрэгт хүлээн авсан баримт бичгийг хянан, танилцуулга бичих;
- Танилцуулгыг эрх бүхий албан тушаалтнуудад танилцуулж, шийдвэрлүүлэх.

Санхүүгийн хоршоо болон Санхүүгийн хоршоодын нэгдсэн төвийн үйл ажиллагаанд хяналт шалгалт хийх, үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрлийг түдгэлзүүлэх, сэргээх, хүчингүй болгох, Санхүүгийн хоршоог өөрчлөн байгуулах, татан буулгах.

Санхүүгийн хоршоо болон Санхүүгийн хоршоодын нэгдсэн төвийн үйл ажиллагаанд хяналт шалгалт хийх, Санхүүгийн хоршооны үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрлийг түдгэлзүүлэх, сэргээх, хүчингүй болгох, Санхүүгийн хоршоог өөрчлөн байгуулах, татан буулгах байгууллага нь Хороо бөгөөд үүний тулд:

- Ирүүлсэн тайлан мэдээг хянах, судлах, санал боловсруулах;
- Зайны болон газар дээрх хяналт шалгалт хийх;
- Хүсэлтийг шийдвэрлэх үйл ажиллагаа явуулна гэж тооцлоо.

## 2. Ажил, үйлчилгээг гүйцэтгэх хүний нөөцийг тодорхойлох

Ажил, үйлчилгээг гүйцэтгэх хүний нөөцийн хэрэгцээг тооцохдоо Санхүүгийн хоршоодын 2024 оны санхүүгийн тайлан нэгтгэлийн тоо мэдээ болон хэрэгжүүлж буй бодлогын арга хэмжээ зэргийг үндэслэн тохиолдлын тоог баримжаалж тооцлоо. Ингэхдээ Санхүүгийн хоршоодын нэгдсэн төвд нэг удаа тусгай зөвшөөрөл олгож, цаашид хяналт, шалгалт хийгдэх тул тусгай зөвшөөрөл шинээр олгох дундаж үзүүлэлт дээр нэг тохиолдлыг, хяналт, шалгалт дээр 1 тохиолдлыг тус тус нэмлээ.

*Хүснэгт 15 /Тусгай зөвшөөрөл, зөвшөөрлийн баримт бичиг хянах хугацаа/*

| № | Тусгай зөвшөөрөл, бүртгэлийн төрөл                    | Зөвлөгөө өгөхөд зарцуулагдах хугацаа (минут) | Бичиг хэрэгт хүлээн авсан баримт бичгийг хянан, танилцуулга бичихэд зарцуулагдах хугацаа (минут) | Танилцуулгыг ЭБАТ-уудад танилцуулж, шийдвэрлүүлэхэд зарцуулагдах хугацаа (минут) | Нийт минут | Тохиолдлын тоо /тайлант жил дэх нийт тоо/ | Хүний нөөцийн хэрэгцээ (минут) |
|---|-------------------------------------------------------|----------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------|------------|-------------------------------------------|--------------------------------|
| 1 | Шинээр олгох                                          | 120                                          | 2400                                                                                             | 2280                                                                             | 4,800      | 3+1=4                                     | 19,200                         |
| 2 | Өөрчлөн байгуулах                                     | 120                                          | 2400                                                                                             | 2280                                                                             | 4,800      | 1                                         | 4,800                          |
| 3 | Нэмж олгох зөвшөөрөл, бүртгэл                         | 60                                           | 720                                                                                              | 120                                                                              | 900        | 10                                        | 9,000                          |
| 4 | Түдгэлзүүлэх, сэргээх, хүчингүй болгох, татан буулгах | 120                                          | 2400                                                                                             | 1440                                                                             | 3,960      | 10                                        | 39,600                         |
| 5 | Төв хоршооны хяналт                                   | 480                                          | 9,600                                                                                            | 2,400                                                                            | 12,480     | 1                                         | 12,480                         |
| 6 | Хяналт шалгалт хийх                                   | -                                            | -                                                                                                | -                                                                                | 13,440     | 15+1=16                                   | 215,040                        |
| 7 | Эрсдэлд суурилсан шалгалт                             | -                                            | 960                                                                                              | 960                                                                              | 1,920      | 178*2=356                                 | 683,520                        |
| 8 | Салбар байгуулах бүртгэл                              | 30                                           | 480                                                                                              | 210                                                                              | 720        | 2                                         | 1,440                          |
| 9 | Оноосон нэр өөрчлөх                                   | 120                                          | 2400                                                                                             | 960                                                                              | 3,480      | 1                                         | 3,480                          |

|      |                                          |    |     |     |      |    |           |
|------|------------------------------------------|----|-----|-----|------|----|-----------|
| 10   | Гүйцэтгэх, сонгуульт удирдлагын өөрчлөлт | 30 | 720 | 480 | 1230 | 60 | 73,800    |
| 11   | Хаяг байршлын өөрчлөлт                   | 30 | 720 | 480 | 1230 | 10 | 12,300    |
| Нийт |                                          |    |     |     |      |    | 1,074,660 |

Тооцоолол:

$1,074,660 \text{ мин} : 60 \text{ мин} = 17,911 \text{ цаг} / \text{Хүний нөөцийн хэрэгцээ (цаг)}/$

$17,911 \text{ цаг} : \text{ажлын } 8 \text{ цаг} = 2,238.88 \text{ хоног} / \text{Хүний нөөцийн хэрэгцээ (хоног)}/$

Жилийн ажлын хоногийг дунджаар 250 гэж үзээд, 1 хүний ээлжийн амралтын дундаж хоногийг 20 гэж үзвэл 1 хүн жилд дунджаар 230 хоног ажиллахаар байна.

$2,238.88 \text{ хоног} : 230 \text{ хоног} = 10 \text{ хүн} / \text{ойролцоогоор}/$

Зөвлөгөө өгөхөд зарцуулагдах хугацаа: Өргөдөл гаргагч этгээдийн хүсэлтийн баримт бичгийн шаардлагыг хангуулах хүрээнд хууль тогтоомж, журамд тавигдсан шаардлагын талаар зөвлөгөө өгөх давтамж хамгийн багадаа 2-оос доошгүй байдаг ба нэгж этгээдэд зарцуулах дундаж хугацаа хамгийн багадаа 2 цагаас доошгүй;

Бичиг хэрэгт хүлээн авсан баримт бичгийг хянан, танилцуулга бичихэд зарцуулагдах хугацаа: Ирүүлсэн баримт бичгийг хянахад нотлох баримт бичгийн шаардлагыг хангуулахтай холбоотойгоор хамгийн багадаа 40-өөс доошгүй цаг, танилцуулга бичих үйл явц 8-16 цаг, хяналт тавих болон танилцуулга бичиж дуусах хүртэлх нийт хугацаа тухайн асуудлаас хамааран харилцан адилгүй;

Танилцуулгыг эрх бүхий албан тушаалтнуудад танилцуулж, шийдвэрлүүлэхэд зарцуулагдах хугацаа: Нэг танилцуулга бүрэн хянагдаж, Хорооны хуралдаанаар хэлэлцэн шийдвэрлэх дундаж хугацаа бодит цагаар 2 цагаас доошгүй бөгөөд нийт хугацаа тухайн асуудлаас хамааран харилцан адилгүй.

### 3. Гарах зардлыг урьдчилан тооцох

Энэхүү ажлыг гүйцэтгэх ажилтан нь дундаж түвшний захиргааны ажилтан байх ба АА-8 ангиллын тарифт цалин сарын 1,862,000<sup>3</sup> төгрөгийг дундажлан авч үзлээ.

Хүснэгт 16 /Цалингийн дундаж төгрөгөөр/

| Хүний нөөцийн зардал               |                   |
|------------------------------------|-------------------|
| Төрийн албан хаагчийн дундаж цалин | 1,862,000 төгрөг  |
| Жилийн цалин                       | 22,344,000 төгрөг |
| Ажлын хоног /жилийн/               | 250 хоног         |
| Жилийн ажлын минут                 | 120,000 минут     |
| 1 минутын цалин                    | 186.2 төгрөг      |

Хорооны төрийн албан хаагч нэг минутад дунджаар 186.2 төгрөгийн цалин авдаг гэж тооцвол:

Хүснэгт 17 /1 минутад авах дундаж төгрөгөөр/

| № | Тусгай зөвшөөрөл, зөвшөөрөл, бүртгэлийн төрөл | Хүний нөөцийн жилийн хэрэгцээ (минутаар) | 1 минутын дундаж цалин | Хүний нөөцийн зардал /төгрөгөөр/ |
|---|-----------------------------------------------|------------------------------------------|------------------------|----------------------------------|
| 1 | Шинээр тусгай зөвшөөрөл олгох                 | 19,200                                   |                        | 3,575,040                        |
| 2 | Өөрчлөн байгуулах                             | 4,800                                    |                        | 893,760                          |

<sup>3</sup> Засгийн газрын 2023 оны 06 дугаар сарын 21-ний өдрийн 241 дүгээр тогтоолын 1 дүгээр хавсралт, Төрийн албан хаагчийн албан тушаалын цалингийн сүлжээ, доод жишгийг шинэчлэн тогтоох тухай

|    |                                        |                  |           |                    |
|----|----------------------------------------|------------------|-----------|--------------------|
| 3  | Нэмж олгох зөвшөөрөл, бүртгэл          | 9,000            |           | 1,675,800          |
| 4  | Түдгэлзүүлэх, сэргээх, хүчингүй болгох | 39,600           |           | 7,373,520          |
| 5  | Төв хоршооны хяналт                    | 12,480           |           | 2,323,776          |
| 6  | Хяналт шалгалт хийх                    | 215,040          | 186.2 төг | 40,040,448         |
| 7  | Эрсдэлд суурилсан шалгалт              | 683,520          |           | 127,271,424        |
| 8  | Нэгж байгуулах зөвшөөрөл олгох         | 1,440            |           | 268,128            |
| 9  | Оноосон нэр өөрчлөх зөвшөөрөл олгох    | 3,480            |           | 647,976            |
| 10 | Гүйцэтгэх удирдлагын өөрчлөлт          | 73,800           |           | 13,741,560         |
| 11 | Хаяг байршлын өөрчлөлт                 | 12,300           |           | 2,290,260          |
|    | <b>Нийт</b>                            | <b>1,143,780</b> |           | <b>221,001,260</b> |

Материаллаг болон бусад зардлыг тооцохдоо Хорооны 2024 оны төсвийн гүйцэтгэлийн мэдээний дүнг авч үзсэн. 2024 оны байдлаар Санхүүгийн зохицуулах хорооны ажлын байртай холбогдон гарсан зардал 10.389,4 сая төгрөг, бусад зардал 588,2сая төгрөг байна.

#### 4. Зардлын нэгдсэн тооцох

Хүснэгт 18 /зардлын нэгдсэн тооцоо төгрөгөөр/

| № | Зардлын төрөл        | Дүн                      |
|---|----------------------|--------------------------|
| 1 | Хүний нөөцийн зардал | 10,389,486,000.00        |
| 2 | Материаллаг зардал   | 823,232,600.00           |
| 3 | Бусад зардал         | 588,000,000.00           |
|   | <b>Нийт</b>          | <b>11,800,718,600.00</b> |

#### 5. Хувилбарыг нягталж, үр дүнг танилцуулах

Санхүүгийн хоршооны үйл ажиллагаатай холбоотой зохицуулалтад шаардагдах баримт бичгийн бүрдэл, ажлын гүйцэтгэлд өөрчлөлт ороогүй харин хяналт шалгалттай холбоотой чиг үүрэг дээр Санхүүгийн хоршоодын нэгдсэн төвийн хяналт, шалгалтыг хариуцах үүрэг нэмэгдэж байгаа ба үүнийг одоо байгаа хүний нөөц дээр 4 хянан шалгагч нэмэх шаардлагатай гэж үзэж байна. Санхүүгийн хоршооны тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төслийн зохицуулалтын хүрээнд:

- Хороонд хүний нөөцийн хэрэгцээ шаардлагын талаар дээр тооцоолсон үзүүлэлтээс харахад нэмэлт 4 орон тоо хэрэгтэй байна;
- Хуулийн төслийн хэрэгжилттэй холбоотойгоор Төрийн байгууллагад шинээр Санхүүгийн хоршооны бүрэн эрхт төлөөлөгч, тусгай төлөөлөгч, татан буулгах комиссын чиг үүрэг нэмэгдэж байгаа боловч Санхүүгийн хоршооноос зардлыг гаргуулах тул төрийн байгууллагад үзүүлэх төсвийн хүндрэл, нэмэлт зардалд 4 албан хаагчийн цалингийн зардал нэмэгдэх шаардлагатай байна. Хадгаламжийн даатгалын корпорацид Санхүүгийн хоршооны хадгаламжийн даатгалын чиг үүрэг очих ба төсвөөс эхлэлтийн хөрөнгө 5 тэрбум төгрөгийн санхүүжилт гарч, үйл ажиллагааны зардлыг Санхүүгийн хоршоодын хураамжаар санхүүжүүлэх тул төсвөөс зардал гарахгүй гэж үзлээ.

#### 2. Хуулийн этгээдийн зардал

Санхүүгийн хоршооны тухай хуулийн зохицуулалтын хуулийн этгээд буюу Санхүүгийн хоршоодод үзүүлэх нөлөөллийг тодорхойлох нь тус хуулийн төслийн зохицуулалт хэр зэрэг хэрэгжих магадлалтайг бидэнд харуулах чухал нөлөөтэй. Тодруулбал хуулийн төслийн зохицуулалтууд нь Санхүүгийн хоршоодод хэдий хэмжээний зардал үүсгэхээр байна вэ гэдгийг тооцно.

Санхүүгийн хоршооны тухай хуулийн төслөөр Санхүүгийн хоршоод хэд хэдэн тодорхой үүрэг хүлээсэн байна. Тухайлбал: Санхүүгийн хоршоо шинээр үүсгэн байгуулах, үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрөл нэмж авах, тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч нь эрхэлж буй үйл ажиллагааны төрлийн дагуу оноосон нэрээ өөрчлөх, холбогдох тайлан, мэдээг сар, улирлаар Хороонд хүргүүлэх зэрэг орно. Мөн Санхүүгийн хоршоодын нэгдсэн төв байгуулагдсанаар тогтворжуулалтын сангийн хураамж, хадгаламжийн даатгалд хамрагдсанаар хадгаламжийн даатгалын хураамжийн зардлууд Санхүүгийн хоршоодод үүсэхээр байна.

Шинэчилсэн хуулийн эрх зүйн хэм хэмжээг хэрэгжүүлэхэд хуулийн этгээдэд үүсэх ачааллыг “хууль тогтоомжийг хэрэгжүүлэхтэй холбогдон гарах зардлын тооцоог хийх аргачлал”-ын дагуу тодорхойлон хуулийн этгээдийн зардлыг дараах үе шаттайгаар тооцлоо. Үүнд:

1. Хуулийн этгээдийн гүйцэтгэх үүргийг тогтоох
2. Зардлыг тооцох
3. Тоон үзүүлэлтийг тооцох
4. Нийт зардлын дүнг тооцож гаргах
5. Хялбарчлах боломжийг шалгах

#### 1.1. Санхүүгийн хоршоо шинээр үүсгэн байгуулах

Хуулийн этгээдийн гүйцэтгэх үүрэг: Хуулийн шинэчилсэн найруулгын төслийн 4 дүгээр бүлэгт Санхүүгийн хоршоо үйл ажиллагаа эрхлэхтэй холбоотой зохицуулалтыг тусгасан.

Санхүүгийн хоршооны үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрлийн хүсэлт гаргагч нь дор дурдсан баримт бичгийг бүрдүүлж, өргөдлөө Хороонд гаргана. Үүнд:

1. тусгай зөвшөөрөл хүссэн албан бичиг;
2. тусгай зөвшөөрөл хүссэн өргөдөл;
3. хуулийн этгээдийн улсын бүртгэлийн гэрчилгээний хуулбар;
4. Хадгаламж, зээлийн үйл ажиллагаа эрхлэх шийдвэр, хурлын тэмдэглэл;
5. санхүүгийн хоршооны дүрэм;
6. тэргүүлэгчдийн болон хяналтын зөвлөл, зээлийн хорооны ажиллах журам, түүнийг баталсан хурлын тэмдэглэл, шийдвэр;
7. хадгаламжийн болон зээлийн үйл ажиллагааны бодлого, журам, түүнийг баталсан хурлын тэмдэглэл, шийдвэр;
8. гишүүдийн хувь хөрөнгийг банкин дахь хоршооны дансанд байршуулсныг нотлох дансны хуулга;
9. бүх гишүүдийн хурлаар баталсан гурваас доошгүй жилийн бизнес төлөвлөгөө;
10. тэргүүлэгчдийн болон хяналтын зөвлөл, зээлийн хорооны дарга, гишүүн, гүйцэтгэх захирал, нягтлан бодогчийн анкет;
11. санхүүгийн эхлэлтийн тайлан тэнцэл;
12. тэргүүлэгчдийн болон хяналтын зөвлөл, зээлийн хорооны дарга болон гишүүн, гүйцэтгэх захирлын мэргэжил, мэргэшил, ур чадварыг тодорхойлох баримт бичиг, шаардлагатай тохиолдолд орон нутгийн хөгжил, хоршооны талаар мэдлэг, туршлагатайг нотлох тодорхойлолт;
13. гүйцэтгэх захирлыг томилсон тэргүүлэгчдийн зөвлөлийн хурлын тэмдэглэл, шийдвэр;

14.Мөнгө угаах болон терроризмыг санхүүжүүлэхтэй тэмцэх тухай хуулийн 14.1.11-д заасны дагуу хяналт тавих ажилтныг томилсон гүйцэтгэх захирлын тушаал, холбогдох бусад баримт бичиг;

15.бүх гишүүдийн хурлаар баталсан Мөнгө угаах болон терроризмыг санхүүжүүлэхтэй тэмцэх тухай хуулийн 14.4-т заасан дотоод хяналтын хөтөлбөр;

16.хувь хөрөнгө нь Мөнгө угаах болон терроризмыг санхүүжүүлэхтэй тэмцэх тухай хуульд заасан шаардлагыг хангасан, хууль ёсны үйл ажиллагаанаас бий болсон орлого болохыг нотлох баримт, тайлбар тодруулга;

17.үйл ажиллагаа явуулах ажлын байр, шуудан болон цахим шуудангийн хаяг, холбоо барих утасны дугаарын мэдээлэл;

18.үйл ажиллагаа явуулах барилга байгууламжийн гаднах орчны аюулгүй байдлыг хангах, дүрс бичлэгийн техник, хэрэгсэл суурилуулсан талаар цагдаагийн байгууллагын дүгнэлт.

**Зардлыг тооцох:** Эдгээр бичиг баримтуудыг бүрдүүлэн тусгай зөвшөөрөл хүсэхэд ямар хугацаа зарцуулахыг тооцох нь тухайн байгууллага шинээр үүсгэн байгуулагдахад хуулийн дагуу хэдий хэмжээний зардал гаргахыг тодорхойлоход дөхөмтэй.

| №  | Бүрдүүлэх баримт бичиг                                                                                                                                                                                                                                        | Хүснэгт 19 /Зарцуулах хугацаа минутаар/ |  |
|----|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------|--|
|    |                                                                                                                                                                                                                                                               | Зарцуулах хугацаа                       |  |
| 1  | тусгай зөвшөөрөл хүссэн албан бичиг                                                                                                                                                                                                                           | 30мин                                   |  |
| 2  | тусгай зөвшөөрөл хүссэн өргөдөл                                                                                                                                                                                                                               | 30мин                                   |  |
| 3  | хуулийн этгээдийн улсын бүртгэлийн гэрчилгээний хуулбар                                                                                                                                                                                                       | 240мин                                  |  |
| 4  | Санхүүгийн үйл ажиллагаа эрхлэх шийдвэр, хурлын тэмдэглэл;                                                                                                                                                                                                    | 480мин                                  |  |
| 5  | санхүүгийн хоршооны дүрэм;                                                                                                                                                                                                                                    | 110мин                                  |  |
| 6  | тэргүүлэгчдийн болон хяналтын зөвлөл, зээлийн хорооны ажиллах журам, түүнийг баталсан хурлын тэмдэглэл, шийдвэр;                                                                                                                                              | 180мин                                  |  |
| 7  | хадгаламжийн болон зээлийн үйл ажиллагааны бодлого, журам, түүнийг баталсан хурлын тэмдэглэл, шийдвэр;                                                                                                                                                        | 180мин                                  |  |
| 8  | гишүүдийн хувь хөрөнгийг банкин дахь хоршооны дансанд байршуулсныг нотлох дансны хуулга;                                                                                                                                                                      | 30мин                                   |  |
| 9  | бүх гишүүдийн хурлаар баталсан гурваас доошгүй жилийн бизнес төлөвлөгөө;                                                                                                                                                                                      | 960мин                                  |  |
| 10 | тэргүүлэгчдийн болон хяналтын зөвлөл, зээлийн хорооны дарга, гишүүн, гүйцэтгэх захирал, нягтлан бодогчийн анкет;                                                                                                                                              | 60мин                                   |  |
| 11 | санхүүгийн эхлэлтийн тайлан тэнцэл;                                                                                                                                                                                                                           | 180мин                                  |  |
| 12 | тэргүүлэгчдийн болон хяналтын зөвлөл, зээлийн хорооны дарга болон гишүүн, гүйцэтгэх захирлын мэргэжил, мэргэшил, ур чадварыг тодорхойлох баримт бичиг, шаардлагатай тохиолдолд орон нутгийн хөгжил, хоршооны талаар мэдлэг, туршлагатайг нотлох тодорхойлолт; | 180мин                                  |  |
| 13 | гүйцэтгэх захирлыг томилсон тэргүүлэгчдийн зөвлөлийн хурлын тэмдэглэл, шийдвэр;                                                                                                                                                                               | 60мин                                   |  |
| 14 | Мөнгө угаах болон терроризмыг санхүүжүүлэхтэй тэмцэх тухай хуулийн 14.1.11-д заасны дагуу хяналт тавих ажилтныг томилсон гүйцэтгэх захирлын тушаал, холбогдох бусад баримт бичиг;                                                                             | 60мин                                   |  |



|                               |                                                                                                                                                                                                        |                |
|-------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------|
| 15                            | бүх гишүүдийн хурлаар баталсан Мөнгө угаах болон терроризмыг санхүүжүүлэхтэй тэмцэх тухай хуулийн 14.4-т заасан дотоод хяналтын хөтөлбөр;                                                              | 60мин          |
| 16                            | хувь хөрөнгө нь Мөнгө угаах болон терроризмыг санхүүжүүлэхтэй тэмцэх тухай хуульд заасан шаардлагыг хангасан, хууль ёсны үйл ажиллагаанаас бий болсон орлого болохыг нотлох баримт, тайлбар тодруулга; | 180мин         |
| 17                            | үйл ажиллагаа явуулах ажлын байр, шуудан болон цахим шуудангийн хаяг, холбоо барих утасны дугаарын мэдээлэл;                                                                                           | 60мин          |
| 18                            | үйл ажиллагаа явуулах барилга байгууламжийн гаднах орчны аюулгүй байдлыг хангах, дүрс бичлэгийн техник, хэрэгсэл суурилуулсан талаар цагдаагийн байгууллагын дүгнэлт.                                  | 120мин         |
| <b>Нийт зарцуулах хугацаа</b> |                                                                                                                                                                                                        | <b>3200мин</b> |

Зардлыг тооцохын тулд дээрх баримт бичгүүдийг бүрдүүлэхэд шаардлагатай хугацааг ажлын хөлсөөр үржүүлэн тооцох бөгөөд 2023 онд зах зээлд үйл ажиллагаа явуулж буй Санхүүгийн хоршоодоос авсан суурь зардлын судалгааны үр дүнгээс харахад Санхүүгийн хоршоодын нягтлан бодогч, бусад ажилтнууд зэрэг гүйцэтгэх албан тушаалтнуудын сарын дундаж цалин ойролцоогоор 1,862,000 төгрөг байна.

Нэг ажилтанд жилд 230 ажлын өдөр байдаг гэж тооцвол 1 өдөр нь ажлын 8 цагтай тул 1 жилийн хугацаанд 1 ажилтан 1,840 цаг буюу 110,400 минут ажиллана.

Санхүүгийн хоршооны нэг ажилтны цалин дунджаар сарын 1,862,000 төгрөг буюу жилд 22,344,000 төгрөг гэж тооцвол нэг минутын ажлын хөлс  $22,344,000 / 110,400 \text{ минут} = 202.39$  төгрөг байна.

Санхүүгийн хоршооны үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрөл хүсэхэд нэг Санхүүгийн хоршоо  $202.39 \text{ төгрөг} * 3,200 \text{ мин} = 647,648$  төгрөг зарцуулна.

**Тоон үзүүлэлтийг тооцох:** Нэг жилийн хугацаанд Хорооноос дунджаар 7 Санхүүгийн хоршоо үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрөл хүсдэг гэж үзвэл Санхүүгийн хоршоо тусгай зөвшөөрөл хүсэхдээ нэг удаа дээрх бичиг баримтыг бүрдүүлэх ба тоон үзүүлэлт нь  $7 * 1 = 7$  байна.

**Нийт зардал:** Нийт зардлын дүнг тооцохдоо тухайн үүргийг гүйцэтгэхэд шаардагдах зардлыг тоон үзүүлэлтээр үржүүлж гаргах бөгөөд нэг Санхүүгийн хоршооны тусгай зөвшөөрөл хүсэхэд гарах зардал  $647,648 \text{ төгрөг буюу нэг жилийн хугацаанд хуулийн дагуу уг үүргийг гүйцэтгэх зардал ойролцоогоор } 647,648 \text{ төг} * 7 = 4,533,536 \text{ төгрөг}$  байна.

**Хялбарчлах боломж:** Шинэчилсэн найруулгын төсөлд дурдсан баримт бичгүүд нь одоо мөрдөгдөж буй Санхүүгийн хоршооны тухай хуулиар Санхүүгийн хоршоо үүсгэн байгуулахад бүрдүүлэх баримт бичигтэй ижил тул хуулийн төслийг шинэчлэн найруулснаар тусгай зөвшөөрөл хүсэхтэй холбоотой нэмэлт зардал гарахгүй болно.

## 1.2. Бүх гишүүдийн хурлыг зарлан хуралдуулах

**Хуулийн этгээдийн гүйцэтгэх үүрэг:** Хуулийн төслийн 28 дугаар зүйлийн 28.1-д “Бүх гишүүдийн ээлжит хурлыг санхүүгийн жил дууссанаас хойш дөрвөн сарын дотор хуралдуулна. Хурлаар аудитлагдсан жилийн эцсийн санхүүгийн тайланг хэлэлцүүлнэ” гэж заасан байна.

**Зардлыг тооцох:** Санхүүгийн хоршооны бүх гишүүдийн ээлжит хурлыг зохион байгуулах хугацааг ойролцоогоор 420 минут гэж үзвэл дунджаар 200 гишүүнтэй ХЗХ-ны бүх гишүүдэд зар хүргэх зардал  $50 \text{ төг} * 200 \text{ мин} * 2 \text{ удаа} = 20,000$  төгрөг, бичиг хэргийн зардал 25,000 төгрөг, цай, усны зардал  $200 \text{ хүн} * 500 \text{ төгрөг} = 100,000$  төгрөг, хурлын тэмдэглэл хөтлөх зардал

120 мин\* 111.95 төгрөг=13,434 төгрөг, хурлын байрны түрээс 120 мин\*250,000 төгрөг= 500,000 төгрөг, нийт 658,434 төгрөг байна.

**Тоон үзүүлэлтийг тооцох:** Санхүүгийн хоршоод нь жил бүр буюу жилд 1 удаа бүх гишүүдийн ээлжит хурлыг зарлан хуралдуулж, хурлын тэмдэглэл, шийдвэрийг Хороонд ирүүлэхээр байна.

**Нийт зардлыг тооцох:** Хороонд ээлжит хурлын тэмдэглэл материал хүргүүлэх 1 удаагийн шуудангийн зардал нь 5,000 төгрөг, хурлын зардал 658,434 төгрөг гэвэл нийт зардал нь 663,434 төгрөг байна.

### **1.3. Тэргүүлэгчдийн зөвлөлийн хурлыг зарлан хуралдуулах**

**Хуулийн этгээдийн гүйцэтгэх үүрэг:** Хуулийн төслийн 33 дугаар зүйлийн 33.1-д “Бүх гишүүдийн хурлын чөлөөт цагт санхүүгийн хоршооны үйл ажиллагааг тэргүүлэгчдийн зөвлөл удирдаж, үйл ажиллагааг бүх гишүүдийн хуралд тайлагнана” гэж заасан.

**Зардлыг тооцох:** Санхүүгийн хоршооны тэргүүлэгчдийн зөвлөлийн хурлыг 1 удаа зохион байгуулах хугацааг ойролцоогоор 240 минут гэж үзвэл 1 удаагийн хурал зохион байгуулах зардал хамгийн багадаа 3 тэргүүлэгчтэй ХЗХ-ны хувьд дундажаар 50,000 төгрөг байна.

**Тоон үзүүлэлтийг тооцох:** Санхүүгийн хоршоод нь сар бүр буюу жилд 12 удаа тэргүүлэгчдийн зөвлөлийн хурлыг зарлан хуралдуулахаар байна.

**Нийт зардлыг тооцох:** Жилд тэргүүлэгчдийн хурал зохион байгуулах нийт зардал 50,000 төгрөг\*12 удаа=600,000 төгрөг байна.

### **1.4. Хяналтын зөвлөлийн хурлыг зарлан хуралдуулах**

**Хуулийн этгээдийн гүйцэтгэх үүрэг:** Хуулийн төслийн 36 дугаар зүйлийн 36.1-д “Хяналтын зөвлөл санхүүгийн хоршооны үйл ажиллагаанд дотоод хяналтыг хэрэгжүүлж, бүх гишүүдийн хуралд ажлаа тайлагнана” гэж заасан байна.

**Зардлыг тооцох:** Санхүүгийн хоршооны хяналтын зөвлөлийн хурлыг 1 удаа зохион байгуулах хугацааг ойролцоогоор 240 минут гэж үзвэл 1 удаагийн хурал зохион байгуулах зардал хамгийн багадаа 3 гишүүнтэй ХЗХ-ны хувьд дунджаар 50,000 төгрөг байна.

**Тоон үзүүлэлтийг тооцох:** Санхүүгийн хоршоод нь улиралд 2 удаа буюу жилд 8 удаа хяналтын зөвлөлийн хурлыг зарлан хуралдуулахаар байна.

**Нийт зардлыг тооцох:** Жилд хяналтын зөвлөлийн хурал зохион байгуулах нийт зардал 50,000 төгрөг\*8 удаа=400,000 төгрөг байна.

### **1.5. Санхүүгийн тайлан, мэдээг Хороонд тайлагнах**

**Хуулийн этгээдийн гүйцэтгэх үүрэг:** Хуулийн төслийн 50 дугаар зүйлийн 50.6-д “Санхүүгийн хоршоо зохистой харьцааны шалгуур үзүүлэлтийн тайлан, санхүүгийн тайланг улирал бүрийн дараа сарын 10-ны өдрийн дотор, жилийн эцсийн тайланг дараа оны эхний сарын 10-ны өдрийн дотор Хороонд ирүүлнэ” гэж заасан буюу одоо мөрдөгдөж буй хуульд мөн адил Санхүүгийн хоршоод нь улирал, жилийн тайлангаа Хороонд хүргүүлдэг.

**Зардлыг тооцох:** Санхүүгийн хоршооны улирлын тайлан гаргахад зарцуулах хугацааг ойролцоогоор 2400 минут гэж тооцвол нэг удаагийн тайлан боловсруулах зардал 2400 мин\* 111.95 төг/мин= 268,680 төгрөг байна. Шуудангийн зардал 5,000 төгрөг\*5 дахин=25,000 төгрөг

байна. Нийт 293,680 төгрөгийн зардлыг 1 удаагийн тайлан гаргаж, хүргүүлэхэд зарцуулахаар байна.

**Тоон үзүүлэлтийг тооцох:** Санхүүгийн хоршоо нь улирал бүр буюу жилд 4 удаагийн давтамжтайгаар санхүүгийн байдлын тайлан, орлогын дэлгэрэнгүй тайлан, мөнгөн гүйлгээний тайлан, өмчийн өөрчлөлтийн тайлан, санхүүгийн тайлангийн тодруулга, Хороонд ирүүлэхээр байна.

#### **1.6. Санхүүгийн хоршоодын нэгдсэн төвийн тогтворжуулалтын санд хураамж төлөх**

**Хуулийн этгээдийн гүйцэтгэх үүрэг:** Хуулийн төслийн 53 дугаар зүйлийн 53.3-д “Хороо нийт санхүүгийн хоршоодын 50-аас дээш хувийг гишүүнээр элсүүлж, улсын бүртгэлийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагад бүртгүүлсэн санхүүгийн хоршоог Санхүүгийн хоршоодын нэгдсэн төвөөр бүртгэнэ”, 55 дугаар зүйлийн 55.3-т “55.3.Тогтворжуулалтын санд санхүүгийн хоршооноос төвлөрүүлэх хураамжийн хувь хэмжээ, төлөх хугацаа, сангийн данс байршуулах, санхүүжилт төвлөрүүлэх, сангийн хөрөнгийг шилжүүлэх, зарцуулах журам, сангийн хөрөнгийн доод хэмжээг Хороо тогтооно. Санхүүгийн хоршооноос тогтворжуулалтын санд төлсөн хураамжийг буцаан олгохгүй” гэж тус тус заасан.

**Зардлыг тооцох:** Тогтворжуулалтын сангийн хураамжийг Санхүүгийн хоршооны нийт актив хөрөнгөөс жилд 1 удаа 0.25 хувиар тооцож төвлөрүүлэх ба 100 сая төгрөгөөс доош нийт хөрөнгөтэй санхүүгийн хоршоо 100 саяас дээш нийт хөрөнгөтэй санхүүгийн хоршоодтой адил үнээр хураамж төлөхөөр тооцоолсон. .

**Тоон үзүүлэлтийг тооцох:** Санхүүгийн хоршоо нь жилд 1 удаа Санхүүгийн хоршоодын нэгдсэн төвд тогтворжуулалтын санд хураамж төлнө.

**Нийт зардлыг тооцох:** Санхүүгийн хоршоо бүр актив хөрөнгийн 0.25 хувиар жилд нэг удаа хураамж төлнө.

#### **1.7. Хадгаламжийн даатгалын корпорацид хадгаламжийн даатгалын хураамж төлөх**

**Хуулийн этгээдийн гүйцэтгэх үүрэг:** Хуулийн төслийн 9 дүгээр бүлэг 57 дугаар зүйлийн 57.1-д “Санхүүгийн хоршооны хадгаламж эзэмшигч гишүүдийн эрх ашгийг хамгаалах, санхүүгийн зах зээлийн тогтвортой байдлыг хангах хүрээнд санхүүгийн хоршоо хадгаламж эзэмшигч гишүүний мөнгөн хадгаламжийг даатгуулна.”, 62 дугаар зүйлийн 62.1-т “Хадгаламжийн даатгалын сангийн удирдлагыг Хадгаламжийн даатгалын корпораци хэрэгжүүлнэ. *Мөн хуулийн 65 дугаар зүйлийн 65.1-д “Санхүүгийн хоршоо хадгаламжийн даатгалын хураамжийг Хадгаламжийн даатгалын Үндэсний хорооноос баталсан журмын дагуу Хадгаламжийн даатгалын корпорацид төлнө. ”, 65.4-д “Хадгаламжийн даатгалын Үндэсний хороо жил бүрийн 11 дүгээр сарын 30-ны дотор дараа жилийн улирлын хураамжийн хувийг 0.125 хувиас хэтрүүлэхгүй хэмжээгээр тогтооно” гэж тус тус заасан.*

**Зардлыг тооцох:** Хадгаламжийн даатгалын сангийн эхлэлтийн хураамжийг Санхүүгийн хоршооны хувь нийлүүлсэн хөрөнгөөс 1 удаа 1.0 хувиар тооцож төвлөрүүлнэ. Улирлын хураамжийг Санхүүгийн хоршооны нийт хадгаламжаас Хорооноос тогтоосон хувиар тооцож төвлөрүүлнэ. Санхүүгийн хоршоо бүр харилцан адилгүй дүнгээр хураамж төлөхөөр байна.

**Тоон үзүүлэлтийг тооцох:** Санхүүгийн хоршоо нь улиралд 1 удаа, жилд 4 удаа Хадгаламжийн даатгалын корпорацид улирлын хураамж төлнө.

тогтворжуулалтын санг удирдах байгууллага нь сайн дурын гишүүнчлэлтэй холбоо буюу төрийн бус байгууллага тул санхүүгийн үйл ажиллагаа эрхлэх боломжгүй, хадгаламжийн даатгалын системийн эрх зүйн зохицуулалт зөвхөн банкин дахь мөнгөн хадгаламжид хамаарч байна.

#### **4.2. Шалгуур үзүүлэлт: Практикт хэрэгжих боломж**

“Практикт хэрэгжих боломж” шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд хуулийн төслийн зохицуулалтыг дагаж мөрдөх болон хэрэгжих боломжтой эсэх гэсэн үндсэн асуудлыг хөндөхийг зорилоо.

##### *1. Санхүүгийн хоршооны үйл ажиллагаа, тавигдах шаардлагын талаар:*

Санхүүгийн хоршооны тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөлд Санхүүгийн хоршооны үйл ажиллагааг эрхлэх тусгай зөвшөөрөл, санхүүгийн хоршооны гишүүн, зохион байгуулалт, удирдлага, дотоод хяналт гэсэн бүлгийг шинэчлэн найруулсан, албадлагын арга хэмжээ гэсэн бүлгийг нэмж оруулсан ба санхүүгийн хоршоодын үйл ажиллагаанд тавигдах шаардлага, журам, заавар аргачлалыг Хорооноос баталж мөрдүүлэхээр тусгасан. Мөн хадгаламж, зээлийн үйл ажиллагаа, санхүүгийн байдал, гишүүдэд эрсдэл учрахаас сэргийлэх зорилгоор хориглох заалтуудыг тусгасан.

##### *2. Санхүүгийн хоршоодын нэгдсэн төвийн талаар:*

Санхүүгийн хоршоод гишүүдийн хөрөнгийг хамгаалах зорилгоор хамгаалалтын 2-3 давхарга бүхий тогтолцоог бий болгодог. Хамгаалалтын 2 дугаар давхарга нь үйл ажиллагааны түр хугацааны хүндрэлд орсон, төлбөр түргэн гүйцэтгэх чадвар алдагдсан хоршоодод мэргэжил арга зүйн болон санхүүгийн туслалцааг үзүүлж, үйл ажиллагааг сэргээх тогтворжуулалтын сан юм. Одоогийн мөрдөгдөж буй хуульд санхүүгийн хоршооны салбарын хамгаалалтын давхарга болох тогтворжуулалтын сангийн талаар тусгасан боловч хэрэгжээгүй. Учир нь тогтворжуулалтын санг удирдах байгууллага нь холбоо буюу төрийн бус байгууллага тул санхүүгийн үйл ажиллагаа эрхлэх боломжгүй, хадгаламжийн даатгалын системийн эрх зүйн зохицуулалт зөвхөн банкин дахь мөнгөн хадгаламжид хамаарч байна.

Хуулийн төслийн шинэчилсэн найруулгад тогтворжуулалтын санг удирдах дундын санхүүгийн байгууллагыг хамтын хөрөнгө оруулалттайгаар бий болгох Санхүүгийн хоршоодын нэгдсэн төвийг үүсгэн байгуулах, түүний дүрэм, бүх гишүүдийн хурал, хяналын зөвлөл, чиг үүргийн хороо, гүйцэтгэх захирал, тэдгээрийн бүрэн эрх, тогтворжуулалтын тогтолцооны талаар зохицуулалтыг оруулсан нь практикт бүрэн хэрэгжих боломжтой ба зах зээлд оролцогчдыг дэмжсэн, тэдний эрх ашигт нийцсэн зохицуулалт болно.

##### *3. Хадгаламж, хамгааллын тогтолцооны талаар:*

Санхүүгийн хоршоод гишүүдийн хөрөнгийг хамгаалах зорилготой хамгаалалтын 3 дугаар давхарга нь хадгаламжийн даатгалын сан буюу хоршоо дампуурсны дараа даатгагдсан хадгаламжийг хадгаламж эзэмшигчид нөхөн олгодог. Одоогийн мөрдөгдөж буй хуульд санхүүгийн хоршооны салбарын хамгаалалтын давхарга болох хадгаламж хамгаалалтын тогтолцооны талаар тусгасан боловч одоог хүртэл хэрэгжээгүй байна.

Үйл ажиллагаа хүндрэлд орсон тохиолдолд үзүүлэх тогтворжуулалтын үйлчилгээ, улмаар гишүүдийн мөнгөн хадгаламжийг хамгаалах хадгаламжийн даатгал зэрэг дэмжих бүтцэд хоршоо бүр эдийн засгийн оролцоотой байж хөгжлийн таатай орчныг бүрдүүлэх нь хэрэглэгчийн эрх ашиг хамгаалах, салбарын тогтвортой хөгжлийг хангахад ихээхэн түлхэц үзүүлнэ. Хадгаламж

**Нийт зардлыг тооцох:** Санхүүгийн хоршоо бүр харилцан адилгүй дүнгээр нийт хадгаламжаас Хорооноос тогтоосон хувиар тооцож эхлэлтийн хураамж, улирлын хураамж, онцгой хураамж төлөхөөр байна.

### 1.8. Хуулийн этгээдээс гарах зардал

Одоо хүчин төгөлдөр мөрдөгдөж буй Санхүүгийн хоршооны тухай хуулийн төслийг шинэчлэн найруулснаар хуулийн этгээдээс гарах зардлын тооцоог 2024 оны жилийн эцсээрх Санхүүгийн хоршоодын тоонд үндэслэн гүйцэтгэлээ.

Зардлын тооцоог гүйцэтгэхдээ хуулийн төслийн дагуу хуулийн этгээдийн хүлээх үүргийг дараах байдлаар тодорхойлон, уг үүргээ хэрэгжүүлэхтэй холбогдон гарах зардлыг нэг жилийн хугацаанд суурилан салбарын хэмжээнд тооцсон. Санхүүгийн хоршоодын хадгаламжаас Хорооноос тогтоосон хувиар эхлэлтийн хураамж, улирлын хураамж, онцгой хураамж төлүүлэхээр байгааг одоогийн оновчтой гэж үзэж байгаа хувиар тооцооллоо. Үүнд:

| Хүснэгт 20 /Зардлын тооцоо/ |                                                           |                                                                                                                                                                                                                           |                                      |
|-----------------------------|-----------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------|
| №                           | Хуулийн этгээдийн гүйцэтгэх үүрэг                         | Зардал жилээр                                                                                                                                                                                                             | Нийт зардал                          |
| 1                           | Санхүүгийн хоршоо шинээр үүсгэн байгуулах                 | Тухай бүр                                                                                                                                                                                                                 | 647,648.00                           |
| 2                           | Бүх гишүүдийн хурлыг зарлан хуралдуулах                   | 178ХЗХ*663,434                                                                                                                                                                                                            | 118,091,252.00                       |
| 3                           | Тэргүүлэгчдийн зөвлөлийн хурлыг зарлан хуралдуулах        | 178 ХЗХ*600,000                                                                                                                                                                                                           | 106,800,000.00                       |
| 4                           | Хяналтын зөвлөлийн хурлыг зарлан хуралдуулах              | 178 ХЗХ*400,000                                                                                                                                                                                                           | 71,200,000.00                        |
| 5                           | Санхүүгийн тайлан, мэдээг Хороонд тайлагнах               | 178 ХЗХ*293,680                                                                                                                                                                                                           | 52,275,040.00                        |
| 6                           | Санхүүгийн хоршоодын нэгдсэн төв- санд хураамж төлөх      | 178 ХЗХ-ний нийт актив 356.7 тэрбум төг*0.25%                                                                                                                                                                             | 891,950,206.00                       |
| 7                           | Хадгаламжийн даатгалын корпорацид даатгалын хураамж төлөх | <b>Эхлэлтийн хураамж.</b><br>178 ХЗХ-ний нийт хувь нийлүүлсэн хөрөнгө 28.9 тэрбум төг*1% /1 удаа/<br><b>Улирлын хураамж.</b><br>178 ХЗХ-ний нийт хадгаламж 248.6 тэрбум төг*0.5%<br>Онцгой хураамж.<br>/Шаардлагатай үед/ | 288,563,000.00<br><br>310,788,724.65 |
| <b>Нийт</b>                 |                                                           |                                                                                                                                                                                                                           | <b>1,840,315,870.65</b>              |

Хуулийн этгээдийн гүйцэтгэх үүрэгтэй холбоотойгоор гарах зардлын хувьд Санхүүгийн хоршоо шинээр үүсгэн байгуулахтай холбоотой гарах зардал нь одоо хүчин төгөлдөр үйлчилж буй хуулийн хүрээнд гарна.

Санхүүгийн тайлан, мэдээг Хороонд тайлагнах үүргийн тухайд одоо үйлчилж буй хуулийн төсөлд Санхүүгийн хоршоод нь санхүүгийн тайлан мэдээг улирал, жилээр Хороонд хүргүүлдэг байсан бол Санхүүгийн хоршоодын нэгдсэн төвд хүргүүлэх шаардлага үүснэ. Гэвч энэ үүрэгтэй холбогдуулан зардал төдийлөн нэмэгдэхгүй. Харин Санхүүгийн хоршоодын нэгдсэн төв болон Хадгаламжийн даатгалын корпорацид Санхүүгийн хоршоод хураамжийг зардлаар байгуулан төлөхөөр байгаа боловч эдгээр сангууд нь тус салбарыг эрсдэлээс хамгаалах хамгаалалтын дэд бүтэц болон хөгжих зориулалттай байна.

← → ↻

d.parliament.mn/husul/4edabae2-259f-4e6f-ba1e-b3d508868937

☆

●

⋮

НЭГДҮГЭЭР БҮЛЭГ  
НИЙТЛЭГ ҮНДЭСЛЭЛ

1 ДҮГЭЭР ЗҮЙЛ

2 ДУГААР ЗҮЙЛ

3 ДУГААР ЗҮЙЛ

4 ДҮГЭЭР ЗҮЙЛ

5 ДУГААР ЗҮЙЛ

ХОЁРДУГААР БҮЛЭГ  
САНХҮҮГИЙН  
ХОРШООНЫ ҮЙЛ  
АЖИЛЛАГАА

6 ДУГААР ЗҮЙЛ

7 ДУГААР ЗҮЙЛ

8 ДУГААР ЗҮЙЛ

9 ДҮГЭЭР ЗҮЙЛ

10 ДУГААР ЗҮЙЛ

11 ДҮГЭЭР ЗҮЙЛ

ГУРАВДУГААР БҮЛЭГ  
САНХҮҮГИЙН  
ХОРШООНЫ ҮЙЛ  
АЖИЛЛАГААГ  
ЗОХИЦУУЛАХ

12 ДУГААР ЗҮЙЛ

ДӨРӨВДҮГЭЭР БҮЛЭГ  
САНХҮҮГИЙН  
ХОРШООНЫ ҮЙЛ  
АЖИЛЛАГАА ЭРХЛЭХ  
ТУСГАЙ ЗӨВШӨӨРӨЛ

13 ДУГААР ЗҮЙЛ

14 ДҮГЭЭР ЗҮЙЛ

Зууль санхүүжилтээр



УИХ-ын гишүүн  
Доржсүрэнгийн ҮҮРИЙНТУ...

Боловсруулж буй

Өргөн баригдсан

Хэлэлцэх эсэх

Ажлын хэсэг

Ахины хэлэлцүүлэг

Эцсийн хэлэлцүүлэг

Батлах

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2023 ОНЫ 7-Р САРЫН 30 ӨДӨР

УЛААНБААТАР

САНХҮҮГИЙН ХОРШООНЫ ТУХАЙ

f

t

✓ Дагсан

НЭГДҮГЭЭР БҮЛЭГ  
НИЙТЛЭГ ҮНДЭСЛЭЛ

1 дүгээр зүйл. Хуулийн зорилт

1.1. Энэ хуулийн зорилт нь санхүүгийн хоршооны эрх зүйн үндсийг тодорхойлж, түүний үйл ажиллагаатай холбогдон үүсэх харилцааг зохицуулахад оршино.

2 дугаар зүйл. Санхүүгийн хоршооны тухай хууль тогтоомж

2.1. Санхүүгийн хоршооны тухай хууль тогтоомж Монгол Улсын Үндсэн хууль, Иргэний хууль, Банк, эрх бүхий хуулийн этгээдийн мөнгөн хадгаламж, мөнгөн хөрөнгийн шилжүүлэг, зээлийн үйл ажиллагааны тухай хууль, Мөнгө угаах болон терроризмыг санхүүжүүлэхтэй тэмцэх тухай хууль, энэ хууль болон тэдгээртэй нийцүүлэн гаргасан хууль тогтоомжийн бусад актаас бүрдэнэ.

2.2. Монгол Улсын олон улсын гэрээнд энэ хуульд зааснаас өөрөөр заасан бол тухайн олон улсын гэрээний заалтыг дагаж мөрдөнө.

3 дугаар зүйл. Хуулийн үйлчлэх хүрээ

САНХҮҮГИЙН ХОРШООНЫ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТӨСӨЛД ИРҮҮЛСЭН САНАЛЫН ТОВЬЁОГ

| №  | Хаанаас                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      | Саналын утга                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  | Саналыг тусгасан байдал                                                                                                                                  |
|----|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 1. | <p><b>Санал авсан хугацаа, байршил:</b></p> <p>Цаасаар болон цахим хаягаар<br/>2025.09.26-2025.10.10</p> <p>Орон нутгийн хэлэлцүүлэг 2025.10.03-2025.10.04</p> <p>Орон нутаг (гүлэг) 2025.10.14-2025.10.23</p> <p><i>D.parliament.mn</i> веб сайт 2025.07.30-2025.12.22</p> <p>УБ хотын хэлэлцүүлэг 2025.12.22</p> <p>Үүнд:</p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1."Май капитал" ХЗХ</li> <li>2."БЭХ" ХЗХ</li> <li>3."Алтан тэрэлж нутаг" ХЗХ</li> <li>4."Мөнхийн буян өгөөж" ХЗХ</li> <li>5."Мөнгөн бийлэг" ХЗХ</li> <li>6."Арвин дэм" ХЗХ</li> <li>7."Хас баяжих" ХЗХ</li> <li>8."Ирээдүйн өвийг түүчээлэгчид" ХЗХ-ны гүйцэтгэх захирал Б.Баярсолонго</li> <li>9. Дархан-Уул аймгийн санхүү. төрийн сангийн хэлтсийн дарга Б.Жаргалсайхан</li> </ol> | <p>4.1.1. "Санхүүгийн хоршоо" гэж гишүүдийнхээ эдийн засгийн болон нийгэм, соёлын нийтлэг хэрэгцээг хангах зорилгоор гишүүдээ санхүүгийн үйл ажиллагааг тусгай зөвшөөрлийн үндсэн дээр үзүүлэх ардчилсан удирдлага, хамтын хяналт бүхий ашгийн төлөө бус хуулийн этгээдийг;</p> <p>Тайлбар: Энэ хуульд заасан ашгийн төлөө бус гэж үйл ажиллагааны үр дүнд бий болсон цэвэр орлогыг санхүүгийн хоршооны эрсдэл даах чадварыг сайжруулах, гишүүдийн эдийн засаг, нийгэм, соёлын нийтлэг хэрэгцээг хангахад зарцуулахыг ойлгоно.</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Хуучин нэр нь хэнд ямар шалтгаанаар таарч тохирохгүй байгааг ойлгохгүй байна. Нэр солигдсоноор олон газрын хэвлэсэн албан бланк, нэрийн хуудас, хаяг, аж ахуй нэгжийн дүрэм, гэрчилгээ, тамга тусгай зөвшөөрөл г.м. олон зүйлс солигдон, хуучин нь хэрэгцээгүй болж, хөрөнгө мөнгө цаас, шинэчлэн бүртгүүлэх хөдөлмөр, цаг хугацааны гарлагагай ажил болдог. Тиймд энэ нэр хуучнаараа байснаар нэг их харшлаад байх зүйл алга гэж бодож байна.</li> <li>• Ашгийн төлөө бус хуулийн этгээд гэдэг нь Төрийн бус байгууллага дээр л байдаг. Тэгэхээс иргэд мөнгөө нийлүүлээд, хоршоо байгуулаад ашиг олохоор төрөөс тэр ашгаа авч болохгүй гэж хуульчлах нь зах зээлийн харилцаа, ардчилсан ёсонд харшлах зүйл байна.</li> <li>• Хоршоо байгуулаад гишүүд ноогдол ашиг хүргэхгүй, харин гишүүдийнхээ "нийгэм соёлын нийтлэг хэрэгцээг хангана" гэдэг нь гишүүддээ байр авч өгнө, сургалтын төлбөрийг нь даана, гадаадад аялуулна г.м. зүйлс байх нь гэж ойлгогдож байна. Манай хоршооны гишүүдийн хөрөнгө оруулалтын доод</li> </ul> | <p>Саналыг аваагүй.</p> <p>Нэршийн хувьд хэлэлцүүлэгт хамрагдсан иргэдийн олонх дэмжсэн.</p> <p><b>Саналыг авсан.</b></p> <p>Тайлбар хэсгийг хассан.</p> |

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <p>10. “Денежний магнит” ХЗХ-ны гүйцэтгэх захирал Т.Батдорж</p> <p>11. “Мөнгөнбийлэг” ХЗХ,</p> <p>12. “Арвижих билэг” ХЗХ</p> <p>13. “Арицатын хөгжил” ХЗХ-ны гүйцэтгэх захирал Я.Ууганбаяр</p> <p>14. “Алтан давалгаа” ХЗХ-ны хяналтын зөвлөлийн гишүүн Ч.Жадамба</p> <p>15. МХЗХҮХ-ын тэргүүлэгчдийн зөвлөлийн дарга Ц.Оюунцэцэг</p> <p>16. “Монум” ХЗХ-ны тэргүүлэгчдийн зөвлөлийн гишүүн Д.Хүрэлбаатар</p> <p>17. “Бидний нехед” ХЗХ-ны гүйцэтгэх захирал Б.Эрдэнэсүвд</p> <p>18. “Эвт жаргалант” ХЗХ-ны гүйцэтгэх захирал З.Багнасан</p> <p>19. “Цаст алтай” ХЗХ-ны гүйцэтгэх захирал Д.Жамбалдорж</p> | <p>хэмжээ 5000 төгрөг байдаг, 200 гаруй гишүүнтэй /Номингийн ХЗХ 10 мянган гишүүнтэй гэж сонссон/ тэгээд гарсан ашгаар, ямар зарчмаар хэнд нь байр авч өгөх, хэний сургалтын төлбөрийг төлөх болж байна аа? Энэ нь хэн хүчтэй, арга залтай нь хожиж, гишүүдийн дотор хэрүүл маргаан бий болох, улмаар хоршоо задарч үгүй болох үндэс суурь болох юм байна. Гэхдээ энд “Эдийн засгийн хэрэгцээг хангана” гэдэг нь ойлгогдохгүй байна. Эсвэл ноогдол ашиг биш эдийн засгийн хэрэгцээг нь хангах нэрээр өгөх юм уу? Ер нь ашиг хүртэхгүй, тэтгэлэг авах механизм нь ойлгомжгүй газар хүн хөрөнгө оруулах уу?</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Гишүүд хоршооноосоо оруулсан хөрөнгийнхөө хэмжээгээр ноогдол ашиг авах нь хэнд саад болоод байна. Санхүүгийн бусад байгууллага /Банк, ББСБ/ бүгд ашгаа хүртдэг байтал хоршоо яагаад болохгүй байна.</li> <li>• ХЗХ гэдэг нэр олон жил хэрэглэгдэж монголчуудад танигдсан мууг туулж, сайжран хөгжиж байгаа. Нэр солиход бүх хоршоо, хаяг, тамга, албан тоот, дүрэм, журам, маягууд бүгд солих болж маш их зардал гарч ажлын чирэгдэл үүснэ. Иймд санхүүгийн хоршоо нэрийг дэмжихгүй.</li> <li>• ХЗХ байх саналтай байна.</li> <li>• Олон улсад ХЗХ-г юу гэж нэрлэж байна. Тэр нэрээр байх, ХЗХ гэж нэрлэж байвал энэ нэрээ байвал зохино.</li> <li>• ХЗХ нэрээр үлдээх</li> <li>• Хуулийн нэр томъёог хуучнаар нь буюу Хадгаламж зээлийн хоршооны тухай гэдгээр нь найруулах, хөгжлийн 22 жилийн хугацаанд тогтсон оноосон нэрийг өөрчлөх шаардлага байхгүй гэж харж байна.</li> <li>• Хадгаламж зээлийн хоршоо гэсэн нэрийг өөрчлөхөд бүх нэр хаяг, бичиг баримт, дүрэм журам, тамга тэмдэг дагаад өөрчлөгдөж, зардал их орох учраас хэрэв нэршлийг өөрчлөхөөр хууль баглагдвал тэр бүхнийг өөрчлөх хугацааг урт, тавиу тавьж өгөх.</li> <li>• Санхүүгийн хоршоод Солонгосын ХЗХ-дын нэгэн адил ижил логотой байх заалтыг хуулинд оруулах хэрэгтэй гэж үзэж байна. Учир нь шинэ хуулиар бүх хоршоод нэр хаягаа солих</li> </ul> |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|



|  |  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |
|--|--|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|  |  | <p>тул зардал хэмнэх үүднээс үүнтэй зэрэгцүүлэн Санхүүгийн хоршоодын нэгдсэн төвийн логог бүгд ижил хэрэглэх болгож хуульчилснаар хэн ч, хаана ч харсан “энэ санхүүгийн хоршоо байна” гэдэг нь тодорхой болж, урьдын дур дурандаа явж байсан хадгаламж зээлийн хоршоод төрийн хуулиар зохицуулагдсан, албан ёсны нэгдсэн удирдлагатай болжээ гэсэн иргэдийн итгэл сэтгэлд нөлөө үзүүлэх арга хэмжээ болно гэж бодож байна.</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Хуулийн төсөлтэй танилцсан. Эхний асуудал хадгаламж, зээлийн хоршооны нэрийг заавал “санхүүгийн хоршоо” болгох шаардлагатай юу? Нэршил солигдвол тамга, тэмдэг, улсын бүртгэлийн гэрчилгээ өөрчлөгдөх учраас зардал их гарах юм биш үү?</li> <li>• Нэр солих асуудал дээр хуучнаар нь үлдэх саналтай байна. Нэрийг солилоо гээд бодит мөн чанар өөрчлөгдөхгүй шүү дээ.</li> <li>• Миний хувьд “санхүүгийн хоршоо” гэдэг нэршлийг дэмжиж байгаа, гэхдээ бусад маань хуучнаар нь үлдэх саналтай байна. Нэр өөрчлөгдөхөд нэлээн олон зүйлд өөрчлөлт орно, үүнтэй холбоотой хугацаа, хөрөнгө мөнгө шаардлагатай болно.</li> <li>• Санхүүгийн хоршоо гэдэг нэр зөв. Энэ хуулийн төслийг дэмжиж байна;</li> <li>• Санхүүгийн хоршоо гэдэг нэр өөрчлөгдөхөөр бичиг баримт, дүрэм, журам өөрчлөгдөж, дахиж тусгай зөвшөөрлийн гэрчилгээ, улсын бүртгэлийн гэрчилгээгээ солицулна гэсэн үг үү?</li> <li>• Ашгийн төлөө бус хуулийн этгээдэд хамруулсан байна. холбох материалтай танилцахад арижааны ерөнхий хуулийн төслийн агуулгатай зөрчилдсөн байна. Иргэний хуулийн зохицуулалтад ашгийн төлөө бус хуулийн этгээдүүдийн ангилалыг оруулж өгсөн. Арилжааны ерөнхий хуулийн төслийн 4.3-т хоршоо арилжаа эрхлэгч байна гэж заасан. Арилжаа эрхлэгч гэхээр компани, нөхөрлөл, хоршоо байгуулагуудаас эдийн засгийн харилцаанд оролцож байгаа иргэд, ААН байгууллагуудаас илшш мэргэшсэн, тогтвортой байх нэмэлт үүргүүд хүлээгээд явж байгаа. Үйл ажиллагаанаасаа илүү өндөржуулсан хариуцлага хүлээх шаардлагатай болсон. Засгийн газарт өргөн</li> </ul> |
|--|--|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|

|    |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |                                                                                                                                                                               |
|----|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|    |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            | <p>баригдаж байгаа энэ хуулийн төсөлтэй нийцүүлэн боловсруулах шаардлагатай.</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>Нэрээ солихоор зардал их гарна гээд айгаад байх юм. Би бол энэ зэргийн зардлыг ХЗХ-д өөрөө даагаад явчих чадалтай гэж ойгож байна.</li> <li>Санхүүгийн хоршоо байх нь зөв улиг болсон нэршлийг солимоор байна.</li> <li>Санхүүгийн хоршоо гэдэг нэр томъёотой санал нийлэхгүй байна. Хадгаламж, зээлийн хоршооны нэр байх байхгүй асуудлыг аль 10 жилийн өмнө ч соличих байсан. Одоо харин ч эерэг болж байгаа энэ үед салбарын нэр солигдсноор ямар ялгаа байна вэ?</li> <li>Нэрийн өөрчлөлтийг дэмжихгүй байна.</li> <li>Нэршлийг мөн дэмжиж байгаа.</li> </ul>                                                                                                                                                                                                    |                                                                                                                                                                               |
| 2. | <p><i>D.parliament.mn</i> веб сайт 2025.07.30-2025.12.22</p> <p>Пунсал</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 | <p>4.1.2. “Хувь хөрөнгө” гэж санхүүгийн хоршооны гишүүн /цаашид “гишүүн” гэх/-ий оруулах мөнгөн хөрөнгийг;</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>Ангийн бус гэсэн боловч ААНОАТ төлсөөр байгааг хуулийн заалтаар зохицуулж өгнө үү.</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          | <p>Саналыг аваагүй.</p> <p>Энэ заалтад хамааралгүй байна. Хуулийн төслийн 52 дугаар зүйлд ААНОАТ-аас чөлөөлөхөөр тусгасан.</p>                                                |
| 3. | <p>Цаасаар болон цахим хаягаар 2025.09.26-2025.10.10</p> <p>Орон нутгийн хэлэлцүүлэг 2025.10.03-2025.10.04</p> <p><i>D.parliament.mn</i> веб сайт 2025.07.30-2025.12.22</p> <p>1. “БЭХ” ХЗХ</p> <p>2. “Мөнхийн буян өгөөж” ХЗХ</p> <p>3. Пунсал</p> <p>4. Дархан хотын захирагчийн зөвлөх Я.Бат-Очир</p> <p>5. Дархан-Уул аймгийн санхүү, төрийн сангийн хэлтсийн дарга Б.Жаргалсайхан</p> | <p>4.1.8. “Санхүүгийн хоршоодын нэгдсэн төв” гэж санхүүгийн хоршоодол санхүүгийн болон санхүүгийн бус үйлчилгээ, үйл ажиллагаа нь хүндрэлд орсон тохиолдолд тогтворжуулах тусалцаа үзүүлэх зорилготой өөрийгөө зохицуулах дундын санхүүгийн байгууллагыг;</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>МХЗХХУХолбоог өөрчилж төв гэж өөрчлөхийг дэмжихгүй.</li> <li>МХЗХХУХ-ний чиг үүргийг хэрэгжүүлэх байгууллага гэж ойлголоо, холбооноос өөр бол ийм байгууллага байх шаардлагагүй, бас нэг хураамж авдаг, хэн нэгэн завхруулдаг байгууллага нэмэх хэрэггүй.</li> <li>Санхүүгийн хоршоодын нэгдсэн төвийн үйл ажиллагааг санхүүгийн хоршоодыг дэмжихээр хуульчилах.</li> <li>Дээвэр байгууллага ер нь татаас авдаг дарамтын байгууллага бий болбол хэцүү.</li> <li>Миний хувьд дээвэр байгууллага байснаар иргэд албан журмын даатгалд хамрагдаад осол аваар гарахад муудалцаад</li> </ul> | <p>Саналыг аваагүй.</p> <p>Нэгдсэн нэг л төвтэй байна. Ойлоголтын зөрүүтэй байсан тул хэлэлцүүлгийн үед эрх бүхий албан тушаалтанууд шаардлагатай нэмэлт тайлбарыг өгсөн.</p> |

|    |                                                                                          |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |
|----|------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 6. | “Денежны магнит” ХЗХ-ны гүйцэтгэх захирал Т.Батдорж                                      | байхгүй шууд даатгалын компани дууддаг шиг асуудлыг нэгдсэн нэг зохион байгуулалтаар шийднэ.<br><ul style="list-style-type: none"> <li>Хоршооны нэгдсэн төвтэй болбол энэ хуулиас тусдаа хууль батлагдах байх гэж бодож байна. Одоогийн хуулийн төсөлд нэгдсэн төвийн зохицуулалтыг нарийвчлан тусгаагүй эрх, үүрэг, хариуцлагын талаар дурдаагүй нэгдсэн төвд доголдол гарвал хэн хариуцаж, шалгах вэ? Зохицуулалтын нэлээн нарийн бие даасан жижиг хууль байх ёстой байх.</li> </ul> <b>4.1.10. “Хадгаламжийн даатгалын корпораци” гэж энэ хуульд заасан санхүүгийн хоршоон дахь мөнгөн хадгаламжийн албан журмын даатгалын үйл ажиллагааг эрхлэн явуулах тусгайлсан чиг үүрэг бүхий Банкн дахь мөнгөн хадгаламжийн даатгалын тухай хуулийн 19.1-д заасан хуулийн этгээдийг;</b> <ul style="list-style-type: none"> <li>Хадгаламжийн даатгал албан журмын байх шаарлагагүй. Хураамж авдаг үйл ажиллагааг нэмж дарамт үүсгэмээргүй байна, даатгал сайн дураар хийх гэсэн саналыг хүргүүлж байна.</li> </ul> <b>5.1.3. гишүүдийн эдийн засгийн тэгш оролцоог хангаж, шударга хуваарилалт хийх;</b> <ul style="list-style-type: none"> <li>Гишүүдийн оруулах хөрөнгийн хэмжээ ижил байна гэж ойлгогдож байна. Харин шударга хуваарилалт хийх гэдэг нь ойлгомжгүй байна. Нэг жилд хоршооны ашгаар нэг байр ч авч хүрэхгүй байх, гэтэл гарсан ашгийг ноогдол ашиг маягаар хуваарилахгүй л юм бол яаж шударга хуваарилалт хийх болж байна.</li> </ul> <b>5.1.9. бусад санхүүгийн хоршоотой хамтран ажиллахыг эрэлхийлэх.</b> <ul style="list-style-type: none"> <li>Ер нь хоршоо гишүүдийнхээ төлөө ажиллана гэж заасан байгаа. Гэтэл өөр хоршоотой хамтарч яах гээд байгаа нь ойлгомжгүй байна. Мөнгөө нийлүүлэлтэй нь биш, бие биедээ мөнгө зээлүүлж болохгүй.</li> </ul> | Саналыг аваагүй.<br><br>Хэлэлцүүлгийн үед эрх бүхий албан тушаалтанууд шаардлагатай нэмэлт тайлбарыг өгсөн.<br><br>Саналыг аваагүй.<br><br>Үйл ажиллагааны зарчмыг буруу ойлгосон байна. Энэ заалт одоогийн хуулинд ч байгаа.<br><br>Саналыг аваагүй.<br><br>Хэлэлцүүлгийн үед эрх бүхий албан тушаалтанууд шаардлагатай нэмэлт тайлбарыг өгсөн. |
| 4. | Цаасаар болон цахим хаягаар 2025.09.26-2025.10.10<br>“Мөнхийн буян өгөөж” ХЗХ            | <b>4.1.10. “Хадгаламжийн даатгалын корпораци” гэж энэ хуульд заасан санхүүгийн хоршоон дахь мөнгөн хадгаламжийн албан журмын даатгалын үйл ажиллагааг эрхлэн явуулах тусгайлсан чиг үүрэг бүхий Банкн дахь мөнгөн хадгаламжийн даатгалын тухай хуулийн 19.1-д заасан хуулийн этгээдийг;</b> <ul style="list-style-type: none"> <li>Хадгаламжийн даатгал албан журмын байх шаарлагагүй. Хураамж авдаг үйл ажиллагааг нэмж дарамт үүсгэмээргүй байна, даатгал сайн дураар хийх гэсэн саналыг хүргүүлж байна.</li> </ul> <b>5.1.3. гишүүдийн эдийн засгийн тэгш оролцоог хангаж, шударга хуваарилалт хийх;</b> <ul style="list-style-type: none"> <li>Гишүүдийн оруулах хөрөнгийн хэмжээ ижил байна гэж ойлгогдож байна. Харин шударга хуваарилалт хийх гэдэг нь ойлгомжгүй байна. Нэг жилд хоршооны ашгаар нэг байр ч авч хүрэхгүй байх, гэтэл гарсан ашгийг ноогдол ашиг маягаар хуваарилахгүй л юм бол яаж шударга хуваарилалт хийх болж байна.</li> </ul> <b>5.1.9. бусад санхүүгийн хоршоотой хамтран ажиллахыг эрэлхийлэх.</b> <ul style="list-style-type: none"> <li>Ер нь хоршоо гишүүдийнхээ төлөө ажиллана гэж заасан байгаа. Гэтэл өөр хоршоотой хамтарч яах гээд байгаа нь ойлгомжгүй байна. Мөнгөө нийлүүлэлтэй нь биш, бие биедээ мөнгө зээлүүлж болохгүй.</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        | Саналыг аваагүй.<br><br>Хэлэлцүүлгийн үед эрх бүхий албан тушаалтанууд шаардлагатай нэмэлт тайлбарыг өгсөн.                                                                                                                                                                                                                                      |
| 5. | Цаасаар болон цахим хаягаар 2025.09.26-2025.10.10<br>“Май капитал” ХЗХ                   | <b>4.1.10. “Хадгаламжийн даатгалын корпораци” гэж энэ хуульд заасан санхүүгийн хоршоон дахь мөнгөн хадгаламжийн албан журмын даатгалын үйл ажиллагааг эрхлэн явуулах тусгайлсан чиг үүрэг бүхий Банкн дахь мөнгөн хадгаламжийн даатгалын тухай хуулийн 19.1-д заасан хуулийн этгээдийг;</b> <ul style="list-style-type: none"> <li>Хадгаламжийн даатгал албан журмын байх шаарлагагүй. Хураамж авдаг үйл ажиллагааг нэмж дарамт үүсгэмээргүй байна, даатгал сайн дураар хийх гэсэн саналыг хүргүүлж байна.</li> </ul> <b>5.1.3. гишүүдийн эдийн засгийн тэгш оролцоог хангаж, шударга хуваарилалт хийх;</b> <ul style="list-style-type: none"> <li>Гишүүдийн оруулах хөрөнгийн хэмжээ ижил байна гэж ойлгогдож байна. Харин шударга хуваарилалт хийх гэдэг нь ойлгомжгүй байна. Нэг жилд хоршооны ашгаар нэг байр ч авч хүрэхгүй байх, гэтэл гарсан ашгийг ноогдол ашиг маягаар хуваарилахгүй л юм бол яаж шударга хуваарилалт хийх болж байна.</li> </ul> <b>5.1.9. бусад санхүүгийн хоршоотой хамтран ажиллахыг эрэлхийлэх.</b> <ul style="list-style-type: none"> <li>Ер нь хоршоо гишүүдийнхээ төлөө ажиллана гэж заасан байгаа. Гэтэл өөр хоршоотой хамтарч яах гээд байгаа нь ойлгомжгүй байна. Мөнгөө нийлүүлэлтэй нь биш, бие биедээ мөнгө зээлүүлж болохгүй.</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        | Саналыг аваагүй.<br><br>Хэлэлцүүлгийн үед эрх бүхий албан тушаалтанууд шаардлагатай нэмэлт тайлбарыг өгсөн.                                                                                                                                                                                                                                      |
| 6. | Цаасаар болон цахим хаягаар 2025.09.26-2025.10.10<br>“Май капитал” ХЗХ                   | <b>4.1.10. “Хадгаламжийн даатгалын корпораци” гэж энэ хуульд заасан санхүүгийн хоршоон дахь мөнгөн хадгаламжийн албан журмын даатгалын үйл ажиллагааг эрхлэн явуулах тусгайлсан чиг үүрэг бүхий Банкн дахь мөнгөн хадгаламжийн даатгалын тухай хуулийн 19.1-д заасан хуулийн этгээдийг;</b> <ul style="list-style-type: none"> <li>Хадгаламжийн даатгал албан журмын байх шаарлагагүй. Хураамж авдаг үйл ажиллагааг нэмж дарамт үүсгэмээргүй байна, даатгал сайн дураар хийх гэсэн саналыг хүргүүлж байна.</li> </ul> <b>5.1.3. гишүүдийн эдийн засгийн тэгш оролцоог хангаж, шударга хуваарилалт хийх;</b> <ul style="list-style-type: none"> <li>Гишүүдийн оруулах хөрөнгийн хэмжээ ижил байна гэж ойлгогдож байна. Харин шударга хуваарилалт хийх гэдэг нь ойлгомжгүй байна. Нэг жилд хоршооны ашгаар нэг байр ч авч хүрэхгүй байх, гэтэл гарсан ашгийг ноогдол ашиг маягаар хуваарилахгүй л юм бол яаж шударга хуваарилалт хийх болж байна.</li> </ul> <b>5.1.9. бусад санхүүгийн хоршоотой хамтран ажиллахыг эрэлхийлэх.</b> <ul style="list-style-type: none"> <li>Ер нь хоршоо гишүүдийнхээ төлөө ажиллана гэж заасан байгаа. Гэтэл өөр хоршоотой хамтарч яах гээд байгаа нь ойлгомжгүй байна. Мөнгөө нийлүүлэлтэй нь биш, бие биедээ мөнгө зээлүүлж болохгүй.</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        | Саналыг аваагүй.<br><br>Хэлэлцүүлгийн үед эрх бүхий албан тушаалтанууд шаардлагатай нэмэлт тайлбарыг өгсөн.                                                                                                                                                                                                                                      |
| 7. | УБ хотын хэлэлцүүлэг 2025.12.22<br>“Номинион” ХЗХ-ны хяналтын зөвлөлийн гишүүн Ж.Дөлгөөн | <b>6.1. Санхүүгийн хоршоо Хорооноос олгосон тусгай зөвшөөрлийн үндсэн дээр хадгаламж, зээлийн үйл ажиллагаа эрхэлнэ.</b> <ul style="list-style-type: none"> <li>6.1-д заасан хадгаламж, зээлийн хоршооны тусгай зөвшөөрөл олгоход шаардах материал, нөхцөлийг нарийвчлан тусгасан хэрнээ 6.2-т байгаа нэмэлт үйл ажиллагаанд ямар нөхцөлд эрхлэхийг тусгаж өгөөгүй байна. Дахиж ухараад СЗХ-ны</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               | Асуулт асуусан байна.<br><br>6.2-т туссан нэмэлт үйл ажиллагааг ямар нөхцөлд эрхлэхийг Хорооноос баталсан нөхцөл шаардлагаар зохицуулна. Тусгай зөвшөөрөлтэй                                                                                                                                                                                     |

|     |                                                                                                                                                                                                                                                                     | баталсан журмын хүрээнд явах уу? аль эсвэл 6.1-т заасан тусгай зөвшөөрлөө авахаар нэмэлт зөвшөөрлүүд дагалдаад олгогдох уу?                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               | үйл ажиллагаагаа тодорхой хугацаанд эрхэлж, шаардлага хангаж байж нэмэлт зөвшөөрөл авна.                                                                                                             |
|-----|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 8.  | УБ хотын хэлэлцүүлэг 2025.12.22<br>“Номинион” ХЗХ-ны хяналтын зөвлөлийн гишүүн Ж.Дөлгөөн                                                                                                                                                                            | <b>6.2. Санхүүгийн хоршоо Хорооноос олгосон зөвшөөрлийн үндсэн дээр гишүүдийнхээ хэрэгцээнд зориулан дараах үйл ажиллагаа эрхэлж болно:</b> <ul style="list-style-type: none"> <li>Хуулийн төслийн 6.2-т үйл ажиллагааг тэлэх боломж өгсөнд талархууштай байна.</li> </ul> <b>6.2.3. Зөвшөөрлийн тухай хуулийн 2.11-д заасан факторингийн үйл ажиллагаа.</b> <ul style="list-style-type: none"> <li>Хадгаламж, зээлийн үйл ажиллагаанаас бусад нэмэлт үйл ажиллагаа хулийн төсөлд орж ирж байгаа нь сайшаалтай саналдсан. ХЗХ-ны салбарын өрсөлдөх чадварыг нэмэгдүүлэх хөшүүрэг хийж өгсөн байна.</li> <li>Бусад үйл ажиллагаа нэмэгдвэл ХЗХ-д томорно.</li> <li>Өөр санхүүгийн үйлчилгээ эрхлэх санхүүгийн зах зээл байхгүй гэж бодож байна.</li> </ul> | Дэмжсэн санал байна                                                                                                                                                                                  |
| 9.  | Орон нутгийн хэлэлцүүлэг 2025.10.03-2025.10.04<br>УБ хотын хэлэлцүүлэг 2025.12.22<br>1. “Денежны магнит” ХЗХ-ны гүйцэтгэх захирал Т.Багдорж<br>2. “Цаст алтай” ХЗХ-ны гүйцэтгэх захирал Д.Жамбалдорж<br>3. “Тэгш уран санаа” ХЗХ-ны гүйцэтгэх захирал Ч.Хүрэлбаатар | <b>6.3. Санхүүгийн хоршоо Монголбанкнаас олгосон зөвшөөрлийн үндсэн дээр Үндсний төлбөрийн системийн тухай хуулийн 10.1-д заасан үйл ажиллагаа эрхэлж болно. Энэ тохиолдолд Монголбанк Хорооны саналыг урьдчилан авна.</b> <ul style="list-style-type: none"> <li>Хоршоод нь МБанкны зөвшөөрөлтэй аан-с цахим карт авна, хоршоо зөвшөөрөл авч өөрөө гаргах боломж ойрын үед байхгүй учраас МБ-с зөвшөөрөл авна гэдэг нь карттай болох боломжийг үгүйсгэж байна.</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                | Саналыг аваагүй.<br>Хорооны зохицуулалтад байдаг бусад санхүүгийн байгууллагуудтай ижил зохицуулалтыг тусгасан.                                                                                      |
| 10. | Цаасаар болон цахим хаягаар 2025.09.26-2025.10.10<br>"Хас баяжих" ХЗХ                                                                                                                                                                                               | <b>7.4. Санхүүгийн хоршоо гишүүдийн хадгаламжийг албан журмын даатгалд хамруулна.</b> <ul style="list-style-type: none"> <li>Шалгуур үзүүлэлтээр төлбөр түргэн гүйцэтгэх чадвар нь хангагдсан ХЗХ гишүүдийн хадгаламжийг албан журмын даатгалд хамруулахыг дэмжихгүй.</li> <li>Анх үүсгэн байгуулагдаж байгаа жижиг хоршоодыг дэмжих зорилгоор тухайлбал хадгаламж нь 20-30 саятай хоршоодыг даатгалаас чөлөөлөх цаашдаа даатгалын хураамжийн хувь хэмжээг ч хоршоодод дарамт учрахааргүй тогтоох хэрэгтэй.</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                    | Саналыг аваагүй.<br>Хэлэлцүүлгийн үед эрх бүхий албан тушаалтанууд даатгалын тогтолцоог олон улсын жишигт нийцүүлэн нэвтрүүлэх, хэрэгцээ шаардлага үүссэн тухай шаардлагатай нэмэлт тайлбарыг өгсөн. |
| 11. | Цаасаар болон цахим хаягаар 2025.09.26-2025.10.10<br>1."БЭХ" ХЗХ<br>2."Мөнгөн бийлэг"ХЗХ                                                                                                                                                                            |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |                                                                                                                                                                                                      |

|     |                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                                                                                                                        |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |
|-----|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|     |                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                                                                                                                        | Саналыг аваагүй.<br>Утгыг буруу ойлгосон байна.<br>Үүргийн гүйцэтгэлийг бүрэн гүйцэт хангуулна. Одоогийн хуульд байгаа заалт.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |
| 12. | УБ хотын хэлэлцүүлэг 2025.12.22<br>“Арцатын хөгжил” ХЗХ-ны гүйцэтгэх захирал Я.Ууганбаяр                                                                                                                                                                        | Цаасаар болон цахим хаягаар 2025.09.26-2025.10.10<br>D.parliament.mn веб сайт 2025.07.30-2025.12.22<br>УБ хотын хэлэлцүүлэг 2025.12.22 | 7.5. Гишүүн санхүүгийн хоршоонд төлөх өр төлбөр, үүргийн гүйцэтгэлээ биелүүлээгүй бол түүний хадгалуулсан хөрөнгөөс барьцаа болгож, үүргийн гүйцэтгэлийн хэмжээгээр гүйлгээ хийхийг хязгаарлана.<br>• Хадгаламжаас өр төлбөрийн үүргийн гүйцэтгэлийг бүрэн гүйцэт хангуулахгүй гэсэн байна. Тэр ямар учиртай вэ? Гишүүн өөрөө хүсвэл хадгаламжаас нь зээлийг нь хааж болдог байсан.<br>7.6. Санхүүгийн хоршооны гишүүн бүр хуримтлалын данстай байна.<br>• Гишүүн бүр хадгаламж эзэмшигч байна гэсэн үг үү? эсвэл ноогдол ашаа хуримтлуулдаг данстай байна гэсэн үг үү? Уг нь хувь хөрөнгөө оруулсан бол гишүүний эрх үүснэ гэсэн заалт байгаа.<br>• Гишүүн болгон хадгалаж үүсгэн гэсэн байна. Гишүүний хураамжаа төлөөд зээлээ авах боломжтой байсан бол одоо заавал хадгаламж байршуулж байж эргээд зээл авах боломжтой болж байна. Ерөөсөө процессийг хүндрүүлээд байна. Хүндрүүлсэн зохицуулалтуудаа больж өгөөчээ гэж манайхаас хүсэж байна.<br>• Гишүүн бүр хуримтлалын данстай байна гэдгийг хадгаламжийн данстай байна гэж ойлгох уу? Хуримтлал, хадгаламж 2 нэг ойлголт юм уу 2 өөр ойлголт юм уу?<br>• Анх элсэхдээ хадгаламжийн дансаа нээж мөнгө хадгалуулах нь зөв ХНХ+Хадгаламж. |
| 13. | Цаасаар болон цахим хаягаар 2025.09.26-2025.10.10<br>D.parliament.mn веб сайт 2025.07.30-2025.12.22<br>УБ хотын хэлэлцүүлэг 2025.12.22<br>1. “Май капитал” ХЗХ<br>2. “Арвин дэм” ХЗХ<br>3. “Номингонион” ХЗХ-ны хяналтын зөвлөлийн гишүүн Ж.Дөлгөөн<br>4. Цэцэг | УБ хотын хэлэлцүүлэг 2025.12.22                                                                                                        | Саналыг авсан.<br>Тус зохицуулалтыг нягтлан хуулийн төслийн 7.6-д “Санхүүгийн хоршооны гишүүн бүр өөрийн орлого зарлагыг удирдахад суралцах, урт хугацаанд төлөвлөсөн зорилгод хүрэх арга хэмжээг ирээдүйд санхүүжүүлэх, эсхүл гэнэтийн хэрэгцээ шаардлагаар төлөвлөөгүй зардалд бэлэн байхад зориулан хуримтлал үүсгэх хадгаламжийн данстай байна” нэмж тусгасан.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |
| 14. | УБ хотын хэлэлцүүлэг 2025.12.22<br>“Алтан давалгаа” ХЗХ-ны хяналтын зөвлөлийн гишүүн Ч.Жадамба                                                                                                                                                                  | УБ хотын хэлэлцүүлэг 2025.12.22                                                                                                        | Саналыг аваагүй.<br>Санхүүгийн хоршооны суурь зарчим гишүүдээ гишүүдээ бодсон бага хүүтэй зээл олгох явдал байдаг. Санхүүгийн хоршоо бусад ашгийн төлөө үйл ажиллагаа явуулдаг банк санхүүгийн байгууллагуудаас үүгээрээ ялгаатай байдаг. Энэ зарчим руугаа явах нь зүйтэй тул саналыг аваагүй.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |



|     |                                                                                                                                                                                                                                                    |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |                                                                                                                                                  |
|-----|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|     |                                                                                                                                                                                                                                                    | ажиллагааг илүүтэй дэмжээд одоо санхүүгийн хоршооны үйл ажиллагааг хязгаарлахад чиглэгдсэн агуулгууд анзаарагдаж байна.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |                                                                                                                                                  |
| 15. | <p>УБ хотын хэлэлцүүлэг 2025.12.22</p> <p>1. “Алтан давалгаа” ХЗХ-ны хяналтын зөвлөлийн гишүүн Ч.Жадамба</p> <p>2. МХЗХҮХ-ын тэргүүлэгчдийн зөвлөлийн дарга Ц.Оюунцэцэг</p> <p>3. “Монум” ХЗХ-ны тэргүүлэгчдийн зөвлөлийн гишүүн Д.Хүрэлбаатар</p> | <p><b>9 дүгээр зүйл. Санхүүгийн хоршооны үйл ажиллагаанд хориглох зүйл</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Санхүүгийн хоршооны хориглох зүйлсд гишүүдээс хураамж, шимтгэл авахыг бүхэлд нь хориглосон байна. Үүнийг нээлттэй байдлаар үлдээх саналтай байна.</li> <li>• Шимтгэл, хураамж бусад хуулиар хоригдогдоогүй ХЗХ-ны хувьд шимтгэл, хураамж авах үгүйгээ бүх гишүүдийн хурлаар хэлэлцэж шийдвэрлэдэг энэ боломжийг нээж өгөөчээ.</li> <li>• Шимтгэлийг нээлттэй үлдээсэн дээрээ бүх гишүүд шийднэ шүү дээ.</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |                                                                                                                                                  |
| 16. | <p>УБ хотын хэлэлцүүлэг 2025.12.22</p> <p>“Арцатын хөгжил” ХЗХ-ны гүйцэтгэх захирал Я.Ууганбаяр</p>                                                                                                                                                | <p><b>9.1.3. банк, санхүүгийн байгууллага, Санхүүгийн хоршооллын нэгдсэн төвөөс бусад этгээдээс зээл, зээлтэй адилтгах нөхцөлөөр аливаа хөрөнгө татан төвлөрүүлэх;</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Өөр газраас хөрөнгө татах эрхгүй болсон байна. Банк та нарт төслийг олгохгүй, зээлийн дэмжлэг олгохгүй гэж байсан.</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        | <p>Саналыг аваагүй.</p> <p>Одоогийн хуульд байгаа заалт.</p>                                                                                     |
| 17. | <p>Цаасаар болон цахим хаягаар 2025.09.26-2025.10.10</p> <p>Орон нутгийн хэлэлцүүлэг 2025.10.03-2025.10.04</p> <p>1.Мөнгөн бийлэг ХЗХ</p> <p>2.Хас баяжих ХЗХ</p> <p>3. “Денежный магнит” ХЗХ-ны гүйцэтгэх захирал Т.Багдорж</p>                   | <p><b>9.1.8. ирээдүйн орлогын талаар таамаглал дэвшүүлсэн, эсхүл орлого, хонжвор амласан зар сурталчилгааг мэдээллийн сүлжээ, хэвлэл мэдээллийн хэрэгслээр дамжуулан хийх;</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Хоршоо гишүүнчлэлээ өргөтгөх, үйл ажиллагаагаа олон нийтэд таниулах чиглэлээр зар сурталчилгаа хийх хуулийн боломж гаргах</li> <li>• Нэгэнт бид шинэ хуулиар хадгаламжийн 2,3-р шатны хамгаалалттай болох учраас хориглох заалтуудаас зар сурталчилгааг хасаж, банктай ижил зар сурталчилгаа явуулах эрхтэй болчихвол гишүүн олон элсэх нэг хөшүүрэг болно.</li> <li>• Энэ салбарыг бойжуулж, үйл ажиллагааг тэлэх гэж хуулийн төсөл шинэчлэгдэж байгаа. Банктай адил гишүүнчлэл, хадгаламж, зээлийн бүтээгдэхүүний талаар сурталчилгаа хийх боломжийг нээж өгч болох уу? Хадгаламжийн сугалаа, урамшуулалт аян зарлаж болохгүй байна. Хуульд төлбөр, таавар, бооцоот тоглоом, хонжворт сугалаа зохион байгуулахыг хориглосон байна. Гишүүн татаж, хадгаламжийн аян зарлаж танилцуулга хийхэд бидний хувьд хориотой байна. 2003-2005 онд болсон дампуурлаас болж одоогийн хоршоод</li> </ul> | <p>Саналыг аваагүй.</p> <p>Өмнө ХЗХ-ны салбарт гарсан дампууралтай холбоотойгоор одоо мөрдөж байгаа хуульд тусгасан заалтыг хэвээр үлдээсэн.</p> |

|     |                                                                                                        |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |                                                                                                                                             |
|-----|--------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|     |                                                                                                        | танилын хүрээнд үйл ажиллагаа явуулж байна. Зах зээлд өөрсдийн дуу хоолойгоо хүргэмээр байна. Бид зохицуулагч байгууллагатай, хяналтын механизмтай болсон, одоо олон нийтэд нээлттэй үйл ажиллагаа явуулах боломжийг хангаж өгөөч ээ                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |                                                                                                                                             |
| 18. | Орон нутгийн хэлэлцүүлэг 2025.10.03-2025.10.04<br>“Денежный магнит” ХЗХ-ны гүйцэтгэх захирал Т.Багдорж | <p><b>9.1.13. санхүүгийн хоршооны төлөөлөгч, төлөөлөгчийн газар ажиллуулах;</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>Бид бойжих гээд байгаа юм бол ийм юмнуудыг хаах хэрэг байна уу? Бид нар гадаадад байгаа монголчууддаа үйлдлэхийн тулд гэнд төлөөлөгчийн газар ажиллуулмаар байна. Энэ заалтыг хасах саналтай байна.</li> </ul> <p><b>9.1.14. гишүүнээс хувь хөрөнгө, элсэлтийн хураамжаас бусад татвар, шимтгэл авах;</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>Гишүүнчлэлтэй байгууллага учраас гишүүний хураамжтай байх нь зүйтэй гэж харж байна. Өөрөөр хэлбэл найруулга нь гишүүнээс хувь хөрөнгө, гишүүний хураамжаас бусад татвар шимтгэл авах гэх. Тодруулга: татвар шимтгэл авахгүй гэхээр хадгаламжийн хүүнээс суутгах ХХОАГ суутгахгүй гэсэн үг үү?</li> <li>Уг заалтыг хасах саналтай байгаа бөгөөд эзлийн гэрээнд нэмэлт өөрчлөлт оруулахад эзлийн гэрээний нэмэлт өөрчлөлтийн шимтгэл авах шаардлагатай.</li> </ul> | Саналыг аваагүй.<br><br>Одоо мөрдөж байгаа хуульд тусгасан заалтыг хэвээр үлдээсэн.<br><br><b>Саналыг авсан.</b><br><br>Тус заалтыг хассан. |
| 19. | Цаасаар болон цахим хаягаар 2025.09.26-2025.10.10<br>1.”Арвин дэм” ХЗХ<br>2.”Номин юнион” ХЗХ          | <p><b>11.2. Сумын насанд хүрсэн хүн амын 50-аас дээш хувийг гишүүнээр элсүүлсэн санхүүгийн хоршоонд орон нутаг хөгжүүлэх зориулалттай сан, ашигт малтмал ашиглах, хайгуул олборлолт хийх аж ахуйн нэгжийн хандив, тусламжийн мөнгөн хөрөнгийг шилжүүлж, тухайн сумыг хөгжүүлэх төсөл, хөтөлбөрийг хэрэгжүүлнэ.</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>Хоршоо өөрөө төсөл хөтөлбөр хэрэгжүүлж нийгмийн сайн сайханд хувь нэмэр оруулах заалтыг нэмж оруулах нь зөв, мөн хоршоонд зориулж төрөөс газар бас шийдэж өгвөл зүгээр байна.</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           | Саналыг аваагүй.<br><br>Хуулийн төслийн 11.1.14-д “төсөл, хөтөлбөр хэрэгжүүлэх зорилгоор авсан санхүүжилт” гэж тусгасан.                    |
| 20. | D.parliament.mn веб сайт 2025.07.30-2025.12.22<br>Цэнгээ                                               |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |                                                                                                                                             |
| 21. | D.parliament.mn веб сайт 2025.07.30-2025.12.22<br>Бид ялэв                                             | <p><b>12.1. Санхүүгийн хоршооны үйл ажиллагааг зохицуулах, хянах эрхийг Хороо хэрэгжүүлнэ.</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>Санхүүгийн хоршооны үйл ажиллагааг зохицуулах, хянах эрхийг Санхүүгийн зохицуулах хороо хэрэгжүүлнэ.</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        | Саналыг аваагүй.<br><br>Хуулийн төслийн 4.1.5-д /наашид “Хороо” гэх/-оос гэж тусгасан.                                                      |

|     |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |                                                                                                                                         |
|-----|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 22. | <i>D.parliament.mn</i> веб сайт 2025.07.30-2025.12.22<br>Бид ялав                                                                                                                                                                                                                                                                      | 12.2. Хороо дараах бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ:<br>• Санхүүгийн зохицуулах хороо дараах бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          | Саналыг аваагүй.<br>Хуулийн төслийн 4.1.5-д /цаашид “Хороо” гэж/-оос гэж тусгасан.                                                      |
| 23. | <i>D.parliament.mn</i> веб сайт 2025.07.30-2025.12.22<br>Цэцгээ                                                                                                                                                                                                                                                                        | 13.1.12. бүх гишүүдийн хурлаар баталсан Мөнгө угаах болон терроризмыг санхүүжүүлэхтэй тэмцэх тухай хуулийн 14.4-т заасан дотоод хяналтын хөтөлбөр;<br>• Анх байгуулахад нь арай олон бичиг баримт нэхэгдээд байна энгийн байх, ингэснээр олон хоршоог бий болоосой гэж хүсэж байна, хоршоодын тоо жилээс жилд буурч байгаа, тэргүүлэгчдээрээ баглуулах нь зүйтэй.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       | Саналыг аваагүй.<br>Монгол Улсад Санхүүгийн хориг арга хэмжээ авах байгууллага (ФАТФ)-ын өгсөн зөвлөмж, хуулийн хэрэгжилттэй холбоотой. |
| 24. | <i>D.parliament.mn</i> веб сайт 2025.07.30-2025.12.22<br>Цэцгээ                                                                                                                                                                                                                                                                        | 13.1.15. үйл ажиллагаа явуулах барилга байгууламжийн гаднах орчны аюулгүй байдлыг хангах, дүрс бичлэгийн техник, хэрэгсэл суурилуулсан талаар цагдаагийн байгууллагын дүгнэлт.<br>• Дөнгөж байгуулагдаж байгаа хоршоо үнэтэй камер авах боломжгүй хасаж өгөөч одоо мөнгө дандаа банкинд байдаг болсон.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  | Саналыг аваагүй.<br>Тухайн ХЗХ-г гадны эрсдэлээс хамгаалсан зохицуулалт.                                                                |
| 25. | <i>D.parliament.mn</i> веб сайт 2025.07.30-2025.12.22<br>Цэцгээ                                                                                                                                                                                                                                                                        | 14.2. Хороо өргөлөл гаргагчийн санхүүгийн хоршооны үйл ажиллагаа эрхлэх бэлэн байдалтай газар дээр нь шалгаж, танилцаж болно.<br>• Хүн хүч нь хүрэлцэхгүй хөдөө бол томилолт авах болно илүү зардал.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    | Саналыг аваагүй<br>Зардалтай холбоотой асуудал зохицуулагч байгууллагын дотоод асуудал.                                                 |
| 26. | Цаасаар болон цахим хаягаар 2025.09.26-2025.10.10<br>УБ хотын хэлэлцүүлэг 2025.12.22<br><br>1.Май капитал ХЗХ<br>2.Алтан тэрэлж нутаг ХЗХ<br><br>3. “Номиньон” ХЗХ-ны хяналтын зөвлөлийн гишүүн Ж.Дөлгөөн<br>4. “Алтан давалгаа” ХЗХ-ны хяналтын зөвлөлийн гишүүн Ч.Жадамба<br>5. МХЗХҮХ-ын тэргүүлэгчдийн зөвлөлийн дарга Ц.Оюунцэцэг | 15.2. Санхүүгийн хоршооны гишүүнчлэлийн хамрах хүрээ дор дурдсан нөхцөлийн аль нэгийг хангасан байна:<br>• Гишүүдийн байршлын хязгаарлалтыг ойлгодоггүй. Арай хотын түгжрэлээс болоогүй байлтай. Хоршоо байгуулах гол үндэс нь гишүүд бие биедээ итгэсэн, бие биеэ таньж мэдсэн, харилцан тусгай байх явдал байдаг ба энэ нь ашигтай ажиллах үндэс нь болдог. Тэгэхээс биш нэг дүүрэгт байснаар хоршоо сайн болно гэж байдаггүй. Нэг байгууллагын хүмүүс нийлээд хоршоо байгуулсан түүх байхгүй байх, дандаа автомеханик мэргэжилтэй хүмүүс нийлээд санхүүгийн хоршоо байгуулдаггүй, харин авто засварын хоршоо байгуулах магадлал өндөртэй байдаг. Улаанбаатар хотод байдаг хоршооны гишүүд одоогийн хуулиар хотын янз бүрийн дүүрэгт оршин суудаг. Энэ хууль гарахаар баахан гишүүдээ | Саналыг авсан.<br>Хуулийн төслийн 15.2.1-15.2.4 дэх хэсэгт хамрах хүрээг тэлж одоо мөрдөж байгаа хуулийн зохицуулалтаар тусгасан.       |



|     |                                                                                                                                                                                                             |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |                |
|-----|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------|
|     | <p>6. “Монум” ХЗХ-ны тэргүүлэгчдийн зөвлөлийн гишүүн Д.Хүрэлбаатар</p> <p>7. “Эвт жаргалант” ХЗХ-ны гүйцэтгэх захирал З.Батнасан</p> <p>8. “Арвайн-Үр” ХЗХ-ны тэргүүлэгчдийн зөвлөлийн гишүүн Б.Сайнзаа</p> | <p>хасах юм байна л даа. Ер нь 15.2 дах заалт маш утгагүй заалт ямар хүн ямар зорилгоор ийм заалт оруулсан байдаг юм болдоо.</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>15.2.1-15.2.5 дахь заалтууд нь хэт хязгаарлагдмал заалт байна. Хоршооны тухай хуулийн 3 дугаар бүлгийн 14 дүгээр зүйлийн 14.1 дэх заалтыг оруулж өгөх санал байна.</li> <li>Нэг дүүргээс хэтрэхгүй гэсэн хязгаарлалт тогтоосон байна. Манай ХЗХ-ны хувьд 5,600 гаруй гишүүнтэй, Улаанбаатар хотын 8 дүүргийн гишүүнчлэлтэй. Хуулийн үйлчлэх хүрээ яма байх вэ? Одоо үйлчлэх үү? Нөхөж үйлчлэх үү? Аль хэдийн үүсгэн байгуулагдаад, тусгай зөвшөөрлөө авчихсан, хэдэн 10 жил болсон ХЗХ-дын эрхзүйн байдлыг дордуулах уу? Бид нар үйл ажиллагаагаа зогсоох уу? эсвэл хэд хэдэн жижиг ХЗХ-той болох уу? Дагаж мөрдөх журмын тухай хуулийн төсөл байх уу?</li> <li>Нэг сум, дүүрэг гэж хязгаарлаж байгаа нь ХЗХ-ны онцлогтой зөрчилдөж байна. Одоо хүчин төгөлдөр мөрдөгдөж байгаа нэг аймаг, хот, дүүрэг гэдэг байдлаар хэвээр үлдээх саналтай байна</li> <li>Дүүрэг, салбарыг хуучин хэвээр нь үлдээх саналтай байна.</li> <li>Солонгостой туршлага судлаж байхад бидний дайны дараа Германд эрчүүдээ нүүрсний уурхайд ажлуулчаад бүсгүйчүүд нь хүнд замыг туулж байх үед Канад, АНУ-ын зөвлөхүүд ирж ХЗХ-г хөгжүүлсэн гэдэг. Бид цахим орчинд амьдарч байгаа мөн иргэдийн шилжилт хөдөлгөөн их байдаг учир гишүүнчлэлийг нээлттэй байлгаад үүсгэн байгуулахад байршлын шаардлага тавих хэрэгтэй. Манай ХЗХ-дын гишүүд хуралдаа идэвхитэй оролцдог.</li> <li>Манайд гишүүн байсан хүн өөр аймагуу шилжсэн холбогдоод гишүүнээс гараа гэхээр яахлээрээ би Жаргалантын уугуул иргэн байж ХЗХ-доо гишүүнчлэлтэй байж болохгүй гэж гээд гардаггүй.</li> <li>Хуулийн төсөлд нэг дүүрэг, аймаг гэсний нэг гэдэг үгийг хасмаар байна. МУ-ын засаг захиргаа нутаг дэвсгэр нэгжийн тухай хуулинд Улаанбаатар гэдэг чинь хот биш нийслэл гэдэг нэрээр явдаг учир манай хуулийн төсөлтэй зөрчилдөөд байна.</li> </ul> |                |
| 27. | <p><i>D.parliament.mn</i> веб сайт 2025.07.30-2025.12.22</p>                                                                                                                                                | <p><b>15.2.3. нэг сум, дүүрэгт үйл ажиллагаа эрхэлдэг;</b></p> <p>1. Аймаг гэж нэмье аймгийн төвийн хоршоогоор сумдын гишүүд яагаад үйлчлүүлж болохгүй гэж.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   | Саналыг авсан. |

|     |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |                                                                                                                                                    |
|-----|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|     | <p>УБ хотын хэлэлцүүлэг 2025.12.22</p> <p>1.Цэцгээ</p> <p>2. “Ариатын хөгжил” ХЗХ-ны гүйцэтгэх захирал Я.Ууганбаяр</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            | <p>2. Нэг сум, дүүрэг гэдгийг хот бол хотоороо л байа. Иргэдийн шилжилт хөдөлгөөн хийх байдаг учир Яармагт амьдарч байгаа хүн үргэлж тэндээ амьдрана гэж байхгүй. Улаанбаатар хототын 9 дүүрэгт байгаа гишүүдээ та одоо гараа гэж хэлэх боломжгүй байна.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            | <p>Хуулийн төслийн 15.2.1-15.2.4 дэх хэсэгт хамрах хүрээг тэлж одоо мөрдөж байгаа хуулийн зохицуулалтаар тусгасан.</p>                             |
| 28. | <p>Цаасаар болон цахим хаягаар 2025.09.26-2025.10.10</p> <p>Орон нутгийн хэлэлцүүлэг 2025.10.03-2025.10.04</p> <p>Орон нутаг (үзлэг) 2025.10.14-2025.10.23</p> <p>D.parliament.mn веб сайт 2025.07.30-2025.12.22</p> <p>1."БЭХ" ХЗХ</p> <p>2."Тэгш уран санаа" ХЗХ</p> <p>3."Арвин дэм" ХЗХ</p> <p>4."Номин юнион" ХЗХ</p> <p>5."Хас баяжих" ХЗХ</p> <p>6.Насанжаргал</p> <p>7.Цэцгээ</p> <p>8.Бид ялав</p> <p>9.Ундармаа</p> <p>10."Хонгор-Ирээдүй" ХЗХ-ны гишүүн Б.Тамирбат</p> | <p><b>15.2.5. нэг сум, дүүрэгт амьдардаг.</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>Нэг аймаг хот дүүрэгт амьдардаг гэсэн хуучин хуулийн заалтаар үлдээх. Шинэ хуулиар манай Хужирт салбар байхгүй болохоор байна. Энэ нь хоршооны үйл ажиллагааг хумьсан бодлого болжээ.</li> <li>Гишүүнчлэлийг жижиглэсэн байна. Хонгор сумын иргэн тухайн сумынхаа хоршоонд гишүүнчлэлтэй ч ажил, ар гэрийн шаардлагаар Дархан сум руу шилжиж, тэнд үйл ажиллагаа явуулдаг ХЗХ-ны гишүүн болсон боловч Дарханы хоршоо таалагдахгүй, Хонгор сумын ХЗХ-доо буцаад элсэе гэхээр гишүүнчлэлийн хамрах хүрээг хангахгүй болж байна. Хонгор сум Дархан сум хоёр 30 км зайтай, ойрхон сумууд руу гишүүнчлэлээ тэлэх хуулийн заалт оруулж болох уу?</li> <li>Нэг аймаг, хот, дүүрэгт амьдардаг гэж өөрчлөх</li> <li>Нэг сум, хот суурин, нийслэлд амьдардаг болгон найруулах</li> <li>Нэг сум, дүүрэг, хотод амьдардаг болгох</li> <li>Хотын хоршоод ганцхан дүүрэгт үйл ажиллагаа явуулах уу? Өмнө нь элсүүлсэн бусад дүүргийн гишүүдээ хасах уу, тэгвэл хоршоо томрох биш жижгэрч, санхүүгийн үйлчилгээ авах хүний тоо цөөрснөөр үйл ажиллагаа хумигдана.</li> <li>Орон нутгийн, салбартай хоршоод салбараа яах вэ? Салбаргүй болно гэвэл:</li> <li>1.Гишүүдэд 3 жилээр тараасан зээлээ буцаагаад нэг дор авах боломжгүй, гишүүн биш болчвол эргэн төлөлт найдвар муутай болно.</li> <li>2.Хадгаламжуудыг нь тарааж өгөх гэвэл нэг дор их мөнгө хэрэгтэй болно, тогтсон үйл ажиллагаа алдагдаж, савалгаа үүснэ. Салбартайгаа байна гэхээр “1 суманд амьдардаг” гэсэн хуулийн заалттай харшилна. 81.1.7-д “салбар байгуулахыг хориглоно” 81.1.9. “салбарыг таган буулгахыг шаардана” гэсэн урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээ заасан нь хэвийн</li> </ul> | <p><b>Саналыг авсан.</b></p> <p>Хуулийн төслийн 15.2.1-15.2.4 дэх хэсэгт хамрах хүрээг тэлж одоо мөрдөж байгаа хуулийн зохицуулалтаар тусгасан</p> |

|     |                                                                                                                                                                                                 |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |                                                                                                                    |
|-----|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|     |                                                                                                                                                                                                 | <p>ажиллагаатай хоршоод салбар байгуулж болохоор харагдаж байгаа ч салбарын тухай өөр заалт, зохицуулалт тусгаагүй байна.</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>Нэг аймаг, хот дүүрэгт амьдардаг гэсэн хуучин хуулийн заалтаар байх нь зөв байх. Бүх гишүүдийн хурлаараа сумын хэмжээнд үү, аймгийн хэмжээнд гишүүнчлэлтэй байх эсэхээ сонгож шийдвэрлэж түүнийхээ дагуу салбар нээх асуудал нээлттэй байх нь зөв байх гэж бодож байна.</li> <li>Аймаг байвал зүгээр байна. Олон хоршоо аймгийнхаа сумдад хүрч үйлчилж байгаа. салбартай ч байгаа.</li> <li>Нэг сум, дүүрэгт амьдардаг гэдгийг эргэж нэг харвал яасан юм бэ тухайн дүүрэгт амьдардаг боловч өөр дүүрэгт үйл ажиллагаагаа явуулдаг өөрөөр хэлбэл нэг дүүрэг амьдраад өөр дүүрэгт үйл ажиллагаа явуулдаг хүн зөндөө байгаа шүү дээ Иймд дүүрэгт биш хотод байвал зүгээр.</li> <li>5.1. Аймаг, сум, баг, нийслэл, дүүрэг, хороо нь нийтийн эрх зүйн этгээд байна./МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСАГ ЗАХИРГАА, НУТАГ ДЭВСГЭРИЙН НЭГЖ, ТҮҮНИЙ УДИРДЛАГЫН ТУХАЙ/ гэж оруулбал бусад хуультайгаа зөрчилдөхгүй байх.</li> </ul> | <p>Саналыг аваагүй.</p> <p>Хэлэлцүүлгийн үед эрх бүхий албан тушаалтанууд шаардлагатай нэмэлт тайлбарыг өгсөн.</p> |
| 29. | <p>Цаасаар болон цахим хаягаар<br/>2025.09.26-2025.10.10</p> <p>УБ хотын хэлэлцүүлэг 2025.12.22</p> <p>1. Номин юнион ХЗХ</p> <p>2. “Номинюнион” ХЗХ-ны хяналтын зөвлөлийн гишүүн Ж.Дөлгөөн</p> | <p><b>15.5. Гишүүнээр элсэх хуулийн этгээд энэ хуулийн 15.2-т заасан нөхцөлийн аль нэгийг хангасан байна. Нийт гишүүний 10-аас дээшгүй хувь хуулийн этгээд байж болох бөгөөд Хорооноос олгосон тусгай зөвшөөрлийн үндсэн дээр үйл ажиллагаа эрхэлдэг хуулийн этгээд гишүүн байхыг хориглоно.</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>Гишүүнээр элсэх хуулийн этгээд энэ хуулийн 15.2-т заасан нөхцөлийн аль нэгийг хангасан байна. Нийт гишүүний 10-аас дээшгүй хувь хуулийн этгээд байж болно.</li> <li>Нийт гишүүдийн 10-аас доошгүй хувь нь хээлийн этгээд байж болно, СЗХ-ны зөвшөөрөлтэй этгээд байж болохгүй гээд заагаад өгсөн. Гэтэл СЗХ-ны зөвшөөрөлтэй этгээд олон, эх үүсвэрээ ХЗХ-д байршуулах боломжгүй болгосон байна.</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        | <p>Саналыг авсан.</p> <p>Тус заалтад “үүрэг” гэсэн үгийг нэмж тусгасан.</p>                                        |
| 30. | <p>Цаасаар болон цахим хаягаар<br/>2025.09.26-2025.10.10</p> <p>Номин юнион ХЗХ<br/>/2025.09.26-2025.10.10/</p>                                                                                 | <p><b>15.8. Гишүүний эрх хувь хөрөнгө оруулснаар үүснэ.</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>Гишүүний эрх болон үүрэг хувь хөрөнгө оруулснаар үүснэ.</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |                                                                                                                    |

|     |                                                                                                                                                                            |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |                                                                                                                                           |
|-----|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 31. | <p><i>D.parliament.mn</i> веб сайт 2025.07.30-2025.12.22</p> <p>1. Ундармаа<br/>2. Бид илал<br/>3. Цэгцээ</p>                                                              | <p>16.1.5. бүх гишүүдийн хурал, тэргүүлэгчдийн зөвлөл, хяналтын зөвлөлийн хууль бус үйл ажиллагааны талаар Хороонд гомдол гаргах;</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Эхлээд тэргүүлэгчдийн зөвлөл, хяналтын зөвлөл, бүх гишүүдийн хуралд нь гомдол гаргачаад дараагийн дээд шатны байгууллагад гомдол гаргавал зүгээр байх.</li> <li>• Хоршооны хяналтын зөвлөл болон тэргүүлэгчдийн зөвлөлд гомдол гаргах дараа нь Санхүүгийн зохицуулах хороонд байх.</li> <li>• Эхлээд тэргүүлэгчид эсвэл хяналтын зөвлөлд гомдол гаргах үе шаттайгаар явах.</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         | <p>Саналыг аваагүй.</p> <p>Хуулийн төсөлд шаг шатандаа гомдолоо гаргах бүрэн боломжтой байхаар ерөнхий тусгасан байна.</p>                |
| 32. | <p>УБ хотын хэлэлцүүлэг 2025.12.22</p> <p>“Алтан давалгаа” ХЗХ-ны хяналтын зөвлөлийн гишүүн Ч.Жадамба</p>                                                                  | <p>16.2. Гишүүн дор дурдсан үүрэг хүлээнэ:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• 16.2-т гишүүд хуримтлал үүсгэхийг дэмжихгүй байна. Одоо байгаа ХЗХ-ны нөхцөл байдал, чадамж, иргэдийн мэдлэгтэй хэр нийцсэн байгаа вэ? Хадгаламжийн даатгалын тогтолцоог нэвтрүүлж болно гэхдээ цаг хугацааны хувьд өнөөдөр биш байх. Тодорхой цаг хугацааны дараа нэвтрүүлэх нь зүйтэй.</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  | <p>Саналыг аваагүй.</p> <p>Хэлэлцүүлгийн үед эрх бүхий албан тушаалтанууд шаардлагатай нэмэлт тайлбарыг өгсөн.</p>                        |
| 33. | <p>Цаасаар болон цахим хаягаар 2025.09.26-2025.10.10</p> <p><i>D.parliament.mn</i> веб сайт 2025.07.30-2025.12.22</p> <p>1.БЭХ ХЗХ<br/>2.Хас баяжих ХЗХ<br/>3.Ундармаа</p> | <p>17.1. Тэргүүлэгчдийн зөвлөл гишүүдийн бүртгэлийг хөтөлж, үнэн зөвийг хариуцна.</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Гишүүдийн бүртгэлийг Тэргүүлэгчдийн зөвлөл хөтөлдөггүй, Гүйцэтгэх албаны мэргэжилтний ажил үүргийн хуваарьт тусгаж хариуцуулаг тул хуульд үүнийг хасах</li> <li>• ТЗ-ийн гишүүн нь сонгуульт үүрэг учраас “гишүүдийн бүртгэлийг хөтөлж, Улсын бүртгэлд бүртгүүлнэ” гэдэг одоо мөрдөж байгаа хуулийн заалт амьдрал дээр аль ч хоршоонд хэрэгждэггүй, өдөр тутам гишүүд нэмэгдэж, хасагдаж байдаг учраас хоршоон дээр ирж суугаад, бүртгэл хөтлөх, аймгийн төв рүү явж өөрчлөлт бүртгүүлэх, хувь хөрөнгийн өөрчлөлтийг бүртгэж Хороонд ирүүлэх ажлыг тэргүүлэгчдээр хийлгэвэл зардал нэмэгдэх нь тодорхой. Иймээс гүйцэтгэх албаныхан энэ ажлыг хийдэг. Тиймээс 35.1.14, 48.4-р заалтууд шаардлагагүй гэж үзэж байна.</li> <li>• Гишүүдийн бүртгэлийг гүйцэтгэх алба болон гишүүд хариуцсан мэргэжилтэн хариуцаж, тэргүүлэгчдийн зөвлөлд тайлагнана.</li> </ul> | <p>Саналыг авсан.</p> <p>Хуулийн төслийн холбогдох заалтуудад тэргүүлэгчийн зөвлөл гэснийг бүх гишүүдийн хурал гэж залруулж тусгасан.</p> |
| 34. | <p>Цаасаар болон цахим хаягаар 2025.09.26-2025.10.10</p>                                                                                                                   | <p>17.3. Энэ хуулийн 17.1-д заасан бүртгэлд туссан мэдээлэлтэй танилцах гишүүний хүсэлтэд тэргүүлэгчдийн зөвлөл, гүйцэтгэх</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               | <p>Саналыг аваагүй.</p>                                                                                                                   |

|     |                                                                                                                                                                                                                                                                                  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |                                                                                                                                                                                             |
|-----|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|     | <p>Орон нутгийн хэлэлцүүлэг 2025.10.03-2025.10.04</p> <p>1.Тэгш уран санаа ХЗХ</p> <p>2.“Денежный магнит” ХЗХ-ны гүйцэтгэх захирал Т.Батдорж</p>                                                                                                                                 | <p>захирал тухайн гишүүнтэй холбоотой мэдээлэл, холбогдох баримтыг гаргаж өгөх, танилцах боломжоор хангах үүрэгтэй.</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>“Санхүүгийн хоршооны дүрэмд заасан бол гишүүний эрх нь хоршоонд оруулах хувь хөрөнгийн доод хэмжээг бүрэн оруулснаар үүсэж болох ба энэ тохиолдолд тухайн гишүүн дүрмээр тогтоосон хугацаанд аувь хөрөнгийг бүрэн оруулна.” гэсэн 17.4 заалт нэмэх</li> <li>Гишүүний мэдээллийг авах хүсэлтэй байвал надад мэдээлэл гаргаж өгөх юм уу? Тухайн гишүүн өөрийнхөө мэдээлэлтэй танилцах гэдэг бол байж болно гэтэл өөр нэг гишүүн миний мэдээлэлтэй танилцаж болох уу? Энэ агуулгын хувьд алдаатай байна</li> </ul> | <p>Хуулийн төслийн 15.8-д “гишүүний эрх, үүрэг хувь хөрөнгө оруулснаар үүснэ” гэсэн зохицуулалт байгаа тул</p> <p>Саналыг авсан.</p> <p>Тус заалтад “өөрийн” гэсэн үгийг нэмж тусгасан.</p> |
| 35. | <p>Цаасаар болон цахим хаягаар 2025.09.26-2025.10.10</p> <p>Арвиндэм ХЗХ</p>                                                                                                                                                                                                     | <p>18.2. Санхүүгийн хоршооны дүрэмд өөрөөр заагаагүй бол гишүүнээр элсэх этгээдийн өргөдлийг тэргүүлэгчдийн зөвлөлийн ээлжит хурлаар шийдвэрлэнэ.</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>18.2 нь 18.1-ийг үгүйсгэж байх тул хасах</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               | <p>Саналыг авяагүй.</p> <p>Найруулга өөрчилсөн. 18.2 нь 18.1-ээ үгүйсгэхгүй болсон.</p> <p>Саналыг авсан.</p> <p>Тус заалтыг хассан.</p>                                                    |
| 36. | <p>Цаасаар болон цахим хаягаар 2025.09.26-2025.10.10</p> <p>Орон нутгийн хэлэлцүүлэг 2025.10.03-2025.10.04</p> <p>D.parliament.mn веб сайт 2025.07.30-2025.12.22</p> <p>1.Мөнгөн бийлэг ХЗХ</p> <p>2.Бид ялав</p> <p>3. “Денежный магнит” ХЗХ-ны гүйцэтгэх захирал Т.Батдорж</p> | <p>19.1.5. энэ хуулийн 16.2.5-д заасан үүргийг биелүүлээгүй.</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>1. Ийм шалтгаанаар гишүүнчлэлээс хасаж болохгүй.</li> <li>Хуулийн 16.2.5-д заасан үүрэг нь "бүх гишүүдийн хурлын шийдвэр, тэмдэглэлтэй танилцах" гэсэн шалтгаанаар гишүүнээс хасах нь зөв үү харин гарсан шийдвэрийг хэрэгжүүлээгүй байвал хасвал зүгээр мэт бусдаасаа хурлын шийдвэрийг дуулсан байж болно шүү.</li> <li>Бүх гишүүдийнхээ ирцийг хангаад хурлаа хийгээд, дахиад гарын үсэг зуруулах төвөгтэй байна. Хурлын материалтай танилцсангүй гээд гишүүнээс хасаж болохгүй байх. Энэ заалтыг хасах саналтай байна.</li> </ul>                                  | <p>Саналыг авсан.</p> <p>Тус заалтыг хассан.</p>                                                                                                                                            |
| 37. | <p>“Денежный магнит” ХЗХ-ны гүйцэтгэх захирал Т.Батдорж</p>                                                                                                                                                                                                                      | <p>19.2. Энэ хуулийн 19.1-д заасан асуудлыг хэлэлцэхэд тухайн гишүүнийг тэргүүлэгчдийн зөвлөлийн хуралд оролцох боломжийг олгоно.</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>Энэ заавал биш байх тээ?</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               | <p>Асуулт асуусан байна.</p> <p>Боломж олгосон байх шаардлагатай зохицуулалт.</p>                                                                                                           |



|     |                                                                |                      |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                                                                                                                                                                                                                                                              |
|-----|----------------------------------------------------------------|----------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 38. | <i>D.parliament.mn</i><br>2025.12.22<br>Бид ялав               | веб сайт 2025.07.30- | 20.1.5. гишүүн хуулийн этгээд татан буугдсан.<br>• Гишүүн гэдгийг хасах гишүүн татан буугдах нь ойлгомжгүй байна.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               | Саналыг аваагүй.<br>Гишүүн бус хуулийн этгээд татан буугдах тухай зохицуулалт ойлголтын зөрүү байна.                                                                                                                                                                         |
| 39. | <i>D.parliament.mn</i><br>2025.12.22<br>1.Бид ялав<br>2.Цэцгээ | веб сайт 2025.07.30- | 21.1. Гишүүний эрх дуусгавар болсон этгээдтэй хийх тухайн жилд ногдох хувиас бусад өр төлбөрийн тооцоог тухайн гишүүний эрх дуусгавар болсон өдрөөс хойш ажлын 20 өдрийн дотор хийнэ.<br>• Зарим гишүүд эрх нь дуусгавар болсон л бол хүлээх дургүй учир хоног тавих шаардлагагүй санхүүгийн хоршоо өөрөө зохицуулах.<br>• Хоног тавих шаардлаггүй нас барсан бол 1 жил хүлээдэг.                                                                               | Саналыг аваагүй.<br>Одоо мөрдөж байгаа хуульд тусгасан заалтыг хэвээр үлдээсэн.                                                                                                                                                                                              |
| 40. | <i>D.parliament.mn</i><br>2025.12.22<br>Цэцгээ                 | веб сайт 2025.07.30- | 21.2. Энэ хуулийн 21.1-д заасан ногдох хувийг тухайн жилийн орлогыг хуваарилж, гишүүнд ногдох хувийг тодорхойлсны дараа Иргэний хуульд заасны дагуу холбогдох этгээдэд шилжүүлнэ.<br>• Гишүүн ХНХ хөрөнгөө яаралтай авах хэрэгцээтэй байдаг тул тэр үед байгаа хөрөнгийг нь өгөөд гаргах сүүлд нь НОА өгнө гэж хөөцөлдөх дэмий, нэгэнт сайн дураараа өргөдлөө өгөөд гарч байгаа гишүүнд он дамжуулан ногдол ашиг өгөхгүй байх байгаа хөрөнгийг нь өгөөд гаргая. | Саналыг аваагүй.<br>Аудитын тухай хуульд заасны дагуу тухай ХЗХ-ны жилийн эцсийн санхүүгийн тайланг баталгаажуулсны дараа үр ашиг тооцно.                                                                                                                                    |
| 41. | <i>D.parliament.mn</i><br>2025.12.22<br>Цэцгээ                 | веб сайт 2025.07.30- | 22.2. Энэ хууль болон бусад хууль тогтоомж, дүрэм, журам, гэрээгээр хүлээсэн үүргээ зөрчсөний улмаас санхүүгийн хоршоонд хохирол учруулсан гишүүн нь иргэн бол хувийн хөрөнгөөр, хуулийн этгээд бол өөрийн хөрөнгөөр барагдуулна.<br>• Хариуцлаггүй гишүүнд ноогдуулах хуулийн хариуцлага өндөр баймаар бн. торгууль шийтгэл алданги төрд төлөх.                                                                                                                | Саналыг аваагүй.<br>Хуулийн 22.1-д “Санхүүгийн хоршооны үйл ажиллагааны улмаас үүссэн үүргийг эхний ээлжид гишүүдийн оруулсан хувь хөрөнгөөс бусад хөрөнгөөр, уг хөрөнгө хүрэлцэхгүй тохиолдолд гишүүдийн оруулсан хувь хөрөнгөөр гүйцэтгэнэ” заалтаар зохицуулах боломжтой. |
| 42. | <i>Орон нутаг</i><br>2025.10.23                                | (үзвэг) 2025.10.14-  | 23.1.3. гишүүнээр элсэх, хасах, идэвхтэй болон идэвхгүй гишүүний эрх, үүрэг, хариуцлага;                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        | Дэмжсэн санал ирүүлсэн.                                                                                                                                                                                                                                                      |

|     |                                                                                                                                                                                                                    |        |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |                                                                                                    |
|-----|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------|
|     | “Мөнгөнбөйлөг” ХЗХ,<br>“Арвижих билэг” ХЗХ                                                                                                                                                                         |        | Хадгаламж, зээлийн хоршооны идэвхигүй гишүүдийг хасах нь зөв зүйтэй                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |                                                                                                    |
| 43. | Цаасаар болон цахим хаягаар<br>2025.09.26-2025.10.10<br><br>Орон нутгийн хэлэлцүүлэг 2025.10.03-2025.10.04<br><br>1. Арвин дэм ХЗХ<br>2. Хас баяжих ХЗХ<br>3. “Денежний магнит” ХЗХ-ны гүйцэтгэх захирал Т.Батдорж | хягаар | <p><b>23.1.6. гишүүний хуримтлал үүсгэх давтамж, доод хэмжээ;</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>Хэрэв энэ нь хадгаламж юм бол хүний хадгаламж хийх давтамж доод хэмжээг зааж өгөх нь утгагүй заалт болно. Энэ заалтыг хасах</li> <li>Гишүүн бүр хадгаламжтай байхыг хуульчлах нь зөв бөгөөд харин гишүүн хуримтлалаа ямар давтамжтай, ямар хэмжээгээр нэмэх тухай дүрэмд оруулах тухай заалт гишүүдэд сэтгэл зүйн дарамт учруулах, албадах арга хэмжээ болохоор байна. Хуримтлуулж сургахын тулд бид байнгын сургалт явуулж, аян зарлах нь зөв ба харин хуульчлах нь зохисгүй. Хонжворт аян зарладаг болбол илүү сайнаар нөлөөлнө.</li> </ul> | Саналыг авсан.<br><br>Хуулийн төслийн 7.6, 7.7-д хуримтлалттай холбоотой заалтуудыг нэмж тусгасан. |
| 44. | D.parliament.mn веб сайт 2025.07.30-2025.12.22<br><br>Цэцгээ                                                                                                                                                       |        | <p><b>23.1.7. бүх гишүүдийн хурлын эрх хэмжээ, хурал хуралдуулах, санал хураах журам;</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>Журам гэдгийг болих тусдаа журам.</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          | Саналыг авсан.<br><br>Тус заалтаас “журам” гэсэн үгийг хассан.                                     |
| 45. | D.parliament.mn веб сайт 2025.07.30-2025.12.22<br><br>Цэцгээ                                                                                                                                                       |        | <p><b>23.1.8. тэргүүлэгчдийн болон хяналтын зөвлөлийн гишүүн, нөөц гишүүнийг сонгох, чөлөөлөх, эгүүлэн татах журам;</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>Журам гэдгийг хасах.</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         | Саналыг авсан.<br><br>Тус заалтаас “журам” гэсэн үгийг хассан.                                     |
| 46. | D.parliament.mn веб сайт 2025.07.30-2025.12.22<br><br>Цэцгээ                                                                                                                                                       |        | <p><b>23.1.10. үйл ажиллагаа болон санхүүгийн тайланг бүх гишүүдийн хурал, хяналтын зөвлөлд тайлагнах, хэлэлцүүлэх журам;</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>Журам гэдгийг хасах.</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   | Саналыг авсан.<br><br>Тус заалтаас “журам” гэсэн үгийг хассан.                                     |
| 47. | D.parliament.mn веб сайт 2025.07.30-2025.12.22<br><br>Цэцгээ                                                                                                                                                       |        | <p><b>23.1.12. нэг гишүүн болон нэгдмэл сонирхолтой этгээдэд олгох зээлийн дээд хэмжээ, хугацаа хэтэрсэн зээлтэй гишүүнд хүлээлгэх хариуцлага;</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>Зээлийн журмаар зохицуулах нь зөв эндээс хасах</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    | Саналыг аваагүй.<br><br>Одоо мөрдөж байгаа хуульд тусгасан заалтыг хэвээр үлдээсэн.                |
| 48. | Орон нутгийн хэлэлцүүлэг 2025.10.03-2025.10.04                                                                                                                                                                     |        | <b>23.3. Санхүүгийн хоршооны дүрэмд оруулсан нэмэлт, өөрчлөлтийг энэ тухай шийдвэр гарснаас хойш ажлын 10 өдрийн дотор Хороонд хүргүүлнэ.</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              | Саналыг аваагүй.                                                                                   |

|     |                                                                                                        |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |                                                                                                                                                                                                        |
|-----|--------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|     | “Денежный магнит” ХЗХ-ны гүйцэтгэх захирал Т.Батдорж                                                   | <ul style="list-style-type: none"> <li>Улсын бүртгэлд бүртгүүлэх явц хүндрэлтэй байдаг. Дүрмийн өөрчлөлтөө шууданд хийгээд улсын бүртгэлд бүртгүүлэхэд хугацаа шаардлагатай байдаг. 10 хоног гэдэг хугацаа арай урт байвал зүгээр байна.</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    | Эхлээд Хороонд хандсаны дараа Улсын бүртгэлийн байгууллагад бүртгүүлнэ ойлголтын зөрүү байна.                                                                                                          |
| 49. | Орон нутгийн хэлэлцүүлэг 2025.10.03-2025.10.04<br>“Денежный магнит” ХЗХ-ны гүйцэтгэх захирал Т.Батдорж | <p><b>24.3. Санхүүгийн хоршооноос бусад хуулийн этгээд өөрийн оноосон нэртэй хамт энэ хуулийн 24.1-д заасан тэмдэглэгээ хэрэглэхийг хориглоно.</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>Хороо бидний дотоод үйл ажиллагаанд шууд оролцож байна. Улсын бүртгэл нэр шүүлгээд давхцахгүй бол олгож байхад Хороонд дахин материалаа хүргүүлж шийдвэрлүүлэх хэрэг байна уу?</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                | Саналыг аваагүй.<br><br>Тусгай зөвшөөрөлтэй үйл ажиллагаа эрхэлдэг мөн гишүүдээсээ хөрөнгө татан төвлөрүүлдэг гм онцлог санхүүгийн салбар тул гишүүдэд сөргөөр нөлөөлөхгүй, төөрөгдүүлэхгүй эрсдэлтэй. |
| 50. | <i>D.parliament.mn</i> веб сайт 2025.07.30-2025.12.22<br>Цэцгээ                                        | <p><b>28.1. Бүх гишүүдийн ээлжит хурлыг санхүүгийн жил дууссанаас хойш дөрвөн сарын дотор хуралдуулна. Хурлаар аудитлагдсан жилийн эцсийн санхүүгийн тайланг хэлэлцүүлнэ.</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>Аудитыг болимоор байна маш өндөр төлбөр авдаг чирэгдэлтэй олдоц муу зөвлөгөө ч өгдөггүй.</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           | Саналыг аваагүй.<br><br>Хорооны зохицуулалтад хамаардаг бусад санхүүгийн байгууллагын ижил тусгасан зохицуулалт.                                                                                       |
| 51. | Орон нутгийн хэлэлцүүлэг 2025.10.03-2025.10.04<br>“Денежный магнит” ХЗХ-ны гүйцэтгэх захирал Т.Батдорж | <p><b>28.4. Бүх гишүүдийн ээлжит хурал хуралдуулах зар болон хэлэлцэх асуудлын жагсаалтыг хурал хуралдахаас ажлын 20-оос доошгүй өдрийн өмнө гишүүдэд хүргэнэ.</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>Одоо мөрдөгдөж буй хуульд 30 хоног гэснийг наашлуулсан байна. Хэрвээ бид яаралтай хуралдахаар болбол энэ хугацаа богино байвал зүгээр байна. Цахим хөгжсөн үед манай хоршоо фейсбүүк групптэй, мэдээлэл тавихад гишүүдийн 50-аас дээш хувь мэдээллээ авчирсан байдаг. Олон хоног танилцуулаад хүлээгээд байх шаардлага байхгүй. Ээлжит бус хурлын зарыг 10 хоногийн дотор хүргүүлнэ гэсэн ээлжит, ээлжит бус адилхан хоногтой байх юм биш үү?</li> </ul> | Саналыг авсан.<br><br>Тус заалтад “хэвлэмэл эсхүл цахим” хэлбэрүүдийг нэмж тусгасан.                                                                                                                   |
| 52. | <i>D.parliament.mn</i> веб сайт 2025.07.30-2025.12.22<br>Цэцгээ                                        | <p><b>29.3. Бүх гишүүдийн ээлжит бус хурлын зар болон хэлэлцэх асуудлын жагсаалтыг хурал болохоос ажлын 10-аас доошгүй өдрийн өмнө гишүүдэд хүргэнэ.</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>Цахимхаар хүргэнэ гэе.</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  | Саналыг авсан.<br><br>Хэлбэрүүдийг нэмж тусгасан.                                                                                                                                                      |
| 53. | <i>D.parliament.mn</i> веб сайт 2025.07.30-2025.12.22                                                  | <p><b>30.1.9. тэргүүлэгчдийн болон хяналтын зөвлөд, зээлийн хорооны үйл ажиллагааны зардлын хязгаар, сонгуульт гишүүдийн урамшууллын хэмжээг тогтоох;</b></p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          | Саналыг аваагүй.                                                                                                                                                                                       |



|     |                                                                                                                   |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |
|-----|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|     | Ундармаа                                                                                                          | <ul style="list-style-type: none"> <li>Сонгуульт гишүүдийн урамшууллыг тухай бүр нь тэргүүлэгчдийн зөвлөл тогтоох.</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             | Одоо мөрдөж байгаа хуульд тусгасан заалтыг хэвээр үлдээсэн.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |
| 54. | <p><i>D.parliament.mn</i> веб сайт 2025.07.30-2025.12.22</p> <p>Цэгцгээ</p>                                       | <p>31.1. Санхүүгийн хоршоо 100 болон түүнээс доош гишүүнтэй бол нийт гишүүний 50-аас доошгүй хувь, 101-ээс 1000 гишүүнтэй бол нийт гишүүний 20-оос доошгүй хувь, 1001 болон түүнээс дээш гишүүнтэй бол нийт гишүүний 15-аас доошгүй хувь оролцсоноор бүх гишүүдийн хурал хүчин төгөлдөр болно.</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>1000 дээш бол 10 хувь байх, 100-500 бол 20хувь 500-1000 бол 15 хувь 1000 дээг бол 19 хувь байх нь зөв.</li> </ul> <p>31.8. Энэ хуулийн 31.5-д заасны дагуу хүчин төгөлдөр бус гэж үзсэн бүх гишүүдийн хуралд ирүүлсэн саналыг хойшлогдсон хурлын ирц, санал хураалтын дүнд оруулан тооцно.</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>31.8-т энэ хуулийн 31.5-д заасны дагуу хүчин төгөлдөр бус гэж үзсэн бүх гишүүдийн хуралд ирүүлсэн саналыг хойшлогдсон хурлын ирц, санал хураалтын дүнд оруулж болно гэж заасан байсан. Энийг дэлгэрэнгүй тайлбарлуулъя</li> </ul> <p>31.12. Тэргүүлэгчдийн болон хяналтын зөвлөлийн гишүүнийг нууц санал хураалтын үндсэн дээр сонгох ба бусад асуудлыг дүрэмд заасан санал хураах журмын дагуу шийдвэрлэнэ.</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>Хоршоо олонхоороо шийдвэр гаргадаг онцлогтой байгууллага, хааж, нуугаад байх зүйл байдаггүй. Энэ заалтыг хаалтай бус нээлттэй болгох саналтай байна.</li> </ul> <p>31.14. Гишүүн бусад этгээдийг итгэмжлэлийн дагуу өөрийн нэрийн өмнөөс бүх гишүүдийн хуралд оролцуулж, санал өгч болно.</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>Хоршооны зарчим гишүүддээ үйлчилдэг, бүх гишүүдийн хурал дээр хүний нөөц, санхүүгийн асуудлууд хэлэлцэж байхад гадны хүн байх нь зөв үү?</li> </ul> <p>32.1. Бүх гишүүдийн хурлыг тэргүүлэгчдийн зөвлөлийн дарга, даргын эзгүйд түүний томилсон тэргүүлэгчдийн зөвлөлийн гишүүн удирдана. Хяналтын зөвлөлийн шийдвэрээр хуралдуулж буй бүх гишүүдийн хурлыг хяналтын зөвлөлийн дарга, түүний эзгүйд хяналтын зөвлөлийн даргын томилсон хяналтын зөвлөлийн гишүүн удирдана.</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>Бүх гишүүдийн хурлыг тэргүүлэгчдийн зөвлөлийн дарга, даргын эзгүйд түүний томилсон тэргүүлэгчдийн зөвлөлийн</li> </ul> | <p>Саналыг аваагүй.</p> <p>Одоо мөрдөж байгаа хуулийн заалтыг дэлгэрүүлж нэмсэн тул дахин задлах шаардлагагүй.</p> <p>Саналыг аваагүй.</p> <p>Хэлэлцүүлгийн үед эрх бүхий албан тушаалтанууд шаардлагатай нэмэлт тайлбарыг өгсөн.</p> <p>Саналыг аваагүй.</p> <p>Хэлэлцүүлгийн үед эрх бүхий албан тушаалтанууд шаардлагатай нэмэлт тайлбарыг өгсөн.</p> <p>Саналыг авсан.</p> <p>Тус заалтыг хассан.</p> <p>Саналыг аваагүй.</p> <p>Хуралдаан удирдах эрх бүхий этгээдийг илүү тодорхой болгосон.</p> |
| 55. | <p>Орон нутгийн хэлэлцүүлэг 2025.10.03-2025.10.04</p> <p>“Денежный магнит” ХЗХ-ны гүйцэтгэх захирал Т.Батдорж</p> |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |
| 56. | <p>Орон нутгийн хэлэлцүүлэг 2025.10.03-2025.10.04</p> <p>“Денежный магнит” ХЗХ-ны гүйцэтгэх захирал Т.Батдорж</p> |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |
| 57. | <p>Орон нутгийн хэлэлцүүлэг 2025.10.03-2025.10.04</p> <p>“Денежный магнит” ХЗХ-ны гүйцэтгэх захирал Т.Батдорж</p> |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |
| 58. | <p>Орон нутгийн хэлэлцүүлэг 2025.10.03-2025.10.04</p> <p>“Денежный магнит” ХЗХ-ны гүйцэтгэх захирал Т.Батдорж</p> |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |

|     |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |                                                                                                                |
|-----|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|     |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       | <p>гишүүн удирдан зохион байгуулна гэж заасан байна. 31.11-д бүх гишүүдийн хурлын шийдвэрийг хуралд оролцсон гишүүдийн олонхын саналаар гаргана, хурлын шийдвэр тогтоол хэлбэртэй байх ба шийдвэрт тэргүүлэгчдийн зөвлөлийн дарга эсвэл хурлыг удирдсан хүний гарын үсэг байна гэж байна. Энэ заалтад бол заавал дарга удирдахгүй өөр гишүүн удирдаж болно гэсэн боловч дор 32.1-д дарга эсвэл даргын томилсон тэргүүлэгчийн зөвлөлийн гишүүн удирдана гэсэн нь зөрчилдөж байна. Манай хоршооны хувьд гүйцэтгэх захирал миний бие хоршооны бүх зүйлийг мэддэг, бүх гишүүдийн хурлыг яах аргагүй би удирдахаас өөр аргагүй болдог. Асуудлуудаа мэдэхгүй байгаа тэргүүлэгчдийн зөвлөлийн гишүүн удирдах хэрэг байна уу? Энэ заалтыг дахин харж өгөөч ээ.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |                                                                                                                |
| 59. | <p><i>Цаасаар болон цахим хаягаар 2025.09.26-2025.10.10</i></p> <p><i>Орон нутгийн хэлэлцүүлэг 2025.10.03-2025.10.04</i></p> <p><i>УБ хотын хэлэлцүүлэг 2025.12.22</i></p> <p>1.БЭХ ХЗХ</p> <p>2.Арвин дэм ХЗХ</p> <p>3.Хас баяжих ХЗХ</p> <p>4. Ирээдүйд өвийг түүчээлэгчид” ХЗХ-ны гүйцэтгэх захирал Б.Баярсолонго</p> <p>5.“Денежний магнит” ХЗХ-ны гүйцэтгэх захирал Т.Батдорж</p> <p>6. “Эвт” жаргалант” ХЗХ-ны гүйцэтгэх захирал З.Батнасан</p> | <p><b>33.3.7. Санхүүгийн хоршоодын нэгдсэн төвийн сургалтад хамрагдсан.</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Сонгогдсоны дараа хамрагдахаар өөрчлөх</li> <li>• СХНТөвийн сургалтанд хамрагдсан хүн тэргүүлэгчээр сонгогдох заалт амьдралд хэрэгжихэд хэцүү. Хүн сонгох сонгогдохгүйгээ мэдэж, урьдчилан сургалтад хамрагдахгүй. Иймд сонгогдсоноос хойш 6 сарын дотор сургалтанд хамрагдах заалтыг хэвээр үлдээх нь зүйтэй.</li> <li>• Сонгуульг гишүүд томилогдохоос өмнө Холбооны сургалтад сууна гэж заасан байсан. Шинээр байгуулагдсан ХЗХ сонгуульг гишүүдээ энэ сургалтад шууд хамруулахад хөрөнгө мөнгөний хувьд хүндрэлтэй. Мөн тухайн гишүүнийг сурганихлаа гэхэд сонгогдохгүй байвал яах вэ? Энэ заалтыг өөрчлөх саналтай байна.</li> <li>• Тэргүүлэгчдийн зөвлөлийн гишүүнд томилогдохын тулд урьдчилж сургалтад суух ёстой болж байна. Хэрвээ бэлдсэн хүн бүх гишүүдийн хурлаар сонгогдохгүй бол яах вэ?</li> <li>• Тэргүүлэгчдийн зөвлөлийн гишүүнийг сургалтанд хамруулчаад сонгоно гэж амьдрал дээр байхгүй. Сонгочоод сургалт хамруулдаг болгох.</li> </ul> | <p><b>Саналыг авсан.</b></p> <p>Хуулийн төслийн 33.6-д одоо мөрдөж байгаа хуулийн зохицуулалтаар тусгасан.</p> |
| 60. | <p><i>D.parliament.mn веб сайт 2025.07.30-2025.12.22</i></p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          | <p><b>33.4. Тэргүүлэгчдийн зөвлөлийн гишүүдээс олонхийн санал авсан гишүүнийг тэргүүлэгчдийн зөвлөлийн даргаар сонгоно.</b></p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          | <p><b>Саналыг аваагүй.</b></p> <p>Төлөөллийн эрхээрээ сонгоно.</p>                                             |

|     |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |                                                                                                       |
|-----|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|     | Цэцгээ                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 | <ul style="list-style-type: none"> <li>Бүх гишүүдийн хурлаараа даргаа сонгодог байх, цөөн хүмүүс яаж ч хуйвалдаж болох.</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    | <ul style="list-style-type: none"> <li>Бүх гишүүдийн хурлаараа даргаа сонгодог байх, цөөн хүмүүс яаж ч хуйвалдаж болох.</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    | Саналыг аваагүй.<br>Төлөөллийн эрхээрээ сонгоно.                                                      |
| 61. | <p><i>D.parliament.mn</i> веб сайт 2025.07.30-2025.12.22</p> <p>Бид ялав</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           | <p><b>33.6. Тэргүүлэгчдийн зөвлөлийн гишүүн хяналтын зөвлөл, зээлийн хорооны гишүүн, гүйцэтгэх захирал, ажилтан байхыг хориглоно.</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>Тэргүүлэгчдийн зөвлөлийн гишүүн нь хяналтын зөвлөл, зээлийн хорооны гишүүн, гүйцэтгэх захирал, ажилтан байхыг хориглоно.</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  | <p><b>33.6. Тэргүүлэгчдийн зөвлөлийн гишүүн хяналтын зөвлөл, зээлийн хорооны гишүүн, гүйцэтгэх захирал, ажилтан байхыг хориглоно.</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>Тэргүүлэгчдийн зөвлөлийн гишүүн нь хяналтын зөвлөл, зээлийн хорооны гишүүн, гүйцэтгэх захирал, ажилтан байхыг хориглоно.</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  | Саналыг авсан.<br>Хуулийн төслийн 33.8-д хугацааг Улаанбаатар, орон нутаг ялгамжтай байхаар тусгасан. |
| 62. | <p>Цаасаар болон цахим хаягаар 2025.09.26-2025.10.10</p> <p>Орон нутгийн хэлэлцүүлэг 2025.10.03-2025.10.04</p> <p>Орон нутаг (гүйцэтг) 2025.10.14-2025.10.23</p> <p><i>D.parliament.mn</i> веб сайт 2025.07.30-2025.12.22</p> <p>УБ хотын хэлэлцүүлэг 2025.12.22</p> <p>1.БЭХ ХЗХ</p> <p>2.Мөнгөн бийлэг ХЗХ</p> <p>3.Хас баяжих ХЗХ</p> <p>4.Ундармаа</p> <p>5.“Денежный магнит” ХЗХ-ны гүйцэтгэх захирал Т.Багдорж</p> <p>6. “Эвт жаргалант” ХЗХ-ны гүйцэтгэх захирал З.Багнасан</p> | <p><b>33.7. Тэргүүлэгчдийн зөвлөлийн гишүүний бүрэн эрхийн хугацаа гурав хүртэл жил байх бөгөөд дараалан хоёроос дээш удаа сонгохгүй. Дараагийн тэргүүлэгчдийн зөвлөлийн гишүүнийг сонгох хүртэл хугацаанд өмнөх гишүүний бүрэн эрх хадгалагдана.</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>1. Тэргүүлэгчдийн зөвлөлийн гишүүд 6 жилээр хязгаарлах нь зөв үү?</li> <li>Хөдөө орон нутаг тэр дундаа сумдад гишүүдийн тоо, хүний нөөц хязгаарлагдмал байдагаас удаан (6-аас дээш жил) тогтвортой байх нь үр дүнтэй гэж үзэж байгаа тул 3 удаа гэж оруулбал зүгээр байна.</li> <li>ТЗ, ХЗ-г нөөц гишүүнтэй байхаар заасан нь зүйтэй. Харин сонгуульт хугацааны хувьд ТЗ, ХЗ-ийн сонгуультнуудыг сайн ажиллаж байвал гишүүд Бүх гишүүдийн хурлаараа дахин сонгож, муу ажиллаж байвал сольж, өөр хүн сонгож байх нь зүйтэй тул бүрэн эрхийн хугацаа 3 хүртэл жил байна гэсэн заалтыг оруулаад, дахин сонгох, үгүй гишүүдийн эрхэнд үлдээвэл зохино.</li> <li>Хадгаламж, зээлийн хоршооны тухай хуулийн 34.6.Тэргүүлэгчдийн зөвлөлийн гишүүдийн бүрэн эрхийн хугацаа гурав хүртэл жил байх бөгөөд дахин сонгогдох боломжтой. Дараагийн тэргүүлэгчдийн зөвлөлийн гишүүнийг сонгох хүртэл хугацаанд өмнөх гишүүний бүрэн эрх хадгалагдана, гэж оруулбал.</li> <li>Миний хувьд ардчилсан удирдлагатай, олонхоороо шийдвэр гаргадаг байгууллагын хувьд сайн ажиллаж буй тэргүүлэгчдийн зөвлөлийн даргыг улируулан томилмоор байна. Угаасаа муу ажиллаж байвал сонгуулиар буулгаж болно шүү дээ.</li> </ul> | <p><b>33.7. Тэргүүлэгчдийн зөвлөлийн гишүүний бүрэн эрхийн хугацаа гурав хүртэл жил байх бөгөөд дараалан хоёроос дээш удаа сонгохгүй. Дараагийн тэргүүлэгчдийн зөвлөлийн гишүүнийг сонгох хүртэл хугацаанд өмнөх гишүүний бүрэн эрх хадгалагдана.</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>1. Тэргүүлэгчдийн зөвлөлийн гишүүд 6 жилээр хязгаарлах нь зөв үү?</li> <li>Хөдөө орон нутаг тэр дундаа сумдад гишүүдийн тоо, хүний нөөц хязгаарлагдмал байдагаас удаан (6-аас дээш жил) тогтвортой байх нь үр дүнтэй гэж үзэж байгаа тул 3 удаа гэж оруулбал зүгээр байна.</li> <li>ТЗ, ХЗ-г нөөц гишүүнтэй байхаар заасан нь зүйтэй. Харин сонгуульт хугацааны хувьд ТЗ, ХЗ-ийн сонгуультнуудыг сайн ажиллаж байвал гишүүд Бүх гишүүдийн хурлаараа дахин сонгож, муу ажиллаж байвал сольж, өөр хүн сонгож байх нь зүйтэй тул бүрэн эрхийн хугацаа 3 хүртэл жил байна гэсэн заалтыг оруулаад, дахин сонгох, үгүй гишүүдийн эрхэнд үлдээвэл зохино.</li> <li>Хадгаламж, зээлийн хоршооны тухай хуулийн 34.6.Тэргүүлэгчдийн зөвлөлийн гишүүдийн бүрэн эрхийн хугацаа гурав хүртэл жил байх бөгөөд дахин сонгогдох боломжтой. Дараагийн тэргүүлэгчдийн зөвлөлийн гишүүнийг сонгох хүртэл хугацаанд өмнөх гишүүний бүрэн эрх хадгалагдана, гэж оруулбал.</li> <li>Миний хувьд ардчилсан удирдлагатай, олонхоороо шийдвэр гаргадаг байгууллагын хувьд сайн ажиллаж буй тэргүүлэгчдийн зөвлөлийн даргыг улируулан томилмоор байна. Угаасаа муу ажиллаж байвал сонгуулиар буулгаж болно шүү дээ.</li> </ul> | Саналыг авсан.<br>Хуулийн төслийн 33.8-д хугацааг Улаанбаатар, орон нутаг ялгамжтай байхаар тусгасан. |

|     |                                                                                           |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |                                                                                                                               |
|-----|-------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|     |                                                                                           | <ul style="list-style-type: none"> <li>• Сонгуульт гишүүдийг улируулан сонгохгүй гэсэн байна. Тэр хүн ажлаа сайн хийж байгаа бол гишүүд томилж болно. Хийж чадаж байгаа ажлыг нь хийлгэх хэрэгтэй.</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     | <ul style="list-style-type: none"> <li>• Саналыг аваагүй. Буруу ойлгосон байна.</li> </ul>                                    |
| 63. | УБ хотын хэлэлцүүлэг 2025.12.22<br>“Номинион” ХЗХ-ны хяналтын зөвлөлийн гишүүн Ж.Дөлгөөн. | <p><b>34.5. Тэргүүлэгчдийн зөвлөлийн хуралд гурван удаа хүндэтгэн үзэх шалтгаангүйгээр оролцоогүй, эсхүл санхүүгийн хоршооны дүрмээр хэтэрсэн зээлийн өртэй, энэ хууль, санхүүгийн хоршооны дүрмээр хүлээсэн үүргээ биелүүлээгүй гишүүний эрхийг тэргүүлэгчдийн зөвлөл түдгэлзүүлнэ.</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Гишүүдээ ойр гэж байгаа мөрглөө процессыг хүндрүүлсэн хууль болоод байна. Гишүүнээс гарах болон түдгэлзүүлэхэд заавал тэргүүлэгчдийн зөвлөлийн хуралд оролцох боломжоор хангана гээд орхичихсон. Боломжоор яасан тохиолдолд хангах нарийвчилсан зохицуулалт байхгүй. Тэргүүлэгчдийн зөвлөл сардаа 1 удаа хуралдаж 4, 5 асуудал хэлэлцдэг. Нөгөө хасаж байгаа түдгэлзүүлж байгаа гишүүнийг хүлээж, үйл ажиллагааг удаашруулсан зохицуулалт байна.</li> </ul> | <p>Тэргүүлэгчдийн зөвлөлийн гишүүнийг түдгэлзүүлэх тухай заалт дээр хоршооны гишүүний асуудлаар санал оруулж ирсэн байна.</p> |
| 64. | <i>D.parliament.mn</i> веб сайт 2025.07.30-2025.12.22<br>Бид ялав                         | <p><b>34.6. Бүрэн эрхийг түдгэлзүүлсэн тэргүүлэгчдийн зөвлөлийн гишүүн тэргүүлэгчдийн зөвлөлийн хуралд саналын эрх эдлэхгүй ба гишүүнийг нөхөн сонгох хүртэл нөөц гишүүн ажиллана.</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Бүрэн эрхийг нь түдгэлзүүлсэн ... гэх нь зүгээр</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    | <p>Саналыг авсан.</p> <p>Түдгэлзүүлсэн гэсэн үгийг нэмсэн.</p>                                                                |
| 65. | <i>D.parliament.mn</i> веб сайт 2025.07.30-2025.12.22<br>Бид ялав                         | <p><b>35.1.7. жил, улирлын санхүүгийн тайлан болон урьдчилсан тооцоогоор үүсэж болзошгүй алдагдлыг нөөцийн сангаас нөхөх боломжгүй, эсхүл санхүү, төлбөрийн чадвар муудсан, өөрийн хөрөнгөгүй болсон бол Хороонд мэдэгдэж, бүх гишүүдийн хурлаар нэн даруй хэлэлцүүлэх;</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Жил, улирлын санхүүгийн тайлан болон урьдчилсан тооцоогоор үүсэж болзошгүй алдагдлыг нөөцийн сангаас нөхөх боломжгүй, эсхүл санхүү, төлбөрийн чадвар муудсан, өөрийн хөрөнгөгүй болсон бол Хороонд мэдэгдэж, бүх гишүүдийн хурлаар нэн даруй хэлэлцүүлж шаардлагатай арга хэмжээг авах/ гишүүд санал гаргаад хоршоогоо өөд нь татах саналтай байж болно/.</li> </ul>                                                                                                     | <p>Саналыг аваагүй.</p> <p>Одоо мөрдөж байгаа хуульд тусгасан заалтыг хэвээр үлдээсэн.</p>                                    |
| 66. | Цаасаар болон цахим 2025.09.26-2025.10.10<br>БЭХ ХЗХ                                      | <p><b>35.1.12. гишүүн элсүүлэх, идэвхгүй гишүүнд тооцох, хасах;</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Гишүүн элсүүлэх, чөлөөлөх гэж оруулах</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 | <p>Саналыг аваагүй.</p> <p>Чөлөөлөх гэдэг үг нь албан тушаал дээр ашиглагдана.</p>                                            |



|     |                                                                                                                                                |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |                                                                                                     |
|-----|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 67. | Цаасаар болон цахим хаягаар<br>2025.09.26-2025.10.10<br><i>D.parliament.mn</i> веб сайт 2025.07.30-2025.12.22<br><br>1. БЭХ ХЗХ<br>2. Ундармаа | 35.1.14. гишүүний бүртгэлийг хөтлөх, холбогдох өөрчлөлтийг тухай бүр хийж, гишүүдийн тоо хуулиар тогтоосон доод хэмжээнд хүрэхгүй болсон тохиолдолд энэ талаар Хороонд мэдэгдэж, зохих арга хэмжээг авах;<br>• БГ бүртгэлээр гишүүдийн тоо хуулиар тогтоосон доод хэмжээнд хүрэхгүй тохиолдолд хороонд мэдэгдэж зохих арга хэмжээ авах /гэж бичих/<br>• Гишүүний бүртгэлийг хөтлөх, холбогдох өөрчлөлтийг тухай бүр хийж, гишүүдийн тоо хуулиар тогтоосон доод хэмжээнд хүрэхгүй болсон тохиолдолд гүйцэтгэх албанд даалгах.<br><br>35.1.18. хяналтын зөвлөл, зээлийн хорооны гишүүн, гүйцэтгэх захирал, ажилтанд зээл олгох зөвшөөрөл олгох, зээлийн гэрээний хэрэгжилтэд хяналт тавих;<br>• Тэргүүлэгчдийн зөвлөл зээлийн зөвшөөрөл олгох эрхээ зээлийн хороонд хэсэгчлэн шилжүүлж болно гэж найруулах. | Саналыг авсан.<br><br>Тус заалтыг хассан.<br><br>Саналыг авсан.<br><br>Дээрх заалттай нь нэгтгэсэн. |
| 68. | Цаасаар болон цахим хаягаар<br>2025.09.26-2025.10.10<br>Арвин дэм ХЗХ                                                                          | 36.3. Хяналтын зөвлөлийн гишүүнд энэ хуулийн 33.3, 33.5-д заасан шаардлага нэгэн адил хамаарна.<br>• Мэргэжлийн хүн байхгүй бол хоршооны ажилд ихээхэн саад учруулдаг. мэдлэг дутмаг, ойлголт байхгүй, гүйцэтгэх албыг шахаж, ажилтан тогтохгүй болтол дарамт учруулдаг.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  | Саналыг авсан.<br><br>Хуулийн төслийн хугацааг Улаанбаатар, орон нутаг ялгамжтай байхаар тусгасан.  |
| 70. | Орон нутгийн хэлэлцүүлэг 2025.10.03-2025.10.04<br>“Денежный магнит” ХЗХ-ны гүйцэтгэх захирал Т.Батдорж                                         | 36.6. Хяналтын зөвлөлийн гишүүний бүрэн эрхийн хугацаа гурав хүртэл жил байх бөгөөд дараалан хоёроос дээш удаа сонгохгүй. Дараагийн хяналтын зөвлөлийн гишүүнийг сонгох хүртэл хугацаанд өмнөх гишүүний бүрэн эрх хадгалагдана.<br>• 33.7-д тэргүүлэгчдийн зөвлөлийн гишүүний бүрэн эрхийн хугацаа 3 хүртэл жил байх бөгөөд дараалан 2-оос дээш удаа сонгогдохгүй гэж заасан байна. Миний хувьд ардчилсан удирдлагатай, олонхоороо шийдвэр гаргадаг байгууллагын хувьд сайн ажиллаж буй тэргүүлэгчдийн зөвлөлийн даргыг улируулан томилмоор байна. Угаасаа муу ажиллаж байвал сонгуулиар буулгаж болно шүү дээ.<br>• 36.6-д хяналтын зөвлөл мөн дээрхтэй адил.                                                                                                                                            | Саналыг авсан.<br><br>Хуулийн төслийн хугацааг Улаанбаатар, орон нутаг ялгамжтай байхаар тусгасан.  |
| 71. | <i>D.parliament.mn</i> веб сайт 2025.07.30-2025.12.22                                                                                          | 37.1. Хяналтын зөвлөл улиралд хоёроос доошгүй удаа хуралдана. Хяналтын зөвлөлийн хурал гишүүдийн олонх оролцсоноор хүчин төгөлдөр болно. Хяналтын зөвлөлийн хурлыг хяналтын                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               | Саналыг аваагүй.                                                                                    |

|     |                                                                                                               |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |                                                                                                                                                |
|-----|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|     | Цэцээ                                                                                                         | зөвлөлийн дарга, даргын эзгүйд түүний томилсон хяналтын зөвлөлийн гишүүн удирдана. <ul style="list-style-type: none"> <li>Улиралд нэг удаа хуралдах.</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      | Тусгай ажиллагаа гүйцүүдээсээ төвлөрүүлдэг гм онцлог санхүүгийн салбар тул хяналт шаардлагатай. <p>зөвшөөрөлтэй эрхэлдэг мөн хөрөнгө татан</p> |
| 72. | <i>D.parliament.mn</i> <i>web сайт</i> 2025.07.30-2025.12.22<br>Бид ялав                                      | 37.2. Тэргүүлэгчдийн, эсхүл хяналтын зөвлөлийн гишүүдийн олонх хяналтын зөвлөлийг хуралдуулах тухай санал гаргасан, эсхүл хяналтын зөвлөлийн дарга шаардлагатай гэж үзсэн тохиолдолд хяналтын зөвлөлийн хурлыг зарлан хуралдуулж болно. <ul style="list-style-type: none"> <li>Хяналтын зөвлөл улиралд хоёроос доошгүй хуралдана. тэгвэл 37.2 заасан хурал нь ээлжит бус хурал уу.</li> </ul>                                                                                                                                                                                        | Асуулт асуусан байна. <p>Тийм</p>                                                                                                              |
| 73. | <i>Орон нутгийн хэлэлцүүлэг</i> 2025.10.03-2025.10.04<br>“Денежний магнит” ХЗХ-ны гүйцэтгэх захирал Т.Багдорж | 38.1.5. гүйцэтгэх захирлын бүрэн эрхийг түдгэлзүүлэх тухай саналыг тэргүүлэгчдийн зөвлөлд танилцуулах, тэргүүлэгчдийн зөвлөл хуралдах боломжгүй бол гүйцэтгэх захирлын бүрэн эрхийг тэргүүлэгчдийн зөвлөл хуралдах хүртэл хугацаанд түдгэлзүүлэх; <ul style="list-style-type: none"> <li>Гүйцэтгэх захирлын бүрэн эрхийг түдгэлзүүлэх тухай саналыг хяналтын зөвлөл тэргүүлэгчдийн зөвлөлд танилцуулах, тэргүүлэгчийн зөвлөлийн хурал хуралдах боломжгүй бол тэр хүртэл бүрэн эрхийн түдгэлзүүлэх эрхийг хяналтын зөвлөлд нь өгч байна. Энэ заалтыг засах саналтай байна.</li> </ul> | Саналыг аваагүй. <p>Тусгай ажиллагаа гүйцүүдээсээ төвлөрүүлдэг гм онцлог санхүүгийн салбар тул хяналт шаардлагатай.</p>                        |
| 74. | <i>Орон нутгийн хэлэлцүүлэг</i> 2025.10.03-2025.10.04<br>“Денежний магнит” ХЗХ-ны гүйцэтгэх захирал Т.Багдорж | 38.1.11. тэргүүлэгчдийн зөвлөл, зээлийн хорооны хуралд саналын эрхгүй оролцох; <ul style="list-style-type: none"> <li>Хяналтын зөвлөлийн бүлэг дотор тэргүүлэгчдийн зөвлөлийн заагт байгаа нь уг үсгийн алдаа гарсан байх. Саналын эрхгүй орж байгаа ч гэсэн зээл олгох процесст нөлөөлөх боломжтой. Зээлийн хороо зээл олгохдоо хараат бусаар шийдвэр гаргадаг байтал тэргүүлэгчдийн зөвлөлийн гишүүний хамаарал бүхий этгээдэд зээл олгох асуудлыг хэлэлцэж байхад тэр тэргүүлэгчдийн зөвлөлийн гишүүнийг хуралд оролцуулмааргүй байна.</li> </ul>                                 | Саналыг аваагүй. <p>Хэвшсэн ойлголт тул одоо мөрдөж байгаа хуульд тусгасан заалтыг хэвээр үлдээсэн.</p>                                        |
| 75. | <i>Орон нутгийн хэлэлцүүлэг</i> 2025.10.03-2025.10.04                                                         | 38.1.14. шаардлагатай гэж үзвэл хөндлөнгийн шинжээчийг ажиллуулах;                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   | Саналыг аваагүй. <p>Хэвшсэн ойлголт тул одоо мөрдөж байгаа хуульд тусгасан заалтыг</p>                                                         |

|     | “Денежный магнит” ХЗХ-ны гүйцэтгэх захирал Т.Батдорж                                                              | <ul style="list-style-type: none"> <li>Хамаагүй хүмүүст хоршооны мэдээллийг өгмөөргүй байна. Хяналтын зөвлөл бие даан энэ шийдвэрийг гаргамааргүй байна.</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                     | хэвээр үлдээсэн хяналт байх шаардлагатай.                                                                                    |
|-----|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 76. | <p><i>D.parliament.mn</i> веб сайт 2025.07.30-2025.12.22</p> <p>Цэцэгэ</p>                                        | <p>41.1.2. зээлийн эргэн төлөлтөд хяналт тавих;</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>Төлүүлэх арга хэмжээг зохион байгуулах.</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                           | Саналыг аваагүй.<br>Утга орсон байна.                                                                                        |
| 77. | <p>Цаасаар болон цахим хаягаар 2025.09.26-2025.10.10</p> <p>БЭХ ХЗХ</p>                                           | <p>42.3. Хууль болон санхүүгийн хоршооны дүрэмд өөрөөр заагаагүй бол тэргүүлэгчдийн зөвлөл зөвшөөрсөн тохиолдолд гүйцэтгэх захирал өөр аж ахуйн нэгжид давхар ажиллаж болно.</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>Дэмжихгүй</li> </ul>                                                                                                                                                                            | Саналыг аваагүй.<br>Хориглосон заалт байхгүй.                                                                                |
| 78. | <p>Орон нутгийн хэлэлцүүлэг 2025.10.03-2025.10.04</p> <p>“Денежный магнит” ХЗХ-ны гүйцэтгэх захирал Т.Батдорж</p> | <p>43.1.3. санхүүгийн хоршооны дүрмээр олгосон эрх хэмжээний хүрээнд зээл авахаар ирүүлсэн хүсэлтийг хүлээн авах, хянах, олгох эсэх асуудлыг шийдвэрлэх, зээлийн гэрээ байгуулах;</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>Хуулийн 39 дүгээр зүйлд гүйцэтгэх захирлын эрх, үүрэг дээр дээрх заалт байна. Энэ хоёр заалт зөрчилдөөд байгаа учир энийг засах.</li> </ul>                                                | Саналыг аваагүй.<br>Тухайлсан заалтыг няглахад зөрчилдөөгүй тул хэвээр үлдээсэн.                                             |
| 79. | <p><i>D.parliament.mn</i> веб сайт 2025.07.30-2025.12.22</p> <p>Бид ялав</p>                                      | <p>43.1.6. энэ хуулийн 35.1.7-д заасан нөхцөл байдал бий болсон тохиолдолд энэ талаар тэргүүлэгчдийн зөвлөл болон Хороонд нэн даруй мэдэгдэж, цаашид авах арга хэмжээний талаар саяал гаргах;</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>Мөн санхүүгийн хоршооны хяналтын зөвлөлд ч мэдэгдэх</li> </ul>                                                                                                                 | Саналыг аваагүй.<br>Эрх үүрэгт хамаарахгүй.                                                                                  |
| 80. | <p><i>D.parliament.mn</i> веб сайт 2025.07.30-2025.12.22</p> <p>Бид ялав</p>                                      | <p>44.1. Тэргүүлэгчдийн болон хяналтын зөвлөл, зээлийн хорооны гишүүнд цалин олгохгүй бөгөөд урамшуулал, сонгуульд үүрэгтэй холбогдон гарсан зардлыг нөхөн олгож болно.</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>Зээлийн хорооны гишүүд нь хоршооны захирал, хоршооны ажилтан байвал цалин олгоно. Хоршооны зээлийн хороо дандаа сонгуульд үүрэгтэй байвал зээл олгох, төлүүлэх, хянах явдал хүндэрнэ шүү.</li> </ul> | Саналыг аваагүй.<br>Сонгуульд гишүүдэд хамааралтай.                                                                          |
| 81. | <p>Цаасаар болон цахим хаягаар 2025.09.26-2025.10.10</p> <p>Арвин дэм ХЗХ</p>                                     | <p>48.1. Санхүүгийн хоршооны нэг гишүүний оруулж болох хувь хөрөнгийн дээд хэмжээ нийт гишүүний оруулсан хувь хөрөнгийн 10 хувиас хэтрэхгүй байна.</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>10-ийг 5 болгож буулгах. Нэг гишүүнд хуваарилагдах ногдол ашгийн хэмжээ хэт өндөрсөх эрсдэлтэй.</li> </ul>                                                                                                                | Саналыг аваагүй.<br>Хэвшсэн ойлголт тул одоо мөрдөж байгаа хуульд тусгасан заалтыг хэвээр үлдээсэн хяналт байх шаардлагатай. |
| 82. | <p>Цаасаар болон цахим хаягаар 2025.09.26-2025.10.10</p>                                                          | <p>48.4.Тэргүүлэгчдийн зөвлөл хувь хөрөнгийн бүртгэлийг хөтөлж, хагас, бүтэн жилээр Хороонд ирүүлнэ.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                | Саналыг авсан.                                                                                                               |

|     |                                                                                                                                                                                                                                             |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |                                                                                                                |
|-----|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|     | <p>Орон нутгийн хэлэлцүүлэг 2025.10.03-2025.10.04</p> <p><i>D.parliament.mn</i> веб сайт 2025.07.30-2025.12.22</p> <p>1.БЭХ ХЗХ</p> <p>2.Хас баяжих ХЗХ</p> <p>3.Ундармаа</p> <p>4.“Денежний магнит” ХЗХ-ны гүйцэтгэх захирал Т.Батдорж</p> | <ul style="list-style-type: none"> <li>• Хасах</li> <li>• Компани, банк, БСБ-аас ялгаатай гишүүнчлэлтэй байгууллага гэдгээр нь бүртгэлийн асуудлыг эмхлэх заалтыг оруулж ирэхгүй бол одоогийн нөхцөлд хоршоодод хамгийн түвэгтэй асуудал Улсын бүртгэл дээр үүсдэг. Хоршоо бол гишүүнчлэлтэй байгууллага учраас хүмүүс өдөр болгон элсэж, гарч байдаг. Улсын бүртгэлд 14 хоног тутамд гишүүний болон хувь хөрөнгийн өөрчлөлт бүртгүүлэх Улсын бүртгэлийн журмыг биелүүлэх гэхээр орон тооны ажилтан байх хэрэгтэй болдог, гэрчилгээний хуудас 10 удаагийн өөрчлөлт бүртгээд л дүүрч сольдог, нас барсан гишүүний өв залгамжлалын асуудал зэрэг маш олон зөрчил гарч байдаг. Жишээ нь Хороонд цахимаар бүртгэлээ дор дор нь хийгээд, Улсын бүртгэлд бол хагас бүтэн жилээр бүртгүүлдэг, шүүхэд очих бол Хорооноос бүртгэлийн мэдээллээ авдаг байхаар зохицуулалт хийвэл байдал хөнгөрнө.</li> <li>• Гүйцэтгэх алба болон холбогдох ажилтан хувь хөрөнгийн бүртгэлийг хөтөлж, хагас, бүтэн жилээр хороонд ирүүлнэ.</li> <li>• Тэргүүлэгчдийн зөвлөл нь хувь хөрөнгийн бүртгэлийг хөтөлж, хагас, бүтэн жилээр Хороонд ирүүлнэ гэдгийг ажлын алба руу шилжүүлэх.</li> </ul> | <p>Тэргүүлэгч гэсэн үгийг хасаад Хадгалж, зээлийн хоршоо дотоодлоо шийдэхээр угсасан.</p>                      |
| 83. | <p>Орон нутгийн хэлэлцүүлэг 2025.10.03-2025.10.04</p> <p>“Денежний магнит” ХЗХ-ны гүйцэтгэх захирал Т.Батдорж</p>                                                                                                                           | <p><b>49.1.2. гишүүний хадгаламжийн гэрээний хугацаа дуусаж, хугацаагүй хадгаламжид шилжүүлснээс хойш 12 сарын хугацаа өнгөрсөн;</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Энэ заалтыг шаардлагагүй гэж үзэж байна. Магадгүй энэ гишүүн сайн зээлдэгч байж болно.</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     | <p>Саналыг аваагүй.</p> <p>Буруу ойлгосон байна.</p>                                                           |
| 84. | <p>Цаасаар болон цахим хаягаар 2025.09.26-2025.10.10</p> <p>Мөнгөнбөйлөг ХЗХ</p>                                                                                                                                                            | <p><b>49.7. Идэвхгүй гишүүнд тооцсоноос хойш 6 сарын дараа гишүүнийг хасах шийдвэр гаргана.</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Энэ хугацаа арай урт байна 3 сар болгох саналтай байна.</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         | <p>Саналыг аваагүй.</p> <p>Зохицуулалтгүй байсныг тодорхой болгосон.</p>                                       |
| 85. | <p><i>D.parliament.mn</i> веб сайт 2025.07.30-2025.12.22</p> <p>Бид ялав</p>                                                                                                                                                                | <p><b>50.6. Санхүүгийн хоршоо зохистой харьцааны шалгуур үзүүлэлтийн тайлан, санхүүгийн тайланг улирал бүрийн дараа сарын 10-ны өдрийн дотор, жилийн эцсийн тайланг дараа оны эхний сарын 10-ны өдрийн дотор Хороонд ирүүлнэ.</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Нягтлан бодох бүртгэлийн тухай хуультай зөрчилдөж байгааг анхаарч үзнэ үү</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     | <p>Саналыг аваагүй.</p> <p>Үндэсний аюулгүй байдлын зөвлөлд өгдөг статистик, санхүүгийн мэдээтэй хамаатай.</p> |



|     |                                                                                                                                                                                                                                                            |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |                                                                                                                     |
|-----|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 86. | Цаасаар болон цахим хаягаар<br>2025.09.26-2025.10.10<br>Арвин дэм ХЗХ                                                                                                                                                                                      | 51.1. Санхүүгийн хоршооны санхүүгийн тайланг Монгол Улсын хууль тогтоомжийн дагуу аудитын үйл ажиллагаа эрхлэх зөвшөөрөл бүхий байгууллагаар, эсхүл Хорооны хүлээн зөвшөөрсөн олон улсад нэр хүнд бүхий аудитын байгууллагаар жилд нэгээс доошгүй удаа баталгаажуулна.<br>• Эсхүл гэдгээс хойших хэсгийг хасах                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        | Саналыг аваагүй.<br>Сонголтын эрхийг тусгасан.                                                                      |
| 87. | Цаасаар болон цахим хаягаар<br>2025.09.26-2025.10.10<br>Орон нутаг (үзлэг) 2025.10.14-2025.10.23<br>D.parliament.mn веб сайт 2025.07.30-2025.12.22<br>1.Мөнгөн бийлэг ХЗХ<br>2.Хас баяжих ХЗХ<br>3.“Мөнгөнбийлэг” ХЗХ, “Арвижих билэг” ХЗХ<br>4.Цэцгээ     | 52.1. Санхүүгийн хоршоо аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татвараас чөлөөлөгдөнө.<br>• Хоршооны гишүүдийн хадгаламжийн хүүгийн орлогоос авах татварын хэмжээг багасгах, хөнгөлж өгвөл гишүүд хоршоондоо хадгаламж хийх сонирхолтой болно.<br>• ААНОАТ-аас чөлөөлж, иргэдийн өөрсдийнх нь санхүүгийн байгууллагыг дэмжиж байгаа нь маш чухал арга хэмжээ болж байгаад баяртай байна. Гэвч хадгаламжийн даатгалын хураамж төлснөөр энэ дэмжлэг бодит үр дүнд хүрэхгүй болох нөхцөл үүснэ. Үүний эсрэг хадгаламжийн хүүний 10% н татвараас чөлөөлбөл иргэд банкинд биш хоршоонд мөнгөө хадгалуулдаг болоход том нөлөө үзүүлнэ. Иргэд олноор элсэж байвал хоршоо хөгжихөд бодит түлхэц болно.<br>• Аж ахуй нэгжийн орлогын албан татварт хадгаламжийн хүүгийн 10%-ийн зардлыг багасгах;<br>• Хамгийн зөв санал байна шүү.                    | Саналыг аваагүй.<br>Хэлэлцүүлгийн үед эрх бүхий албан тушаалтанууд шаардлагатай нэмэлт тайлбарыг өгсөн. ХХОАТ төлнө |
| 88. | Цаасаар болон цахим хаягаар<br>2025.09.26-2025.10.10<br>Орон нутгийн хэлэлцүүлэг 2025.10.03-2025.10.04<br>Орон нутаг (үзлэг) 2025.10.14-2025.10.23<br>D.parliament.mn веб сайт 2025.07.30-2025.12.22<br>УИХ-ын хэлэлцүүлэг 2025.12.22<br>1.Май капитал ХЗХ | 53.2. Санхүүгийн хоршоо Санхүүгийн хоршоодын нэгдсэн төвд гишүүн болох үүрэгтэй.<br>• Санхүүгийн хоршоодын нэгдсэн төв гэдэг нь гишүүнчлэлтэй олон нийтийн байгууллага болж байна. Ийм байгууллагад хүчээр гишүүн болгох заалт оруулжээ. Энэ нь үндсэн хууль зөрчсөн заалт байна. Одоогийн хуульд ийм байгууллагад сайн дураараа нэгдэж болох тухай заалт байдаг. Гэтэл энэ нь хэрэгжээгүй. Учир нь үйл ажиллагаа нь хэвийн явж байгаа хоршоод энд нэгдэхийг хүсээгүй. Үйл ажиллагаагаа хэвийн явуулж чадахгүй, алдагдалтай эсвэл ашиггүй хоршоод үүнд элсээд, тэндээс тусламж авч байхыг хүсдэг. Зах зээлийн зарчмаар бол чадаж байгаа хоршоо нь /ер нь ямар ч байгууллага/ цааш үйл ажиллагаагаа үргэлжлүүлээд чадахгүй байгаа нь дампуурах, татан буугдах зүй тогтолтой байдаг. Манай улс зах зээлийн эдийн засагтай орон гэгддэг. | Саналыг аваагүй.<br>Санхүүгийн салбарууд өөр өөрийн онцлогтой тул ХЗХ-ны зарчимд нийцэж ажиллана.                   |

|     |                                                                                                                                                                   |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |                                                                                                               |
|-----|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|     | <p>2. Мөнгөн бийлэг ХЗХ</p> <p>3. “Денежний магнит” ХЗХ-ны гүйцэтгэх захирал Т.Батдорж</p> <p>4. “Монум” ХЗХ-ны тэргүүлэгчдийн зөвлөлийн гишүүн Д.Хүрэлбаатар</p> | <ul style="list-style-type: none"> <li>• Нэгдсэн төвд оруулах хоршооны хувь хэмжээ ямар байх вэ? Байршуулах хадгаламжийн хэмжээ, заавал байршуулах ёстой юу, Тогтворжилтын сангийн хувь хэмжээ гэх мэт асуудлыг тодорхой суулгаж болох уу? Сүүлд нь журмаар тогтоохдоо хоршоондоо (жижиг) хүндрэл учруулахаар байх вэ гэдгийг анхаарах хэрэгтэй.</li> <li>• Нэгдсэн төвийн үүрэг, хариуцлагыг тусгах шарлагатай байна. Өөрсдийн хамаарал бүхий этгээдэд давуу байдал үүсгэх боломжтой байна.</li> <li>• Дээвэр байгууллага байх ёстой 50-аас дээш хувь нь гишүүнчлэлтэй байна гэж биш заавал гишүүнчлэлтэй байхаар зохицуулмаар байна. Одоо гишүүн биш ХЗХ-д холбоогдоо гишүүн болийлдоо тэрүүхэн тэндээ юу хийгээд байгаа нь мэдэгдэхгүй байдаг.</li> </ul> | <p>Саналыг аваагүй.</p> <p>Зөвшөөрлийн тухай хуультай бүртгэл гэсэн нэршил гарсан.</p>                        |
| 89. | Цаасаар болон цахим хаягаар 2025.09.26-2025.10.10 Арвин дэм ХЗХ                                                                                                   | <p><b>53.3. Хороо нийт санхүүгийн хоршоодын 50-аас дээш хувийг гишүүнээр элсүүлж, улсын бүртгэлийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагад бүртгүүлсэн санхүүгийн хоршоог Санхүүгийн хоршоодын нэгдсэн төвөөр бүртгэнэ.</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Санхүүгийн хоршоог Санхүүгийн хоршоодын нэгдсэн төвөөр бүртгэнэ гэж юу гэсэн үг вэ?</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              | <p>Асуулт асуусан байна.</p> <p>Төв хоршоо анх үүсгэж байгаа тул түүх байхгүй, гадны туршлагыг нэвтрүүлнэ</p> |
| 90. | Орон нутгийн хэлэлцүүлэг 2025.10.03-2025.10.04<br>“Арвин хишгийн өргөө” ХЗХ-ын тэргүүлэгчдийн зөвлөлийн дарга Д.Амар-Эрдэнэ                                       | <p><b>54.1.7. санхүүгийн хоршооны үйл ажиллагааг сайжруулах, хөгжүүлэх, үр ашгийг нэмэгдүүлэхэд чиглэсэн төсөл, хөтөлбөрт оролцох, хэрэгжүүлэх;</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Төсөл хөтөлбөрийг ХЗХ-оор хэрэгжүүлж байсан түүх байгаа юу?</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      | <p>Асуулт асуусан байна.</p> <p>Төв хоршоо анх үүсгэж байгаа тул түүх байхгүй, гадны туршлагыг нэвтрүүлнэ</p> |
| 91. | УБ хотын хэлэлцүүлэг 2025.12.22<br>“Цоминионион” ХЗХ-ны хяналтын зөвлөлийн гишүүн Ж.Дөлгөөн                                                                       | <p><b>55.2.1. санхүүгийн хоршооноос төвлөрүүлэх хураамж;</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Тогтворжуулалтын сангийн мөнгөн хөрөнгийг ХЗХ-д банкны дансанд байршуулаад явдаг. Гэтэл одоо нэгдсэн төв гэдэг газар байршуулах гээд байна. Манай хувьд тус санд 1.4 тэрбум төгрөг байна. Бас энэ мөнгө буцаан олгохгүй нөхцөлтэй хураалгаад жижиг ХЗХ-д өгөх үү? Тогтворжуулалтын сан чинь би өөрөө асуудалд орох үед өөрөө өөртөө ашиглах мөнгө байтал бусдыг нь хамгаалах эх үүсвэр болох гээд байна. Бид өөрсдөө байлгавал хадгаламжид байршуулаад хүүгийн орлого олох болмжтой байсныг өөр газар байршуулаад, өөр ХЗХ-д ашиглах явах нь хэр зүйтэй вэ? Сайн явж байгаа нь муу явж</li> </ul>                                                  | <p>Асуулт асуусан байна.</p> <p>Тооцоолол хийнэ.</p>                                                          |

|     |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |                                                                                                         |
|-----|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|     |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 | байгаа нэгнийгээ нуруун дээр үүр гэдэг соц үеийн үзэл баримтлал яваад байна.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |                                                                                                         |
| 92. | Цаасаар болон цахим хаягаар 2025.09.26-2025.10.10<br><i>D.parliament.mn веб сайт 2025.07.30-2025.12.22</i><br>1. Алтан тэрэлж нутаг ХЗХ<br>2. Цэцгээ                                                                                                                                                                                                            | <p><b>57.1. Санхүүгийн хоршооны хадгаламж эзэмшигч гишүүдийн эрх ашгийг хамгаалах, санхүүгийн зах зээлийн тогтвортой байдлыг хангах хүрээнд санхүүгийн хоршоо хадгаламж эзэмшигч гишүүний мөнгөн хадгаламжийг даатгуулна.</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Сайн дураар даатгуулах боломж олгох, даатгалын нөхөн төлбөр аваагүй хоршоонд үзүүлэх урамшууллын талаар заалт оруулах</li> <li>• Хадгаламж эзэмшигч гишүүдийн өөрийн хүсэлтээр хадгаламжийг даатгуулна.</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                         | Саналыг аваагүй.<br>Хэлэлцүүлгийн үед эрх бүхий албан тушаалтанууд шаардлагатай нэмэлт тайлбарыг өгсөн. |
| 93. | Цаасаар болон цахим хаягаар 2025.09.26-2025.10.10<br>Арвин дэм ХЗХ                                                                                                                                                                                                                                                                                              | <p><b>59 дүгээр зүйл. Даатгалд үл хамаарах нөхцөл</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Даатгалд үл хамаарах нөхцөлийг бүхэлд нь хүлээн зөвшөөрөхгүй.</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           | Саналыг аваагүй.<br>Хэлэлцүүлгийн үед эрх бүхий албан тушаалтанууд шаардлагатай нэмэлт тайлбарыг өгсөн. |
| 94. | Цаасаар болон цахим хаягаар 2025.09.26-2025.10.10<br>Мөнгөн бийлэг ХЗХ                                                                                                                                                                                                                                                                                          | <p><b>59.1.2. а. гүйлгээний төрөл, эрсдэлийн түвшин, эзэлдэгчийн төлбөрийн чадвар болон барьцааны төрөл зэргийг харгалзан үзэхэд бусад хадгаламж эзэмшигч гишүүдээс онцгой нөхцөлтэй, илт бага хүүтэй эзэл авсан;</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Өндөр дүнтэй хадгаламжтай хүн тэр хирээрээ их хүү бодогдож авна. Энэ нь 59.1.2-г хамаарах уу?</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           | Асуулт асуусан байна.<br>20 саяаар хязгаарлана.                                                         |
| 95. | Цаасаар болон цахим хаягаар 2025.09.26-2025.10.10<br><i>Орон нутгийн хэлэлцүүлэг 2025.10.03-2025.10.04</i><br><i>УБ хотын хэлэлцүүлэг 2025.12.22</i><br>1. Арвин дэм ХЗХ<br>2. “Ирээдүйд өвийг түүчээлэгчид” ХЗХ-ны гүйцэтгэх захирал Б.Баярсолонго<br>3. Дархан хотын захирагчийн зөвлөх Я.Бат-Очир<br>4. “Денежний магнит” ХЗХ-ны гүйцэтгэх захирал Т.Батдорж | <p><b>60.1. Даатгалын тохиолдол бий болоход Хадгаламжийн даатгалын корпораци санхүүгийн хоршооны хадгаламж эзэмшигчийн 20 сая хүртэл төгрөгийн хадгаламжийг нөхөн төлнө.</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Хадгаламжийн даатгалыг 20 сая төгрөгөөр хязгаарлагдаж байгаа тохиолдолд гишүүдийн эрх ашигт нийцэхгүй байгаа тул энэ хуульд оруулах нь тохиромжгүй, бүхэлд нь эсэргүүцэж байна.</li> <li>• 20 сая төгрөгийн даатгал. 20 сая төгрөгийн хадгаламжтай гишүүдийг даатгах уу? 20 сая төгрөгөөс дээш хадгаламжтай гишүүдийг даатгахгүй байх боломжтой юу? Эсвэл хадгаламж, эзэлийн хоршооны нийт хадгаламжийн хэмжээгээр даатгал үүсгэх үү?</li> <li>• ХЗХ ашгийн төлөө бус хуулийн этгээд зах зээлдээ арай ядан тогтож байхад нөөц сангийн хураамж, даатгалын хураамж</li> </ul> | Саналыг аваагүй.<br>Хэлэлцүүлгийн үед эрх бүхий албан тушаалтанууд шаардлагатай нэмэлт тайлбарыг өгсөн. |

|     |                                                                                                                                                                                                          |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |                                                                 |
|-----|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------|
| 96. | <p>5. “Номинюнион” ХЗХ-ны хяналтын зөвлөлийн гишүүн Ж.Дөлгөөн</p> <p>6. “Арцатын хөгжил” ХЗХ-ны гүйцэтгэх захирал Я.Ууганбаяр</p> <p>7. “Монум” ХЗХ-ны тэргүүлэгчдийн зөвлөлийн гишүүн Д.Хүрэлбаатар</p> | <p>тагаад давхар татвар төлбөл ашиг гэж юм үлдэх үү? Даатгалд хамрагдсан ХЗХ-д банк шиг зохиомлоор дампуурвал яах вэ?</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Хамгаалалтын давхар системийн талаар тусгасан байсан. Бид банктай өрсөлдөхөд хүний нөөц, хөрөнгө мөнгөний хувьд дутагдалтай. Хадгаламжийн даатгалын хураамж хоршоонд тохирсон зохицуулалттай байвал тохиромжтой гэж үзэж байна. Хадгаламжийн даатгалын тогтолцоо байх нь маш чухал. Зарим гишүүд “өө танайх чинь хадгаламжийн даатгал байхгүй юм уу?” гээд буцаж байгаа тохиолдол цөөнгүй гардаг. Даатгах хадгаламжийг банктай адил 20 сая гэж заасан нь зөв</li> <li>• Хадгаламжийн даатгал, БЭТ-ыг банкны салбартай адилхан байдлаар зохицуулж өгөөд байдаг бодит амьдрал дээр гишүүддээ ойр, орон нутагт энэ салбар маань хөгжих боломжтой гэдэг хэрнээ энийг үл харгалзаад банкны салбарыг дурайгаад байна. ХЗХ-ны хувьд шимтгэл авахгүй гэсэн байна бусад зүйлс дээр банктай адилхан зохицуулж байж шимтгэлийг хориод байгаа юм бэ? Өмнөн нэг давхар хамгаалалтын тогтолцооноос гурван шатлал руу шилжих гээд байна. Даатгалыг албан журмаар даатган гэсэн байна яагаад энийг хувийн даатгалын компаниар даатгуулж болохгүй юу? Хадгаламжийн даатгалд манай ХЗХ-д улиралдаа 1.2 тэрбум төгрөгийг байршуулахаар байна. Энэ мөнгө маань буцааж олгогдохгүй нөхцөлтэй гээд хуулинд заагаад өгчихсөн. Сайн явж байгаа ХЗХ-д хуурамжаа төвлөрүүлээд сайн биш явж байгаа ХЗХ-дын нөхөн төлбөрт зарцуулагдах уу? Болж байгаа хэд нь болохгүй байгаагаа чирээд явах юм уу? Энэ чинь өөрөө санхүүгийн салбарын өрсөлдөөнт зах зээл, ардчилсан шудрага зарчимтайгаа зөрчилдөөд байна.</li> <li>• Хадгаламжийн даатгалын хураамж өндөр байна. Бидний эргэлдэж буй мөнгө тийм их биш тэнд өгөх мөнгөө зээлэнд гаргаж бидэнд хэрэгтэй байна.</li> <li>• Тагвар чөлөөлөөд нэмээд хадгаламжийн 10 хувийг чөлөөлж өгвөл бид ногдол ашиг авахгүй. Даатгал бол байх ёстой бидэнд бойжих хугацаа өгөөч.</li> </ul> | <p><b>Саналыг авсан.</b></p> <p>Энэ заалтыг төслөөс хассан.</p> |
|     | Цаасаар болон цахим хаягаар<br>2025.09.26-2025.10.10                                                                                                                                                     | <p><b>61.5. Насанд хүрээгүй хамтарсан данс эзэмшигчийн даатгалын нөхөн төлбөр авах эрх тухайн хадгаламжийг бусад этгээдтэй хамтран эзэмшиж байгаагаар хязгаарлагдахгүй.</b></p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |                                                                 |

|      |                                                                            |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |                                                                                            |
|------|----------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------|
|      | Арвин дэм ХЗХ                                                              | <ul style="list-style-type: none"> <li>Энэ заалтыг ойлгохгүй байгаа учраас дэлгэрэнгүй тайлбар оруулах</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                                                                            |
| 97.  | Цаасаар болон цахим хаягаар<br>2025.09.26-2025.10.10<br><br>Хас баяжих ХЗХ | <p><b>65 дугаар зүйл. Хадгаламжийн даатгалын хураамж, түүнийг төлөх</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>Хадгаламжийн даатгалын хураамж нь 5 тэрбумын хадгаламжтай хоршоо байна гэж үзэхэд улирал бүр 6 250 000₮, жилд 25 сая ₮ ХДК-д төлөх тооцоо гарч байна. Үйл ажиллагаа доголдсон хоршоодод энэ нь зөв, сайхан арга хэмжээ боловч үйл ажиллагаа тогтворжсон хоршоодын хувьд муу ажилласан хэн нэгний төлөө үргүй зардал гаргаж байгаа хэрэг болно. Иймд <ul style="list-style-type: none"> <li>Хураамж төлөөд туслалцаа авахгүй байгаа хоршоодод тодорхой хугацааны дараа буцаан олголт хийдэг байх</li> <li>Хураамжийн алдагдлыг нөхөх төсөл хөтөлбөрт хамруулах гэх мэт боломжит арга, хувилбарыг оруулах хэрэгтэй байна.</li> </ul> </li> </ul> | Саналыг аваагүй.<br><br>Хороонд зохицуулах эрх байгаа хүртэл гэсэн агуулга тусгасан байна. |
| 98.  | Цаасаар болон цахим хаягаар<br>2025.09.26-2025.10.10<br><br>Арвин дэм ХЗХ  | <p><b>65.2. Энэ хуулийн 65.1-д заасан хураамж улирлын хураамж, онцгой хураамжаас бүрдэнэ.</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>Онцгой хураамжийг хасах</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       | Саналыг аваагүй.<br>Заавал биш.                                                            |
| 99.  | Цаасаар болон цахим хаягаар<br>2025.09.26-2025.10.10<br><br>Арвин дэм ХЗХ  | <p><b>65.4. Хадгаламжийн даатгалын Үндэсний хороо жил бүрийн 11 дүгээр сарын 30-ны дотор дараа жилийн улирлын хураамжийн хувийг 0.125 хувиас хэтрүүлэхгүй хэмжээгээр тогтооно.</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>Энэ дүн хэт өндөр байгааг 0.01 хувь болгох</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               | Саналыг аваагүй.<br><br>Агуулга орсон байна                                                |
| 100. | Цаасаар болон цахим хаягаар<br>2025.09.26-2025.10.10<br><br>Арвин дэм ХЗХ  | <p><b>65.5. Хадгаламжийн даатгалын сангийн хөрөнгө санхүүгийн хоршоодын нийт хадгаламжийн дүнгийн 10 хувьд хүрвэл Хадгаламжийн даатгалын Үндэсний хороо улирлын хураамжийг тооцох болон хуримтлуулахыг түр зогсоож болно.</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>Зогсоож болно биш зогсооно гэж оруулах, 10 биш 5 хувь болгон буулгах</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          | Саналыг аваагүй.<br><br>Банкны хадгаламжийн даатгалтай ижил зарчмаар оруулсан заалт.       |
| 101. | Цаасаар болон цахим хаягаар<br>2025.09.26-2025.10.10<br><br>Арвин дэм ХЗХ  | <p><b>65.6. Даатгалын нөхөн төлбөрийг төлөхөд хадгаламжийн даатгалын сангийн хөрөнгө хүрэлэхгүй болсон тохиолдолд онцгой хураамжийг төлөх шийдвэрийг Хадгаламжийн даатгалын Үндэсний хороо гаргаж болно.</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>Энэ заалтыг хасах</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              | Саналыг авсан.<br><br>Тус заалтыг хассан.                                                  |
| 102. | Цаасаар болон цахим хаягаар<br>2025.09.26-2025.10.10                       | <p><b>65.7. Онцгой хураамжийн хувийг нийт хадгаламжаас жилийн 0.5 хувиас хэтрэхгүй байхаар тооцно.</b></p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        | Саналыг авсан.<br><br>Тус заалтыг хассан.                                                  |



|      |                                                                       |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |                                                                                                             |
|------|-----------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|      | 1.Арвин дэм ХЗХ<br>2.Мөнгөн бийлэг ХЗХ                                | <ul style="list-style-type: none"> <li>• Энэ заалтыг хасах</li> <li>• Онцгой хураамжийн хэмжээ нь өндөр байна. Бууруулах боломж бий юу? Даатгалын тохиолдол гараагүй тохиолдолд урамшуулал, хөнгөлөлт тусгах</li> </ul>                                                                                                      |                                                                                                             |
| 103. | Цаасаар болон цахим хаягаар<br>2025.09.26-2025.10.10<br>Арвин дэм ХЗХ | <p>65.8. Онцгой хураамжийг өмнөх улирлын сар бүрийн эцсийн өдрийн хадгаламжийн дундаж дүнг онцгой хураамжийн хувиар үржүүлэн тооцно.</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Энэ заалтыг хасах</li> </ul>                                                                                                               | Саналыг авсан.<br>Тус заалтыг хассан.                                                                       |
| 104. | Цаасаар болон цахим хаягаар<br>2025.09.26-2025.10.10<br>Арвин дэм ХЗХ | <p>65.10. Санхүүгийн хоршооны даатгалын хураамж төлөх үүрэг даатгалын тохиолдол бий болсон улирлын эцсийн өдрөөр дуусгавар болно.</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Санхүүгийн хоршооны даатгалын хураамж төлөх үүрэг даатгалын тохиолдол бий болсон хорооны шийдвэр гарсан өдрөөр дуусгавар болно гэх</li> </ul> | Саналыг аваагүй.<br>Банкны хадгаламжийн даатгалтай ижил зарчмаар оруулсан заалт.                            |
| 105. | Цаасаар болон цахим хаягаар<br>2025.09.26-2025.10.10<br>Арвин дэм ХЗХ | <p>65.11. Энэ хуулийн 65.1-д заасны дагуу санхүүгийн хоршооноос төлсөн хураамжийг буцааж олгохгүй.</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Хоршоо санаачлагаараа таган буугдсан, чиглэлээ өөрчилсөн тохиолдолд буцаан олгох гэх</li> </ul>                                                                              | Саналыг аваагүй.<br>Хадгаламжийн даатгалын зарчмаас гажиж байгаа тул саналыг аваагүй.                       |
| 106. | Цаасаар болон цахим хаягаар<br>2025.09.26-2025.10.10<br>Арвин дэм ХЗХ | <p>70 дугаар зүйл. Шаардах эрх</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Даатгалын компани эрсдэл үүрэхгүй юм бол бид даатгуулах ямар шаардлага байна вэ?</li> </ul>                                                                                                                                                      | Асуулт асуусан байна.<br>Хэлэлцүүлгийн үед эрх бүхий албан тушаалтнууд шаардлагатай нэмэлт тайлбарыг өгсөн. |

#### Тайлбар:

- **Хяраар:** Цаасаар болон цахим хаягаар ирүүлсэн саналыг /2025.09.26-2025.10.10/
- **Цэнхэрээр:** Орон нутгийн хэлэлцүүлгээр гарсан саналыг /2025.10.03-2025.10.04/
- **Ногооноор:** Орон нутгийн үзлэгээр өгсөн саналыг /2025.10.14-2025.10.23/
- **Улаанаар:** D.parliament.mn веб сайганаар өгсөн саналыг /2025.07.30-2025.12.22/
- **Нил ягаанаар:** УБ хотын хэлэлцүүлгээс гарсан саналыг /2025.12.22/



НИЙТ ХАДГАЛАМЖ, ЗЭЭЛИЙН  
ХОРШООДОД

САНХҮҮГИЙН ЗОХИЦУУЛАХ  
ХОРОО

Засгийн газрын 4 дүгээр байр, Багш тойруу 3,  
Чингэлтэй дүүрэг, Улаанбаатар хот 151160  
Утас: (976-51) 26 44 44 Факс: (976-51) 28 41 24,  
Цахим шуудан info@fsc.mn, Цахим хуудас www.fsc.mn

2025.09.26 № 8/2592  
танай \_\_\_\_\_-ны № \_\_\_\_\_-т

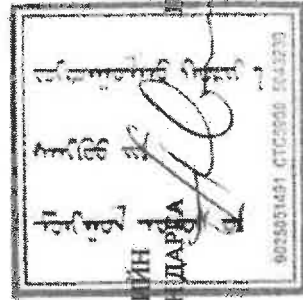
Хуулийн төсөлд санал авах тухай

Улсын Их Хурлын даргын 2025 оны 06 дугаар сарын 12-ны өдрийн 258 дугаар захирамжаар Санхүүгийн хоршооны тухай хууль /шинэчилсэн найруулга/-ийн төсөл боловсруулах үүрэг бүхий ажлын хэсэг байгуулагдан ажиллаж байна.

Санхүүгийн хоршооны тухай хууль /шинэчилсэн найруулга/-ын төсөлтэй танилцан саналаа бичгээр эсхүл цахимаар (bolorigdene\_a@fsc.mn) 2025 оны 10 дугаар сарын 10-ны өдрийн дотор ирүүлэхийг хүсье.

Хуулийн төслийг хавсаргав.

Шаардлагатай тохиолдолд Хорооны 51-261108 дугаарын утсаар холбогдоно уу.



ХАДГАЛАМЖ, ЗЭЭЛИЙН  
ХОРШООНЫ ГАЗРЫН ДАРГА  
М.АЛТАНТУУЛ

## САНХҮҮГИЙН ХОРШООНЫ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТӨСӨЛД ӨГЧ БҮЙ САНАЛ

“БЭХ” ХЗ Хоршооны гүйцэтгэх захирал Д.Данцсэрэв:

1. ХЗХоршоо гэдэг нэр олон жил хэрэглэгдэж монголчуудад танигдсан муут түүж, сайжран хөгжиж байна. Нэр солиход Бүх хоршоо, хаяг, тамга, албан тоот, дүрэм, журам, маягтууд бүгд солих болж ман их зардал гүрч ажлын чирэгдэл үүснэ. Иймд санхүүгийн хоршоо нэрийг дэмжихгүй.
2. МХЗХҮХолбоот мөн өөрчилж төв гэж өөрчлөхийг дэмжихгүй.
3. 7.4-д шагуур үзүүлэлтээр төлбөр түргэн гүйцэтгэх чадвар нь хангагдсан ХЗХоршоо гишүүдийн хамталамжийг албан журмын даатгалд хамруулахыг дэмжихгүй.
4. 17-р зүйлд Гишүүдийн бүртгэлийг Тэргүүлэгчдийн зөвлөл хөтөлдөггүй. Гүйцэтгэх албаны мэргэжилтний ажил үүргийн хуваарьт тусгаж хариуцуулдаг тул хуульд үүнийг хасах
5. 15.2.5-д Нэг аймаг хот дүүрэгт амьдардаг гэсэн хуучин хуулийн заалтаар үлгэх. Шинэ хуулиар манай Хужирт салбар байхгүй болохоор байна. Энэ нь хоршооны үйл ажиллагааг хумьсан бодлого болжээ.
6. 33.7 Тэргүүлэгчдийн зөвлөлийн гишүүд 6 жилээр хягаарлах нь эвэ үү?
7. 33.3.7 дахь заалтыг хасах
8. 35.1.12 гишүүн эсгүүлэх, чөлөөлөх гэж оруулах
- 35.1.14 БГ бүртгэлээр гишүүдийн тоо хувиар тогтоосон доод хэмжээнд хүрэхгүй тохиолдолд хороонд мэдэгдэж зохих арга хэмжээ авах /гэж бичих/
9. 42.3 Хууль болон санхүүгийн хоршооны дүрэмд өөрөөр заагаагүй бол тэргүүлэгчдийн зөвлөл зөвшөөрсөн тохиолдолд гүйцэтгэх захирал өөр аж ахуйн нэгжид давхар ажиллаж болно. Дэмжихгүй
- 43.1.8-д Гишүүдийн бүртгэлийг хөтөлж үнэн зөвийг харуулан УБГ-д бүртгүүлж хагас, бүтэн жилээр хороонд ирүүлнэ. /гэж нэмэх/
- 48.4-дхь заалтыг хасах
- 21 дүгээр зүйл нь 49.5-тай уялдаагүй байна. /21-г нэгжгүй гишүүнтэй холбогдогой тодорхой заалт алга/

сайн байна уу Summarize

You  
Хүндэтгэсэн, А.Бадар Эрдэнэ Санхүүгий...  
Mon 9/29/2025 4:32 PM

БЭХ ХЗ ХОРШОО <behorshoo@gmail.com>  
To: Bolor-Erdene Amar  
Mon 9/29/2025 4:25 PM

You forwarded this message on Mon 9/29/2025 4:32 PM

САНХҮҮГИЙН ХОРШООНЫ ...

[You don't often get email from behorshoo@gmail.com. Learn why this is important at <https://aka.ms/learnaboutsenderidentification>]

оройн мэнд БЭХ ХЗХоршоо Санхүүгийн хоршооны хуулийн төсөлд санал хургуулж байна.



## Санхүүгийн хоршооны тухай хуулийн төсөлд өгөх санал

Хуулийн төсөлтэй танилцаад ларах санал хүргүүлж байна. Үүнд:

1. Хуулийн төслийн үзэл баримтлалаа явуулах хэрэгтэй байна. Учир нь энэ үзэл баримтлалд одоогийн хууль юу нь тавьж тохиромжгүй байх бөгөөд ямар агуулга шинж чанартай өөрчлөлт оруулах гэж байгаа нь тодорхой харагддаг. Энд ямар шалтгаанаар хуулийг өөрчлөх гээд байгаа нь ойлгомжгүй байна

2. Хуучин "Хашаалах эзэмийн хоршоо" гэж байсныг "Санхүүгийн хоршоо" гэж нэрлэх санал орж ирсэн байна. Хуучин нэр нь хэнд ямар шалтгаанаар таарч тохиромжгүй байгааг ойлгохгүй байна. Нэр солигдсоноор олон газрын хэвлэсэн албан ёсоор, нэрийн хуудас, хаяг, аж ахуй нэгжийн дүрэм, гэрчилгээ, тамга тусгай зөвшөөрөл г.м олон зүйлс солигдон, хуучин нь хэрэглээгүй болж, хөрөнгө мөнгө цаас, шинэчлэн бүртгүүлэх төлөмөөр, цаг хугацааны гарамгайгай ажил болдог. Гиймд энэ нэр хуучнаараа байснаар нэг их харилцаж байх зүйл алга гэж бодож байна

3. Хуулийн төслийн 4.1.1-д "Санхүүгийн хоршоо" гэж гишүүдийнхээ эдийн засгийн болон нийгэм, соёлын нийтлэг хэрэгцээг хангах зорилгоор гишүүддээ санхүүгийн үйл ажиллагааг түсгийг зөвшөөрлийн үндсэн дээр үзүүлэх ардчилсан удирдлага, хангын хяналт бүхий ангийн төлөө бус хуулийн эгсээдүйг;

Тайлбар: Энэ хүрээд засаг ангийн төлөө бус гэж үйл ажиллагаагаа үр дүнд бий болсон цөөр орлогыг санхүүгийн хоршооны эрсдэл дах чадварыг сайжруулах, гишүүдийн эдийн засаг, нийгэм, соёлын нийтлэг хэрэгцээг хангахад зарцуулахыг ойлгоно, гэж заасан байна.

а. Ангийн төлөө бус хуулийн эгсээд гээг нь Гүрийн бус байгууллага дээр л байдаг. Тэгэхээс иргэд мөнгөө нийлүүлээд, хоршоо байгуулаад ашиг олохоор төрөөс тэр ашигаа авч болохгүй гэж хуульчлах нь зах зээлийн харилцаа, аричирсан ёсонд харилцах зүйл байна аа.

б. Хоршоо байгуулаад гишүүд ноогдол ашиг хүртэхгүй, харин гишүүдийнхээ "нийгэм соёлын нийтлэг хэрэгцээ хангана" гэдэг нь гишүүдээ байр авч өгнө, сургалтын төлбөрийг нь даана, гадаадад аялууна г.м зүйлс байх нь гэж ойлгогдож байна. Манай хоршооны гишүүдийн хөрөнгө оруулалтын доод хэмжээ 5000 төгрөг байдаг, 200 гаруй гишүүнтэй Номынгийн ХЗХ 10 мянган гишүүнтэй гэж сонссон! тэгээд гарсан ашиг аар, ямар зарчмаар хэнд нь байр авч өгөх, хэний сургалтын төлбөрийг төлөх болж байна аа. Энэ нь хэн хүтэй, ядаг залтай нь хожиж, гишүүдийн дотор хэрүүл маргалд бий болох, улмаар хоршоо заагч үгүй болох үндэс суурь нь болох юм байна. Гэхдээ энэ "Эдийн засгийн хэрэгцээ хангана" гэдэг нь ойлгогдохгүй байна. Эсвэл ноогдол ашиг бий эдийн засгийг хэрэгцээг нь хангах нэрээр өгөх юм уу? Ер нь ашиг хүртэхгүй, тэгтэйг авах механизм нь ойлгомжгүй гэдэг хүн хөрөнгө оруулах уу?

в. Гишүүд хоршооноосоо оруулсан хөрөнгийг хэмжээгээр ноогдол ашиг авах нь хэнд снэд болоод байна. Санхүүгийн бусад байгууллага, банк, ББСБ/ бүгд ашигаа хүртцээд байтал хоршоо яагаад болохгүй байна. Энэ бүхэн хуулийн төслийн үзэл баримтлалд тохиромжтой бичиглэл. Гэтэл тэр

Sanhuugiin horshoonii Huuliin tusuld sanal uguh tuhai- Tegsh Uran Sanaa HZH

Summarize

CH

chinbat hurelbaatar<chhurel@yahoo.com>

To: ● Bolor-Erdene Amar

Cc: ● Altantuul Tsogetsaikhan; ● Soyolmaa Davaakhuu; ● Dorjkhand Tserennadmid

📧 ↩ Reply ↩ Reply all ➡ Forward 📎 📎 ...  
Thu 10/2/2025 12:42 PM

You don't often get email from chhurel@yahoo.com. [Learn why this is important](#)  
Sain baitsgaana uu?

Ta buthend ene udiin mendlig hurgej ban

1. Huulin tusiin 15-1 zuilin 15.2.5-dah hesege baigaa "neg sum, duuregt amidardag" gesen zaatlig "neg aimag, hot, duuregt amidardag" gej uurchluuleh sanal oruuj байна.
2. Huulin tusiin 17-1 zuilin 17.4-dah hesege "Sanhuugiin horshoonii durenid zaasan bol gishuunii erh ni horshoond oruulah huvi hurungiin dood hemjeeg bureн oruulsnaar uusj boloh ba ene tohioldold tuhain gishuun durmeer togtoosон hugatsaand huvi hurungiig bureн oruulha" gesen zaatlig nemj oruulah sanal oruuj baigaaг huleen avna uu.

Hundetgeser;

Ch.Khurelbaatar

Gultsetgeh Zahirai

Tegsh Uran Sanaa HZHorshoo

Ulas - 88119828

↩ Reply ↩ Reply all ➡ Forward

Хуулийн төсөлд санал авах тухай Summarize

You forwarded this message on Tue 10/7/2025 12:01 PM

C3X.docx 21 KB

You don't often get email from khas.bayikh@gmail.com. Learn why this is important

Сайн байна уу, хуулийн төсөлд санал илгээлээ.

Хүндэтгэсэн, У.Болормаа  
"Хасбаяжих" ХЗХ  
Холбогдох утас: 99030850  
Монгол улс, Төв аймаг, Батсүмбэр сум, Мандал 1-р баг,  
Үйлдвэрлэлийн гудамж, 18 тоот  
E-mail: khas.bayikh@gmail.com  
Facebook хаяг: Хас баяжих ХЗХ  
Утас: 022744 4876 86064876

Microsoft Outlook  
Delivery has failed to these recipients or ...  
Tue 9/30/2025 10:05 AM

You  
Сайн байна уу, Санхүүгийн хорооны ...  
Mon 9/29/2025 10:05 AM

C3X, МХЗХУХ-нд "Санхүүгийн хорооны тухай" хуулийн

төсөл-д санал өгөх нь

Хасбаяжих ХЗХ

2025 оны Аравдугаар сар 2

Хуулийн төсөлд олон сайхан бүлэг, зүйл заалт оруулж ирсэнд баяртай байна. Зургаан жил дуншиж буй хуулиа их хуралд өргөн барьж, батлуулах үйлс хурдан бүтэж, салбарын хөгжилд үр өгөөжөө өгөх болтугай гэж хүсье. Хуулийн төслийг бүхэлд нь дэмжиж байна. Тодорхойгүй болон хэрэгжихэд төвөгтэй зарим зүйл, заалт байна. Үүнд:

1. Хадгаламж зээлийн хоршоо гэсэн нэрийг өөрчлөхөд бүх нэр хаяг, бичиг баримт, дүрэм журам, тамга тэмдэг дагаад өөрчлөгдөж, зардал их орох учраас хэрэв нэршлийг өөрчлөхөөр хууль батлагдвал тэр бүхнийг өөрчлөх хугацааг урт, тавиу тавьж өгөх
2. Хамрах хүрээг сум, дүүрэг болгож хязгаарласнаар
  - Хотын хоршоод ганцхан дүүрэгт үйл ажиллагаа явуулах уу? Өмнө нь элсүүлсэн бусад дүүргийн гишүүдээ хасах уу, тэгвэл хоршоо томрох биш жижгэрч, санхүүгийн үйлчилгээ авах хүний тоо цөөрснөөр үйл ажиллагаа хумигдана.
  - Орон нутгийн, салбартай хоршоод салбараа яах вэ? Салбаргүй болно гэвэл: 1.Гишүүдэд 3 жилээр тараасан зээлээ буцаагаад нэг дор авах боломжгүй, гишүүн биш болчөөл эргэн төлөлт найдвар муутай болно.
  - 2.Хадгаламжуудыг нь тарааж өгөх гэвэл нэг дор их мөнгө хэрэгтэй болно, тогтсон үйл ажиллагаа алдагдаж, савалгаа үүснэ. Салбартайгаа байна гэхээр "1 суманд амьдардаг" гэсэн хуулийн заалттай харшилна.
  - 81.1.7д " салбар байгуулахыг хориглоно" 81.1.9. "салбарыг татан буулгахыг шаардана" гэсэн урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээ заасан нь хэвийн ажиллагаатай хоршоод салбар байгуулж болохоор харагдаж байгаа ч салбарын тухай өөр заалт, зохицуулалт тусгаагүй байна.
3. 6.3.Санхүүгийн хоршоо Монголбанкнаас олгосон зөвшөөрлийн үндсэн дээр Үндэсний төлбөрийн системийн тухай хуулийн 10.1-д заасан үйл ажиллагаа эрхэлж болно. Энэ тохиолдолд Монголбанк Хорооны саналыг урьдчилан авна. – Хоршоод нь МБанны зөвшөөрөлтэй аан-с цахим карт авна, хоршоо зөвшөөрөл авч өөрөө гаргах боломж ойрын үед байхгүй

"Мөнгөн бийлэг" ХЗХ Summarize

Тус хоршооны сонгууль гишүүд хуулийн төсөлтэй танинцаад дараах саналуудыг хүргүүлж байна. Үүнд:

1. 4.1.13-д "...61.2-т заасан эх үүсвэрээс бүрлсэн, энэ хуулийн 62.1-д заасан зориулалтаар зарцуулах хөрөнгийг..." гэдэг нь хуулийн заалтууд нь андууралдсан эсвэл хэвлэл, бичгийн алдаа гарсан бол хянаж үзэх
2. 33.7-д "...дараахан хоёроос дээш удаа сонгохгүй" гэдэг нь хөдөө орон нутаг тэр дундаа сумд гишүүдийн тоо, хүний нөөц хязгаарлагдмал байдаг учраас (6-аас дээш жил) тогтвортой байх нь үр дүнтэй гэж үзэж байгаа тул 3 удаа гэж оруулбал зүгээр байна.
3. 7.4 "...хадгаламжийг албан журмын даатгалд хамруулна." Анх үүсгэн байгуулагдаж байгаа хэвжиг хоршооныг дэмжих зорилгоор тухайлбал хадгаламж нь 20-30 саятай хоршооныг даатгалаас чөлөөлөх цаашдаа даатгалын хураамжийн хувь хэмжээг ч хоршоондод дараах учрахааргүй тогтоох
4. 19.1.5-д "16.2.5.бүх гишүүдийн хурлын шийдвэр, гэмтэлтэй танилцах" нийм шалтгаанаар гишүүнчлэлээс хасаж болохгүй байгаа
5. 49.7 "Идэвхгүй гишүүнд тоцсоноос хойш 6 сарын дараа..." энэ хугацаа арай урт байна 3 сар болгох саналтай байна.
6. Татварын тал дээр хоршооны гишүүдийн хадгаламжийн хуулийн орлогоос явах татварын хэмжээг багасгах, хөнгөлж өгөх гишүүд хоршоондоо хадгаламж хийх сонирхолтой болно
7. Нэгдсэн төвл оруулах хоршооны хувь хэмжээ ямар байх вэ? Байрлуулах хадгаламжийн хэмжээ, заавал байрлуулах ёстой юу. Тогтворжилтын сангийн хувь хэмжээ гэж мэт асуудлыг тодорхой суулгаж болох уу? Сүүлд нь журмаар тогтоохдоо хоршоондоо (хэвжиг) хүндрэл учруулахаар байх вэ гэдгийг анхаарах хэрэгтэй
8. Тогтворжилтын сангийн тусламцаа нь эзэл хэмбэртэй байх юм бол эзэлийн хүү хувь хэмжээ нь ямар байх вэ?
9. Өндөр дүнтэй хадгаламжтай хүн тэр хирээрээ их хүү бодолцож авна. Энэ нь 59.1.2-т хамаарах уу?
10. 65.7-д заасан онцгой хураамжийн хэмжээ нь өндөр байна. Бууруулах боломж бий юу? Даатгалын тохиолдол гараагүй тохиолдолд урамшуулал, хөнгөлөлт тусгах
11. Хоршоо гишүүнчлэлээ өргөтгөх, үйл ажиллагаагаа олон нийтэд таниулах чиглэлээр зар сурталчилгаа хийх хуулийн боломж гаргах
12. Хадгаламж, эзэлийн хоршоо нэрээр нь байлгах

You BA

Хүндэтгэсэн, А.Болор-Эрдэнэ Санхүүгийн...

Thu 10/9/2025 2:37 PM

MAN

mingunbilleg horshoo<mingunbilleg@gmail.com>

To: Bolor-Erdene Amag

Thu 10/9/2025 2:36 PM

You forwarded this message on Thu 10/9/2025 2:37 PM

Хуулийн төсөлд санал.docx

7 KB

You don't often get email from mingunbilleg@gmail.com. Learn why this is important

Сайн байна уу? "Мөнгөн бийлэг" ХЗХ-ноос "Санхүүгийн хоршооны тухай" хуулийн төсөлд доорхи саналуудыг хүргүүлж байна. Баярланаа

САНХҮҮГИЙН ХОРИОНЫ ТУХАЙ ХУУЛЬД ОРУУЛАХ НӨМӨЛТ САНАЛ  
(НОМИН ЮНИОН ХЗХ)

1. Хуульд заасан байдал 15.2.5 нэг сум, дүүрэгт амьдардаг.

Санал: 15.2.5 дээр нэг сум, дүүрэг, хотод амьдардаг.

2. Хуульд заасан байдал: 9.1.14 Гишүүнээс хувь хөрөнгө, алслагдсан хураамжаас бусад татвар, шийтгэл авах;

Санал: Уг заалтыг хасах саналтай байгаа бөгөөд эзнийг гэрээнд нэмэлт өөрчлөлт оруулахад эзний гэрээний нэмэлт өөрчлөлтийн шийтгэл авах шаардлагатай.

3. Хуульд заасан байдал: 15.5 Гишүүнээр элсэх хуулийн этгээд энэ хуулийн 15.2-т заасан нөхцөлийн аль нэгийг хангасан байна. Нийт гишүүний 10-аас дээшгүй хувь хуулийн этгээд байж болох бөгөөд Хорооноос олгосон тусгай заалт өөрчлөн үндсэн дээр үйл ажиллагаа эрхэмлэх хуулийн этгээд гишүүн байхыг хориглоно.

Санал: Гишүүнээр элсэх хуулийн этгээд энэ хуулийн 15.2-т заасан нөхцөлийн аль нэгийг хангасан байна. Нийт гишүүний 10-аас дээшгүй хувь хуулийн этгээд байж болно.

4. Хуульд заасан байдал: Гишүүний эрх хувь хөрөнгө оруулснаар үүснэ.

Санал: Гишүүний эрх болон үүрэг хувь хөрөнгө оруулснаар үүснэ.

Санхүүгийн хоршооны шинэчилсэн хуулийн төсөлд оруулж буй санал  
Номин Юнион ХЗХ

Summarize

Б.Эрдэнэбаяр <erdenebayar.ba@nomin.net>

To: Bolor-Erdene Amar

Some content in this message has been blocked because the sender isn't in your Safe senders list.

Trust sender

Show blocked content

Translate to English

Never translate from Russian

Номин юнион Хуульд оруу...

14 KB

You don't often get email from erdenebayar.ba@nomin.net. Learn why this is important

Сайн байна уу Номин Юнион ХЗХ-оос Шинэчилсэн хуулийн төсөлд оруулах саналаа хавсралт файлаар илгээж байна.

Холбоо барих:

Logo

Facebook icon

LinkedIn icon

Twitter icon

Youtube icon

Instagram icon

Б.Эрдэнэбаяр  
Эрсдэлийн албаны дарга  
Номин Юнион ХЗХ  
Утас: 89881054

Logo

Facebook icon

LinkedIn icon

Б.Эрдэнэбаяр  
Эрсдэлийн албаны дарга  
НОМИН ЮНИОН Эрсдэлийн алба

hi

Summarize

Сэрэнцэг Цэвэг <aitanterej.nutag@gmail.com>  
To: Болов-Erdene Amar  
Fri 10/10/2025 8:03 PM

Хуулийн төсөлд санал 2025...  
15 PM

You don't often get email from aitanterej.nutag@gmail.com. Learn why this is important

Reply Forward

“АЛТАНТЭРЭЛЖ НУТАГ” ХАДГАЛАМЖ ЗЭЭЛИЙН ХОРШОО

2025-10-09

Налайх дүүрэг

Хуулийн төсөлд өгөх санал

- Санхүүгийн хоршоо гэдэг нэршлийг хуучин хэвээр нь Хадгаламж Зээлийн хоршоо байх саналтай байна.
- Тавдугаар бүлгийн 15 дугаар зүйлийн 15.2.1-15.2.5 дахь заалтууд нь хэт хязгаарлагдмал заалт байна. Хоршооны тухай хуулийн 3 дугаар бүлгийн 14 дүгээр зүйлийн 14.1 дэх заалтыг оруулж өгөх санал байна.
- Есдүгээр бүлгийн 57 дугаар зүйлийн 57.1 дэх заалтад сайн дураар даатгуулах боломж олгох, даатгалын нөхөн төлбөр аваагүй хоршоонд үзүүлэх урамшуулалын талаар заалт оруулах
- Санхүүгийн хоршоо хуулийн шинэчилсэн найруулга нь арай нүсэр болсон байна.

Санал гаргасан: Л.Пунсал

АН

Arvindem HZH<arvindem2021@gmail.com>

To: Болог-Erdene Aniar

хуульд санал өгөх.docx13 KB

Fr 10/10/2025 8:35 PM

You don't often get email from arvindem2021@gmail.com. Learn why this is important

Сайн байна уу. Арвиндэм ХЭХ-ноос хуулийн төсөлд саналаа хүргүүлж байна

ReplyForward

МУ

Munthin Buyan Uguuj

You don't often get email from munthinbu...

Fr 10/10/2025 4:57 PM

BA

You

Хүндэтгэсэн А.Болор-Эрдэнэ Санхүүгий...

Tue 10/7/2025 12:01 PM

KK

Khas Khas

You don't often get email from khas.bayj...

Tue 10/7/2025 12:00 PM

MO

Microsoft Outlook

Delivery has failed to these recipients or ...

Tue 9/30/2025 10:05 AM

BA

You

Сайн байна уу. Санхүүгийн хоршооны ...

Mon 9/29/2025 10:05 AM

100% Give Feedback to Microsoft

АРВИНДЭМ ХЭХ-НЫ САЛБАРЫН ХУУЛЬД ХҮРГҮҮЛЭХ САНАЛ

1. Хуулийн нэр томъёог хуучнаар нь буюу Хадгаламж зээлийн хоршооны тухай гэдгээр нь найруулах хөгжлийн 22 жилийн хугацаанд тогтсон оноосон нэрийг өөрчлөх шаардлага байхгүй гэж харж байна

2. Цаашид энэ хуульд орсон санхүүгийн хоршоо гэдгийг хадгаламж зээлийн хоршоо гэж солих

3. 4.1.8 Хадгаламж зээлийн хоршоодын нэгдсэн төв гэх

4. Тодруулах: 6.2.3 Нэмэлт тайлбар авах

5. Тодруулах: 7.6 дээр гишүүн бүр хуримтлалын данстай байна гэдгийг хадгаламжийн данстай байна гэж ойлгох үү? Тодруулах: Хуримтлал, хадгаламж 2 нэг ойлголт юмүү 2 өөр ойлголт юм үү? 23.1.6 бас адил

6. 8.2.Зээлийн төрөл, хугацаа болон зээлийн хүүгийн хэмжээг бүх гишүүдийн хурлаас баталсан зээлийн борлогдод нийцүүлэн тэргүүлэгчдийн зөвлөл тогтооно. Зээлийн хүүг тогтоохдоо зээлийн үйл ажиллагаа эрхэлдэг бүсэд аж ахуйн нэгжийн зээлийн хүүтэй харьцуулж, гишүүдээс ашигтай байх зарчмыг баримтлана. /Гишүүддээ ашигтай байх зарчмыг баримтлана гэдгийг хасах учир нь хууль мэдлэггүйн гүйцүүлэгчдэд хууль завших боломжийг олгосон заалт болсон/

7. 9.1.14. гишүүнээс хувь хөрөнгө, элсэлтийн хураамжаас бүсэд татвар, шимтгэл авах; - гишүүнчлэлтэй байгууллага учраас гишүүний хураамжтай байх нь зүйтэй гэж харж байна. Өөрөөр хэлбэл найруулга нь гишүүнээс хувь хөрөнгө, гишүүний хураамжаас бүсэд татвар шимтгэл авах гэх. Тодруулга: татвар шимтгэл авахгүй гэхээр хадгаламжийн хүүнээс суутгах ХХОАТ суутгахгүй гэсэн үг үү?

8. 12.2.5.хууль тогтоомжинд заасан бүсэд бүрэх эрх. /бүрэн/

9. 15.2.5.нэг сүм, хот сүүрин, нийслэлд амьдардаг болгон найруулах.

10. 18.2.Санхүүгийн хоршооны дүрэмд өөрөөр заагаагүй бол гишүүнээр элсэх этгээдийн өргөдлийг тэргүүлэгчдийн зөвлөлийн ээлжит хурлаар шийдвэрлэнэ. Энэ заалтыг хасах. Энэ нь нь 15.8 заалттай зөрчилдөж байна. 18.2 нь 18.1-ийг үгүйсгэж байх тул хасах.

11. гишүүний хуримтлал үүсгэх давтамж, доод хэмжээ. Хэрэв энэ нь хадгаламж юм бол хүний хадгаламж хийх давтамж дорд хэмжээг зааж өгөх нь утаагүй заалт болно. Энэ заалтыг хасах

12. 33.3.7.Санхүүгийн хоршоодын нэгдсэн төвийн сургалтад хамрагдсан. Энэ заалтыг хасах. Сонгогдсоны дараа хамрагдахаар өөрчлөх

13. 33.7.Тэргүүлэгчдийн зөвлөлийн гишүүний бүрэн эрхийн хугацаа гурван хүртэл жил байх бөгөөд дараагаар хоёроос дээш удаа сонгохгүй. Дараагийн тэргүүлэгчдийн зөвлөлийн гишүүнийг сонгох хугацааг хуучнаар өмнөх гишүүний бүтэн эрх хугацаагаар 31 7 заалтын

Download

Save to OneDrive

Print

Immersive Reader

Find

Accessibility Mode

SANAL

2025-10-10

Санап хүргүүлэх тухай

Сээр

Мөнхийн буян өгөөж хадгаламж эзэлийн хоршоо шинэ хуулийн төсөлд дараах санап хүргүүлж байна.

1. Олон улсад ХЗХ-г юу гэж нэрлэж байна. Тэр нэрээр байх, ХЗХ гэж нэрлэж байвал энэ нэрээ байвал зохино.

2. Санхүүгийн хоршоодын нэгдсэн төв" гэж санхүүгийн хоршоодод санхүүгийн болон санхүүгийн бус үйлчилгээ, үйл ажиллагаа нь хүндрэлд орсон тохиолдолд тогтворжуулах түслалцаа үзүүлэх зорилготой өөрийгөө зохицуулах дундын санхүүгийн байгууллагыг - МХЗХҮХ-ний чиг үүргийг хэрэгжүүлэх байгууллага гэж ойлгодоо, холбооноос өөр бол ийм байгууллага байх шаардлагагүй, бас нэг хураамж авдаг, хэн нэгэн завхруулдаг байгууллага нэмэх хэрэггүй

3. Хадгаламжийн даатгалын корпораци" гэж энэ хуульд заасан санхүүгийн хоршоон дахь мөнгөн хадгаламжийн албан журмын даатгалын үйл ажиллагааг эрхлэн явуулах тусгайлан чиг үүрэг бүхий Банкн дэхь мөнгөн хадгаламжийн даатгалын тухай хуулийн 19.1-д заасан – хадгаламжийн даатгал албан журмын байх шаардлагагүй

4. Санхүүгийн хоршоо гишүүдийн хадгаламжийг албан журмын даатгалд хамруулна- даатгал албан журмын байх шаардлагагүй- хураамж авдаг үйл ажиллагааг нэмж дарамт үүсгэмээргүй байна, даатгал сайн дураар хийх гэсэн саналыг хүргүүлж байна.

Мөнхийн буян өгөөж ХЗХ

Hide email

X

Хуулийн төсөлд санал авах тухай

Summarize

Arvindem HZH

You don't often get email from arvindem2...

Fri 10/10/2025 8:35 PM

Munhin Buyan

Munhin Buyan Ugiij <munhinbuyanugiij@gmail.com>

To: Bolor-Erdene Amar

SANAL.docx 19 KB

You don't often get email from munhinbuyanugiij@gmail.com. Learn why this is important

сайн байна уу санал хүргүүлэв

You

Хүндэтгэсэн А.Болор-Эрдэнэ Санхүүгий...

Tue 10/7/2025 12:01 PM

Khas Khas

You don't often get email from khas.bajr...

Tue 10/7/2025 12:00 PM

Microsoft Outlook

Delivery has failed to these recipients or ...

Tue 9/30/2025 10:05 AM

You

Сайн байна уу, Санхүүгийн хоршооны ...

Mon 9/29/2025 10:05 AM



## **САНХҮҮГИЙН ХОРШООНЫ ТУХАЙ ХУУЛЬ (ШИНЭЧИЛСЭН НАЙРУУЛГА)-ИЙН ТӨСЛИЙН ХЭЛЭЛЦҮҮЛГИЙН ТЭМДЭГЛЭЛ**

2025 оны 10 сарын 03-ны өдөр

Дархан-Уул аймаг

Санхүүгийн хоршооны тухай хууль (шинэчилсэн найруулга)-ийн төсөлд салбарын оролцогчид, олон нийтээс санал авах хэлэлцүүлэг 2025 оны 10 дугаар сарын 03-ны өдрийн 10:00 цагт Дархан-Уул аймгийн Дархан сум дахь АШУҮИС-ийн байранд эхлэв.

Хэлэлцүүлэгт УИХ-ын гишүүн, УИХ-ын даргын 2025 оны 258 дугаар захирамжаар байгуулсан Санхүүгийн хоршооны тухай хуулийн төсөл боловсруулах үүрэг бүхий ажлын хэсгийн ахлагч Д.Үүрийнтуяа, СЗХ-ны дарга Т.Жамбаажамц, ХЗХГ-ын дарга Ц.Алтантуул, ахлах зөвлөх Д.Соёлмаа, ахлах мэргэжилтэн М.Давааням, мэргэжилтэн Д.Мягмарсүрэн, Дархан-Уул болон Сэлэнгэ аймагт үйл ажиллагаа явуулж буй 4 ХЗХ (“Ирээдүйд өвийг түүчээлэгчид” ХЗХ, “Баялагийн хөгжил хамтын хүч” ХЗХ, “Хонгор-Ирээдүй” ХЗХ, “Баатар вангийн хишиг арвижих” ХЗХ), төрийн захиргааны байгууллага болон иргэдийн төлөөлөл 100 хүн оролцов.

Хэлэлцүүлгийн арга хэмжээг нээж УИХ-ын гишүүн Д.Үүрийнтуяа үг хэлэв.

Санхүүгийн хоршооны тухай хууль (шинэчилсэн найруулга)-ийн төслийн талаар ХЗХГ-ын дарга Ц.Алтантуул танилцуулав.

### Асуулт, санал:

**“Ирээдүйд өвийг түүчээлэгчид” ХЗХ-ны гүйцэтгэх захирал Б.Баярсолонго:** Хуулийн төсөлтэй танилцсан. Эхний асуудал хадгаламж, зээлийн хоршооны нэрийг заавал “санхүүгийн хоршоо” болгох шаардлагатай юу? Хуулиа харахаар үйл ажиллагааны төрөлд нэмэгдсэн зүйл байхгүй байна. Нэршил солигдвол тамга, тэмдэг, улсын бүртгэлийн гэрчилгээ өөрчлөгдөх учраас зардал их гарах юм биш үү? Хоёрдугаар асуудал нь 20 сая төгрөгийн даатгал. 20 сая төгрөгийн хадгаламжтай гишүүдийг даатгах уу? 20 сая төгрөгөөс дээш хадгаламжтай гишүүдийг даатгахгүй байх боломжтой юу? Эсвэл хадгаламж, зээлийн хоршооны нийт хадгаламжийн хэмжээгээр даатгал үүсгэх үү? Хуулийн төсөлд дээвэр байгууллагын зохицуулалтыг тусгаж өгсөн байна. Энэ нь бидний хувьд маш том ололт юм уу гэж харж байна. Та бүхний ажилд амжилт хүсье.

**“Баялагийн хөгжил хамтын хүч” ХЗХ-ны гишүүн Г.Ганчулуун:** Банкны хувьд гишүүнчлэл чухал биш, санхүүгийн үйлчилгээ үзүүлж буй байгууллагуудаас хадгаламж, зээлийн хоршооны ялгарах зүйл бол гишүүнчлэл байдаг. Хадгаламж, зээлийн хоршоод гишүүддээ анхаарал тавьж, тэнд үйлчлэх мөн санхүүгийн үйлчилгээ эрхлэх гээд 2 төрлийн үйл ажиллагаа явуулж байна. Энэ талаар хуульд нарийн зохицуулалт оруулсан уу?

**“Хонгор-Ирээдүй” ХЗХ-ны гишүүн Б.Тамирбат:** Гишүүнчлэлийг жижиглэсэн байна. Хонгор сумын иргэн тухайн сумынхаа хоршоонд гишүүнчлэлтэй ч ажил, ар гэрийн шаардлагаар Дархан сум руу шилжиж, тэнд үйл ажиллагаа явуулдаг ХЗХ-ны гишүүн болсон боловч Дарханы хоршоо таалагдахгүй, Хонгор сумын ХЗХ-доо буцаад элсье гэхээр гишүүнчлэлийн хамрах хүрээг хангахгүй болж байна. Хонгор сум Дархан сум хоёр 30 км зайтай, ойрхон сумууд руу гишүүнчлэлээ тэлэх хуулийн заалт оруулж болох уу? Тусгай зөвшөөрлийн хугацаа сунгалтыг сэргээж 5 жилээр байлгах саналтай байна.

**“Баялагийн хөгжил хамтын хүч” ХЗХ-ны хяналтын зөвлөлийн дарга О.Отгончимэг:** Засаглалын хувьд мэргэжлийн санхүүгийн байгууллага болгоно гэсэн байсан. Сонгуульт гишүүдэд мэргэжлийн шаардлага тавигдвал хүндрэлтэй нөхцөл байдал үүснэ. Хөдөө, орон нутагт санхүүгийн мэргэжлийн хүмүүс хомс байдаг. Гишүүд ихэвчлэн малчин, хувиараа хөдөлмөр эрхлэгч нар байдаг болохоор эдгээр гишүүд удирдах албан тушаалд ажиллах боломжгүй гэсэн үг үү?

**Дархан хотын захирагчийн зөвлөх Я.Бат-Очир:** Дээвэр байгууллага ер нь татаас авдаг дарамтын байгууллага бий болбол хэцүү. ХЗХ ашгийн төлөө бус хуулийн этгээд зах зээлдээ арай ядан тогтож байхад нөөц сангийн хураамж, даатгалын хураамж татаад давхар татвар төлбөл ашиг гэж юм үлдэх үү? Даатгалд хамрагдсан ХЗХ-д банк шиг зохиомлоор дампуурвал яах вэ?

**Дархан-Уул аймгийн санхүү, төрийн сангийн хэлтсийн дарга Б.Жаргалсайхан:** Хэлэлцүүлэг хийхээр ирсэн та бүхэнд баярлалаа. Мөн цаг заваа гаргаад хэлэлцүүлэгт оролцож байгаа хүмүүстээ баярлалаа. Хуулийн төсөлд иргэдийн оролцоо чухал үүрэгтэй. Хөрсөн дээрээ хэрхэн хэрэгждэгийг бид л ойлгуулж хуулиа эцэслэн батлах нь чухал. Миний хувьд дээвэр байгууллага байснаар иргэд албан журмын даатгалд хамрагдаад осол аваар гарахад муудалцаад байхгүй шууд даатгалын компани дууддаг шиг асуудлыг нэгдсэн нэг зохион байгуулалтаар шийднэ. Нэр солих асуудал дээр хуучнаар нь үлдээх саналтай байна. Нэрийг солилоо гээд бодит мөн чанар өөрчлөгдөхгүй шүү дээ.

**“Ирээдүйд өвийг түүчээлэгчид” ХЗХ-ны гүйцэтгэх захирал Б.Баярсолонго:** Сонгуульт гишүүд томилогдохоос өмнө Холбооны сургалтад сууна гэж заасан байсан. Шинээр байгуулагдсан ХЗХ сонгуульт гишүүдээ энэ сургалтад шууд хамруулахад хөрөнгө мөнгөний хувьд хүндрэлтэй. Мөн тухайн гишүүнийг сургачихлаа гэхэд сонгогдохгүй байвал яах вэ? Энэ заалтыг өөрчлөх саналтай байна.

Дээрх асуулт, саналуудад УИХ-ын гишүүн Д.Үүрийнтуяа, ХЗХГ-ын дарга Ц.Алтантуул нар холбогдох хариултыг өгөв.

УИХ-ын гишүүн Д.Үүрийнтуяа, СЗХ-ны дарга Т.Жамбаажамц нар хуулийн хэлэлцүүлгийг хааж үг хэлснээр арга хэмжээ 12:00 цагт өндөрлөлөө. Оролцогчид цайны завсарлагын үед мөн санал бодлоо ярилцацгаав.

# САНХҮҮГИЙН ХОРШООНЫ ТУХАЙ ХУУЛЬ (ШИНЭЧИЛСЭН НАЙРУУЛГА)-ИЙН ТӨСЛИЙН ХЭЛЭЛЦҮҮЛГИЙН ТЭМДЭГЛЭЛ

## I. ДУНДГОВЬ АЙМАГ (Эрдэнэдалай, Дэлгэрхангай, Говь-Угтаал сум)

Санхүүгийн хоршооны тухай хууль (шинэчилсэн найруулга)-ийн төсөлд салбарын оролцогчид, олон нийтээс санал авах хэлэлцүүлгийг 2025 оны 10 дугаар сарын 14-ний өдрөөс 10 дугаар сарын 17-ны өдрийн хооронд нэр бүхий 4 ХЗХ-ны гишүүд, захиргааны байгууллага болон иргэдийн төлөөллийг хамруулан зохион байгууллаа. Хэлэлцүүлгийн санал авах ажлыг дараах агууллагын хүрээнд хийсэн. Үүнд:

- Хэлэлцүүлэг эхлэхээс өмнө танхимд хуулийн төслийн, танилцуулгын, санал асуулгын QR кодыг тус тус байршуулсан;
- ХЗХГ-ын ахлах зөвлөх хэлэлцүүлгийг нээж, шинэчилсэн хуулийн төслийг танилцуулсан;
- Нэр бүхий 6 оролцогчдоос одоо мөрдөж байгаа хууль эрх зүйн зохицуулалт, хуулийн төсөлтэй холбоотой асуултуудыг асууж ХЗХГ-ын ахлах зөвлөх шаардлагатай хариултыг өгсөн;
- Дундговь аймагт нийт 77 оролцогчоос одоо хэрэгжиж байгаа хуулийг шинэчлэн батлуулах эсэхэд санал авахад дэмжсэн 56, дэмжээгүй 3, санал өгөөгүй 18 оролцогч байна.

1/ Хуулийн хэлэлцүүлэг Эрдэнэдалай сумын соёлын төвд 2025 оны 10 дугаар сарын 14-ний өдөр өглөөний 10:30 цагт эхэлж 11:20 цагт зохион байгуулж өндөрлөв.

### “ДЭЛГЭРДЭНЖ” ХЗХ

#### Асуулт, хариулт

*Ажлын хэсгийн гишүүдэд шууд өгсөн санал:*

**Гишүүн Б.Сугар:** Уг шинэчилсэн хуулийн төсөл нь ирэх 6 сард батлагдах уу? Санхүүгийн зохицуулах хороо нь ямар статустай байгууллага вэ? хуулийн байгууллага уу? төрийн байгууллага уу? хувийн хэвшлийн байгууллага уу? төрийн бус байгууллага уу? нөгөө талаар хадгаламж зээлийн хоршоо нь хүн төвтэй байна гэж ер нь бол гишүүдийн оролцоотой санхүүгийн үйл ажиллагаа эрхэлж таарна. Шинэчилсэн хуулийн төслийн хувьд бол мэдээж сайжруулж байгаа байх, үнэндээ малчид бид сайн ойлгохгүй байна, гэхдээ засаглалын хувьд мэргэжлийн санхүүгийн байгууллага болох зорилт тавьж байгаа юм байна. Үндсэндээ хуулийн төсөлтэй сайн танилцана, гэхдээ хууль батлагдсаны дараа ард түмэндээ мэдээлэл хүргэвэл зүгээр байна.

*Бичгээр өгсөн санал:*

**Гишүүн Б.Сугар:**

- ✓ Санхүүгийн хоршооны тухай хуулийг шинэчлэн боловсруулан батлагдсаны дараа нийт гишүүдэд ойлголтыг түлхүү хүргүүлж, сурталчилах нь чухал;
- ✓ Гишүүдэд олгох зээл, хадгаламжийн хүүнд хуулийн талаас уян хатан бодлого баримтлах;
- ✓ Хууль батлагдвал гишүүдийн талаарх анхаарах асуудал, оролцоог тодруулах.

**Гишүүн Г.Цэцэгмаа:** Хууль эрх зүйн орчныг гишүүдэд ээлтэй байх талаас нь хуульчилж өгөхийг хүсэж байна.

**Гишүүн Б.Балдандорж:** Санхүүгийн хоршооны тухай хуулийн төслийг дэмжиж байна. Хүн төвтэй гишүүдийнхээ эрх ашгийг хамгаалсан хууль болж батлагдана гэдэгт итгэлтэй байна.

**Гишүүн Т.Энхбат:** Татварын таатай нөхцөл бүрдүүлэх шаардлагатай.

**Гишүүн С.Нямаа:** Зээлийн хүүтээ арилжааны банктай ойролцоо болгох хэрэгтэй байна.

### **“ОРГИХ-УГТААЛ” ХЗХ**

#### **Асуулт, хариулт**

*Ажлын хэсгийн гишүүдэд шууд өгсөн санал:*

Асуулт, хариулт байхгүй.

*Бичгээр өгсөн санал:*

**Гишүүн А.Амарсанаа:** Энэ салбарыг сайн бэхжүүлэх хэрэгтэй.

**Гишүүн Р.Цэгмэд:** Хадгаламжийг даатгалтай болгох нь чухал.

Эрдэнэдалай суманд олон нийтээс санал авахад нийт 29 гишүүн оролцож, 100% саналаар дэмжсэн.

2/ Дэлгэрхангай сумын ЗДТГ-ын байр Иргэний танхимд 2025 оны 10 дугаар сарын 15-ны өдөр өглөөний 10:00 цагт эхэлж 10:50 цагт зохион байгуулж өндөрлөв.

### **“МАНДАХНАЙЗУУД” ХЗХ**

#### **Асуулт, хариулт**

*Ажлын хэсгийн гишүүдэд шууд өгсөн санал:*

**Гишүүн О.Бүжинлхам:** Хадгаламж, зээлийн хоршоо, банк бус санхүүгийн байгууллага хоёр ямар ялгаатай вэ? Зээлийн хүүг буруулах боломж байх болов уу? Хөдөө орон нутгийн гишүүдийн ихэнх нь малчид байдаг тул зээлийн хүү өндөр, эргэн төлөлт асуудалд ордог.

**Тэргүүлэгчдийн зөвлөлийн гишүүн Ц.Одбаяр:** Ер нь бол нэгдсэн төвтэй болсноор хоршоодыг эрсдэлээс хамгаалж, салбарын хөгжил дэвшилд тус нэмэртэй болох юм байна. Шинэ хоршоонд (малчдын хоршооны зээл) 2024 оноос эхэлж гаргасан зээлийг хадгаламж, зээлийн хоршоогоор дамжуулж гаргавал эрсдэл үүсэх үү? Шинэ хоршооны зээл гарах бол цаанаас санхүүжилт нь ороод ирнэ. Зарим газар хэдэн тэрбумаар зээл гарч байгаа, тэгэхээр хүүний орлого хоршоонд нэмэртэй байх болов уу гэж бодож байгаа. Нөгөө талдаа баахан чанаргүй зээл гардаг, тэгэхээр бас эрсдэл үүсэх асуудал гарна.

**Гишүүн Ц.Сансармаа:** Хадгаламж, зээлийн хоршоо нь санхүүгийн программын хувьд өөр өөр газартай гэрээтэй, тухайлбал манайх нэг газартай санхүүгийн программ ажиллуулах гэрээтэй, хөдөө орон нутагт тулгамдаж буй зүйл чинь программ байгаа байхгүй юу. Нэгдсэн төвтэй болчихоод нэгдсэн программтай болчихвол болно. Цахимаар хадгаламжийн мөнгөн дүнгээ харах, зээл авах, эргэн төлөлтөө харах боломж байгаа юу? Одоо манайх бас харьцангуй дэвшилтэт болоод байна. Дээрээс нь манай хоршооны гишүүдийн хэлж байгаагаар бид гар утсаараа хадгаламж, зээл, хүүгийн мэдээлэл мэдэх боломжтой юу? Ингээд санхүүгийн программ, финтек зээлийн бүтээгдэхүүнээ хөгжүүлэх нь хөдөө орон нутгийн хувьд нэн тулгамдаж буй асуудал. Нэгдсэн төвтэй болох нь зөв. Бас 3 давхар тогтолцоотой болох саналыг дэмжиж байна. Учир нь хоршоодын гишүүдийн хадгаламж эрсдэлтэй байдаг учир уг тогтолцоо нь гишүүдийн эрхийг хамгаалсан байна гэж харж байна.

*Бичгээр өгсөн санал:*

**Тэргүүлэгчдийн зөвлөлийн гишүүн Ц.Одбаяр:** Хадгаламж, зээлийн хоршооны үйл ажиллагаа цаашдаа яаж өргөжих, улам боловсронгуй болох тал дээр чиглүүлэх, хууль эрх зүй, журам, арга зүйн зөвлөгөө шаардлагатай байна. Мөн орон нутагт үйл ажиллагаа явуулж байгаа хоршоодын гишүүдэд үйлчлэх бүтээгдэхүүн үйлчилгээг өргөжүүлэх тал дээр хууль, журамд тусгах хэрэгтэй.

**Гишүүн Д.Тунгалаг:** Цаашид цахим үйлчилгээтэй болох боломжтой юу? Энэ талаар хуульд тусгах хэрэгтэй.

**Гишүүн Ч.Батхуяг:** Татан төвлөрүүлэх хөрөнгийн хэмжээг нэмэгдүүлэх хэрэгтэй.

**Гишүүн н.Жаргалсайхан:** Хуулийн төслийг дэмжиж байна. Нэгдсэн нэг төвтэй байх нь зөв.

**Гишүүн Д.Батжаргал:** Хадгаламж, зээлийн хоршооны гишүүд, малчдад санхүүгийн мэдлэг олгох сургалт зохион байгуулах шаардлагатай байна.

Дэлгэрхангай суманд олон нийтээс санал авахад 13 гишүүн оролцож, 100% саналаар дэмжсэн байна.

3/Говь-Угтаал сумын ЗДТГ-ын байр, Иргэний тамхимд 2025 оны 10 дугаар сарын 17-ны өдөр өдрийн 13:00 цагт эхэлж 13:55 цагт зохион байгуулж өндөрлөв.

### **“УГТААЛ-УНДРАМ” ХЗХ**

#### **Асуулт, хариулт**

*Ажлын хэсгийн гишүүдэд шууд өгсөн санал:*

**Хоршооны дарга Д.Амгалан:** Манай сум 1000 гаруй хүн амтай. Хоршоо 120 гаруй гишүүдтэй, 70-80% нь малчид, хөдөө орон нутгийн хувьд засаглалын асуудал бид нарын үйл ажиллагаатай ёстой нийцэхгүй, орон нутгийн хэмжээнд банканд ажиллах хүн олддоггүй. Тавигдах шаардлагад хугацааг улам нарийвчилбал ойлгомжгүй зүйл их гарч ирэх юм. Бид нар давхар ажил хийж байгаа хүнийг зохицуулж байгаа, шалгуур үзүүлэлтэд таарсан хүнийг нь авна гэвэл цалин хасах баланстай гарах юм байна. Тэр шаардлагагыг хангаж ажиллах боловсон хүчний бодлого, бойжуулалтын асуудал бол маш их, одоо бол хууль, дүрэм, журам улам чангараад л байна гэтэл хүний нөөцийн асуудалтай орон нутагт нийцэж ажиллах хүн байхгүй. Энэ хуулийн төсөлд тусгаснаар бол бид нар цаашаа явахгүй дүр зураг харагдаад байна. Ихэнх нь тэтгэвийн хүмүүс байдаг санхүүгийн мэргэжлийн хүн тавина гэхээр суманд шаардлага хангах хүн байхгүй өрөөсгөл зүйл байх юм.

Удирдлагын засаглалын хувьд би 10-д жил ажиллаж байна гарах гэхээр гаргадаггүй, одоо тэгээд нэг л өдөр гарна. Шинэчилсэн хуулиар бол 1 удаа сонгогдоод дахин сонгогдохгүй, малчин хүнийг сонгуульт гишүүнээр сонгоё гэхээр шаардлага хангаж ажиллах боломжгүй. Зөвхөн 2 хүнийг хагас, дутуу цалинжуулах байдлаар ажиллаж явна. Анхнаасаа өөрийнхөө зорилго, зорилтын хүрээнд үйл ажиллагаа явуулахад уг хуулийн төсөлтэй их л олон юм зөрчилдөж, манай ХЗХ-ны хувьд яах вэ гэдэг асуудал үүсэхээр харагдаж байх юм. Үүний цаана бол ирээдүйн алсын зорилго байгаа байх даа. 2030 он юм уу, 2050 он гэсэн асуудал байна тэр хэмжээнд яах бол. Тэгээд орё гэснийг нь хуулийн зохицуулалт дээр ямар шаардлага хангаж байж гишүүн болох уу гэх мэт хуульд нарийвчлах байх. Улаанбаатар хотод бол өөр л дөө, гишүүнээр ороод 10 хоноод л гарчихдаг юм шиг байгаа юм. Хөдөө орон нутагт бол бие биенээ таних итгэл, итгэлээ даах хүмүүсийн хүрээнд явдаг юм. Тэр талаар яаж тусгамаар юм бэ?

**Гишүүн Д.Уранчимэг:** Шинэчилсэн хуулийн төсөл батлагдвал холбогдох дүрэм, журам дагаад шинэчлэгдэх үү?

*Бичгээр өгсөн санал:*

**Гишүүн Г.Эрдэнэцэцэг:** Санхүүгийн зохицуулах хорооноос заавар, зөвлөгөө, сургалтыг зохион байгуулж болох уу?

**Гишүүн Д.Уранчимэг:** Орон нутагт үйл ажиллагаа явуулж байгаа хадгаламж, зээлийн хоршоог дэмжих хэлбэрээр бүсчилсэн заалт оруулах хэрэгтэй.

**Гишүүн Д.Цадмид:** Хадгаламж, зээлийн хоршооны үйл ажиллагааг тогтмолжуулж, ажлын чанарыг сайжруулахад нэн анхаарч бэхжүүлж ажиллахыг хүсэж байна.

Говь-Угтаал суманд олон нийтээс санал авахад нийт 17 гишүүн оролцож, 82.3% дэмжсэн байна.

## **II. ДОРНОГОВЬ АЙМАГ (Сайншанд, Дэлгэрэх сум)**

Санхүүгийн хоршооны тухай хууль (шинэчилсэн найруулга)-ийн төсөлд салбарын оролцогчид, олон нийтээс санал авах хэлэлцүүлгийг 2025 оны 10 дугаар сарын 18-ны өдрөөс 10 дугаар сарын 23-ны өдрийн хооронд нэр бүхий 3 ХЗХ-ны гишүүд, төр захиргааны байгууллага болон иргэдийн төлөөллийг хамруулан зохион байгууллаа. Хэлэлцүүлгийг санал авах ажлыг дараах агууллагын хүрээнд хийлээ. Үүнд:

- Хэлэлцүүлэг эхлэхээс өмнө танхимд хуулийн төслийн, танилцуулгын, санал асуулгын QR кодыг тус тус байршуулсан;
- ХЗХГ-ын ахлах зөвлөх хэлэлцүүлгийг нээж, шинэчилсэн хуулийн төслийг танилцуулсан;
- Нэр бүхий 3 оролцогчдоос одоо мөрдөж байгаа хууль эрх зүйн зохицуулалт, хуулийн төсөлтэй холбоотой асуултуудыг асууж ХЗХГ-ын ахлах зөвлөх шаардлагатай хариултыг өгсөн;
- Дорноговь аймагт нийт 52 оролцогчоос одоо хэрэгжиж байгаа хуулийг шинэчлэн батлуулах эсэхэд санал авахад дэмжсэн 46, дэмжээгүй 1, санал өгөөгүй 5 оролцогч байна.

4/ Сайншанд сумын Хүүхдийн ордонд 2025 оны 10 дугаар сарын 18-ны өдөр өглөөний 12:00 цагт эхэлж 13:05 цагт зохион байгуулж өндөрлөв.

## **“МӨНГӨНБИЙЛЭГ” ХЗХ**

### **Асуулт, хариулт**

*Ажлын хэсгийн гишүүдэд шууд өгсөн санал:*

**Гишүүн Б.Батбаяр:** Нэрний утгыг судалж байж сольж байгаа юу? Хүний нөөцийг хугацаа богинотойгоор сонгож байгаа тохиолдолд дараа дараагийн сонгуульт гишүүдэд оруулах хүний нөөцийг яаж хөгжүүлж, сургаж, дэмжих талаар тусгаж өгвөл зүгээр байна. Үгүй бол хүний нөөцийн дутагдал их байдаг бүх гишүүдийн хурлаар сонгуульт гишүүдээр сонгогдох тохиолдолд шаардлага хангасан хүн ховор. Яг тохиромжтой этгээдээр сонгогдоод ажиллах хүн хөдөө орон нутагт дутагдалтай учир хадгаламж, зээлийн хоршоо хөгжихөд нөлөөлж байна.

**Гүйцэтгэх захирал Б.Эрдэнэжаргал:** Манай хадгаламж, зээлийн хоршооны сонгуульт гишүүд ярилцаж хуулийн төсөлд саналаа хүргүүлсэн байгаа. Бүрэн эрхт төлөөлөгчийг тухайн хоршоо цалинжуулна гэж заасан байсан тэгэхээр үйл ажиллагаа нь доголдсон асуудалтай хадгаламж, зээлийн хоршоо бүрэн эрхт төлөөлөгчийг цалинжуулах хэр боломжтой вэ? Тогтворжуулалтын сан, хадгаламжийн даатгал зэрэгт хураамж, хувь хэмжээг хаанаас ямар хэмжээтэй тогтоож байгаа вэ? Сонгуульт гишүүд 1 удаа улиран сонгогдож буй нь орон нутгийн хадгаламж, зээлийн хоршоонд хязгаарлагдмал тооны хүний нөөцтэй байдаг тул багадаа 3 удаа улиран сонгогддог байвал болох уу?

*Бичгээр өгсөн санал:*

**Гишүүн Д.Наранцэцэг:** Санхүүгийн хоршооны тухай хуулийн төсөлд хадгаламж, зээлийн хоршоо нь зөвхөн хадгаламж, зээлийн үйл ажиллагаа эрхэлдэг байснаас өөр үйл ажиллагаа эрхлэх боломжуудыг нарийвчлан тусган өгөх нь чухал. Мөн сан байгуулах хувь хэмжээг нэгдсэн 1 хувиар тогтоох нь зөв гэж бодохгүй байна. Харин хадгаламж, зээлийн хоршоодын санал, гишүүдийн саналыг бодолцож үзэх хэрэгтэй.

**Гишүүн Д.Баяндэлгэр:** Олон улсын чиг хандлагыг дагаж явах нь зүйтэй гэж үзэж байна.

**Гишүүн Б.Гантуяа:** Найдвартай зээлдэгчид хэрхэн хөнгөлөлт үзүүлэх, зээлийн хүүг шатлалтай бууруулах тухайд судалж тусгах.

### **“АРВИЖИХ БИЛЭГ” ХЗХ**

#### **Асуулт, хариулт**

*Ажлын хэсгийн гишүүдэд шууд өгсөн санал:*

**Гишүүн В.Болдмаа:** Бүрэн эрхт төлөөлөгчийг бүх гишүүдийн хурлаас томилох уу? Тэргүүлэгчдийн зөвлөлийн хурлаас томилох уу? Хаанаас томилох вэ?

*Бичгээр өгсөн санал:*

**Гишүүн н.Хишигт:** Аж ахуй нэгжийн орлогын албан татварт хадгаламжийн хүүгийн 10%-ийн зардлыг багасгах.

**Гишүүн Д.Наранцэцэг:** Хадгаламж, зээлийн хоршооны идэвхигүй гишүүдийг хасах нь зөв зүйтэй.

**Гишүүн Ц.Саранчимэг:** Хадгаламж, зээлийн хоршооны гишүүдийг сургалтад хамрагдуулж байх.

**Гишүүн О.Оюунцэцэг:** Нэршил өөрчлөх нь зүйтэй, хадгаламж, зээлийн хоршоог чадавхжуулах сургалт зөвлөгөөг хийж байх хэрэгтэй.

**Гишүүн С.Цэндцэрэн:** Хамт олны хөрөнгө учраас арай л өөр нэр өгмөөр байна. Улсаас, төрөөс оролцох оролцоо хэрэггүй, татвар нэмэгдэх болно. Аймгийн харьяанд байх, хяналт шалгалтаа аймагтаа хийх шаардлагатай.

**Гишүүн С.Ичинхорлоо:** Төрөөс хадгаламж, зээлийн хоршоодод эдийн засгийн дэмжлэг үзүүлж болох болов уу?

**Гишүүн В.Болдмаа:** Хадгаламж, зээлийн хоршооны гишүүдийн хоршооноос авч байгаа зээлийг цахимд оруулж өгөх нь зөв. Зээл олгоход маш их бичиг цаасны зардал гаргадгийг багасгахад ашигтай гэж үзэж байна. Орон нутгийн нөхцөл байдалд зохицуулах талаар онцгой анхаарах, олон улсын хадгаламж, зээлийн хоршоодын туршлага, хуулийн заалтыг шууд буулгахгүй байхад анхаарах.

Сайншанд суманд олон нийтээс санал авахад нийт 27 гишүүн оролцож, 100% дэмжсэн байна.

5/ Дэлгэрэх сумын ЗДТГ-ын байр Иргэний танхимд 2025 оны 10 дугаар сарын 21-ний өдрийн өглөөний 10:30 цагт эхэлж 11:10 цагт зохион байгуулж өндөрлөв.

### **“САНУУЛБАЯН” ХЗХ**

#### **Асуулт, хариулт**

*Ажлын хэсгийн гишүүдэд шууд өгсөн санал:*

**Хоршооны дарга Н.Рэгзэдмаа:** Манай гишүүд асуух асуулт байна уу? Байхгүй.

*Бичгээр өгсөн санал:*

**Төрийн сангийн хэлтсийн дарга Б.Чимэдрэгзэн:** Хадгаламж, зээлийн хоршооны тухай хуульд нэмэлт өөрчлөлт оруулахыг дэмжиж байна. Цаашид хадгаламжийн хүү өндөр, зээлийн хүү харьцангуй бага байвал хоршооны гишүүдийн тоо нэмэгдэх байх гэж бодож байна. Гишүүдийн тоо нэмэгдвэл бидний үйл ажиллагаа сайжирна гэж итгэж байна. Гишүүдэд хуулийн, дүрмийн сургалтыг байнга зохион байгуулах шаардлага гарах байх.

Дэлгэрэх суманд олон нийтээс авахад нийт 20 гишүүн оролцож, 95% дэмжсэн байна.

Санхүүгийн хоршооны тухай хууль (шинэчилсэн найруулга)-ийн төслийн хэлэлцүүлэгт нийт 129 оролцогчоос одоо хэрэгжиж байгаа хуулийг шинэчлэн батлуулах эсэхэд санал авахад дэмжсэн 102, дэмжээгүй 4, санал өгөөгүй 23 оролцогч байна.



## **САНХҮҮГИЙН ХОРШООНЫ ТУХАЙ ХУУЛЬ (ШИНЭЧИЛСЭН НАЙРУУЛГА)-ИЙН ТӨСЛИЙН ХЭЛЭЛЦҮҮЛГИЙН ТЭМДЭГЛЭЛ**

2025 оны 12 сарын 22-ны өдөр

Улаанбаатар аймаг

Санхүүгийн хоршооны тухай хууль (шинэчилсэн найруулга)-ийн төсөлд салбарын оролцогчид, олон нийтээс санал авах хэлэлцүүлэг 2025 оны 12 дугаар сарын 22-ны өдрийн 14:00 цагт Монголбанкны В байрны хурлын танхимд эхлэв.

Хэлэлцүүлэгт УИХ-ын гишүүн Д.Үүрийнтуяа, Б.Заяабал, СЗХ-ны дарга Т.Жамбаажамц, ХЗХГ, ХШЗГ, ХЭЗХ-ийн албан хаагчид, Улаанбаатар хотод үйл ажиллагаа явуулж буй ХЗХ-д, МХЗХҮХ-ны төлөөлөл нийт 82 хүн оролцов.

Хэлэлцүүлгийн арга хэмжээг нээж УИХ-ын гишүүн Д.Үүрийнтуяа, СЗХ-ны дарга Т.Жамбаажамц нар үг хэлэв.

Санхүүгийн хоршооны тухай хууль (шинэчилсэн найруулга)-ийн төслийн талаар ХЗХГ-ын дарга Ц.Алтантуул танилцуулав.

Асуулт, санал:

**“Номинионин” ХЗХ-ны хяналтын зөвлөлийн гишүүн Ж.Дөлгөөн:** Хэд хэдэн тодорхойгүй бөгөөд давхцсан зүйлс байна. Жишээ нь:

1. Хуримтлал, хадгаламж гэсэн хоёр ойлголт байна. Ялгааг нь юу вэ? Мөн гүйцэтгэх захирал болон тэргүүлэгчдийн зөвлөлийн бүрэн эрхэд давхацсан зүйл байна. Зээл олгох эрхийг гүйцэтгэх захирал болон тэргүүлэгчдийн зөвлөлийн бүрэн эрхэд хоёуланд нь тусгаж өгсөн байна. Үнийн дүнгээрээ ялгаатай 100 сая төгрөг хүртэл зээлийн гүйцэтгэх захирал олгож, 100 саяас дээш үнийн дүнтэй зээлийн хүсэлтийг тэргүүлэгчдийн зөвлөл шийдвэрлэх үү?
2. Хуулийн төслийн 6.2-т үйл ажиллагааг тэлэх боломж өгсөнд талархууштай байна. Гэхдээ 6.1-д заасан хадгаламж, зээлийн хоршооны тусгай зөвшөөрөл олгоход шаардах материал, нөхцөлийг нарийвчлан тусгасан хэр нь 6.2-т байгаа нэмэлт үйл ажиллагаанд ямар нөхцөлд эрхлэхийг тусгаж өгөөгүй байна. Дахин ухраад СЗХ-ны баталсан журмын хүрээнд явах уу? аль эсвэл 6.1-д заасан тусгай зөвшөөрөлтэй хамт нэмэлт зөвшөөрлүүд дагалдаад олгогдох уу?
3. 15.2-т нэг дүүргээс хэтрэхгүй гэсэн хязгаарлалт тогтоосон байна. Манай ХЗХ-ны хувьд Улаанбаатар хотын 8 дүүргийн 5,600 гаруй гишүүнтэй. Хуулийн үйлчлэх хүрээ ямар байх вэ? Одоо үйлчлэх үү? Нөхөж үйлчлэх үү? Аль хэдийн үүсгэн байгуулагдаад, тусгай зөвшөөрлөө авчихсан ХЗХ-дын эрхзүйн байдлыг дордуулах уу? Бид нар үйл ажиллагаагаа зогсоох уу? Эсвэл хэд хэдэн жижиг ХЗХ-той болох уу? Дагаж мөрдөх журмын тухай хуулийн төсөл байх уу?
4. Хадгаламжийн даатгал, БЭТ-ыг банкны салбартай адилхан байдлаар зохицуулсан байна. Бодит амьдрал дээр гишүүддээ ойр, орон нутагт энэ салбар маань хөгжих боломжтой гэдэг хэр нь энийг үл харгалзаад банкны салбарыг дурайгаад байна. ХЗХ-ны хувьд шимтгэл авахгүй гэсэн байна бусад зүйлс дээр банктай адилхан зохицуулж байж яагаад шимтгэлийг хориод байгаа юм бэ? Нэг давхар хамгаалалтын тогтолцооноос гурван шатлал руу шилжих гээд байна. Даатгалыг албан журмаар даатгах юм байна яагаад энийг хувийн даатгалын компаниар даатгуулж болохгүй вэ? Хадгаламжийн даатгалд манай ХЗХ-д улиралд 1.2 тэрбум төгрөгийг байршуулахаар байна. Энэ мөнгө маань буцааж олгогдохгүй нөхцөлтэй гээд хуульд заагаад өгчихсөн. Сайн явж байгаа ХЗХ-д хураамжаа төвлөрүүлээд сайн биш явж байгаа ХЗХ-дын нөхөн төлбөрт зарцуулагдах уу? Болж байгаа хэд нь болохгүй байгаагаа чирээд явах юм уу?

Энэ чинь өөрөө санхүүгийн салбарын өрсөлдөөнт зах зээл, ардчилсан шударга зарчимтайгаа зөрчилдөөд байна.

5. Тогтворжуулалтын сангийн мөнгөн хөрөнгийг ХЗХ-д банкны дансанд байршуулаад явдаг. Гэтэл одоо нэгдсэн төв гэдэг газар байршуулах гээд байна. Манай хувьд тус санд 1.4 тэрбум төгрөг байна. Бас энэ мөнгө буцаан олгохгүй нөхцөлтэй хураалгаад жижиг ХЗХ-д өгөх үү? Тогтворжуулалтын сан чинь би өөрөө асуудалд орох үед өөртөө ашиглах мөнгө байтал бусдыг нь хамгаалах эх үүсвэр болох гээд байна. Тэр мөнгийг хадгаламжид байршуулаад хүүгийн орлого олох боломжтой байсныг өөр газар байршуулаад, өөр ХЗХ-д ашиглах явах нь хэр зүйтэй вэ? Сайн явж байгаа нь муу явж байгаа нэгнийгээ нуруун дээр үүр гэдэг соц үеийн үзэл баримтлал яваад байна.
6. Гишүүддээ ойр гэж байгаа мөртлөө процессыг хүндрүүлсэн хууль болоод байна. Гишүүнээс гарах болон түдгэлзүүлэхэд заавал тэргүүлэгчдийн зөвлөлийн хуралд оролцох боломжоор хангана гээд орхичихсон. Боломжоор яасан тохиолдолд хангах нарийвчилсан зохицуулалт байхгүй. Тэргүүлэгчдийн зөвлөл сардаа 1 удаа хуралдаж 4, 5 асуудал хэлэлцдэг. Нөгөө хасаж, түдгэлзүүлж байгаа гишүүнийг хүлээж, үйл ажиллагааг удаашруулсан зохицуулалт байна.
7. Гишүүн болгон хадгаламж үүсгэн гэсэн байна. Гишүүний хураамжаа төлөөд зээлээ авах боломжтой байсан бол одоо заавал хадгаламж байршуулж зээл авах боломжтой болж байна. Ерөөсөө процессыг хүндрүүлээд байна. Хүндрүүлсэн зохицуулалтуудыг хасах саналтай байна.
8. Нийт гишүүдийн 10-аас доошгүй хувь нь хуулийн этгээд байж болно, СЗХ-ны зөвшөөрөлтэй этгээд байж болохгүй гэж заасан байна. Гэтэл СЗХ-ны зөвшөөрөлтэй олон эх үүсвэрээ ХЗХ-д байршуулах боломжгүй болгосон байна.

#### **“Арцатын хөгжил” ХЗХ-ны гүйцэтгэх захирал Я.Ууганбаяр:**

1. Санхүүгийн хоршоо гэдэг нэр өөрчлөгдөхөөр бичиг баримт, дүрэм, журам өөрчлөгдөж, дахиж тусгай зөвшөөрлийн гэрчилгээ, улсын бүртгэлийн гэрчилгээгээ солиулна гэсэн үг үү?
2. 7.5-т хадгаламжаас өр төлбөрийн үүргийн гүйцэтгэлийг бүрэн гүйцэт хангуулахгүй гэсэн байна. Тэр ямар учиртай вэ? Гишүүн өөрөө хүсвэл хадгаламжаас нь зээлийг нь хааж болдог байсан.
3. 9.1.3-т бусдаас хөрөнгө татах эрхгүй болсон байна. Банк та нарт төсөл, зээлийн дэмжлэг олгохгүй гэж байсан.
4. Хадгаламжийн даатгалын хураамж өндөр байна. Бидний эргэлдэж буй мөнгө тийм их биш тэнд өгөх мөнгөө зээлд гаргавал бидэнд хэрэгтэй байна.
5. 15.2.3, 5-т нэг сум, дүүрэг гэдгийг хот бол хотоороо л байя. Иргэдийн шилжилт хөдөлгөөн их байдаг учир Яармагт амьдарч байгаа хүн үргэлж тэндээ амьдарна гэж байхгүй. Улаанбаатар хотын 9 дүүрэгт байгаа гишүүдээ та одоо гараа гэж хэлэх боломжгүй байна.

**“Алтан давалгаа” ХЗХ-ны хяналтын зөвлөлийн гишүүн Ч.Жадамба:** Хуулийн төслийн агуулга, шинэчлэх нөхцөл байдлыг дэмжиж байна. Тодорхойгүй зохицуулалтуудыг журмаар зохицуулж байгаа зүйлсийг хуульд тусгах нь зүйтэй. Зарим саналууд маань ер нь давхцаж байна.

1. 4.1.1-д ашгийн төлөө бус хуулийн этгээдэд хамруулсан байна. Холбох материалтай танилцахад арилжааны ерөнхий хуулийн төслийн агуулгатай зөрчилдсөн байна. Иргэний хуулийн зохицуулалтад ашгийн төлөө бус хуулийн этгээдүүдийн ангиллыг оруулж өгсөн. Арилжааны ерөнхий хуулийн төслийн 4.3-т хоршоо арилжаа эрхлэгч байна гэж заасан. Арилжаа эрхлэгч гэхээр компани, нөхөрлөл, хоршоо байгууллагуудаас эдийн засгийн харилцаанд оролцож байгаа иргэд, ААН

байгууллагуудаас илүү мэргэшсэн, тогтвортой байх нэмэлт үүргүүд хүлээгээд явж байгаа. Үйл ажиллагаанаасаа илүү өндөржүүлсэн хариуцлага хүлээх шаардлагатай болсон. Засгийн газарт өргөн баригдаж байгаа энэ хуулийн төсөлтэй нийцүүлэн боловсруулах шаардлагатай.

2. 8.2-т зээлийн хүүг тогтоохдоо харгалзаж үзэх нөхцөлүүдийг тусгаж өгсөн. Гишүүдэд ашигтай байх нөхцөл гэж заасан байгаа нь хойшдоо маргаан дагуулах нөхцөл байдлыг бий болгож магадгүй гэж үзэж байна. Өмгөөлөгч миний хувьд банк, санхүүгийн байгууллагын үйл ажиллагааг илүүтэй дэмжээд одоо санхүүгийн хоршооны үйл ажиллагааг хязгаарлахад чиглэгдсэн агуулгууд анзаарагдаж байна.
3. 15.2-т нэг сум, дүүрэг гэж хязгаарлаж байгаа нь ХЗХ-ны онцлогтой зөрчилдөж байна. Одоо хүчин төгөлдөр мөрдөгдөж байгаа нэг аймаг, хот, дүүрэг гэдэг байдлаар хэвээр үлдээх саналтай байна.
4. 16.2-т гишүүд хуримтлал үүсгэхийг дэмжихгүй байна. Одоо байгаа ХЗХ-ны нөхцөл байдал, чадамж, иргэдийн мэдлэгтэй хэр нийцсэн байгаа вэ? Хадгаламжийн даатгалын тогтолцоог нэвтрүүлж болно гэхдээ цаг хугацааны хувьд өнөөдөр биш байх. Тодорхой цаг хугацааны дараа нэвтрүүлэх нь зүйтэй.
5. Санхүүгийн хоршооны хориглох зүйлсэд гишүүдээс хураамж, шимтгэл авахыг бүхэлд нь хориглосон байна. Үүнийг нээлттэй байдлаар үлдээх саналтай байна.

**МХЗХҮХ-ын тэргүүлэгчдийн зөвлөлийн дарга Ц.Оюунцэцэг:** Энэ хуулийн шинэчлэх зайлшгүй шаардлагатай байна гээд 2018 он ажлын хэсэг байгуулагдаад ажиллаж байсан. ХЗХ-дод хамгаалалтын тогтолцоо зайлшгүй хэрэгтэй байна. Тогтворжилтын сан, хадгаламжийн сан одоогийн хуульд байдаг боловч өнөөдрийг хүртэл хамгаалалтын тогтолцоог хэрхэн, яаж хэрэгжүүлэх тал дээр бид ямар ч ойлголтгүй явсаар өнөөдрийг хүрсэн. Манайхны эмзэглээд байгаа юм нь өөрсөд дээрээ хуримтлагдаж байгаа хадгаламж хамгааллын сан, тогтворжилтын сангийн мөнгөний төв гэж юм байгуулаад татаад аваад явчихна гэж бодоод байна. Тэр мөнгө эргэлтэд оруулах сонирхолтой байх шиг байна. Өнөөдрийн бидний жижиг байгаа нөхцөлд энэ нь ашигтай байгаад байна. Хоршоо томроод ирэхэд бидэнд давхар хамгаалалт зайлшгүй шаардлагатай. Миний хувьд хуулийн төслийг дэмжиж байгаа, нэр солих нь бас зүйтэй. Нэрээ солихоор зардал их гарна гээд айгаад байх юм. Би бол энэ зэргийн зардлыг ХЗХ-д өөрөө даагаад явчих чадалтай гэж ойлгож байна. Дүүрэг, салбарыг хуучин хэвээр нь үлдээх саналтай байна. Шимтгэл, хураамж бусад хуулиар хориглогдоогүй ХЗХ-ны хувьд шимтгэл, хураамж авах үгүйгээ бүх гишүүдийн хурлаар хэлэлцэж шийдвэрлэдэг энэ боломжийг нээж өгөх. Ашгийн төлөө бус хуулийн этгээдийн зохицуулалтыг оруулж өгмөөр байна. Бүх гишүүдийн хурлыг жилдээ ганц удаа хийдэг, бүтэн өдөр болдог учир хоолны зардал гарахаар татвараас хоолны зардал гаргасан байна гэдэг гишүүддээ зориулсан зардлын татварыг хөнгөлөх. Банкны хадгаламжийн даатгал ашиглагддаг уу?

**“Май капитал” ХЗХ-ны гүйцэтгэх захирал Г.Батсайхан:** Бичгээр ирүүлсэн саналаа дурдав.

**“Хасбаяжих” ХЗХ-ны гүйцэтгэх захирал У.Болормаа:** Бичгээр ирүүлсэн саналаа дурдав.

**“Монум” ХЗХ-ны тэргүүлэгчдийн зөвлөлийн гишүүн Д.Хүрэлбаатар:** Гадаад хэрэгжээд болоод байсан зүйлийг Монголчлоод хэрэггүй юм. Солонгостой туршлага судалж байхад бидний дайны дараа Германд эрчүүд нь нүүрсний уурхайд ажилаж бүсгүйчүүд нь хүнд замыг туулж байх үед Канад, АНУ-ын зөвлөхүүд ирж ХЗХ-г хөгжүүлсэн гэдэг. Бид цахим орчинд амьдарч байгаа мөн иргэдийн шилжилт хөдөлгөөн их байдаг учир гишүүнчлэлийг нээлттэй байлгаад үүсгэн байгуулахад байршлын шаардлага тавих хэрэгтэй. Манай ХЗХ-дын гишүүд хуралдаа идэвхтэй оролцдог. Татварын асуудал дээр гишүүддээ баярлалаа. Татвар чөлөөлөөд нэмээд хадгаламжийн 10 хувийг чөлөөлж өгвөл бид ногдол ашиг авахгүй. Даатгал бол байх ёстой бидэнд бойжих хугацаа өгөөч. Санхүүгийн хоршоо байх нь зөв улиг болсон нэршлийг солимоор байна. Шимтгэлийг нээлттэй үлдээсэн дээрээ бүх гишүүд шийднэ шүү дээ. Дээвэр

байгууллага байх ёстой 50-аас дээш хувь нь гишүүнчлэлтэй байна гэж биш заавал гишүүнчлэлтэй байхаар зохицуулмаар байна. Одоо гишүүн биш ХЗХ-д холбоондоо гишүүн болъё л доо тэрүүхэн тэндээ юу хийгээд байгаа нь мэдэгдэхгүй байдаг.

**“Бидний нөхөд” ХЗХ-ны гүйцэтгэх захирал Б.Эрдэнэсүвд:** Санхүүгийн хоршоо гэдэг нэр томъёотой санал нийлэхгүй байна. Хадгаламж, зээлийн хоршооны нэр байх байхгүй асуудлыг аль 10 жилийн өмнө ч сольчих байсан. Одоо харин ч эерэг болж байгаа энэ үед салбарын нэр солигдсоноор ямар ялгаа байна вэ? МУ-ын хувьд 176 ХЗХ үйл ажиллагаа эрхэлж байна вэ? Энэ ХЗХ-д ямархуу, ямар түвшинд байна вэ? Энэ хуульд бэлэн байна уу? Манай ХЗХ-дын хувьд хадгаламж байршуулж буй гишүүд бидний орчин тогтнохыг шийдэж байгаа. Энд нар хүлээн зөвшөөрөх үү? Бодит байдал дээр гишүүдийн дэмжих үү? ББСБ-тай харьцуулахад хүнд нөхцөлд ажилладаг, хадгаламжийг өндөр хүүтэй татдаг, гишүүдийг авч үлдэх гэж маш их зүтгэл гаргадаг. ББСБ-аас зээл авч чадахгүй байгаа иргэд биднээс зээл авдаг ийм байхад наад хуулийн төслийг чинь хэрэгжүүлнэ гэдэг хүндрэлтэй байна.

**“Эвт жаргалант” ХЗХ-ны гүйцэтгэх захирал З.Батнасан:** Нэрийн өөрчлөлтийг дэмжихгүй байна. Манайд гишүүн байсан хүн өөр аймагруу шилжсэн холбогдоод гишүүнээс гараа гэхээр яахлээрээ би Жаргалантын уугуул иргэн байж ХЗХ-доо гишүүнчлэлтэй байж болохгүй гэж гээд гардаггүй. Тэргүүлэгчдийн зөвлөлийн гишүүнийг сургалтад хамруулжсонгоно гэж амьдрал дээр байхгүй. Сонгочхоод сургалт хамруулдаг болгох. Сонгуульт гишүүдийг улируулан сонгохгүй гэсэн байна. Тэр хүн ажлаа сайн хийж байгаа бол гишүүд томилж болно. Хийж чадаж байгаа ажлыг нь хийлгэх хэрэгтэй.

**“Арвайн-Үр” ХЗХ-ны тэргүүлэгчдийн зөвлөлийн гишүүн Б.Сайнзаяа:** ХЗХ сайн дурын, гишүүнчлэлтэй байгууллага. Гишүүнчлэл нээлттэй байх ёстой гэж бодож байна. Хуулийн төсөлд нэг дүүрэг, аймаг гэсний нэг гэдэг үгийг хасмаар байна. МУ-ын засаг захиргаа нутаг дэвсгэр нэгжийн тухай хуульд Улаанбаатар гэдэг чинь хот биш нийслэл гэдэг нэрээр явдаг учир манай хуулийн төсөлтэй зөрчилдөөд байна.

**“Цаст алтай” ХЗХ-ны гүйцэтгэх захирал Д.Жамбалдорж:** ХЗХ-ны шинэ хуулийг дэмжиж байна. Нэршлийг мөн дэмжиж байгаа. Бусад үйл ажиллагаа нэмэгдвэл ХЗХ-д томорно. Орон нутагт үүсэж байгаа асуудал бол улсын бүртгэлийн асуудал байдаг. Улсын бүртгэлийнхэн юмаа мэдээгүй, яаж бүртгэх нь тодорхойгүй байдаг. Улсын бүртгэлтэй холбоотой асуудлыг нарийвчлан зохицуулах болж өгвөл цахимаар мэдээлэл солилцох.

**“Тэргүүнцамбагарав” ХЗХ-ны гүйцэтгэх захирал Ж.Баттулга:** 2014 онд 100 гаруй ХЗХ-д байгуулагдаж байсан одоо 30 орчим нь үйл ажиллагаагаа явуулж байгаа байх. Энэ ХЗХ-дыг төлөөлж байна. Санхүүгийн хоршооны тухай хуулийг шинэчлэх нь зөв, дэмжиж байгаа. Гэхдээ МУ-ын Засгийн газраас хуулийг олон дүрэм, журмаар зохицуулдаг. Эхнээсээ хуулиа чанартай хийгээд олон дүрэм, журам гаргамааргүй байна. Үйл ажиллагааны зохистой харьцааг 10 хувиас хэтрэхгүй гэж заасан байдаг энэхүү харилцааг 3 улирал дараалан хангаагүй бол тусгай зөвшөөрөл түдгэлзүүлнэ гэдэг энэ нь дээр СЗХ анхаарч өгмөөр байна.

**“Тэгш уран санаа” ХЗХ-ны гүйцэтгэх захирал Ч.Хүрэлбаатар:** Мөрдөж байгаа хуульд улсын бүртгэлтэй холбоотой шүүхэд маргаан үүсэхэд биднийг авардаг заалт одоо мөрдөж буй хуулийн 20.2 заалт юм. Үүнийг шинэ хуульд оруулах саналтай байна. Шүүх дээр гишүүнээр элсүүлээгүй байж зээл олгосон гэдэг тэгээд улсын бүртгэл дээр асуудалтай гишүүний мэдээлэл нь гарч ирдэггүй. ХЗХ-ны банкны хадгаламжаас өндөр ББСБ-аас бага байгаа. Хуулийн төсөлд хүүг тооцохдоо зээлийн үйл ажиллагаа эрхэлдэг бусад аж ахуйн нэгжийн зээлийн хүүтэй харьцуулж, гишүүддээ ашигтай байх зарчмыг баримтална гэсэн нь шүүх дээр маргаан дагуулах учир бүх гишүүд хуралдаад хүүгээ тогтмоор байна. Өөр санхүүгийн үйлчилгээ эрхлэх санхүүгийн зах зээл байхгүй гэж бий бодож байна.

Дээрх асуулт, саналуудад УИХ-ын гишүүн Д.Үүрийнтуяа, СЗХ-ны дарга Т.Жамбаажамц, ХЗХГ-ын дарга Ц.Алтантуул нар холбогдох хариултыг өгөв.

УИХ-ын гишүүн Д.Үүрийнтуяа хуулийн хэлэлцүүлгийг хааж үг хэлснээр арга хэмжээ 17:00 цагт өндөрлөв.